

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavr̄s|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiæ

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Liber Tertius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](#)

i. Menoch. de Arbitr. quæst. lib. i. quæst. 42. Verum etiam fraus & dolus præsumitur. Tiram. de retrah. §. i. gloss. 7. n. 77. & Cephal. quell. de retrah. §. i. lib. i. Farinac. i. decis. 14. in ad- conf. 89. num. i. lib. i. Farinac. i. decis. 14. in ad- dit. tit. 6.

II.

Brevitas temporis facit præsumi eundem aetum & statum. Aretin. conf. 83. col. 5. facit, ut non possit adhiberi causa cognitio. Gilhaus. arbor. judic. part. i. c. i. §. 71. num. 2. velratio recte reddi. Masc. de prob. concl. 240. num. 3.

III.

Brevitas termini non vitiat contractum bona fidei l. insulam s. §. in operis. ff. Locat. sed arguit iniquitatem judicantis cap. ad petitionem 22.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De Cadaveribus.

Adavera qvam citissimè sepultura dari Reipubl. interest. Ratio, quoniam cadavera factorem solent excitare, unde facilè pestis aliaque morborum genera nascuntur arg. l. 3. §. Divus. ff. de se- pulcr. viol. Spec. tit. de Appell. §. in quib. vers. 10. Nic. Boër. decis. 287. Unde merito providendum, ne cadavera maneat infusa. Jason in l. ult. §. 9. C. de Jur. delib. cum aliis cit. à Carpz. p. i. Conf. 28. def. 39. n. 2.

Amplia hanc regulam quod procedat, ut etiam interesse privatorum pretendatur, quoniam hoc merito publico cedere debet. arg. l. i. sol. matrim. Novell. 39. cap. i. ver. 1. Sancimus. Gomez. tom. 2. 12. num. 56. Hinc puniuntur, qui pri- vati debiti causa corpora mortuorum sequestrare aut arrestare tentant, prout ostendit Carpzov. p. i. Conf. 30. def. 22. per rot.

Limita hanc regulam: nisi exemplum & Rei- publicæ utilitas svadeat cadavera infusa teli- quere, velut punitorum ob læsam Majestatem, l. i. & t. de cad. punit. vel manifestè hæreti- corum & usuriariorum, quorum corpora etiam eveli possunt & exhumari. Rip. in tract. de re- med. contr. peft. num. 145. Gramm. decis. 82. num. 3. aut denique paricidarum & seipso interfici- entium Jaf. in l. 2. col. 1. C. qui test. fac. Didac. Cov. lib. i. var. res. c. 2. n. n.

CAP. II.

De Cæcitate.

Axioma I.

Cæcitas superveniens non admittit honorem antea quesitum, l. infamia §. C. de decur. sed impedit à novo honore querendo l. i. §. 5. de po- stulando. ratio videtur, quod oculorum vigor haud parum tam gratia quam auctoritatis affec-

de accusat. ubi Innoc. §. ad c. i. de dilat. imò ar- guir multa Barth. Bertazol. consult. decis. lib. 12. conf. 269. num. u. Brevitas autem termini æsti- matur ex qualitate locorum & cause N. 69. c. 2.

& l. i. §. ult. C. de dilat. Eleganter recess. de An- no 1594. §. Solten sich aber auch Sachen zu- tragen. 52. ibi: Damit sich dann niemand Ab- fürzung der Zeit oder Überzeitens billich zu be- klagen / diffals sezen / ordnen und wollen Witz- das der Richter in solchen Fällen / nach einer jedwedern Sachen Wichtigkeit ferner des Wegs / und Erwegung anderer Umstände gute geraume Termin ansehen / sich auch glei- cher Bescheidenheit in prorogation derselben ge- brauchen soll.

FINIS LIBRI SECUNDI.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*bis supra lib. i. cap. 17. Axioma 3. v. not. ad l. 31.
§. i. de reb. auth. jud. poss.*

CAP. V.**De Calumnia, Calumnia-**
**tore. (*Conf. loc. infra de*
(Fama))*****Axioma I.***

Calumniari is non solum dicitur, qui causam injustam defendit, sed etiam qui eam indebet differt *text. in l. quisquis 6. §. præterea 2. C. de possib. Gail. i. observ. 88. num. 9.* Ratio, quia qui indebet differt, negotium faciesit. Calumniari autem dicitur, qui alteri fraudulenter negotiorum faciesit. Sic enim Paulus *i. recept. sent. de calum.* Calumniator est, qui sciens prudensque per fraudem alicui negotium faciesit, *vid. Regn. Sixt. inter Conf. Marp. consil. 10. n. 14. vol. 3.*

Sed limitationis loco notandum, quod Calumnia duplex ostendatur *in l. 1. §. 3. ad SCtum Turpili.* quædam enim talis est ratione eventus, & non punitur: quædam ratione formæ & dolosi propositi, & hæc punitur. Porro quædam calumnia est manifesta *l. 43. infin. de petit. hered. C. A. th. 8.*

II.

Calumniari is non præsumitur, quem officii necessitas excusat. *Le poss legarum 5. §. advocatum 13. ff. de his quib. ut indign. l. 2. C. qui accusar. non poss. Gail. i. observ. 90. num. 5. Farinac. quest. 16. num. 24. Klock. 3. consil. 193. num. 13.* sicut nec is qui iussu Magistratus obtemperat, cui parere necesse habet *text. in cap. quod quis 24. de R. I. in 6. l. non videtur 167. §. qui iussu i. Et in l. velle 4. ff. de R. I. Gail. i. obs. 88. n. 4. qui enim facit ex necessitate, magis est dignus favore, quam qui facit ex voluntate l. quod minor. 24. §. 4. de minor. Zasius in parat. de calumnia.*

*n. 2.***CAP. VI.****Capere.*****Axioma I.***

Melius est unum tene, tene, quæ centum cape, cape. Accursi hæc sententia est *in l. cum hi 8. de transact.* Sensus autem hujus axiomatis ille est, quod melius sit accipere pecunias presentem, quam expectare longè maiorem summan, sed cum molestia & litigio. Vid. *hac de re Carpz. p. conf. i. defin. 15. per tot.*

II.

Gloriosius est in acie occumbere quam capi. Hinc filius ab hoste captus patri in excursione non prodest, casus prodest. *Brunnem. Cod. de ius qui numero liberor. p. 904. col. 1.*

Capitale. v. *infra* Sors.**CAP. VII.****De Capitis Diminu-**
tione.***Axioma I.***

Quoties quis amittit libertatem, toties maximam capitum diminutionem patitur.

Ratio, quia libertate amissâ omnia amissa censentur, cum quis jam mortuus habeatur. *l. 32. ff. de R. 7.* Exemplum est in servis poena.

Limita: ut intelligatur de libertate ex jure gentium competente *§. 2. Inflit. de capit. dimin.* non verò de libertate ex jure quiritum, de qua intelligenda *L. 5. §. 3. ff. de extraord. cogn.* hæc enim nihil aliud est quædam status civitatis adeoque per deportationem auferitur. *d. l. 5.*

II.

Quoties quis amittit civitatem, toties medium patitur capitum diminutionem.

Ratio: Est enim Civitatis amisio medium quoddam inter amisionem libertatis & familiæ. Hanc diminutionem patiuntur hodie, quibus bannum imperii ab Imperatore vel Camera Imperiali propter flagitium patrum aut contumaciam commissam est irrogatum: Item quoad particulares ditiones, qui propter delictum sunt virgini casii & certâ quædam ditione cum infamia relegati, vel in opus publicum aut ad remos condemnati. *Struv. Jurispr. Rom. Germ. Forens. L. i. Tit. XIV. §. 4. conf. Stam. de servit. person. c. 1. n. 20. 21.*

Limita, ut procedat, si amittantur jura Civitatis. Secus si alicui tantum denegetur facultas commemorandi in civitate, uti relegato. *arg. l. 17. §. 1. depen. Carpz. P. 4. c. 47. d. 9.*

III.

Quoties quis familiam amittit, toties patitur minimam capitum diminutionem. Quia reliqua Jura ipsa salva & integra manent.

IV.

Quoties quis nec libertatem nec civitatem nec familiam amittit, toties capite non minuitur.

Ratio, quia Status saltem in his tribus constitut. vid. *infr. verb. STATUS.* Sic Senator ordinatio motus capite non minuitur *§. 5. Inflit. de capit. dimin.* nec relegatus, nec filius qui morte patris sui juris fit.

CAP. VIII.**De Captatione Heredi-**
tatis.

Quoties quis alterum heredem instituit hoc pacto, ut ejus hereditatem nondum sibi reliquam conseqnat, toties voluntas est captatoria adeoque non subsistit.

Ratio: quia turpis talis institutio, utpote quæ tendit ad captionem heredis instituendi. *l. 70. ff. de hered. inflit.* Si quis ergo ita scriperit: *Titium heredem inflituo,* si me quoque inflituerit; erit voluntas captatoria.

Limata

Limita ex dictis: ut aliud sit, si hereditas jam-
tum relata, vel verba in præteritum concipi-
tur l. 71. ff. de hered. in fl. ut heri solet in testa-
mento reciproco inter conjuges, quod etiam re-
spicere debet præteritam voluntatem. Nam si
collata sit in futurum, non subsistit, ut in facul-
tate Viadrinæ responsum testatur Brunnem. ad l.
70. in fin. ff. eod.

CAP. IX.

De Carcere & Captura.

Axioma I.

Carcere non poena, sed custodie causa est in-
ventus. l. 8. §. 9. de pan. l. incredibile 6. C. cod.
conf. crim. Car. V. art. n. Gail. 1. obf. 26. Ideo de
jure civili prohibetur ad perpetuos carcere poe-
na, nisi ex justa causa mentem principis moven-
te l. nemo carcerem. C. de exalt. tribut. Jure Ca-
nonico tamen licet ad perpetuos carcere conde-
mnare cap. quamvis, de pan. in 60. unde hodie
Carceralius est poena: d. l. nemo C. alius custo-
die. l. fin. ff. & Cod. de Custod. reor. alius poeni-
tentia, quod utuntur Episcopi. Car. in Clem. l. §.
1. de Heret.

Intellige scilicet limitationis loco respectu
causa finalis, non vero quoad materiam subjectivam,
hoc est, ipsum carceratum, cui sepe carcer
magnum est tormentum l. si hominem 7. ff. de-
potit. Gail. d. obser. 26. n. 10. Unde est, quod
mala mansio etiam tortura species dicatur in l. 7.
in præf. depos. Bald. in l. 2. num. 7. C. de Episc. aud.
Burlat. conf. 201. n. 14. lib. 2. Rol. à Vall. conf. 17.
num. 21. vol. 3. Rauchbar. quest. iur. 49.

2. Vocetur genus servitutis text. in l. Titum
71. §. 2. de condit. & dem. Conf. Arg. vol. 1. confil.
41. n. 25. Est enim poena quedam miserrima ac
molestissima, ut qua nobis austerr rem omnium
gratissimam atque pretiosissimam libertatem sci-
licet rem prorufus inestimabilem, ut ait textus in
§. ult. l. quib. ex caus. manum. Conf. Arg. d. loc.

Imo 3. est ignominia irretrectabilis, que faci-
le aboleri nequit. Wefenb. in conf. 57. n. 9. p. 2. per
text. in l. 5. §. 1. qui fatisd. cog. Roll. à Vall. confil.
18. num. 5. vol. 3. Rauchb. p. 1. q. jur. civ. & Sax.
q. 48. n. 8.

II.

Carcere exire nemo debet, licet quis possit
gloss. in l. succurrunt 9. ff. ex quibus cauf. maj.
Carcere enim est locus publicus, imo & sanctus
æquè ut muri civitatis. l. 13. §. 5. vers. cum tamen.
ff. de re milit. l. 13. ff. de custod. reor. Cuman. con-
fl. 106. Jul. Clar. §. fin. quest. 21. num. 25. Bart. in
tr. de Carcere, colum. 3. Arnold-Rayner. Thes. jur.
lit. C. num. 65. Vaud. lib. 2. quest. var. 29. Beckel.
de publ. jud. disquisit. 9. n. 2.

Limitat Baldus in incarceratedis ex injusta causa,
quod quilibet privatus posse eos propriæ autori-
tate è carceribus extrahere, etiam renidente ju-
dice, quia officiali de facto procidenti potest re-
sistit. Et potest vocare conjunctos, amicos &
vicos, ut veniant ad resistendum judici. Bald.
in l. 2. C. de exaltor. tribut. & l. 5. C. de Jur.
Fisc.

III.

Judex etiam incomptens potest reum capere,
non ad effectum cognoscendi de causa, sed ad
mittendum captum suo judici competenti. Judex
tamen Ecclesiasticus cum directè in laicos non
habeat Jurisdictionem; etiam in iis casibus, in qui-
bus competens est, absque auxilio brachii secu-
laris non potest capturam decernere cap. 1. X. de
offic. ordin. licet Ecclesia carcerem habeat, & pœ-
næ locus sit c. 3. de pan. in 6. Perez. C. de exalt.
Tribut. n. 23. 24. 25. de Captura Clerici à laico.
vid. Perez. C. nulli licere in fren. equestr.

IV.

Privato & advocate fisci permittitur in fla-
grantia Debitor carcerare, si fugam meditentur
Perez. ad tit. C. de exaltor. trib. n. 26. Brunnem.
ad l. 2. C. cod. tit.

V.

Carcere poena esse potest v. g. officialium male
in officio suo versantium. Brunnem. ad l. 2. C. de
exalt. Tribut. Et supplet Carcer poenam relegationis,
adeo ut si relegandus aliquandiu in Carce-
re fuerit, tempus illud relegationis temporis de-
crecat. l. 25. ff. l. 23. C. de pan. Perez. in Cod. de
bis qui in Exil. dat. n. 4.

VI.

Qui debitorem carceri exemit, tenetur de in-
tegro debito l. 3. C. de Exalt. tribut. Eximens
enim videtur se reum pro debito constituer. Præterea eximens Judicio Criminali subjicitur l.
4. 2. C. de Custod. Reor. Exemptus autem nihilominus
obligatus manet, Perez. Cod. t. n. 27. Brunnem.
ad l. 3. C. cod.

VII.

Carcere publico sumtu instruendus & reficien-
dus est. Perez. C. de quib. muner. vel præstat.
n. 13.

VIII.

Apparitores incarcere neminem possunt,
qui fixos habet lares, nisi in flagranti delicto de-
prehendant, aut speciale & scriptum Judicis ha-
beant mandatum, alia reus ipsis impune resistit.
Fugitivus autem in flagranti dicitur deprehensus
& a privato quoque capi potest Perez. C. de Cu-
rios. & Station. n. 8. & ad tit. de Cobortal. n. 7.
seqq.

IX.

Carcere privatus poena capitis punitur, l. 1. C. de
privat. carcer. l. 1. C. de Cobortal. & princip. Li-
mita: in quibusdam Casibus detentio privata non
est prohibita, Brunnem. ad tit. C. de cobortal. &
princip. col. 4.

De Castitate, v. infra pudicitia.

CAP. X.

De Casu.

Axioma I.

Ubi casus enumerati sunt à lege, non est lic-
tum ex cerebro alium casum addere, ut dicit Bald.
in l. unic. §. 1. in 2. col. C. de Cad. toll. Gom. in §.
actionum 29. de act. num. 11.

XI.

Ubi Casus legis aliquà ratione reperitur, ibi
nulla

nulla censetur restare controversia vel dubitatio,
l. ancille 12. & ibi Bald. C. de furt. Philip. Port.
conf. 55. ex hoc sane n. 22. Corn. confil. 136. p. 3.
quem sequitur Zafius confil. 14. num. 97. lib. 1. Regn.
Sixtin. Confil. Marp. confil. 13. n. 34. vol. 1.

III.

Ubi casus est omissus, illic ostenditur voluntatis defectus Dec. confil. 159. num. 5. & confil. 273.
num. 1. & 3. Parif. confil. 74. n. 7. & confil. 10. num. 3.
Card. Alb. confil. 26. n. 7. & quod casus omissus
ostendat abesse voluntatem testatoris tradit Baldus
in confil. 167. 2. col. vol. 5. Bertazol. consult.
decis. lib. 1. conf. 69. n. 10.

IV.

CASUS omissus habetur pro omisso,
l. commodisimè 10. ff. de liberis & post
hum. cap. inter corporalia 2. de translat. E-
pisc. cap. dilectus 18. de off. Ordin. cap. 18
qui 18. de sentent. excom. in 6. Card. Tusch.
præd. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 16. Ol-
drad. confil. 224. n. 14. vers. allegavit. Soci-
nus confil. 32. Ex iis num. 18. libr. 1. Petrus
de Anchar. confil. 37. num. 7. Ferrer. in con-
stitut. Catal. gloss. 1. num. 104.

Amplia primò in lege, statuto, vel con-
suetudine, ut per Tiraqvell. de Jur. pri-
mog. quest. 40. num. 194. Alex. confil. 123. num.
21. lib. 4. ubi de consuetudine Roman. confil.
23. Nescio quid, in princ. ubi quod casus
omissus in statutis habetur pro omisso,
Alex. confil. 80. Viso in princ. lib. 1. & confil.
2. num. 25. vers. denique lib. 3. Ubi exten-
dit in statuto poenali & criminali, Anchar.
confil. 193. Subtiliter in princ. ubi exten-
dit in statuto loquente de feudis, & fru-
ctibus feudorum, Socinus d. confil. 32.
num. 18. lib. 1. ubi subampliat, etiam si ita-
tum sit juratum. Surdus confil. 38. num.
5. Sigism. Scacc. de judic. lib. 1. cap. 32. n.
17. vers. accedit. Andr. Negusant. resp. 27.
num. 3. & Resp. 87. num. 7. & Resp. 274. num.
15. & Resp. 306. num. 23. Mar. Giurba ad con-
suetud. Messan. c. 10. gloss. 6. num. 9. ubi hoc
axioma extendit, licet in omisso major sit
ratio, Ant. Mangil. de imput. q. 59. n. 1. Ste-
phanus Gratian. discept. forens. tom. 5. cap.
813. num. 15.

Amplia secundò in contractibus, l. 1. l.
quicquid adstringenda 99. ff. de verbor. ob-
lig. Bald. confil. 296. Queritur lib. 2. Petr. de
Anchar. confil. 37. num. 7. & confil. 245. num. 5.
Alex. confil. 46. Ponderatis. num. 4. lib. 2. ubi
extendit in conventionibus, Decian. confil.
2. num. 4. & 6. lib. 2. Roland. à Valle confil. 50.
In causa. num. 25. lib. 3. ubi quod non est
facienda interpretatio contractus ampla,
sed stricta, & ideo omissum habetur pro
omisso, Socinus de confil. 32. num. 18. lib. 1. u-
bi loquitur de pactis, & mandato procu-

ræ, & confil. 47. in princ. cod. lib. 1. ubi de
venditione, Dyn. confil. 50. num. 7. vers.
præterea, ubi de compromiso, Surdus de-
cif. 195. n. 11. Rendin, in prompt. recept. sen-
tent. tom. 1. tit. 100. num. 17. Franc. Molin.
derit, nupt. lib. 3. quest. 24. num. 277. &
quest. 34. n. 6. & 8.

Intellige, quia in contractu ea, quæ
non sunt de natura contractus, si non sunt
expressa, censetur omissa quamvis una
partium dicat hoc intellexisse inclusum,
secus in iis, quæ sunt de natura contra-
ctus, ita Abb. confil. 75. Illud. colum. 3. in
princ. vers. præterea. lib. 2. quem refert
Card. Tusch. d. lit. O. conclus. 116. num. 21.
Et circa naturalia vel accidentalia contra-
ctus, tacitus pro expresso habetur,
quando tacite agitur ab utraque parte,
ut in l. cum quid 3. ff. si certum petatur. si
verò ab una tantum parte, pro expresso
non habebitur, ut l. si repetendi 7. C. de
condit. ob causam. & in l. majores 25. C. de
transact. ut notat Rendina d. tom. 1. tit. 24.
num. 2. tit. 100. num. 19. ubi num. 18. tenet,
quod si forma est servata in stipulatione,
sed aliquid substantiali est omissum, putà
locus, vel quantitas rei in obligationem
deductæ, tunc si illud, quod tacite age-
batur, probari potest, pro expresso habe-
tur, l. triticum 94. ff. de V. O. quod si pro-
bari non potest, habetur pro omisso, l. 3.
& si quis insulam. ff. de eo quod cert. l. l. ita
stipulatus 115. in pr. & l. qui insulam 95. ff.
de V. O.

Amplia tertio in omnibus dispositio-
nibus, in quibus omissum habetur pro o-
misso, Anchar. confil. 120. in pr. & confil. 245.
n. 5. ubi extendit, etiam si major ratio
militet; & confil. 37. n. 7. ubi extendit in
rescriptis, dispensationibus, & privile-
giis, & testamentis, Socin. d. confil. 32. num.
18. lib. 1. ubi extendit in dispositione Ju-
dicis, & dispositis à testatore, ac in impe-
trante Alex. confil. 123. Viso in instrumento. nu.
5. vers. confirmatur. lib. 2. ubi extendit in
treuga & pace; & confil. 123. num. 21. lib. 4.
ubi quod in confirmatione omissum ha-
betur pro omisso, Bald. confil. 332. Statuto.
circas. vers. recte igitur. lib. 3. ubi quod in
libello casus omissus habetur pro omisso
& non valet sententia lata supereo, quod
omissum est in libello, Dec. confil. 48. Ac-
curatè ubi quod in banno omissum ha-
betur pro omisso, Castill. confil. 17. num. 6. &
num. 10. & 11. ubi quod in iis, quæ sunt stric-
ti juris, omissum habetur pro omisso, &
non cogitato, Angel. confil. 221. In volumine,
ubi dicit casum omissum haberi pro o-
misso, quando non obstat mens verisimi-
lis;

lis; si autem obstet, secus, Valenz. conf. int. in mancipiis. C. de serv. fugit. gloss. fin. in 179. n. 35. tom. 2.

V.

CASUS omissus à nova dispositione intelligitur secundum Jus antiquum, l. si verò 64. §. de viro 9. ff. soluto matrini. l. si commodisimè 10. ff. de liber. & posthum. Garc. Gironda de privilegiis seu exemptionum explicatione. n. 556. & num. 886 Non dicitur autem casus omissus, qui est similis expresso, juxta doctrinam glossæ verb. mulieri, in l. scilicet dotem 22. in princ. ff. solut. matrini. Bart. in l. Gallus 29. §. & quid si tantum 5. n. 1. ff. de liber. & posth. Alexand. conf. 130. num. 5. in fin. vol. 2. Cravett. confil. 326. num. 9. Tiraqvell. de retractu lig. §. 20. gloss. 1. num. 11. & de jure primog. quest. 10. num. 197. Pelaez. de major. part. 2. quest. 18. num. 3. Simon. de Prætiss de interpret. ultim. volunt. lib. 2. interpret. 3. dub. 1. num. 170. vel qui potest suppleri per conjecturas; l. licet Imperator 74. l. scilicet servus plurium 53. § final. ff. de legatis 1. Paris. conf. 17. num. 15. volum. 3. Cravett. confil. 130. num. 7. Cardinalis Mantic. de conject. ultim. volunt. lib. 3. tit. 19. n. 15 Menoch. de presumpt. lib. 4. presumpt. 26. n. 18. Sim. de Prætiss. d. loco num. 165. 169. & 178.

VI.

CASUS omissus à partibus intelligitur secundum dispositionem Juris communis. d. / commodisimè 10. de lib. & posthum. l. cum Praetor 12. ff. de Judic. l. scilicet ex-trancus 6. ff. de condit. causa data causa non sequentib. l. scilicet dotem 22. ff. solut. matrini. l. voluntatis 7. C. de fideicom. cap. cun. venerabilis 7. de relig. domib. Marian. Antonin. var. resolut. lib. 2. resol. u. num. 16. Franc. Molin. de rit. nupt. lib. 3. quest. 54. num. 6. Rot. decif. 171. num. 2. apud Farin. p. recent. & decif. 703. n. 2. apud eund. part. 2. recent. ubi quod casus omissus à statuto remanet in dispositione Juris communis. & 463. num. 4. & decif. 540. num. 14. p. 1. ubi quod casus omissus remanet in dispositione Juris communis; eadem Rot. in Florentina capelle 4. Decembri 1617. coram Reverendissimo Domino meo Pirovano, impressa per Vivianum post prax. Juris. patron. decif. 62. n. 6. Alphonsus de Narbona l. 20. gloss. 21. num. 10. & gloss. 23. num. 19. tit. 1. gl. 5. num. 42. tit. 21. lib. 7. etiam Recop. Giurba decif. 12. num. 2. Valenzuel. conf. 184. num. 44.

VII.

CASUS duo quando sunt aequiparati in jure, dispositum in uno censetur dispositum in alio, gl. verb. ad vocandum,

int. in mancipiis. C. de serv. fugit. gloss. fin. in l. si quis servito 20. C. de furtis gloss. in cap. si postquam 33. de ele. lib. 6. Tiraqvell. de retractu lig. §. 15. gl. 1. num. 10. Anton. Gomez. var. tom. 3. cap. u. num. 1. vers. adver-tendum tamen Molin. de primogen. lib. 2. cap. 8. num. 16. Surdus de alim. tit. 2. quest. 10. lib. 4. Recop. & lib. 2. num. 2. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 7. num. 5. Flores de Mena var. quest. 3. num. 27. & 29.

VIII.

CASUS exceptus firmat regulam in contrarium, l. num. quod liquide 4. §. fin. in principe resp. ff. de penit. legata. l. que si sum 12. § idem respondit 43. ubi gloss. veri. non potest. ff. de fundo instr. cap. 2. de conjug. leprof. Aretin. conf. 30. n. 9 Dec. conf. 247. num. 8. & conf. 605. num. 6. Menoch. de ar-bitr. lib. 1. quest. 20. num. 4. & conf. 4. num. 23. & confil. 148. num. 31. & seq. Surdus confil. 303. num. 11. cum seq. Valasc. consil. 45. num. 1. in fin. Cardin. Seraphin. decif. 459. n. 3. & decif. 1251. num. 11. & 23. Farinac. in praxi crimin. part. 4. confil. 65. num. 74. Marian. Antonin. var. resol. lib. 1. resolut. 5. num. 28. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 51. num. 2. Fr. Anton. à Sousa in relect. de cen-sur. Bull. Caenæ cap. 20. disp. 96. num. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 522. num. 33. Rot. decif. 51. num. 10. & decif. 69. num. 4. & decif. 189. n. 2. apud. Farinac. p. 1. recent. Joan. Mar. Novar. in praxielectionis fori. quest. 14. num. 19. sect. 2. idein Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 922. num. 31. (Kubach. Brocard. 7. p. 20. per l. 18. de testib. licet dissentiat & ex professo refuter Anton. Mass. Galles. lib. 1. de Exerc. Jur. ver. num. 71. ubi præallegatas leges non de regula sed de generali disposi-tione loqui docet.)

IX.

CASUS mixtus non continetur sub simplici, quia aliter judicamus de mixto, aliter de simplicibus, Petrus de Anchar. confil. 37. Contra Joan. num. 6. & 7. Angel. conf. 257. in princ. & confil. 328. Anastasius in fin. num. 7. vers. non olstat. Dec. conf. 332. Licet in princ. ubi quod mixtum non cadit sub simplici, nisi quatenus à lege in-ducitur contrarium ratione inseparabili-tatis à simplici, Socinus conf. 246. Elegan-ter. num. 3. vers. tertio confirmo. lib. 2. ubi quod mixtum non cadit sub simplici et iam in materia favorabili, Mandos. in reg. Cancell. reg. 9. quest. 15. num. 5. ubi quod d. dispositio de simplicibus loquens non comprehendit casus qualificatos, & di-versæ naturæ, Surdus confil. 429. num. 25. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 5. lit. M. concil.

concl. 294. à n. 12. de quo tamen vide latius infra lib. II. in ax. mixtum an sub simplici continueatur.

GAP. XI. De Casu fortuito.

vid. Interitus Rei.

Axioma. I.

Casus major ac vis divina, item alia qua sine culpa accidunt, à nemine praeflantur. l. contratenus. 23. vers. animalium & ibi Martin. de la Riv. c. 21. de R. I. l. 30. §. final. locat. l. que fortuitus. C. de pign. act. cap. fin. & ibid. extr. de homicid. l. opus quod averfione. 36. ubi Bart. l. item queritur. 13. §. Si navicularius. l. §. Si magister. 2. ff. Locat. Surd. conf. 12. n. 13. Gedd. inter conf. Marburg. conf. 24. num. 252. vol. 1. Est autem casus fortuitus, qui provideri, vel provisus impeditur nequit. l. 25. §. 6. ff. Loc. Scot. major. p. 384. Strach. de Affec. p. 3. num. 65. ratio est, quia res perit suo domino. l. 5. ff. de pign. exempla in jure passim occurunt, ut in l. 10. ff. de peric. & com. rei vend. l. 11. §. 1. Locat. cum & ipse dominus impeditre causi non potuisset. Et debitor speciei interitus ejus liberatur. l. 23. ff. de V. O.

Amplia ut nec nautae & caupones de vi majori teneantur. l. 18. commod. qui tamen periculum rerum illatarum praestant, licet sine eorum culpâ perierint. l. 3. §. 1. naut. caupon. scil. si perierint culpâ vectorum & viatorum. l. 1. §. fin. l. 2. ff. cod.

Limita 1. procedere ubi species debetur d. l. 23. de V. O. secus autem esse, si genus debetur veluti in mutuo l. 11. C. sicut. per. Tim. Fab. disp. Inst. 22. tb. 12. alias limitationes vide in C. A. de N. G. tb. 27.

Limita 2. nisi culpa casum præcesserit; tum enim casus fortuitus etiam culpæ tribuitur, prout vid. in Ax. 6.

Limita 3. si speciale pactum de casu præstanto intervenit. l. 3. de R. I. vide infra Axiom. 4.

Limita 4. nisi æstimatio adjecta, hæc enim periculum transfert. vid. ÆSTIMATIO.

Limita 5. si casus fortuitus ex natura initi negotii sit præstandus, e.g. in Contractu assecutacionis. Perez. Cod. de naufr. n. 22.

Limita 6. si casus non singulos sed omnes ejusdem universitatis speccat, tunc enim ab omnibus præstat. Hinc damnum à transeunte exercitu datum pro rata à Communitate restituitur, sicut & summus metatorii à quibusdam pro civitate vel provincia expensi. His enim illa à statione servata est. l. 21. pr. de N. G. l. 2. §. 3. de L. Rhod. Perez. ad tit. Cod. de Salgamo. num. 6. Brunnem. ad Cod. cod. tit. in fin.

II.

Quoties factum aliquid hominis casum patientis, quod causare casum fortuitum poterat, ejusmodi casum præcessit, toties non amplius est casus fortuitus.

Ratio: quia catenùs prævideri & præcavieri potuit. Exemplum est, si quis stipulam suam comburendæ ejus gratia incendit, & ignis ul-

terius progressus fuerit, de quo consulatur l. qui occidit. 30. §. 3. pr. ff. ad L. Aquil. ita incendium ex foco madido ortum non est merè casuale. vid. Stryck. Vol. 1. disp. 7. pos. 5. n. 10. alia exempla sunt in l. 5. §. 7. ff. Commod.

Limita: modo culpa talis sit, quæ casui causam dedit, & ita casus acciderit proper culpm. l. fin. §. 1. ad L. Rhod. ibique Brunnem.

III.

Quocunque damnum contingit ex facto tertii, illud ratione patientis est casuale, si impedire non potuerit, non vero casuale est respectu tertii. Conf. l. similes 25. §. 4. ff. locati.

IV.

Quoties res non amplius est perfectè Domini, sed per Contractum, jam alteri debetur, toties non perit Domino sed illi cui deberur.

Ratio: quia huic amplius tradi nequit. Ergo alter tanquam debitor speciei erit liberatus interitu speciei, cum ad impossibilia nequeat obligari. l. 25. §. 6. ff. Loc. Scot. major. p. 384. Strach. de Affec. p. 3. num. 65. ratio est, quia res perit suo domino l. 5. ff. de pign. exempla in jure passim occurunt, ut in l. 10. ff. de peric. & com. rei vend. l. 11. §. 1. Locat. cum & ipse dominus impeditre causi non potuisset. Et debitor speciei interitus ejus liberatur l. 23. ff. de V. O.

Casus aliqui absque culpa vix solent contingere, ut est incendium. l. si vendita n. ff. de peric. & comm. rei vend. l. 3. ff. de offic. praf. vig. futrum, fuga hominum, qui culpâ odi solent. l. si à bone. 21. ff. de rei vend. Praluntio enim est contra allegantem hunc casum culpâ ipsius contigisse, ideoque non sufficit, quod casum hunc probet, sed necesse est, ut insuper etiam prober absque sua culpa id factum esse. Bald. in l. Si creditor. per tot. Cod. de pig. Castrens. in l. si quis argentarius. §. Prætor num. 6. de Edend. Gilm. 4. 1. vot. 27. n. 258. Ubi tamen limitationis loco advertendum, culpm, quæ in ejusmodi casibus interveniente præfumitur, esse levissimam vel ei proximam Hart. Pift. q. 18. n. 10. Ideoque in illis de modis casibus quis culpâ se vacare probare debet, in quibus de levissima culpa tenetur: in aliis vero casibus, ubi quis levem saltem culpm præstare tenetur, is qui dicit culpa alterius contigisse hoc probare debet. Hartm. Pift. d. 11. loc. num. 11.

VI.

Casus fortuitus qui culpm ad casum subordinatum sequitur, semper culpæ tribuitur, l. 5. §. 4. ibi: nisi aliquæ culpa intervenerit l. 18. in princ. ibi: que sine dolo. ff. commendat. l. 1. §. 4. d. O. & A. §. 3. ibi: si modo non ejus culpa, Inst. quib. mod. re contr. oblig. l. 22. ibi: sine vitio ejus acciderit ff. de negot. geß. l. 3. C. de peric. tut. l. 5. l. 8. l. 9. ff. de pign. act. l. 47. §. ult. ff. de leg. l. 1. l. 14. §. 2. ff. de constit. pecun. l. 20. §. 2. de prescript. verb. l. 61. §. 7. ff. de furt. l. 45. de oblig. & act. Meier. in disput. de culpa. thef. 119. num. 4. Vivius docit. 524. num. 17. per l. qui injuria. 53. de fure. Ad casum autem ordinata culpa dicitur, quando sine ea casus non evenierit. Surdus l. conf. 12. num. 64. Unde non male casus distinguiri potest, quod alias sit planè fortuitus & inculpatus §. 2. l. ad Leg. Aquil. Alius verò quadam tenus procuratus & culpabilis l. si negotia u. de N. G. l. 11. §. 2. de panis. P. Græ

Cap. XI. De Casu fortuito.

95

P. Gregorius in Syntagma lib. 30. cap. 4. quoties fortuitus, si statim in loco, ubi contigit, probari potest; etiam altera parte, contra quam probatur, ob longinquitatem itineris non citata, factum hoc testimonium fidem coram legitimo judge, Brunnen. ad l. 2. C. cod.

n. 6. VII.

In casibus fortuitis suspiciendis non sufficit generaliter in se suscipere casus fortuitos, sed requiritur, quod specialiter enumerentur. I. sed est. §. 4. §. quod si quis causit judicavit. Everard. in loc. a vi energ. seu eff. iur. num. 34. Hoc ita accipiendo, ut non omnes enarrare sit necesse; sed paucis praemissis sufficientia generali clausulam subjicere, nec tamen statim, quod limitationis loco norandum, qui casum fortuitum ita in se recipit & de casu infolito & non verisimili cogitabile intelligendus est. I. iubemus 14. C. de SS. Eccl. I. s. 78. §. fin. ff. de contrah. emt. Gail. 2. obf. 52. n. 27. & 2. obf. 23. n. 19. etiam si illum mediante juramento in se receperisset, Gomez var. resol. 2. cap. 3. num. 19. in fin. Eman. Suarez. in thes. comm. opin. num. 28. Menoch. conf. 27. num. 18. Surd. conf. 61. num. 65. quos sequitur Treutel. conf. 34. n. 32. Zang. de Except. p. 3. cap. 23. num. 10. vid. Fach. I. contr. 80. Hoen. in quest. iur. disp. 13. §. 8.

IX.

Casus fortuiti regulariter spectant ad Dominum. I. que fortuitus est C. de pign. aet. I. si ut cert. 10. §. num. videndum 2. in fin. ff. Commod. I. 1. C. de deposito. Natt. conf. 194. tom. 1. n. 7. hinc, quoties res aliena perit apud alterum, casu fortuito, toties ad eam praestandum non obligatur.

X.

Casus fortuiti à mora excusat. Afflict. decisi. 152. num. 2. Seb. Med. in tract. de casib. fortuit. p. 2. que. ult. num. 28. Cum ipsis humano ingenio & diligentia resistiri nequeat, d. l. que fortuitis. Rip. in tract. de pest. tit. de privil. Contr. num. 99. Irrationabile enim est ei culpam imputare, qui nihil prævidere aut divinare potuerat, cap. ut nostrum. i. Ut Eccl. benef. Decian. conf. n. 5. Cravett. conf. 645. n. 34. Et inquisimum a quopian casum exigere, quem nec impeditre potuit, Delrio in l. contractus. cap. 25. de R. I. I. sed est. §. 4. §. quod si quis causit. Everard. in loc. a vi energ. seu eff. iur. num. 34.

X.

Quoties mora casum praecedit, toties tunc ad casum quis tenetur, si res penes alterum non fuisset peritura l. 14. §. 1. ff. deposit.

Ratio: quia sic ob moram factum, quo minus res extet, mora vero perpetuat obligacionem, cum averti potuerit.

Amplia: ut etiam tunc casum praestare tenetur, quando res penes alterum peritura fuisset, si alter interim rem vendere voluisset & potuisset. conf. 1. 14. §. 1. in fin. ff. quod met. cauf.

XI.

Casus fortuitus est ab allegante probandus. Hinc natura naufragium sine culpa sua accidisse probare debent (cujus contrarium tenet Brunnen. ad l. 2. C. de naufrag. quod alter culpam naufragii probare debet) & quidē publicas species vehentes intra annum l. 2. C. de naufrag. ibid. Perez. n. 5. 6. quando autem probandus est casus

Exceptio est in amissione apothæ. vid. Perez. Cod. de discussor. n. 8. 9. m.

CAP. XII.

De Causa.

Axioma I.

Causis duobus concurrentibus celerior præoccupat l. sita quis stipuletur 63. de V. O. l. si quis ita scripsit 33. de hered. insit. Pant schm. 2. q. 21. num. 14.

II.

Causa per se semper est distinguenda, à causa per accidens. Sic Rom. 7. vers. 8. Lex sancta dicitur operari omnem iniquitatem, sed occasiona tur vers. n. Sic munera excæcant Erod. 23. v. 6. non ἐγεννῶσι sed ἀφοροῦσι. vid. Meichst domin. i. post nativ. p. 7. ita carcer per se non infamat, sed tantum per accidens, quatenus ex causa famosa condemnatio sequitur l. 13. §. quantum 7. ff. de his qui not. infiam.

III.

Quod devenit in eam causam, à qua incipere non potest, extinguitur, & pro non scripto habetur §. 14. in fin. Inst. de legat. §. 2. Inst. de iniur. stipul. l. 98. in fin. pr. l. 140. §. ult. de V. O. l. 13. §. ult. de his que pro non script. habentur. quod intellege non universaliter, ut docet Paulus d. l. 140. sed in causis tantum internis, quod scil. materiali ipsam ac formam attinet, in externis enim cessare monet Cujac. 25. obf. 3. item in causa totali hoc verificari, in partiali vero fallere docet Meier. in C.I.A. de legat. rh. 8. Similem regulam proponit Carpz. in caus. matrim. v. not. aet. Clauſulam Barboſæ, Rebus ſic ſtantibus.

IV.

Causa per effectum non debet definiri Bart. in l. 1. in pr. ff. de appellat. ubi per hoc reprehendit definitions appellationis datas per Placentium & Azor. sed hoc conciliat Dec. in rubr. extr. de probat. in 5. col. quod Bartoli doctrina in d. l. 1. procedat, quando effectus est separatus à caufa, qui non statim producitur, sed ex inter vallo, prout est in appellatione, de qua Bart. loquitur: secus vero si effectus immediate sequatur ex ipsa caufa, quia talis effectus bene conuenient definitioni per text. in l. 3. bonorum 2. ff. de bon. poff. vid. Ludov. Gomez ad §. superest. inst. de act. num. 11. V.

Caufa & effectus sunt jungendi l. 4. ubi Bald. ff. de juft. & iur. si hec in idem recidunt & convertuntur, Cravett. conf. 137. n. 5. & conf. 251. n. 2. Wefemb. p. 1. conf. 1. num. 54. caufa tamen ut praecedat effectum necesse est, l. generaliter 24. §. si quis 9. ff. de fideicom. libert. l. quoties 34. de uif. fr. Wefemb. p. 1. conf. 1. num. 58. Etenim quod judicatur de caufa, idem judicari debet de effectu & impossibile effectum caufa meliore aut legaliorem esse per nos. Bald. & Dd. in d. l. 4. Wefemb.

Wesemb. in Par. ff. ad SC Maced. Arum. tract. de mora. cap. 8. Kubach. Axiom. 3. C.I.A. si servit. vindic. tb. 7.

Limita: nisi impeditur: Sic furtum potest esse, & tamen actio furti cessare, injuria seu contumelia, & tamen actio injuriarum cessare l. 15. §. 4. ff. de injur. nec intellige de causa quavis, sed de ea, que sit sufficiens & omnibus viribus instructa, scil. quod numerum & vim effectivam. Kubach. ibid.

VI.

Qualis Causa talis effectus Timpler. 3. Metaph. cap. 2. q. 7. Kubach. in Axiom. p. 55. Danhaver Log. p. 42. & 43.

Intellige scil. secundum qualitatem, non etiam quantitatem, sepe enim causa effectu, & contra hic illa major est. Danhavv. ibid. Deinde effectus intelligendus est, quoad id quod ei causa communicavit, non enim fas est concludere, Filius est Doctor. E. & Pater. Pater enim filio doctrinam non communicavit. Danhavv. ibid.

VII.

Cause que per alium agi nequeunt, nec eorum appellatio per alium agi oportebit, ita communiter Dd. in l. penult. §. ad crimen de publ. judic. Farinac. confil. 85.

VIII.

Causam subesse nullam & non apparere sunt paria, l. in leg. 77. de contrah. emt. l. si repetendi 7. C. de condit. ob caus. Tiraquel. de retrat. convention. in fin. num. 104. I. duo sunt Titii 30. de test. tur. l. cum res 47. §. itaque, 2. delegat. i. paria etiam sunt causam non esse & eam esse finitam. l. de condit. sine caus. l. nihil interest 4. de naut. fan. Wesemb. 1. confil. 16. num. 9. sic paria sunt causam nullam exprimere aut frivolam allegare vel injustam & insufficientem. l. nulla 2. ff. de autor. tur. l. quamvis §. §. si convenerit 8. ubi Bart. ad SC. Vellej. l. non putavit 8. §. si quis 6. de bon. poss. contr. rab. l. quoties 6. ubi Jal. qui satis. cog. & in l. 1. in princ. post gloss. num. 18. de oper. nov. nunc. Wesemb. vol. 1. confil. 28. n. 29. Hinc in omni Emitione quae decretum requirit, opus est, ut causa specialiter & sigillatim judicetur exponatur & probetur, & Index de illa cognoscatur, alias Decretum est nullum & surreptitium Brunnem. ad l. 1. C. de pred. Decur. §. 1.

IX.

Causa justa in omni dispositione subintelligitur Bart. & Castr. in l. filiis am. 8. §. procuratorum 4. de procur. per illum. texi. Tiraq. de pan. in pr. per gloss. in l. damni. 18. §. sis qui verbo aliqua. de damn. infecto. imo Legi adequatur l. propterandum 13. §. pen. vers. nisi lex vel justa a causa impedit. C. de judic. Itaque statutum etiam limitatur non solum ob iustam causam & rationem expressam Jason. in l. non dubium. num. 35. C. de LL. verum etiam presumptam & conjecturata. Cravett. confil. 8. num. 21. pro varietate temporum Alex. confil. 106. perspectis. num. 4. & 5. pol. 2. Non tamen justa causa presumitur, nisi probetur l. 1. in fin. C. unde vi. l. si non corrueris. C. de iur. gl. fin. in cap. cum causam. de re iudic. Wesemb. p. 2. confil. 96. num. 15. quando autem causa justa requiri intelligatur. vid. Wesemb. p.

i. confil. 7. num. 7. p. 1. Bald. in l. 1. num. 1. C. An adver. donat. vers. dandus est & que eius requisita sunt, tractat. Wesemb. p. 1. confil. 333. num. 49.

X.

CAUSA expressa regulat (sive dirigit) actum, & indistincte factum, ut restringatur secundum causam expressam. Angel. confil. 248. Punctus est exort. num. 3 ubi loquitur in compromiso generalissimo, ut non extendatur ultra mentem, & causam compromissi, Abb. confil. 3. Nit. tar. colum. 17. in fine vers. ad 23. question. lib. 2. Anton. de Butr. confil. 51. n. 5. vers. item hoc declarat. ubi quod causa declarat dictum dubium, illudque ampliatur. & restringitur a causa, Bald. confil. 312. Fa. & sum super quo. num. 2. vers. tertio ut causa lib. 4. ubi ait: quod causa, & materia regulat mentes hominum, ut talis presumatur mens, qualis est causa, quia causa dicitur dux mentis, Anch. confil. 254. Statuto cavitur num. 4. Roman. confil. 503. num. 7. & seq. ubi quod causa legati limitat & restringit legatum. refert Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 136 (Wes. in Paratit. de V. O. num. 10. & de O. & A. num. 7. ubi quod contractuum causa semper sit exprimenda ait.)

XI.

CAUSA ex una datum, si illa causa non sequitur, revocatur, l. 1. ff. de condit. causa data. Ratio est, quia causa est proxima conditioni, ut sicut necesse est purificare conditionem, sic & causam, Chalderin. confil. 56. num. 2. alias confil. 1. de translat. Prælat. Federic. de Senis confil. 164. Licet semper in pr. ubi ait, quod resignatio facta ex causa permutationis revocatur non sequuta permutatione, Mandel. confil. 77. n. 28. & seq. ubi quod promissio facta ex causa futuri Matrimonii, si non sequatur Matrimonium, cessat, & nihil debetur, Gemin. confil. 96. num. 9. vers. licet enim, ubi quod privilegium concessum ex certa qualitate, vel causa, si non adeat qualitas, vel causa expressa, non valeret privilegium, etiam concedens ex alia causa potuisse concedere, Bellon. confil. 3. Curatus Ecclesie in fine vers. ad secundum, ubi ait, quod si Parochiani tenentur solvere mensuram avenæ pro candelis, quas dat Rector de consuetudine, & eis non datur cedula, nec ipsi debent avenam, quia dicitur debitum conditionale, vel ob causam, refert Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 137. apr.

XII.

CAUSA cessante vel deficiente cessat ejus effectus, l. adigere. 6. §. quamvis 2. ff. de

ff. de Jure patr. si pater 40. ff. de hered. instit. l. generaliter 52. C. de Episcopis & Clericis. l. cumte 6. C. de pactis inter empt. cap. magna 7. in fine, c. cum cessante 66. de appell. [C. est Christus 26. de jurejur. & c. cum infirmitas 13. de paenit. Sutholt. diff. Inst. 1. 9. 16.] late Tiraq. in speciali tr. Cesante causa cessat effectus, & de jure pri- mog. quaf. 40. num. 170. cum seq. Duen. reg. 82. Thom. de Thomasset. in floribus legum. regul. 71. & 271. Brunor. à Sole in locis communib. verb. causa 2. Cardos. in praxi Judicum, & Advocat. cod. verb. num. 2. Petr. de Anchiar. consil. 47. Pro clariori. num. 4. ubi ait: quod hæc est regula generalis in legibus, tractatibus, & aliis dispo- sitionibus, ut cessante causa, super qua- fundatur dispositio, cesset & ipsa disposi- tio. Dyn. consil. 6. Ex testamento Domini. num. 2. vers. preterea. ubi quod in pacto cessante causa finali cessat effectus, Angel. consil. 346. Titius. ubi ampliat in omni di- positione sive legali, sive testamentaria, sive inter vivos, quia dispositio à causa regulatur, restringitur, & ampliatur, An- gel. consil. 86. Hæreditas materna in fin. ubi loquitur in statuto mandante repudia- nem hæreditatis præsumi simulatum, si non est notificata in consilio, quia cessat cessante causa, videlicet fraude, & quod hæres nihil consequutus sit ex hæredita- te, Card. Pereira de potestate eligendi. c. 10. num. 1. cum seqq. Card. Tusch. dict. tom. 1. lit. C. concl. 202. à princ. Sanchez. de Ma- trim. lib. 8. diff. 30. num. 12. cum seqq. Jose- phus Sesse Aragoniæ decif. 185. num. 102. Joan. Franc. Leo in Thesauro fori Eccle- siast. p. 1. cap. 15. num. 3. Ludov. Rodolphin. par. quest. lib. 2. g. 35. num. 10. ubi num. 16. intelligit, ubi causa expresa est in lege vel statuto, Dionys. Paul. de vera quatuor patriarch. Sedium eret. c. 4. nu. 50. Call. Argel. de contradic. legit. q. 5. n. 13. & q. 10. n. 27. Sigismund. Scacc. de appellationib. q. 5. n. 17. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 62. n. 17. Anton. Monach. Lucens. decif. 14. num. 18. & decif. 21. num. 22. & Florent. de- cisi. num. 61. Rot. decif. 437. num. 3. apud Farinac. p. 1. recent. [Sive impulsiva pro- prie causa non est. Argentor. 1. Consil. 84. n. 109. & 110. Hoc tamen limita non pro- cedere in rescriptis impetratis ad bene- ficia obtinenda: quia translata causa im- pulsiva rescripti vel gratia, corruit etiam rescriptum seu gratia in odium materiæ beneficialis propter ambitionem repre- mendam. text. cap. postulati 27. & ibi Panorm. & Felin. de rescript. Everhard. in loc. Top. à contrar. sensu. num. 18.] Causa finalis quando dicatur, & quando impulsiva, vid. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 141. & 142. Cov. lib. 1. cap. 20. num. 2. Tiber. De- cian. resp. 41. sub. num. 21. vol. 1. Costa Sicul. cons. 39. num. 3. cum seqq. Duran. de condit. p. 3. cap. 2. num. 5. 10. & 11. Castill. contro- vers. tom. 6. cap. 172. num. 6. cum seqq. Cy- riac. tom. 3. controvers. 478. num. 73. & 74. Maranta jun. tom. 1. controvers. lib. 1. resp. 15. num. 13. Valenzuela cons. 19. num. 78. tom. 2. ubi quod causa finalis dicitur, si ne qua quis non esset facturus saltem eo modo,

modo, & conf. 154. num. 7. ubi ait causam finalem dici, quæ movit partes ad conventionem, Solorzan. de jure Indianorum. tom. 2. lib. 2. cap. 8. num. 71. & 72. Rot. decis. 587. num. 4. apud Farin. p. 1. recent. & coram Buratto decis. 10. num. 15. vers. secundò quod ista, & n. 16. & decis. 377. num. 4. apud quos illa est magis communiter recepta sententia, quod causa finalis illa dicitur, quæ principaliter in agendo actu ab agente consideratur, seu principaliter movet ad actum faciendum, & sine qua actus non fieret, impulsiva vero qua moveat, & incitat ad exequendum actum. Causa in dubio potius præsumitur impulsiva, quam finalis, ut per Rot. decis. 587. num. 5. apud Farinac. p. 1. recent. Menoch. conf. 106. num. 92. Bertazol. conf. 119. num. 40. in civilib. Aloys. Ricc. in decision. Curie Archiepisc. Neapol. decis. 80. n. 7. p. 3. Foro in compend. p. 3. vers. donatio facta Ecclesie pro illius fundatione. in col. 4. p. mibi 324. Donat. Anton. de Marinis quorid. lib. 1. c. 87. num. 8. & 18. Valenzuel. confil. 112. n. 73. & confil. 119. n. 77. & confil. 130. n. 45. & confil. 237. n. 12. [Johan. Goedd. inter Consil. Marpurg. confil. 32. vol. 3. n. 207.] Et incumbit alleganti probare esse causam finalem, Tiraq. in tract. Cessante causa. linit. i. num. 48. in fine. Surd. decis. 130. num. 13. Morchech. de divisione bonorum. lib. 3. cap. 6. num. 85. Foro d. pag. 328.

Amplia primò supradictam conclusiōnem, quod scilicet cessante causa cesset effectus, ut procedat in privilegio, quia cessante causa privilegii cessat privilegiū, Anchār. confil. 394. Dubium est. n. 3. & superveniente nova causa contraria causa, ex qua privilegium fuit concessum, cessat privilegium, Roman. conf. 404. In casu. n. 5. & 6. vers. secunda causa. refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. num. 27. Extende in privilegio concessio ex certa qualitate, vel causa, quia si non adest causa, vel qualitas expressa, non valet privilegium, licet concedens ex alia causa potuisse concedere, Gemin. conf. 96. num. 9. vers. licet. Etiamsi causa finalis privilegii eliciatur ex procēmio privilegii, quia ea cessante cessat privilegium, Roman. conf. 180. Si admittimus. num. 7. Cardin. Tusch. d. lit. C. concl. 137. n. 8. & 9.

Amplia secundo in quarta Episcopi, quæ debetur ratione jurisdictionis, ut cessante jurisdictione cesset quarta, Roman. confil. 477. num. 19. & 20. Cardin. Tusch. d. lit. C. concl. 202. num. 7. [sic in specie quāvis jurisdictionis ac officii aliqui]us causa cessante, cessat ejusdem effectus

1. Lucius 40. ff. de fideicom. libert. I. Tutela 7. §. 2. de cap. minut. Bald. in l. generaliter. col. 4. vers. & add. circa primam. C. de Episc. & Cleric. Sic etiam in nudis protectoribus & similibus personis causa prohibitiōnis, qua iis prohibetur aliquid adversus Magistratum aliquem facere, cessante, cessat ipsa prohibitiō, & perinde est ac si iis non esset interdictum. l. 1. f. decurātor. furios. Cyn. in l. 2. C. quando provoc. non est necess. Petr. à Bella. portu & Fr. Ripa. in l. cui bonus 3. ff. de novat. & deleg. Regn. Sixtin. inter Conf. Marpurg. conf. 8. vol. 3. num. 12.

Amplia tertio in dilatōne, quia cessante causa dilatōnis cessat dilatio, Roman. conf. 503. Diligenter. num. 8. Bald. conf. 112. Eundo ad veritatem. lib. 4. Card. Tusch. d. lit. C. concl. 137. n. 18. & concl. 202. n. 9. & 17. Anch. conf. 394. Dubium. n. 3.

Amplia quartō in mandato, quia cessante causa mandati cessat mandatum, cap. si pauper Clericus 30. in fine, de præbend. lib. 6. Anch. d. conf. 394. num. 3. plenē Roman. conf. 374. præfens est quæsio. ubi num. 3. ait, quod cessante contractu principali cessat pactum in contractu; & n. 4. vers. quartō. ait. quod si aliquid promittitur propter castrum, desinente castro promissio cessat; & num. 5. vers. sicut, quod societas super certa re contrafacta finitur desinente ipsa re, super qua contrahitur; & eod. num. 5. vers. sexto. quod si res locata desinat esse, locatio & obligatio extinguitur; & eod. num. 5. vers. 11. quod in promissione successiva pro causa habente pariter factum successivum, cessante causa cessat promissio, refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 20. cum seqq.

Amplia quinto in unione facta ex causa tenuitatis, quia si est falsa, unio est ipso jure nulla, ut per Cephal. conf. 260. Quod unio, in princip. Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 8.

Amplia sexto in impedimento, quia cessante causa impedimenti cessat impedimentum, Signorol. de Homed. conf. 46. Statuto civitatis. num. 4. quem refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 14.

Amplia septimo in feudo, quia cessante causa finali concessionis feudi cessat feudum, etiamsi culpa vasalli non interveniat, ut per Joan. de Anan. conf. 7. numer. 6. vers. secundò probatur. Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 32.

Amplia octavo in foro animæ, ut per Tiraq. d. tract. cessante causa p. 1. n. 18. & in spiritualibus, Clar. §. fin. 9. 76. in fine. quem refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 41. Amplia

Amplia non tam in dispositione affirmativa, quam negativa; Vult. inter consil. Marp. conf. 17. vol. 1. num. 105. ideò si patet ex hæredavit filium ex causa expressa, cessante causa cessat dispositio negativa ex hæredationis, Roman. conf. 438. n. 5. vers. tertio, quia, quem refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 42.

Amplia decimò, sive causa respiciat privatam, sive publicam utilitatem, quia si ea cessat, cessare debet effectus, & dispositio, ex Joan. de Imola conf. 87. vers. præterea secundò. Card. Tusch. d. concl. 202. n. 32.

Amplia undecimò, ut procedat etiam quando plures causæ simul debent concurrere ad actum, quia una cessante cessat actus, vel dispositio, Abb. conf. 70. Id de Jure queritur, col. 2. vers. tertio probatur, lib. 2. Card. Tusch. d. concl. 202. n. 43.

Amplia duodecimò in obligatione & promissione, quia cessante causa obligationis cessat ipsa obligatio, & promissio, Rot. decis. 50. num. 3. & 7. & decis. 55. num. 1. apud Farinac. p. 1. recent. decis. 428. num. 2. & decis. 463. num. 11. ead. p. 1. ubi quod cessante causa exclusionis cessat exclusio, quia hæc regula generalis est in omnibus dispositionibus, Ambrosinus Perusan. de tis. 1. num. 5. & decis. 3. num. 9.

[Amplia decimo tertio in exclusione, cum cessante causa exclusionis ipsa exclusio cessare debeat, l. fin. §. ait lex 1. ff. de divort. Phil. Matth. inter consil. Marp. vol. 2. conf. 26. n. 85.]

Limita primò, quando causa produxit effectum perfectum, & consummatum. l. fin. in princ. ff. undeliberi. l. sancimus 25. C. de admin. tutor. Tiraq. de tract. Cessante causa limit. 12. num. 2. Thom. de Thomasset d. reg. 271. Gam. Lusit. decis. 27. num. 4. Valasc. confil. 57. num. 1. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quest. 25. num. 34. ubi n. 33. Idem assertit jure jam radicato. Surd. conf. 250. num. 24. Mari. Giurba ad consuetud. Messen. cap. 7. gloss. 2. n. 6. p. 1. Joan. Maria Novar. in præelect. & variation. fori. q. 1. ff. 2. a. num. 6. Mangil. de imputat. q. 101. n. 14. & q. 166. n. 5. [Post actum enim consummatum eti. deficit causa, non propterea cessat effectus. Referens ap. Klock. relat. 138. n. 81.]

Limita secundò, quoties causa requiritur certo aliquo tempore; si enim eo tempore fuit, licet postea cesset, non tamen cessat effectus, l. si quis hæredem 7. C. de instit. & substat. Tiraq. in d. tract. Cessante causa limitat. 4. Gallet. in margarita. cafun. conscient. verb. Causa. Dec. conf. 24. n. 1.

Rot. decis. 733. num. 8. apud Farin. p. 2. recent. Joan. Mar. Novar. d. q. 10. n. 15.

Limita tertio, quando plures causæ concurrent ad dispositionem, quia una cessante non cessat dispositio. [§. affinitatis 6. ubi Ang. §. soerum. 7. Inst. de nupt. l. si non lex Elia. 83. & ibi Bald. Joan. de Imol. ff. de hered. Instit. l. si ventri 24. §. in bonis de reb. aut. jud. poss. W. el. 5. conf. 203. num. 17. Ita v. c. Is qui propter magistratum, quem gerit, semel connumeratus est inter Senatores, deposito magistratu Senator esse non desinit Nov. 62. ubi Cujac.] Roman. confil. 497. Dubitat. in fin. Tiraq. in d. tract. Cessante causa. limit. 22. Rot. decis. 733. num. 8. apud Farin. p. 2. recent. & d. decis. 587. num. 7. p. 1. recent. Card. Tusch. d. concl. 202. n. 59. ubi n. 60. post Bart. conf. 21. Visa prima. num. 3. & 4. declarat, ut non procedat in fidejussione facta pro mutuo naturali & civili, quia ex pluribus causis obligatus fidejussor, de judicato solvendo non tenetur, si mutuum sit solum naturale, vel solum civile, quando obligatio est ex causis praeditis.

Limita quartò, hoc verum esse circa facienda, non circa jam facta, vel nisi utilitas succedat loco necessitatis. Gloss. in cap. argumentum de Reg. Jur. lib. 6. text. in can. quod pro necessitate 41. caus. 1. q. 1. can. quod pro remedio 7. caus. 1. q. 7. & can. ordinationes. 5. caus. 9. q. 1. Honthemi l. 2. de art. Notar. c. 22. num. 94.

Limita quintò, quando remanent reliquæ pristinae causæ. l. unius 18. §. servus 6. ff. de quæst. l. fin. ff. de decur. l. 2. & 3. rer. amot. Bertazol. lib. 1. confil. 47. num. 63. Everhard. in loc. Top. in loc. a cessat. rationis in fin. Unde Bart. in hac re ita distinguit apud Manticam lib. 3. de tacit. convent. lib. 3. tit. 12. n. 58. Aut actus est perfectus, & tunc licet cessat causa, non tamen cessat effectus, l. ult. undeliberi. aut imperfectus, & tunc reliquæ ejus causa supersunt, & neque tum cessat effectus d. l. 2. rer. amot. l. ex duobus 34. de vulg. substat. d. l. unius 18. §. servus 6. de quæst. vel nulla supersunt reliquæ & tunc cessabit effectus d. l. generat. l. 52. C. de Epist. & Cler.]

XIII.

CAUSA causa est causa causati, l. manumissiones. 4. ff. de justit. & jure. Bart. in l. 4. §. actor. num. 2. ff. de re jud. Jason. in l. pecuniam 5. num. 21. ff. de conduct. causa data. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 42. n. 49. & conf. 196. num. 13. & conf. 407. n. 34. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæst. 34. num. 26. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. c. 4. num. 50.

Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. conclus. 138. Secunda enim causa nihil operatur, nisi quantum accepit à prima. l. peto 69. §. pre-
dium 1. ff. de leg. 2. l. si quis domum 9. §. 1. ff.
locat. l. manumissiones 4. ff. de just. & jur.
Tiraq. in reg. cessante causa. limit. 20. num.
6. Exemplum est in l. 9. ff. ad Leg. Jul. de
adult. Aristotel. 2. Phys. cap. 7. quest. 12. art.
2. Surd. consil. 420. num. 4. Unde dicitur, is,
qui causam damni dedit, damnum ipsum
dedisse, l. 15. de Sicar.

Intellige ut procedat, si causa est pro-
xima, quæ attenditur, non autem si est re-
mota, Ias. in d. l. si pecuniam. num. 21.
Anchar. conf. 222. Subtiliter. num. 4. ubi
quod non dicitur creditor ex instrumen-
to, sed ex successione is, qui successit cre-
ditori, Castr. consil. 226. Dico dictum, in prin-
cip. lib. 1. quicquid dicat Calderin. consil.
282. in princ. alias 4. de locato. [2. Fallit et-
iam in statutis, ubi verba propriæ sumun-
tur, Cæpoll. consil. 2. Val. Georg. Forster. 2.
O. 9. Deinde intellige hanc regulam, ut
procedat saltem in causis necessariò sub-
ordinatis. Hinc licet nominans teneat-
ur pro suo nominato ad officium, non
tamen pro successore ab eo iterum no-
minato l. 2. C. de pericul. Nominator. ex-
ceptio est in patre, qui tenetur etiam
pro successore quem filius nominavit. l.
2. §. 3. ad municipal. Brunnen. ad l. 2. C. de
pericul. nominator.

XIV.

CAUSÆ, & causati idem est judi-
cium, l. quo minus 2. ff. de fluminib. l. et si a-
mici 9. ff. ad leg. Jul. de adulter. l. si autem
10. in fin. ff. de aqua pluv. l. non ideo 5. C. de
bered. instit. l. maritus 21. C. de procurat.
Causatum igitur regulatur secundum
naturam causa causantis, Bald. consil. 150.
Proponitur quod, in fine, lib. 5. Card. Tusch.
d. concl. 138. num. 10. quia causa ubi pen-
det, causatum pendet. l. sed et si quid 22. ff.
de usufruct. Et causa dicitur talis, qualis
est causa causans. [seu qualis est causa,
talis effectus, Dan. Otto. 1. dial. Jur. c. 3.
num. 3.] Bald. consil. 84. Dicta causa, lib. 4.
imò causa determinat suum causatum.,
Surd. consil. 454. num. 30. Et causatum
regitur à causa suæ causæ, Rot. decis. 287.
num. 1. apud Farin. p. 1. recent. & regulatur
causatum secundum naturam causæ
causantis. [text. in l. adigere 6. §. quamvis.
2. ff. de jur. patron. Socin. sen. consil. 24.
num. 11. cum seq. vol. 1. incip. viss ac dilige-
nenter.] Bald. consil. 84. Dicta causa, lib. 4.
& consil. 150. Proponitur, in fin. lib. 5. quem
refert Card. Tusch. tom. 7. lit. S. conclus.
787. num. 33. [nec in causato plus inesse]

potest, quam ab influentia causæ proce-
dit. c. 1. §. hoc autem, qui feud. dare poss.
l. f. 1. Unde qui habet causam, habet &
causatum. l. de accessionibus 14. §. 1. de di-
vers. & temp. prescript. Autb. ingress. C. de
SS. Eccles. §. quos autem ubi Port. Inst. de
bon. poss. Wel. p. 1. consil. 50. num. 20.] At o-
mne jus potentius dicitur in causante,
quam in causato, l. digna vox. 4. C. de le-
gib. Castren. consil. 421. Quod renuncia-
tio. vers. non obstat. lib. 2. Wel. p. 2. consil. 50.
num. 20. ubi quod disposita in causato,
magis procedunt in causante, refert
Cardin. Tusch. d. concl. 138. num. 11. quia
non potest plus juris esse in causato, quam
in causante. [c. cum dilecta 4. de confirm.
utili. Ubi enim causa non est efficax, ne-
que causatum efficax erit. l. cum quis dece-
dens 37. & ibi Bart. in pr. & n. 4. gl. in l. si ob
turpem. ff. de cond. ob turp. caus. in verb. prox-
ima causa. Gail. 2. obs. 1. nu. 8.] Castill. con-
trover. lib. 5. p. 2. c. 103. n. 14.

[Limitatur hæc regula, quod tantum
procedat in causa essentiali & necessariò
cohærente, fallat in causa per accidens,
quæ tantum occasionem dedit causato,
sic ex malis moribus licet per se malis
bonæ, tamen sàpè natæ sunt leges. Tac.
15. A. 20. n. 3.]

XV.

CAUSA limitata limitatum produ-
cit effectum, l. in agris 16. ff. de acquir. re-
rum dominio. l. 63. de contr. emt. l. cancella-
verat. 2. ff. de iis, quæ in testam. delentur. l.
2. ubi Bald. ff. de servis export. l. ex facto.
43. §. item quaro. 1. ff. de vulgari, & pupil.
substit. l. cum pater 77. §. dulcissimis 20. ff.
de legat. 2. l. age cum Geminiano 3. C. de
transact. cap. e. noscitur 13. de sent. excom.
[Exempl. elegans vid. 2. F. 8. vers. quid er-
go. l. §. 11. de Inst. act. Tusch. lit. L. concl.
356. & Carpz. decis. 50. n. 13. & decis. 53. n.
7.] Tiraq. in tract. cessante causa p. 2. num.
147. & de retractu lig. §. 32. gloss. 1. num. 49.
Surd. consil. 10. n. 49. Ugolin. de offic. & potest.
Episcopi. c. 57. §. 2. n. 6. vers. tertio Episcopus.
Brunor. à Sole. in locis communibus, verb.
causa 9. Cardos. in praxi Judicum, & Ad-
vocat. eod. verb. num. 3. Gonzal. ad reg. 8.
Cancel. §. 5. proœm. num. 6. Stephan. Gra-
tian. Marchia decis. 56. num. 5. Aloys. Ricc.
in decision. Curia Archebis. Neapol. p. 1.
decis. 29. num. 7. Gutier. pract. lib. 3. q. 31.
num. 7. Cæs. Angel. de contradic. legit.
quest. 10. num. 168. & num. 244. & q. 4. num.
52. & q. 3. num. 108. & q. 8. n. 11. Mantic.
decis. 232. n. 9. & decis. 267. num. 4. Mari.
Anton. var. resolut. lib. 1. resol. 108. n. 18.
Rot. decis. 690. num. 9. apud Farin. p. 1. recent.
Joan.

Joan. Ant. Mangil. de imputat. quæst. 51. num. 82. [Ita in venditione l. cum ab eo 41. de contrab. empt. vendor uterius non tenetur, quam quatenus vendit jus quod in re habuit l. qui tabernas 32. ff. de contrab. empt. ibi. & quod demonstravit. l. sed si 18. §. 1. eod. Nam determinatio venditio parit actionem determinato modo non ulterius, leg. ultra 15. C. de act. empt. Wel. 4. consil. 177. num. 15. Similiter in renunciatione limitata, renunciatio non extenditur ad alium casum l. qui cum tutoribus 9. §. 1. transact. Tiraquell. de jure primogen. quæst. 86. num. 5. & inclusio quarundam specierum operatur exclusionem reliquarum, Tuscus concl. 71. lit. b. Hinc bona descripta ad æstimium, si aliqua sunt registrata, sequitur quod non registrata libera existant. Cravett. consil. 112. n. 4. Besold. consil. 75. n. 30. & n. 35. & 36. ubi ait: in omnibus dispositionibus verba restringi ad specificata.]

XVI.

Causa proxima magis attenditur quam remota, l. sed si plures 10. §. in arrogato 6. ff. de vulgari, & pup. substit. l. lignis. infine. ff. de legat. 3. [l. 3. de custod. reor. l. 6. §. 3. de procur. C. I. A. pro Emptor. tb. 4.] Tiraq. de retractu lig. §. 36. gloss. 3. num. 19. Anch. consil. 222. Subtiliter. num. 4. Joseph. Sesse Arag. decis. 187. num. 68. Gallet. in margarita casuum conscient. verb. causa. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. conclus. 145. n. 1. Aloys. Ricci. in decisionib. Curia Archiepisc. Neapol. decis. 216. num. 3. pag. 1. Bened. Aegid. in repeat. l. ex hoc jure 5. de justit. & jure p. 1. cap. 6. num. 54. Camill. Gallin. de verbis signific. lib. 5. cap. 17. num. 7. Scacc. de judic. lib. 2. c. 2. n. 484. & seq. [Seu quod idem], causa immediata magis attenditur quam mediata, Bald. in l. sub praetextu. C. de transact. per l. similier 21. rer. amor. Barb. in cap. Raynaldus. num. 186. vers. sexto facit de testam. Curt. jun. consil. 1. n. 4. & consil. 2. num. 40. Cravett. consil. 131. num. 15. & consil. 144. n. 2. & consil. 103. num. 4. Ripa in l. ex facto 43. num. 14. ff. de vulg. & pup. substit. Consil. Argent. vol. 1. consil. 84. n. 18. Et immediata causa semper posteriori loco haberi debet quam mediata. l. interdum 13. §. paterfam. 1. ff. de hared. instit. Crav. resp. 2. pro genere, n. 2. Curt. jun. consil. 44. num. 5. Heræa Magon. decis. Florent. 83. n. 7. Regner. Sextin. inter consil. Marp. consil. 14. num. 144. vol. 2. Bald. in l. socium qui in 60. §. 1. per illum. text. ff. pro soc. ubi dicit, causam remotam & quiparari causæ impulsivæ, & non finali l. qui domum 57. in fin. ff. locat. l.

bui scripture 15. ff. ad L. Aquil. l. sed et si 10. §. in arrogato 6. ubi Bart. l. qui liberis 8. §. bac verba. ff. de pupill. substit. & causa remota magis est occasio quam causa, Bart. in l. uxori. ff. de aur. legat. per text. in l. cum de Lanionis 18. §. Asinam 2. ff. de fund. instruc. Corn. consil. 263. post pr. lib. 4. vide latè Consil. Arg. vol. 1. consil. 84. n. 119. Ideoque & causa proxima semper est inspicienda & sufficit l. pen. de cond. ob turp. caus. Sic exempli causa in interdicto de itinere actuque privato. Prætor non inquirit, utrum habuerit quis jure servitatem impositam nec ne, sed hoc tantum, (quod proximum est) an itinere actuque hoc anno usus sit l. 1. §. 2. de itinere actuque priv. Sic in SCto Maced. ne quidem pecunia existente creditori actio datur, licet pater vel filius familiæ ita cum alterius damno locupletetur. l. 9. §. 2. ubi Casir. ad SC. Maced.

Limita tamen, quod aliquando spectetur causa remota & initialis. l. 4. si mensur falsum modum.] quando non est multum remota, & actus, qui fit, etiam fit contemplatione causæ non multum remota, l. socium, qui in ea 60. ubi Bart. ff. pro socio, Aretin. consil. 14. V. so & diligenter. col. 4. post med. n. 7. vers. præterea. refert Card. Tusch. d. lit. C. concl. 145. n. 6.

2. Quando sine causa mediata, immediata & proxima esse non potest. Bart. in l. sed si plures 10. §. in arrogato 6. ff. de vulgari, & pupill. Aret. consil. 6. V. so. n. 9. vers. confirmatur ista conclusio. Card. Tusch. d. concl. 145. num. 3. ubi n. 4. cum eodem Aretin. locis citatis idem dicit, quando causa mediata non est multum remota, quia tunc attenditur sicut proxima, ad quod citari solet, l. uxori quis 13. inf. de auro & arg. legat.

[Limita 3. quando ex ea resultare potest aliquis effectus, ut est casus in l. certi condicione 9. ff. scert. pet. & ibi Dec. Fel. in c. sollicit. & de major. & obed. & ante ipsos latè probat Socin. in consil. 156. incip. pro fundamento, in 5. col. lib. 2. in gl. in c. quia diversitatem in verbo suspensionis. de concess. preben. Lud. Gomez. ad §. rursus. Instit. de action. n. 15.]

XVII.

Quæcunque causa concernit utilitatem Impetrantis, præsumitur impulsiva; Quæcunque concernit utilitatem concedentis vel tertii, præsumitur finalis. Perez. C. de bis qui à princip. n. 4.

XVIII.

CAUSA naturalis potentior est quam accidentalis, l. qui habet 3. ff. de tutel. l. filio

l. filio quem pater 23 ff. de liber. & postbum. cap. presenti 34. §. idem de præbend. lib. 6. Anton. Gomez. var. tom. 1. c. 5. num. 34. & cap. 6. num. 8. Menoch. conf. 1. n. 16. Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 147. Cevall, commun. contra communes. tom. 4. quest. 905. num. 53. Mendez à Castro in praxi Lusitanalib. 2. cap. tertio. numer. 20. Gallet. in margarita casuum conscient. verb. causa. Joan. Maria. Novar. quest. forens. p. 1. quest. 143. num. 28. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 802. num. 2. Fuly. Pacian. de probat. c. 3. num. 89. ubi quod saxe accidens magis quam natura consideratur, quia accidentia naturam obnubilant. Si enim plures causæ concurrunt, illa quæ est potentior, semper attenditur, Bart. in quest. 15. Statuto civitatis Lucane, in princ. vers. secundò sic. quem refert Card. Tusch. d. lit. C. conclus. 147. nu. 9. ubi num. 10. ait procedere etiam in præsumptionibus, quia cedunt veritati tanquam potentiori, & inter se una præsumptio potentior tollit aliam minus potentem.

XIX.

C A U S A naturalis & causa accidentalis quando concurrunt, semper naturalis præfertur, d. l. qui habet. Abb. conf. 62. In controversia. col. 8. n. 16. lib. 2. Bart. in sua quest. 18. pupillus num. 2. vers. tercio. & Alex. conf. 703. Consideratis. num. 6. vers. & quia. lib. 5. & conf. 4. Ponderatis. num. 2. & 3. vers. modò sic. lib. 4. ubi ait, quod dispositio loquens, quod major succedit, intellegitur de majore natu, & sic de causa, & majoritate naturali, non de accidentalis, vel ficta, si verba aliud non suadent. Abb. conf. 62. num. 10. lib. 2. Petr. de Anchar. conf. 37. num. 6. in fine, & num. 7. ubi ajunt, domicilium originale non mutari propter domicilium habitationis per accidens, quia potentius est naturale, quam accidentale, refert Card. Tusch. d. conclus. 147. à princip. ubi num. 12. post Joan. de Imola conf. 35. num. 7. vers. & primò. limitat quando naturalis prodest, & accidentalis nocet, quia tunc accidentalis prævalet naturali, seu originali.

XX.

C A S U quæ nocet, inspicitur, non quæ prodest, l. si quis in graviz. §. ult. cum l. seq. ff. ad SC. Syllan. l. 3 ff. de suspect. tutor. Felin. in cap. 1. col. 5. in 2. limit. de rejudic. Surd. conf. 361. n. 16. Brunor. à Sole in locis communib. verb. Caus. 14. [Tiraq. de retract. conf. ang. §. 30. gloss. 1. num. 29. vide late Menoch. 1. recuperand. poss. ff. num. 16. cum seqq. ubi alleg. text. l. ult. Cod. unde vi. l. sic coloni 14. C. de Agric. & cens. Unde si

causa odiosa cum favorabili concurrit, odiosa prævalet illaque magis spectanda. Joh. Andr. Gemin. Anchar. & Franc. in cap. ult. in verb. similibus de V. S. in 6.] ubi intelligit hujusmodi Axioma procedere, quando ambae causæ essent æqualis potentia, fecus quando ea, quæ prodest, eset potior; & per eam actus est factus principaliter, ad hoc est text. in l. 3. §. si quis palam. ff. de jure fisci.

XXI.

Nihil fieri debet sine justâ causâ. Itaque Principes non urgente publ. necessitate vel utilitate, ne quidem ob exsolendum proprium & alienum Tributa subditis imponere possunt: nisi principes non habeant unde vivant, etiam si propriâ culpâ egeni facti fuerint. Perez. C. de ann. & tribut. n. 11. 12. 13. 14.

XXII.

C A U S A quælibet justa excusat à poena, v. axiom. 22. Doctores in l. Julianus 60. ff. de condic. indeb. Bald. in l. observari 4. §. profici 2. ff. de Offic. Procons. gloss. in l. plagi 14. C. ad leg. Flav. de plagiariis. Dec. consil. 170. col. fin. in princ. Socin. conf. 127. col. 2. lib. 1. Beroi. conf. 4. in fin. & conf. 187. in fine, lib. 3. Franc. Becc. confil. 102. num. 3. Alex. conf. 119. Quaritur. num. 12. vers. secundo prob hoc facit. lib. 2. ubi quod justa causa excusat à poena legali, & à condemnatione expenfarum, & à mora, ac poena interitus rei debita, & à poena intereste, seu ab obligatione interesse, Menoch. remed. 5. recuper. num. 48. ubi quod causa etiam levis excusat à dolo, Wessnb. lib. 1. conf. 28. num. 27. & multo magis a temeritate, & n. 50. extendit in dispositione penali statuti, & num. 53. extendit in crimine falsi, & n. 56. quod excusat à contumacia, & aliis delictis, & num. 57. quod excusat à violentia, & num. 63. declarat, quod non excusat in aliquo justa causa, quando statutum, vel lex punit delictum, quoquo modo commititur, & num. 61. ait, quod injusta causa non excusat à lata culpa, quando delictum ex lata culpa solùm punitur, refert Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 152. per totam.

Amplia, ut qualibet causa, etiam grossa & bestialis excusat à poena conventionali, Paris. conf. 151. num. 29. lib. 4. Alex. conf. 115. num. 15. & seq. lib. 4. & confil. 233. num. 12. lib. 6. Cravett. confil. 6. num. 89. & confil. 319. num. 14. Menoch. remed. 3. recuper. n. 49. Card. Tusch. d. conclus. 152. num. 30. & à dolo, & à mora, Jason. in l. 2. num. 61. & 62. C. de jure emphyt. Hieron. de Tort. confil. suo post confilia Anton. de Butr. n. 5. circa

*circasinem. vers. sed quid fortius. Rot. de-
cif. 528. num. 7. apud Farinac. p. 2. recent.
ubi quod causa qualibet etiam bestialis
& temeraria excusat à fructuum restitu-
tione. [Sic causam fatuam & injustam
excusare etiam in crimen falsi scriptio-
nem. Butrig. in l. plagi. lat. 2. col. 1. vers.
& ideo dicit. Dyn. col. 2. vers. redio ergo
ad questionem. C. de plagiari. ubi ponit ex-
emplum in vendente rem duobus juxta l.
qui duobus 21. ff. ad L. Corn. de fali. Bald. in
l. 2. §. quod observari 2. C. de juram. cal.
Marfil. in l. 1. §. præterea 1. num. 13. ff. ad L.
Corn. de Sicar. Sylvan. consil. 53. n. 2. lib. 2.
Clar. in pract. §. fin. quæst. 60. sub vers. &
generaliter. Menoch. de recip. poss. remed.
5. num. 53. & consil. 98. n. 34. lib. 1. Hondoned.
consil. 105. num. 29. Cacheran. consil. 68.
n. 7.]*

XXIII.

CAUSATIVE multa fiunt, quæ di-
recto non conceduntur, ut latè prosequi-
tur Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. conclus. 161.
per totam.

XXIV.

CAUSA qualibet excusat à dolo. (v.
supra axiom. 20.) I. igitur 12. §. 1. ff. de liber.
causa. l. 2. ff. de plagiari. l. 1. §. fin. ff. de abig.
Menoch. de inter. rem. recuper. 5. num.
51. cum seqq. & consil. 28. à num. 10. consil. 31. à
num. 8. & 32. Hippol. consil. 2. num. 14. &
consil. 51. num. 28. & consil. 62. num. 3. & consil.
77. num. 21. & consil. 124. num. 13. & consil.
128. n. 31. Bonacor. p. 1. verb. causa qualibet.
pag. 22. Surd. decif. 89. num. 22. Farinac. in
praxi crimin. p. 1. quæst. 16. n. 64. Perez. ad l.
3. titul. 6. libr. 8. ordin. p. 191. Aloys. Ricc. in
decif. Curia Archiepisc. Neapol. p. 1. decif. 137.
n. 1. & p. 2. decif. 17. n. 12. & decif. 167. num.
4. & à pena. l. igitur. 12. §. potest 2. ff. de li-
ber. causa. Clar. §. fin. quæst. 60. num. 21. Hip-
pol. consil. 11. n. 10. & in l. 1. C. de Sicar. num.
25. Gutier. pract. libr. 1. quæst. 81. num. 3. cum
seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. c.
17. num. 10. & cap. 102. num. 32. Gam. Lusit.
decif. 292. num. 11. & decif. 268. n. 1. Flores
de Mena par. quæst. 21. n. 28. Aloys. Ricc.
p. 2. decif. 167. n. 4. Gonzal. ad reg. 8. Can-
cell. gloss. 56. num. 133. Melch. Pheobos Lusit.
decif. 167. n. 4. p. 2. [Etiam si injusta &
fatua. igitur. 12. §. 3. ff. de liberal. causa. gloss.
in l. 1. in fin. ff. si quis jus dicenti non ob-
temp. Menoch. de recip. poss. remed. 5. num.
49. Wel. consil. 33. n. 6. Goedd. inter Consil.
Marpurg. consil. 28. n. 191. vol. 2. Vult. inter
Consil. Marp. consil. 21. vol. 3. num. 96. modo
sit colorata. ff. l. 4. §. 1. de liberat. l. sed et si
25. §. scire. ff. de pet. hered. Dec. consil. 37. col.
4. Jalon. ad l. qui jurasse. n. 5. ff. de jureju-

rand. Pinell. ad l. 2. p. 2. t. 3. n. 18. in fin. C.
de rescind. vend. Goedd. inter Consil. Marp.
vol. 3. consil. 33. n. 375. etiam in feudis, uti
placet Borcholt. c. 8. de feud. num. 23. Diss.
Gothofred. Anton. disf. 8. tb. 6. B. hinc in-
justam causam excusare à dolo etiam præ-
sumpto voluit Gabr. post Chascen. quem
allegat lib. 7. conclus. 8. n. 83. Hondoned. consil.
35. num. 50. quanquam si agatur in pecu-
niario interesse partis causa injusta, non
excusetur. Hond. consil. 30. num. 60. & facit
quod voluit Bertazol. in consil. 365. num. 1. &
seqq. junct. num. 11. in fin. lib. 1. dum pluri-
bus probavit ad condemnationem da-
minorum & interesse non exigi dolum,
sed sufficere culpat, à qua quidem culpa
causa fatua & injusta non excusabit Me-
noch. de recip. poss. rem. ed. 5. num. 62. & de
retin. poss. rem. num. 6. Gabr. 7. concl. 8. n.
77. idem si actus sit vel à jure naturali vel
à civili notoriè prohibitus. Salicet. in l.
Senatusconsulto. 3. n. 3. C. de his qui fibi ad-
scrib. Alciat. de presump. reg. 3. pref. 30.
num. 60. Et in terminis ruptæ pacis. Vul-
pell. consil. 88. num. 5. & consil. 36. num. 10.
Moron. de fid. Treug. & pace. q. 114. n. 1. &
7. Farin. 1. consil. 31. n. 13. Cæterum de veri-
tate istius canonis accuratè disputatur in
Achate sub tit. de dolo. consil. Armamenta-
rium Justinianeum pag. 223. & seqq.

CAP. XIII.
De Causâ debendi.

Quoties obligatio causam debendi non con-
tinet, torties est vitiosa. l. generaliter 13. C. de non
num. pecun. & cap. sc. cautio. 14. X. de fid. Instrum.
Ratio: quia omissa causa promissio censetur
ex errore facta, & sic nulla est ob defectum natu-
ralis consensus l. 15. ff. de Jurisd. Gail. L. 2. obs.
13. n. 10.

Non igitur valet: debo seu promitto tibi mil-
le. Econtra valeat: debo tibi mille ex emto. Consil.
l. cum de indebito. 25. ff. de probat.

Amplia: ut etiam procedat, licet non sit meri-
toria causa, sed sufficit liberalis,

Limita (1.) nisi Creditor causam probaverit.
d. l. 25. §. fin. (2.) nisi appareat animus donan-
di. consil. Brunnem. ad d. l. 13. C. de non num. pe-
cun. Ut etiam interdum prælumatur, scil. in piis
causis, v. g. fateor me debere Ecclesia 1000. vid.
Brunnem. ad Wœnb. Tit. ff. de fid. Instrum.
quæst. 7.

CAP. XIV.
De Causâ possessionis.

Quicunque causam sua possessionis ab alio
habet, ille eandem mutare nequit l. 3. §. 19. ff. de
acquir. possess.

Ratio: ne alioquin contingat verum Domi-
num sine culpa rei sue possessione defraudari.

Hinc igitur Colonus, Depositarius, Commodarius non potest rem ipsis traditam ullo titulo usucapere. conf. Brunnum. ad L. 2. C. de præscr. 30. ann.

Limita, ut procedat, nisi extrinsecus accesserit factum, ex quo possessio sit immutata.

CAP. XV. De Causæ cognitione.

Axioma I.

Quicquid ex causa fieri debet, id causæ cognitione opus habet. l. in cause verb. cognita causa. ff. de minor. Wefenb. conf. 7. n. 7. Siquidem causa cognitionis à jure nature procedit, ut ait Bald. in l. judex. C. commin. & epist. cum Lex naturæ suadeat sine causa alterius jus tolleandam non esse, l. 2. ff. de his qui sunt sui iur. c. sine culpa 24. de Reg. Jur. in 6. quo pertinet quod Apostolus Paulus i. Tim. b. 5. admonet judices, ne a liquid faciant sine prejudicio, h.e. sine cause cognitione & diligenti examinatione. Versatur enim cognitionis in audiendo partes & considerando jura ipsorum, ut ait Socin. jun. conf. 32. num. 26. vol. 1. Cephal. conf. 89. num. 3. vol. 1. Eaque ita demum fiunt, si partes citantur, eorum jura audiuntur, ordo judicis servatur, statuuntur termini, & hinc inde deducuntur exceptiones & replicationes; ut summatur hoc est complexus Menochi. conf. 629. num. 11. vol. 7. & 1. arb. jud. 19. Et in specie quod in causæ cognitione desideretur ante omnia citatio partium, tradit Gozard. conf. 2. num. 15. & conf. 92. n. 3. Hinc est ut judex sine causa cognitione procedens non censeatur judex esse, sed privatus, ac proinde ei obedendum non sit, Felin. in e. Ecclesia S. Maria col. 12. de consit. Hyppol. de Marfil. in sua præst. §. successiva. num. 3. dicens, quod judex non obseruans juris ordinem vel debitam consuetudinem redigatur ad instar privati, nec juvetur ratione officii, cum in illud deliquerit contra naturam ipsius officii; quam ob causam casus dicitur insolitus & inopinatus, si ordine judicario non servato procedatur. Natta conf. 45. num. 22. vol. 3. quo accedit, quod voluit Bald. in l. Ictus fustium 22. in fin. ff. de his qui not. infam. Judicem, qui extra ordinem procedit, dici procedere de facto. Unde Bald. in c. 1. §. injuria seu furtum. & ibid. Affl. num. 10. depac. ten. 2. f. 53. Quod cognoscere juris ordine non servat, sit jus alterius auferre. Ex quo decretum interpositum sine causæ cognitione nullum esse concludunt Bart. & Salicet. in l. 1. C. si advers. donat. vid. Vult. inter Confil. Marpurg. conf. 21. num. 121. vol. 3.

II.

Causa cognita dicitur ubi princeps decretum interponit. l. cum bi. §. vult igitur ff. de Trans. Dec. conf. 403. quod procedit, si a principio, secus si ex postfacto. ibid. n. 41.

CAP. XVI. De Causæ continentia.

Axioma I.

Causa ibi finienda, ubi agi est cepta l. ubi acce-

ptum 30. ff. de judic. nec potest causa semel deflata ad judicem, qui partibus boni viri fungitur, Bart. in l. societatem. §. arbitrorum. num. 4. ff. profec. per l. continuus 137. §. cum ita 2. de Verb. Obl. l. vir bonus 18. judic. solv. gloss. in cap. potuit, in verb. tutori. extr. de locat. ad arbitrios revocari. l. Et si 16. §. fin. cum ll. seqq. de recept. arbitri. Wefenb. conf. 66. num. 17. p. 2. quod procedit etiam si partes haberent diverlos judices, vel quoties ad diversas jurisdictiones pertinet. Specul. tit. de act. seu petit. §. super petitionibus. num. 15. & de compet. judic. addit. §. 1. num. 35. fac. l. omnes. C. arbitri. tut. l. cognitionis 8. §. si plures. ff. de liberal. caus. nedum in civilibus l. nulli 10. C. de judic. verum etiam in criminalibus, l. qui de criminis 9. C. de accusat. Farin. 1. conf. 85. num. 154. Mysn. 1. obs. 97. Gail. 1. obs. 32. imo & in feudalibus, Bald. c. 1. num. 13. de contr. feud. ap. par. term. 2. f. 16. Wefenb. conf. 41. num. 46. Gilman. 4. vol. 28. num. 8. & 9.

Ratione enim connexitatis & conjunctionis causæ ac dispendii incompatibilitatis & perplexitatis evitandæ ad eundem judicemiri debet, adeo ut qui cognoscit de uno, possit & reliquo cognoscere, nec opponi possit regulariter exceptio incompetentiæ, Rald. in l. cum Papinianus. C. de sentent. Felin. in cap. præterea vers. nota quod uno concess. de offic. delig. dummodo judex sit capax cognitionis incidentis questio[n]is. cap. lat. 5. q[ui] fil. sicut legitim. Hinc denegari debet ei audiencia, qui causæ continentiam dividit, Costal. ad l. 1. ff. de quibus reb. ad eund. jud. & judicis arbitrio puniendum reliquit, Menoch. 2. arb. quest. 371.

Hoc tamen limita, i. si tempore divisionis nihil fuit oppositum. Felin. cap. ult. n. 8. de judic. Menoch. d. cas. num. 20. 2. quando auctor & reus essent diversi fori, Cravett. conf. 25. 8. num. 7. Franc. de March. quest. 77. num. 4. p. 1. 3. quando reus conventus esset contumax. Jason. in d. l. nulli. n. 6. vers. 3. 4. quando judex non haberet jurisdictionem super totâ lite, tunc ex necessitate oportet dividere, & alterum adire, Menoch. d. cas. num. 23. 5. si juramentum intervenisset in promissione, tunc uterque tam Ecclesiasticus & Laicus adiri poterit. Jason. d. num. 6. 6. si procederetur in Executivis, Menoch. d. cas. 371. num. 25.

II.

CAUSÆ continentia dividit non debet, l. nulli 10. C. de judic. cap. fin. de re script. Bart. in l. eum quem temere 79. in fine principiis. ff. de judiciis. & in l. a. Divo Pto 15. §. 1. num. 2. ff. de re judic. Boër. decis. 69. num. 24. & 25. Lap. alleg. 79. In Dei nomine. num. 7. Menoch. de arbitr. casu 371. num. 2. cum seq. & conf. 130. n. 1. Alex. conf. 65. In causa. num. 11. lib. 7. Cardin. Tuscl. d. tom. 1. lit. C. conclus. 159. & tom. 2. conclus. 976. ubi limitat in causis dividuis, Mendez à Castro in praxi Lust. lib. 3. c. 3. num. 13. Alex. Trentacing. var. resolut. lib. 4. tit. de judic. resol. 3. a. num. 1. Bernard. Grævæ. ad præct. Camere

Camer. Imper. lib. 1. concil. 32. § 33. Camill.
Borell. in sum. omnium decis. tom. 2. tit. 33.
num. 286. Joan. Maria. Novar. in praxie-
lect. & variat. fori. quest. 7. sect. 1. num. 8.
Mari. Giurba cons. crim. 80. num. 26.

CAP. XVII.

De Cautione, Cautela.

Axioma I.

Quoties res, de qua litigatur, incerta est, & indemnita, toties cavendum fidejussionibus, quod verò certa, toties pignoribus.

Ratio: quia pignorum certa estimatio est: ergo si uncertainum quid petatur, illa non admittenda, cum alioquin facilè lèdi posit ille, cui per pignora cautum. Ita ergò Tutores fidejussionibus cavere tenentur l. 4. §. 4. ff. rem pupilli sal-
pam for. quia incertum est, quantum damni finit daturi.

Declar. Moribus tamen in rebus etiam incer-
tis pignora in subsidium admittuntur. Carpz. P.
1. Conf. 5. def. 7. & in Pr. Crim. P. 3. q. 112. n. 18.
Conf. Hahn. ad IV q. 1. ff. quis satisd. cog.

II.

Quoties alio modo vir honestus cavere po-
test, toties ad juratoriam cautionem non ad-
mittitur.

Ratio: quia cautiojuratoria saltem est subsi-
diaria, neque cuiquam nisi illustribus personis
regulariter concefa l. 17. C. de dignit. Quicun-
que igitur hodiè juraverit, se credere, se non
reperire posse fidejussionem, ille sub hac cautio-
ne erit admittendus. Nov. 1. 12. c. 2. & Nov. 14.

Declar. ut præprimis procedat in actore, con-
tra quem non facilis est fugæ suspicio, secus est
in reo, contra quem facilius arestum decerni po-
test.

III.

Quicunque bona immobilia jure dominii di-
recti vel utilis sub eodem principe possident, ille ad
satisfandum non compellitur l. sciendum 15. ff.
quis satisd. cog.

Ratio: quia in hoc deficit fugæ suspicio, ob
quam præcipue exigitur satisdatio. Nec diffi-
cilius hoc casu est sententia executio.

Exempl. non ergò satisdat Emphyteuta. d. l.
15. §. 1. nec hujus exemplo vasallus, sicut nec
nudus proprietarius nec obseratus. Carpz. p. 1.
c. 5. def. 14. E contra satisdat usufructarius d.
l. 15. §. 1. & creditor pignoratius d. l. §. 2. quia
hinc non habent dominium directum vel utile, sed
rem tantum naturaliter possident. l. 12. §. 1. ff.
de acquir. vel amitt. poss.

Declar. ut procedat (1) in civiliter immobili-
bus ut in annuis redditibus. Carpz. d. Conf. 5.
def. 16. 18. & 19. Quorundam referenda rei vindici-
atio ad rem immobilem competens d. l. 15. §. 4.
(2) ut præprimis procedat in cautione de judicio
fisti, non etiam in cautione de judicate solven-
do. Conf. Disputatio Dn. Lauterbachii add. l. sci-
endum, que exeat volum. 1. disput.

IV.

Cautionis vocabulum à Legi prolatum acci-
pitur de idonea, v. c. que sit cum fidejussionibus,
l. si creditores 31. ff. de reb. aut. jud. possid. l. uni-
versa. 4. C. de pree. Imper. offer. Guid. Papian.
decis. 249. num. 1. Gail. 2. ob. 47. num. 4. Idonea enim cautio in Jure dicitur quæ sit datis fide-
jussionibus vel pignoribus. l. si mandato 59. §. ult.
in fin. ff. mandat. ubi gloss. in verb. accepta. l. 4. §.
si sub conditione ff. de fideicommiss. lib. l. si debito-
ri 21. ff. de judic. ubi gloss. in verb. competenti.

Quanquam Bald. in l. universa. C. de pree. Imp.
off. qua cautio idonea & sufficiens sit, judicis ar-
bitrio relinquit, per gloss. in cap. ex publico. in
gloss. 2. de convers. conjug. Diff. tamen Ant. Cor-
set. in sing. 42. in verb. cautio. incipit cautio sim-
pliciter, ubi inquit Baldum in d. l. universa. male
sensisse, quia cautio idonea intelligitur, si pigno-
ra vel fidejussiones praesentur, ex d. l. si mandato
Titiis 59. §. ult. ff. mand. d. l. 4. §. adjici §. de fidei-
comm. libert.

Si itaque vel fidejussiones vel pi-
gnora praestare debitor potest, ejus est electio
quorum alterum praestet. cap. in alternativis 70.
de Reg. Jur. Non ergo est in judicis arbitrio, sed
in electione debitoris, quare, inquit, si debitor
fidejussionem idoneum praestiterit, non poterit
cum recusare petendo velle pignus dari, subiicit
tamen Baldum loqui & intelligi posse, cum de
idoneitate dubium est, quoniam judex tunc ar-
bitrari poterit dicendo, volo quod des pignora,
& non fidejussiones. Menoch. 2. arb. judic. cas.
142. num. 3. Sed haec expositio propriè ad clau-
sulas pertinet, ubi hac de re tractabitur amplius.

V.

Qui promovetur ad officium publicum, ma-
xime quod in administratione pecunia constuit,
satisdare debet: adeò ut cautione non praestata
frustra postulet cautiones approbatorias l. 14. C.
de murileg. ne quidem post gestum jam offici-
um. l. 6. §. 1. de muner. l. 7. C. de debit. Civ. &
hoc, licet compulsi fuerint ad administrationem
l. f. §. f. ad municipal. Curator Calendarii ta-
men ex inquisitione datum non cavebat l. fin. §.
7. de admin. rer. ad civit. perin. Hodie omnes
officiales quidem juramentum praestant: se pro
justitiae ratione injunctam sibi sollicititudinem
peracturos, l. 16. C. de erogat. milit. ann. non ta-
men omnes satisdationem praestant, praesertim
constituti à principe, aut si locupletes electi sunt
& fundos possident. Perez. C. de Murileg. n. 15.
seq. & n. 25. 4. 7. C. de fund. Patrim. Bramen. ad
l. 14. C. de Murileg. & raro hodiè, sed minus benè,
officiales non praestant Cautionem. Perez. C. de
peric. Nominat. n. 8.

VI.

Caution ab initio non petitia postea exigi nequit:
Hinc licet Fiscus ab eo, qui fundum patrimonial-
lem in Emphyteusin à principe suscepit, cautionem
pro canone exigere debet, l. 7. C. de fundo
patrim. Si tamen ab Emphyteuta in possessione
retento exacta non fuerit caution, non id est ei fun-
dus auferendus, sed diuturnitate temporis defen-
ditur l. n. C. eod. ibique Perez. n. 14. 15.

VII. Cau-

VII.

Cautio obligatoria sine expressione causæ utroque jure est inefficax etiam stipulatione interveniente, ut puta, promites? promitto, et si super instrumentum confessum sit. text. in c. si cautio 14. de fide inscr. & ibi Felin. num. 1. l. cum de indebito. 25. §. fin. ff. de probat. Roman. in l. generaliter n. 5. ff. de V. O. Gail. 2. obs. 13. num. 9. Cum cautio sine causa extorqueri non debeat. Aretin. in l. 2. solut. maritim. Alex. in l. stipulatio- num. n. 12. V. O. per l. hac stipulatio 14. §. 1. ff. ut leg. nom. cav. quæ autem sit justa præstandæ cautionis causa, illud judicis arbitrio relinquitur. gloss. in l. omnibus & gloss. in l. ult. ff. de judic. Menoch. 2. arb. jud. cas. 148. n. 1. & 2. v. infra Obligatio.

VIII.

Cautio (seu provisio aut pactio) privata non adimit beneficium l. penult. que in fraud. cred. Don. 9. comm. 15. Excipiuntur casus l. ult. §. 14. C. de jur. delib. & l. ult. C. de pæct. convent.

IX.

Cautione nemo onerandus est supervacua l. hac stipulatio 14. in fin. ut leg. nom. cav. Cujac. ad l. 29. fam. ercif. utile tamen sèpè etiam expresse cautions adjicere, etiamsi jure communii provisum sit. arg. l. 54. §. 1. ff. locat.

X.

Cautionis beneficio multa impetrantur quæ aliàs non concederentur, l. 3. & 4. ff. de usu fr. ear. rer. l. 7. ff. de cond. & dem. l. 18. de usufruct. leg. ubi C. A. thes. 2.

XI.

Contractus cautele neundim. Unde merito observanda Severi & Antonini Admonitio. in l. 2. C. de furt. dicitur cautios negotiari. Welsch. in Parat. Cod. de res. milit. omnes contractus sunt captionibus obnoxii, iuxta Horatium lib. 2. serm. Satyr. 3.

adde cicuta

Nodosi tabulas centum: mille adde catenas,

Effugiet tamen hæc scleratus vincula Protheus.

JCTi enim est addere catenas, i. e. cautions & vincula obligationum. Et ob id nodosus dicitur, quod adhibetur in vincendis omnibus obligationibus. Ovid. in epist. ad Lydig. vid. Cujac. in recit. C. ad tit. de R. V. A. §. 1. p. 316. in fin. Capitios tamen cautelæ in præjudicium juris alterius interposita non sunt ferenda. Gail. de Arreſt. c. 1. in fin. & c. 11. num. ult.

XII.

Cautio intelligitur secundum naturam actus super quo interponitur, fac. l. si stipulatus in præf. sur. Alex. Imol. ad l. 54. ff. ad SC. Trebell. n. 6.

XIII.

Cautio, quando non debet interponi in actu, si tamen interponatur & contrarium fiat, non committitur, ut determinat And. in const. si damn. in verb. si personarum lexum per text. in l. 24. §. viva. ff. de damn. inf.

XIV.

Ad cautionem de non offendendo Judex ex

officio quem cogere potest. Afin. de execut. §. 3. c. 131.

XV.

Cautio prætoria non interponitur ut plus exigui possit, quam de jure debeatur: sed solum ut tantum de eo quod de jure debetur fac. l. 1. §. 5. quis sub conditione 14. ut leg. nom. cav. & l. si legati servi nomine 56. de leg. 1. Imol. ad l. 54. ff. ad SC. Trebell. n. 5.

XVI.

Cautio interposta post rem judicatam nullius est effectus, sed facto & solutione opus est, ne sc. victus item iterum refriceret, & instauraret. Bald. in Auth. Et qui jurat. num. 20. de bon. auth. jud. poss. Cravet. confil. 204. num. 7.

CAP. XIX.

De Cautione rati.

Axioma I.

Quoties nullo in mandato defectus, toties ille per cautionem de rato suppletur.

Ratio: quia sic dubium quadam tenus est mandatum. Hinc cautione de rato opus, ut per illam dubietas elidatur.

Exempl. ita ergo si mandatum non fuisset sigillo munitum; si hic vel ille actus in specie non fuerit procuratori commissus, cautio de rato ideo potest exigiri. l. 1. C. de procur. Idem si contra mandatum producatur. Wurms. L. 1. obs. fo- ren. cit. 10. obs. 2. & 3.

Limit. ut non procedat, quoties causa vel actus speciale mandatum requirit. Brunn. ad l. 1. C. de procur. in fin.

II.

Quoties nullus in mandato defectus, toties cautione de rato non est opus.

* Ratio: quia Dominus litis tenet factum procuratoris jure Mandati ratihabere. l. un. C. de sa- tiadand. de quo quidem hodie minus dubium, cum ex Praxi notoriâ omnibus mandatis nunc inferi soleat clausula rati.

De Celatione v. infra de Occulta- tione.

CAP. XIX.

De Celeritate v. infra Fe- stinatio.

Axioma I.

Celeritate conjungendarum inter se actionum sèpè una actio occultatur & subripitur. l. 3. §. 12. de donat. inter vir. & uxor. 66. de hered. in- fit. Sic celeritate conjungendorum extremorum medium sèpè occultatur aut transcendit, re transactâ brevi manu, ut Dd. loquuntur, & Liv. l. 32. transcendendo media summa continuans imis, neque enim possunt duo extrema esse sine medio, quod vel singulatur, vel intellectu apprehendatur. Cujac. in Papin. l. 12. Respons. l. 31. §. 1. de donat. Betsch. ad te 2. f. 45. not. 2.

II. Quod

II.

Quod celeritatis beneficio inventum est, non subdendum injuriis tarditatis. Jac. Cujac. in p. 47. Cod. si de moment. poss. fuer. appell. & lib. 1. obs. 20. Unde est, quod à sententia in summariis (ut Dd. loquuntur) possessio lata, non licet nec appellare nec leuterare. Carpov. p. 1. consit. 19. def. 24.

III.

Celeritas in belli, tarditas in pacis negotiis prevalet. Perez. Cod. de Comit. re milit. n. 7.

CAP. XX.

De Censu.

Axioma I.

Per receptionem Canonis & Census probatur Dominium l. 19. C. de R. V. Brunnenm. ad l. 20. C. de Agric. & Censit. n. 1.

II.

Ob sterilitatem vel bellicos tumultus ad remissionem Canonis Emphyteuta agere non posse, nisi planè fundo uti non possit; Canon enim non pro fructibus, sed in recognitionem dominii datur. Brunnenm. ad l. 16. C. de omni agro deserto l. 3. C. de fund. patrimon. ibique Brunnenm. n. 1.

CAP. XXI.

Certus, Certum, Certioratio, v. infra verbo ius,
axiom. 2.

Axioma I.

Certis modis contrahitur obligatio & dissolvitur. l. exceptiones 7. §. 1. de Excep. l. 52. de O. & l. 44. §. 1. vers. placet. Eod. et hæc decendi ratio Imp. Diocletiano & Maximiano valde est familiaris, ut adpareat ex l. 20. C. de pat. l. 5. C. de pat. conv. l. 8. Cod. de ingen. manum l. 7. Cod. de sentent. & interloc. l. 12. & 13. C. de prob. ubi ratio quidem ita est critica, sed tamen arguta. Dn. D. Bitsch. in Comm. M.S. add. l. 13. & l. 8. ibi: certi sunt modi quibus matrimonium dividitur. ff. de his qui sui) Sic sunt certa Vasallorum servitia, nec ultra Vasallus compelli posse. Heig. 1. quest. 18. n. 15. certi etiam modi quibus seendum amittitur. 2. f. 23. si certa & recepta sunt excusationum & immunitatum cause. l. 2. §. 7. ff. de vac. & excus. mun. Unde quia sunt certi modi ut constituenda, ita & tollenda obligationis, etiam necessum fuit ita definiri: Hinc ita colligere licet, quemadmodum Marcus Tullius pro Cacin. Si per has rationes liberari majoris voluerunt, intelligimus alio modo, noluissent nos liberari, Cuj. in rectit. C. ad l. 5. C. de pat. p. 49.

II.

Paria sunt quem esse certum vel posse certificati, Steph. Bertrand. conf. 218. n. 15. lib. 2. Alberic. de Rosat. in l. si quis in gravi §. si quis ignorans. num. 3. ad SC. Syllan. Adr. Gylman. 4. vot. 27. num. 102. certior autem factus non dicitur, cui

non omnes rei circumstantiae atque causæ dilucide sunt exppositæ, Tiraq. de retr. præx. §. 36. gloss. 2. n. 30. per Clem. causam 3. ubi Imola de Eletti. c. concrationi. 8. ubi gloss. verb. stiverit de appellat. in 6. Wel. p. 1. cons. 43. num. 30. Ea tamen facta non præsumuntur. Bald. in l. 1. n. 4. C. ad SC. Vellej. perl. scindit 30. de Verb. Olli. Et enim Facti Ias. in Aut. sacramenta C. si advers. vendit. num. 55. Facta autem non præsumuntur, sed probantur l. aff. ver. 10. C. de non num. pecun. Et est certioratio solemnis extrinseca Ias. præal. loco n. 59. qua nunquam præsumuntur l. que cunque 13. §. fin. de publ. in rem. Wel. p. 1. cons. 23. n. 9.

III.

Actiones nostræ certa esse debent. Hæc sententia non modo à Jure consultis, sed & Theologis probatur. Eleganter P. Martyr in Comment. 1. ad quest. D. Paul. ad Corinth. cap. 9. vers. 26. p. 123. ubi exhib. doceuntur, inquit, actiones nostræ non oportere vagas & incertas esse, cum perpetuo ad præstitutum finem dirigenda sint: nisi velimis frumenta sudare. Liberant ictus pagiles, ne illis pereant, quibus nos non debemus esse nimis diligentes in nostris rebus adjutum finem detinendis. Non est tantum verbis, sed res ipsa præstandata quod profitemur. Hoc ergo licet iti omnianctione humana procedat, cum primis tam in actionibus judicialibus locum tibi vindicat, præsertim ubi in criminalibus versamur; hic enim vel maximè certum actorem esse oportet, nec temere in criminalibus decet vagari. l. 16. de dolo. ubi vid. Cujac. in Paul. lib. 15. ad Ed. l. 7. de injur.

IV.

CERTUS qui est, amplius certioratio non debet, sicut nec is qui semel certioratus est, l. 1. in fin. de act. empt. vend. ubi gloss. verbo qui non ignoravit. quia certioratio sit ad finem, ut quis sciat; ergo si scit, non requiritur certioratio, l. 10. ubi gl. verb. imputari. C. de Ep. aud. l. quijure 7. de test. mil. l. 5. ff. de action. emt. cap. cum qui 31. de regulis Juris, lib. 6. gloss. verb. cognoverunt. in princ. in cap. cum inter 18. de elect. Tiraq. de retractu. lig. gloss. 2. §. 36. num. 24. Rumin. jun. consil. 238. nu. 37. volum. 3. Gemin. consil. 23. num. 5. ubi ampliat in actibus de sua natura prohibitis, quia sufficit, ut quis sciat quomodo cumque, etiam si non sequatur intimatio prohibitionis: & num. 13. vers. item quando. ampliat, ut procedat etiam in casibus, in quibus requiritur insinuatio, & intimatio, quando quis habet plenam notitiam, quia non requiritur alia certioratio, & intimatio. Surd. consil. 272. num. 12. & decis. 288. num. 44. Menoch. consil. 825. num. 11. lib. 9. Thesaur. decis. 221. in fine. Card. Tusch. prædict. concl. tom. 1. lit. C. concl. 198. à princ. Joan. Bapt. Costa de scientia & ignorantia, inspect. 70. per tot. Stephan. Gratiian.

tian. *discept. forens.* tom. 4. c. 478. num. 3.
Alphons. de Narbon. lib. 17. *gloss.* s. n. 7. tit.
18. lib. 4. *Recop.* Adde Bald. in l. *Celsus.* pag.
3. num. 22. *de usucap.* Wesenb. p. 2. *confil.* 52.
n. 7.]

De clara multipliciter cum Alex. *conf.*
27. *Viso themate, in princip.* lib. 6. & *conf.* 38.
Viso puncto, lib. 7. Anton. Fab. *in rat. deciad.*
ad l. 4. de pign. act. ut scilicet quando de-
nunciatio, intimatio, vel certioratio fit
solùm ad finem, ut quis sciat, tunc suf-
ficiat, quod quis sciat, & isto casu cer-
tus non debet certiorari; si vero certio-
ratio est de substantia vel forma, [ut alii-
quid fiat vel non fiat, *post Azon. & Bar-*
tol. Mænius part. 2. jur. Lubec. tit. 2. artic.
28. n. 22.] prout quando lex mandat de-
nunciari, alias actus sit nullus, tunc non
sufficit scientia, sed debet fieri denunci-
atio ei, qui certus est. Vel alio modo,
ut scilicet quando notificatio & intima-
tio fit, ut quis reddatur certus de aliquo,
tunc si ipse, cui debet fieri, sciat aliunde,
non sit necessaria alia notificatio, vel cer-
tioratio; si vero fiat ad incitandum noti-
ficatum, ut aliquid faciat; vel ad prohibi-
endum, ne aliquid faciat, tunc non suf-
ficiat scientia; & quando res esset dubia,
an sit facienda ad effectum notificandi,
ut si certus, an vero incitandi, ut ali-
quid faciat, vel non, in dubio præsumi-
tur ut certus reddatur, adeò quod si sci-
at aliunde is, cui debet fieri notificatio,
tunc non sit necessaria. Vel denique
distingvi potest aut intimatio vel denun-
ciatio requiritur ad commodum denun-
ciantis, aut requiritur ad commodum
denunciati. Primo casu, si ad commo-
dum denunciantis, tunc si agitur, ut ex
notificatione jus acquirat, vel ut notifi-
catus poenam, vel moram incurrat, non
sufficit sola scientia notificati; si vero a-
gitur solùm, ut notificatus incidat in ma-
lam fidem, sola scientia sufficit. [fac.
text. l. 3. §. 6. *de lib. hom. exhib.* ubi is, qui
nescit apud se esse hominem liberum,
dolo malo carere, sed ubi certioratus reti-
net, dolo malo non carere dicitur.] Si ve-
ro agitur, ut fiat denunciatio ad commo-
dum ejus, cui denunciatur, semper suf-
ficit sola scientia, refert Card. Tusch.
dicit. concil. 199. n. 8. *cum seqq.* Limitatur ta-
men regula principalis, quando præter
scientiam factum requiritur, l. *denunci-*
asse 17. §. *quid ergo ff. ad leg. Jul. de adul-*
ter. Ripa in cap. cum M. Ferrarensis 9. num.
166. *de constitut.* Joan. Bapt. Costa *de in-*
spect. 70. num. 9. Surd. *confil.* 371. num. 73.
Fach. 1. *contr.* 35. .

[Certum dicitur, cujus species vel
quantitas, quæ in obligatione versatur,
aut nomine suo aut ea demonstratione
quæ nominis vice fungitur, qualis quan-
tave sit, ostenditur. l. *certum* 6. *de reb. cred.*
l. *stipulationum.* 2. §. 1. *de Verb. Obligat.* §.
incertis. 25. *vers.* sub certa demonstratione.
§. 29. *vers.* nomina *Inst.* de legat. (v. infra de
Expresso) Regner. Sixtin. *inter Confil. Mar-*
purg. conf. 11. vol. 1. num. 10.] vel etiam id
quod fit per relationem ad aliud certum,
l. ubi autem, 75. §. illud. 4. ubi Jason. not. 1.
ff. *de Verb. Oblig.* [l. 14. *de constit. pec.* l. 2. §.
ult. si pars hered. pet. l. 1. & tot. tit. C. de
sentent. que sine cert. quant. cum paria
sint aliquid esse certum se vel per relatio-
nem ad aliud, l. *asse* toto 77. ubi Dd. *de he-*
red. insit. Exemplum elegans in l. *hec ven-*
ditio. 7. §. 1. ibique *Mudeus* pag. 92. num. 1.
de contrab. emt. Wel. p. 1. *conf.* 4. num. 7.]
Vincent. Caroc. sing. 301. ubi intelligit si
simpliciter certum aliquid lex requirat,
sucus si certum & expressum, quo casu
ait non sufficere per relationem, nec in
genere [Unde & certum dicitur non so-
lum id quod proprio nomine appellatur,
sed etiam quod nomine officii vel alta de-
monstrationis designatione. l. *quoties* 9.
§. *si quis* 8. *de hered. insit.* Paris. *conf. ult.*
num. 46. & seq. lib. 3. Deinde certum quid
esse potest vel ratione speciei, vel rati-
one nostri, §. 6. *Inst.* de V. O. l. 7. §. *de*
contr. empt. C. I. A. *de contro. empt.* Sufficit
enim aliquid actum fuisse per rerum na-
turam, et si nobis fuerit ignotum. d. §.
conditiones. 6. de V. O. l. *refaciendum* 38. *de*
reb. credit. non tamen ita certum videtur
esse, cujus quantitas aliunde metienda
est, quam quod à contrahentibus expri-
mitur. Licet enim lege certa usurarum
justa quantitas definita sit, non sufficit
tamen de usuris tantum pacto conveni-
se: nam nisi certa summa vel quantitas
usurarum expressa sit, non poterit à Cre-
ditore pignus usurarum nomine retine-
ri. l. 22. C. *de usur. Perez. C. de fiscal. usur.* n. 7.
VI.

Certum tenendum & incertum di-
mittendum, quia quod certius est, *tutius*
est. Spec. de *actore.* vers. porro. vid. can. si
quis 4. §. 1. *in fin. dist.* 7. *de paenit.* Meichs-
ner. tom. 3. *decif.* 6. num. 69.] Nunquam au-
tem temere certa pro incertis dimittenda
sunt, l. *cum Titia* 55. ff. *ad leg. Falcid.* l. *non*
quemadmodum 35. ff. *de judic.* l. *si idem u-*
§. 1 de jurisdict. l. *de in lit. jurand.* l. *pa-*
ctum 17. C. *de paet.* Steph. Gratian. *discept.*
forens. tom. 5. c. 884. n. 28.

CAP.

CAP. XXII.
De Cessione, cessionariis.

Axioma I.

Cessio semper & ubique est concessa. Excipe
1. ubi in specie reperiatur prohibita, tot. tit. ff. &
C. de hered. vend. l. i. & 2. ubi Jason. C. ne lie. po-
tent. l. 2. C. ubi gloss. & Bald. C. de litig. 2. ubi
causa finalis contractus obstat, cur cedi non de-
beat. l. quis perinde 42. §. 1. ff. ad SC. Trebell.
Dyn. in c. privilegium de reg. Jur. l. ex pluribus 42.
ff. de admin. tut. l. Cerdonem 4. ff. de oper. libert.
l. non solum 67. §. si puella 5. ff. de rit. nupt.
Godd. inter Conf. Marburg. conf. 28. vol. 1. n. 26.
3. Quando tantum sit, ut alii officiat; cessio
enim iurium tum demum valet, quando sit eo
animo, ut cedentem proficiat. Bald. in l. per diver-
sus 22. C. mandat. num. 28. qu. 12. col. 5. Pacian.
conf. 83. n. 25. Imò licet in dubio presumatur,
esse simulata haec præsumptio, tamen cessat,
quando apparet in contrarium de veritate cessionis,
qua facta sit palam & publicè, vel inter
honestos viros Pacian. de conf. n. 83. Licet etiam
jus commune prohibeat fieri cessiones iurium
in potentiorum, hoc tamen intelligitur verum,
quando quis cessit ea intentione, ut potentior
apparet alteri parti terribilior, sed si bona fide
facta prædicta cessio, nec potentior vult appare-
re terribilior, tunc prohibitiō locum non habet,
sed cessio valet. Spec. in §. 1. n. 4. vers. quod au-
tem dixi de cess. Socin. conf. 170. col. 3. vers. &
probatur. vol. 1. Pacian. d. conf. 83. n. 40. cum.
seqq.

II.

Omne quod est transmissibile, est etiam cessa-
bile. l. ex pluribus 42. ff. de admin. tut. Rip. in
cap. sapè n. 25. de restit. spoliat. adeò ut omne
jus, quod competit cedenti cessione facta, com-
petat cessionario, ut probat Menoch. conf. 416.
n. 21. vol. 5. & actio, quæ competebat cedenti,
competere incipiat ei, qui jure cedentis sui uti-
tur per gloss. in l. Aristo. ff. quæ res pign. oblig. &
in l. 1. C. qui in prior. cred. loc. Vulcej. inter Conf.
Marburg. conf. 30. n. 83. vol. 7. nam cedens omnia
iura, beneficia & privilegia transfert in cessiona-
rium. Cothmann. Reff. 54.

III.

Cessio sola sine constituto non transfert pos-
sessionem neque dominium absque traditione,
ut plenè deduxit Natt. in conf. 398. Reverendus
n. 25. vers. demum quod per hanc. vol. 2. & conf.
399. postquam. n. 5. vers. quia respondeo. vol. 2. Pa-
cian. conf. 16.

IV.

Cessionarius utitur iure cedentis. l. Emptor. 5.
ubi Bald. notab. 1. C. de hered. vend. & Bald. in-
l. per diversas 22. C. mand. Jason. in l. si emanci-
pation. n. 13. cum seqq. C. de collat. Wescab. conf. 2.
n. 55. Ideoque cessio nihil operatur, nisi con-
stitet de jure cedentis, unde si cessionarius jure
cessio uti velit, cessionis instrumentum exhibe-
re tenetur. Surd. Conf. 22. n. 1. 19. Dec. conf. 321.
in fin. vers. non obflat cessio illa & conf. 360.
num. 5. in fin. & conf. 394. num. 11. Curt. jun.

conf. 142. n. 8. Roland. à Vall. conf. 82. n. 11. vol. 2.
Hinc exceptio quæ nocet auctori, nocet etiam
cessionario. l. 4. §. aut'ris 31. ff. de dol. excepte.
Castr. confil. 287. n. 3. vers. non ergo vol. 1. Pa-
cian. confil. u. col. 1. Et quod cedens plus juris
non transferat in cessionarium, quam ipse haber,
consuluit Socin. conf. 97. n. 60. vol. 2. vid. Vult.
inter Conf. Marp. conf. 22. vol. 3. n. 115.

V.

Quocunque jus ad heredes non solum con-
sanguineos, sed quosvis transmissibile est, illud
quoque est cessibile, arg. l. 42. ff. de admin. Tut.
vel Curat.

Ratio: quia quocunque per testamentum
transfiri potest, illud quoque potest per actum
inter vivos. Exemplum est in Contractu conven-
tionali. Ita arustum imperatum transferitur ad
heredes, adeoque & cedi potest. Carpz. Part. 1.
C. 29. def. 3.

Limit. (1.) ut non procedat in fideicommissio
universali, hoc enim non agnatum transmittitur
quidem in heredes, cedi tamen nequit. l. 59. §. 1.
ff. de jure dotum. Conf. Christ. Lenzius de no-
minibus & actionibus cessis cap. 19. membr. 2.
(2.) ut procedat etiam vice versa: Quocunque
est cessibile, illud est transmissibile.

VI.

Quocunque jus sanguini cohæret, illud non
potest cedi extraneo. l. 34. ff. de pact.

Ratio: quia in extraneo deficit qualitas sanguini-
nis & proximitatis.

Exempl. ita ergo Jus retractus gentilitium cedi
nequit, cum familiæ inseparabiliter cohæreat,
benè tamen contractus conventionalis, de quod
Ax. preced. conf. Struv. Jurispr. Rom. Germ. For-
ren. L. 3. T. 11. §. 23.

VII.

Quoties cesso nominis simpliciter facta, to-
ties sufficit verum esse nomen, licet non sit bo-
num l. si nomen 4. ff. de hered. vend.

Ratio: quia sic satis est, subesse id, quod cedi-
tur sive venditur, scil. nomen, utut bonitas no-
minis non adsit. Imputet enim sibi Cessionarius,
quod in hanc non inquisiverit. l. 19. de R. J. Carp-
zov. P. 2. C. 34. d. 26. seqq.

Limit: quod nomen bonum præstandum sit,
(1.) si dolus cedentis subdit, ut si seducendi animo
asseruerit debitorem esse solvendo, quem tales
non esse sciebat. l. 74. §. 1. de evit. Carpzov. d.
def. 26. n. ult. (2.) si cessionarius justo erro-
re inductus putaverit debitorem esse solvendo.
Franz. ad tit. de evit. n. 77. (3.) si ita conve-
nerit. l. 4. l. 5. de hered. vend.

IX.

Quoties bonitas nominis simpliciter promis-
sa, toties sufficit eam adesse tempore cessionis.
l. 96. §. 2. ff. de solution.

Ratio: quia sibi imputet Cessionarius, quod
non statim exegerit nomen, & debitorem post
cessionem bonis labi passus fuerit. Brunnen.
Cent. 1. dec. 72. Mev. P. 1. dec. 93.

Limit. modò cedens non sit in dolo.

Quoties debitoris cessi consensus non acces-
sit, toties non est delegatio, sed nuda cessio. l. 1.
C. de novat.

Ratio: quia cesso fit ignaro: delegatio vero non nisi volente debitore (2.) nam in delegatione fit novatio debitoris, hinc consensus utriusque necessarius est, secus in cessione, ubi pristina obligatio salva manet penes cedentem. Cessionarius vero tantum constituitur Procurator in rem suam. Lenz. de nom. & act. cess. c. 4. membr. 4. per tot.

X.

Toties debitor cessus cedenti recte solvit, quoties cessionem esse factam ignorat. l. se delegatio 3. C. de novat.

Ratio: quia sic est extra omnem culpam. Obligatum enim se putabat cedentis.

Limit, ut tamen hoc casu cedens cessionario semper tenetur ad interest, ideo quia ipse debitur exegit.

XI.

Cedi jus personale alii non potest, cum persona non egreditur. Dyn. in c. privilegium 7. de R. I. in 6. & Dd. in l. quod si in diem 16. §. Julianus 4. ff. de pet. hered. Cujusmodi jus esse pactum de retrovendendo responderet Ruin. conf. 72. licet contrarium teneat Paul. de Castr. conf. 45. quod istud pactum, quia transmissibile ad heredes, sit etiam cessibile per l. exploribus 42. ff. de adm. tut. sed obserendum; licet jus personale cedi non possit, id tamen de jure mere personali & simpliciter personae coharente intelligendum fore. At vero pactum de retrovendendo ejusmodi non est, ut quod personae coharet, sed re vendita mediante aut propter rem. At quoties jus aliquod inheret personae propter rem, istud jusest cessibile per nos. Jason. Andr. in addit. ad Specul. sub tit. de cess. act. §. 1. in add. incip. in actione injuriarum, Rol. à Valle. conf. 22. per tot. & n. 33. ubi ad contraria responderet Vult. inter Conf. Marpurg. vol. 3. confil. 21. num. 233.

XII.

Cessionarius est pro creditore. arg. l. credito res 10. cum seqq. ubi Rebuff. & Cæpoll. n. 2. l. creditor 55. ff. de V. S. Utiturque jure cedentis etiam in illo, quod speciale est, vel ex statuto fluit de creditore loquente. Wels. conf. 8. n. 44. Goedd. inter Confil. Marp. conf. 28. volum. 1. num. 221.

XIII.

Ut cesso simulata presumatur, pretii tenuitas est in causa. l. per diversas 22. C. mandat. Unde Bald. ibid. quest. 12. num. 16. eam movet dubitationem, quod si illa tenuitas non sit ob rei naturam, sed ex accidenti, v. g. Ego tibi cedo, quod mihi decem valet, sed tibi ob loci distantiam quinque valebit, cedo pro quinque, an presumatur simulatio, ut vitietur cesso? Respondeat Bald. non presumi, quoniam litis redemptor non est, qui rem tanti emit, quanti apud suæ conditionis homines valet. quod tamen sub judicis arbitrio relinquit Menoch. 2. arb. quest. eas. 248. n. 1.

XIV.

Cui debeo cedere actionem, ei debo cedere, quod ex actione consecutus sum, l. 14. de furt. Cujac. in Pap. ad l. 80. cod. p. 321.

CAP. XXIII.
De Cessione Actio-
num.

Axioma I.

Quoties quis pro alio solvere compellitur, toutes cessionem actionum justè exigere potest.

Ratio: quia æquissimum est, ut, cum hæc cessione alteri non noceat, mihi vero proficit, ad eam teneatur Creditor. arg. l. 2. §. 5. ff. de aq. & aq. plur. ita ergo Cessionem petere poterit fidejus for tutoris l. 95. §. 10. ff. de solut. Correus debendi. l. 2. C. de duob. reu.

Limit, ut procedat, etiamsi beneficio cedendarum actionum fuerit renunciatum, quamvis hoc casu solutio ob renunciationem differri nequeat. Carpz. P. 2. C. 17. def. 17. n. 78.

II.

Cedens alicui jura sua aut actiones non potest pro eo testificari, aut pro secundo cessionario. Salyc. in l. omnibus col. 2. num. 3. C. de testibus.

CAP. XXIV.

De Charitate.

v. supra Alienum.

CHARITAS benè ordinata incipit à se ipso, l. qui servandarum 14. ff. de prescript. verbis, l. Praes. 6. C. de servit. & aqua, [ubi Imperat. crudelem vocat, qui rivos aliò derivat, cum agros suos siti finiat emarcescere.] can. non satis 14. diff. 86. can. si non licet 9. can. 23. qu. 5. c. nis. specialis 3. ubi gloss. verb. eligimus, de auctorit. & usu pallii. c. dilecto. 25. de prebend. Duen. reg. 33. Roman. conf. 364. Dum secundò, in princip. num. 2. ubi ait, quod charitas prima incipit à se ipso, quia quis prius sibi, postea aliis providere debet, & ita quod incipere debet à suis, & sua familia. Egid. Bellam. confil. 16. num. 3. & 4. ubi quod dilectio proximi trahit originem à charitate, quia quis se ipsum diligit primo loco, Cravet. confil. 8. num. 18. ubi quod quis dolo facere non videtur, qui se plus altero diligit, Bald. confil. 412. Factum super quo num. 3. lib. 4. ubi adeò dicit verum in tantum, ut quis ex ordinata charitate magis amat se in ungve pedis, quam adversarium in vertice capitatis, Afflct. decif. 290. num. 9. [Cravet. confil. 8. num. 17. tom. 1. Unde pertritum Interulam magis stringere, quam tunicam Imol. in l. heredes meis 57. §. fin. ad Sct. Treb. nec convenit altare unum. spo.

spoliari alterius vestiendi causa. l. 15. §.
sive 8. ff. de damn. infect. Knichen. de
jure super. cap. 4. num. 437. cum seq.] Cal-
can. consl. 7. num. 19. ubi quod quis ma-
gis sibi, quam alteri providere debet, An-
char. consl. 436. In iis dubiis, in princ. ubi
quod ordo charitatis suggesterit, ut prius
nostris, quām extraneis subveniamus,
Petr. Alphoni. de Vasconcellos in har-
monia rubricarum Jur. Canon. in tit. de
auctorit. & usu pallii. n. 14. Paulus Fusch.
lit. C. sing. 60. Surd. de aliment. tit. 1. quest.
94. num. 1. & tit. 7. quest. 8. & titul. 29.
num. 1. & decis. 236. num. 21. & consl. 205.
num. 12. & consl. 345. num. 28. Gutier. de
tutel. p. 3. cap. 12. num. 1. in fine. Flamin.
Parisi. de resignat. benef. tom. 2. lib. 9. quest.
17. num. 17. Cald. Pereira quest. forens. in
comment. ad tit. Institut. de inoff. testam.
in princip. num. 21. Aloys. Ricc. in pra-
xi rerum fori Ecclesiast. decis. 131. num. 3.
in 1. edit. & resol. 16. num. 3. & resol. 518.
num. 4. in 2. edit. Bellet. disquisit. Cleri-
cal. pag. 1. tit. de discipl. Clericali. §. 27. n. 8.
& tit. de bonis Clericorum. §. 13. num. 3.
Cardin. Tusch. præl. conclus. tom. 1. lit. C.
conclus. 220. à princip. Josephus Sesse.
Aragon. decis. 36. num. 6. Pichard. ad §.
Juriſ precepta. num. 29. Institut. de iuris.
& jure. Mantic. decis. 10. num. 7. Mar. An-
tonin. var. resolut. lib. 3. resolut. 42. n. 9.

Peccat enim contra ordinem charita-
tis, qui præfert charitatem alienam cha-
ritati propriæ. Speculat. in tit. de Advo-
cat. §. 1. vers. n. quid. Francisc. Marc. de-
cis. 155. num. 1. pag. 1. Marant. quest. leg. 8.
num. 5. Bocer. de invest. feud. cap. 4. n. 36.
cum nullus charior homini esse debeat
se ipso, nec rem alienam prius curare,
quam suam. Alciat. 1. pres. 52. Arnis. 1.
de Majest. cap. 5. num. 13. Unde Accurs.
Alpibus ille perit, qui plus se diligit
illum. Arnis. 1. lecit. polit. cap. 1. sect. 2.
num. 1. Et Euripides: μωρός τοδιγών,
ος τε οὐκ αύτῷ τοδέσ, Odi sapientem,
qui sibi sapit nihil. Cic. in Epist. fam. ad
Trebatus. Cons. Arg. 2. cons. 57. num. 92. hinc
qui vult Eleemosynam ordinare dare,
incipiat à se ipso. can. qui vult. 19. disq. 3.
de panit. Nec unquam debet testator
alienas successiones propriis antepone-
re. l. cum acutissimi. 30. Cod. de fideicom.
Justaque censetur excusatio ejus, qui
suam utilitatem alienæ præfert. l. ubi 19.
ff. de tutor. & curat. dat. Et Terent.
Adolph. aff. 1. sc. 1. Vah! quemquamine
hominem in animo instituere, aut po-
nere, quod sit charius, quam ipse est sibi.

Quid maximè ab homine exigitur (querit.
Seneca de vit. beat. cap. 30.) ut profit boni-
nibus si fieri potest multis: si minus, paucis:
si minus, proximis: si minus, sibi.]

Declara ordinem charitatis esse, ut an-
te omnia diligatur DEUS, & deinde inci-
piat à se ipso, & ut post se ipsum primò
parentes, secundo filios, deinde proxim-
um diligat, ut per Anton. de Butr. con-
sl. 25. n. 4. Ubi vero agitur de submini-
stranda Eleemosyna etiam in actu ad sa-
ludem, putà pro consequenda Indulgen-
tia mediante Eleemosyna juxta faculta-
tem elargiri debentis, id intelligitur mo-
deratè & civiliter, ut primò sibi & suis
provideat, postea elargiatur pro Eleeo-
mosyna. Roman. consl. 364. in princ. prout
illum refert Cardin. Tusch. d. concl. 220.
num. 15.

Declara II. ut procedat regulariter,
nisi sequatur absurdum vel in honestum.
Card. Zabarel. in cap. per vestras in 1. quest.
de Jur. patron. Lud. Gomez. ad §. panales.
Instit. de action. n. 37.

De Chirographo vid. Contractus
Chirographarius.

CAP. XXV.

De Circuitu.

CIRCUITUS inutiles sunt vitandi,
l. Dominus 53. ff. de conduct. indeb. Clem.
Auditor. 3. ibi: ut evitetur circuitus. de re-
script. Bald. consl. 100. Petrus in fin. lib. 4.
Alex. consl. 77. In causa in fin. lib. 2. Dec.
consl. 407. Uffis. col. 3. n. 8. Socin. consl. 27.
Pro decisione, col. fin. lib. 1. Guido Pap. de-
cis. 375. Mater. Boér. decis. 204. Praesuppo-
ne. n. 3. Afflict. decis. 8. Quidam filius fam.
Tiraqu. de retractu. tit. 2. §. 2. gloss. 1. n. 24.
& 71. & ad finem tit. num. 60. ubi quod in
supremis tribunalibus & curiis circuitus
omniō tollendi sunt. Vincent. de
Franch. decis. 273. ad fin. Card. Tusch.
præl. concl. tom. 1. lit. C. concl. 229. Thom.
de Thomasset in floribus legum. reg. 73.
Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 81. 1.
n. 14. Cæs. Argel. de contract. legit. qu. 5.
n. 5. & n. 94. & q. 7. n. 13. & q. 8. n. 5. &
quest. 10. n. 135. & n. 223. & q. 17. n. 30. Anton.
Monach. Lucenii. decis. 25. n. 87. Fu-
sar. de substitut. quest. 260. n. 4. Stephan.
Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 887.
num. 15. & cap. 964. n. 27. [Sic fictionem.
triplicem circuitus fugiendi causa Léges
non aspernantur. l. licet 43. §. 1. de jur. dot.
l. 3. §. fin. de don. inter vir. & uxor. Cra-
K 2 vett.

vett. consil. 936. n. 25. Regn. Sixtin. inter
Consil. Marp. consil. 14. vol. 2. n. 15.]

Amplia primò, ut circuitus sint vitandi, quando subest aequitas, ut si quis rem meam indebet detineat, ad cuius restitutionem debet condemnari, quia si ex inepta petitione esset instituenda nova actio, aequius est, ut condemnatio fiat ad tollendum circuitum, quando condemnandus retinet ex titulo lucrativo, Petr. de Anch. consil. 23. n. ii. vers. ad secundum dubium, quem refert Card. Tusch. d. concl. 229. n. 5.

Amplia secundo, in tantum actum & circuitum frustratorium non esse faciendum, ut licet quis teneaturo offerendo deponere cum effectu, tamen si is, cui oblatione est facienda cum consignatione, recusat recipere, non teneatur facere, actum frustratorium depositi, quod alias esset necessarium, Cuman. consil. 5. Non revocando. n. 2. vers. nec dici potest. Cravett. consil. 331. n. 5. lib. 3. Roland. à Valle. consil. 53. n. 26. lib. 1. ubi n. 34. & seq. declarat, nisi is, qui contradicit, habeat justam causam contradicendi, quia tunc offerens debet deponere, licet recusat recipere, refert Card. Tusch. d. concl. 229. num. 10.

Limita, quando circuitus non est omnino inutilis, quia tum non evitatur, [Anton. de Mattheis. tr. de caus. possess. & propriet. num. 19. vers. non obs. elegans exemplum occurrit in l. 2. de L. Rhod. de jact. ubi gloss. in verb. agere potest. l. 33. de condit. indeb. l. 60. §. 5. locati.] Card. in d. Clem. Auditor. quest. 14. n. 16. Dec. in l. cùm fundus 31. §. servum tuum 1. n. 5. ff. si certum pet. Cravett. consil. 370. n. 23. & 24. Surd. consil. 52. n. 70. Monter. decif. 36. n. 70. Abbas consil. 95. In presenti, col. 1. in fine verb. & si dicatur. lib. 1. ubi ait, quod propter bonum obedientia admittitur circuitus inutilis, putat Religiosus non potest transire ad aliam Religionem etiam strictiorem, nisi petita licentia à Superiore, licet illam non obtineat, si detur casus, quod transeat non petita licentia, ille revocatur ad primam Religionem, licet revocatus petita licentia, & non obtenta possit iterum ad eandem arctiorem transire; aditque sufficere impotiam, quod circuitus possit reddi utilis, licet ab adventu non reddatur, refert Cardin.

Tusch. d. conclusion. 229.
a. n. 15.

CAP. XXVI. De Circumstantia.

Axioma I.

De singulis Circumstantiis subtiliter inquendum est, cap. licet 9. de probat. vid. Heerfort. in repert. Jur. Canon. hac voc. & in voce singularia. Mornac. ad l. 52. §. in Clivo 2. ad L. Aquil. pag. 282.

Bonus igitur iudex variè ex personis causisque definit. 2. P. 28. §. ad bac 1. l. 4. in fin. ff. de incend. ruin. naufr.

Variant enim circumstantia rem. l. 26. §. 12. vers. Celsus. de condit. indeb. tam in civilibus, quam criminalibus. Ernest. Cothim. 3. consil. 39. num. 12.

Sunt autem circumstantia variae, atas, dignitas, valetudo, necessitas, propositum, persona, l. 16. §. 1. de pénis. l. 16. §. 1. l. 38. §. 1. de oper. lib. l. 26. §. 12. ff. de condit. indeb.

II.

Circumstantia temporis magis attendenda, venit, quam loci. l. 5. ff. de incend. ruin. naufrag.

CAP. XXVII. De Citatione.

Axioma I.

Quoties Citatio ante prescriptionem completam insinuat, toties quilibet præscriptio est interrupta. L. 2. C. de annal. Except.

Ratio: quia per talem Citationem possidens accipit scientiam rei alienae, & sic in malâ fide constituitur. l. 10. §. 11. ff. de hered. petit.

Limita ex axiom. seq.

II.

Toties Citatio interrupit præscriptionem, quoties contra citatum sequitur sententia.

Ratio: quia ex sententiâ demum constat, an justè fuerit citatio decreta, an non. Et sententia confirmat jus citationem imperantem. Zoës. ad ff. b. r. n. 12.

III.

Quoties actus tendit in alicuius præjudicium, toties ille ad hunc actum citandus.

Ratio: quia res inter alios acta alii non debet præjudicare, nec absenti inferti iniqua conditio. l. 47. de R. 7.

Exempl. ita in unione prolium citandi ii, qui succedendi jus habent Gail. L. 2. obs. 175. n. 5. ita citandi creditores ad conficiendum Inventarium, quod tamen hodie non amplius observari solet.

IV.

Quoties in morâ nullum periculum, toties in causa civili nemo realiter citandus.

Ratio: quia apprehensio personæ injuriam infert, adeoque judicium ab eâ abstinentum, si aliud remedium suppeditatur.

Exempl. Debitor ergo fugitus realiter citandi potest, cum etiam privato eum capere licet. l. 10. §. 16. ff. qui in fraud. credit. modò eum ultra 20. horas non detineat. l. 25. ff. ad L. Jul. de adult.

Limita, ut procedat, etiam si quis dicat, se vedi

venire nolle, cum adhuc potius immisso in ejus bona decernenda, quam realis Citatio, l. 19. ff. dein ius voc. nisi agatur de publico interesse, ut in delictis, ubi regulariter realis Citatio licitata eriam cum praesae personæ presentia est necessaria, ut in matrimonialibus.

I.

Quoties in citando adest incertitudo vel ratione personæ vel ratione loci, ubi sit, tories tam obtinet editalis Citatio.

Ratio: quia regulariter aliquis in faciem citandus l. 13. §. 1. ff. de excusat. Tunc & injuriosum videatur per edictum citare illum, cuius habet potest copia.

Exemplum: sic igitur in Processu desertionis, & quoties quis vagabundus est, locum habet. Editalis Citatio. Clement. 1. de Judic. Præcipue vero obtinet, si contradicentes plures adint, siue incerti, ut in processu Creditorum vel adiunctione hereditatis obvata. Brunnem. in Process. Civil. c. 3. n. 19. s. q.

CAP. XXIX. De Civitate, Civibus. v. infra peregrinus.

Axioma I.

Civitatis que sunt, non sunt singulorum: aliud enim est universitas, aliud singuli de universitate. §. universitat. 6. Instit. de rer. divis. l. in tantum 6. §. 1. ff. de rer. divis. qui textus refertur in cap. Episopius 58. §. qui manumittitur. caus. 12. g. 2. l. sicut municipium. 7. §. si quid universitat. 1. ff. quod univer. nom. Conf. Arg. conf. u. n. 130. lib. 1.

II.

Quoties administratoribus Civitatis sive senatu credita est pecunia sine consensu civium, tories ipse senatus quidem obligatur, non tamen Civitas, nisi probata versione l. Civitas 27. ff. de Reb. Cred.

Ratio: consilii in favore Civitatis, ne ei per iniquos suos administratores facile damnum contingat, n. d. l. fin. C. de reb. civit. vend.

Lumen (1.) ut senatus obligetur ex quasi Contractu, seu conditione causa datâ causa non sequuta, contra Civitatem vero competat Contractio ex mutuo vel actio de in rem verlo. (2.) ut probanda sit haec versio à Creditore. Conf. Lau. turb. Vol. 2. diff. 13. Mev. P. 5. dec. 383.

III.

Quoties Civitas sive vere, sive representative confernit in matuum (scil. per constitutum Syndicum) tories tenetur ex suo Contraktu etiam non probata versione.

Ratio: quia sic civitas ut alia quavis persona obligatur ex suo Contractu. Carpz. L. 2. Ref. 106. n. 1. & 2.

Lumen: ut teneatur Civitas ut Civitas seu universitas, non ut singuli. §. 6. Inst. de R. D.

IV.

Civitates sunt loco privatorum & prorsus eodem jure gaudent. l. simile 10. ff. ad municip. l.

l. cum qui 16. de V. S. l. motum 9. §. animadverendum. i. quod met. cauf. Forster. in Conf. Marp. conf. 7. num. 9. l. si pignus 8. ff. qui pot. in pign. quod in comparatione magis Urbis Romanæ quam simpliciter, ut ex l. bona civitatis 15. de V. S. fatis est manifestum. Vult. in Conf. Marp. conf. 16. vol. 1. num. 16. & n. 55. add. Reig. in th. in voce Civitas. v. Infra. principis.

V.

Civitas in istar unius hominis est ejusque personam reprezentat. Bart. in l. 1. §. municipum. n. 3. ff. de acquir. poss. vid. Schonborn l. polit. c. 13.

VI.

Civitas æquiparatur minori & læsa restitutio. nem habet in integrum, ut minor l. Respubl. 4. C. quib. ex cauf. major. R. impubl. 3. C. de juri. Republ. l. 1. C. de offic. ejus qui vic. alt. jud. Gail. 2. obf. 62. n. 4.

VII.

Pupillus quoque inter cives numeratur: Regula hæc secundum quid vera est, pupillus enim civis est, sed imperfectus. Unde nec pupillis actio popularis datur. l. mulieri 6. de populari. n. 1. Cujac. in lib. 12. ff. Julianum ad l. 5. de O. N. N. add. Aristotel. lib. 3. Politic. cap. 1.

Clamor v. infra Exclamatio.

CAP. XXIX.

Clam facere, Clandestina, Secreta, Privata, Palam, Occulta.

Axioma I.

Dolose fieri censetur, quod quis clam agit, Bald. in l. error. 7. col. 4. C. de jur. & fact. ign. quem allegat & sequitur Zaf. in conf. 18. n. 9. l. 1. text. in l. fin. ff. de rit. nupt. l. non existimo 54. in fin. ff. de admin. tut. Cravett. conf. 6. n. 8. Regn. Sixtin. inter Conf. Marp. conf. 13. n. 15. vol. 1. è contrario bona fides probatur ex eo, quod quid publicè factum est. Tiraquel. in proam. tr. de retract. convent. num. 13. Menoch. conf. 15. n. 7 Barbos. ade. Perlatum 8. extra qui filii sint legitimi.

II.

Clandestinitas non presumitur. Dec. conf. 219. n. 6. Alciat. res. 504. n. 7. Decian. conf. 16. n. 3. vol. 1. Menoch. conf. 2. n. 326. vol. 1. Vult. inter Conf. Marpurg. conf. 30. vol. 2. n. 181.

III.

Qui clam delinqunt, magis delinqunt, quam qui palam. Henr. Ryfswitch. in regul. Wesenb. in parat. de furibus balmar. in fin. Et clandestina delicta gravius punienda sunt, quam quæ palam committuntur. l. non existimo 54. de adm. tut. l. ult. de rit. nupt. l. nemo 4. C. de Sum. Trin. Aub. sed novo jure. C. de serv. fugitiv. vid. Matth. Steph. Nov. 12. n. 18.

Contrarium habetur in Can. nemo 4. caus. 32. quæst. 4. ibi tolerabilior est, si lateat culpa, quam culpa usurpetur auctoritas. Wesenb. de furt. n. 14. vers. ceterum communiter dicimus. Imo

ea crimina corripienda demum sunt, quæ coram omnibus committuntur: ipsa enim corripienda sunt secretus, que secretus peccantur, cap. si peccaverit i. caus. 2. quæst. 1. cap. ex tue. 20. extra de simon. ubi Vivian. l. 2. §. 24. de vi bon. nupt.

Limitationis loco distingue inter res per se illicitas & medias, seu quæ sua natura licita sunt, ex adjuncto autem demum illicitæ. Hoc casu: v. c. si agatur de conjugatione matrimoniali, et quidem per se est res media, sed si dergantur coivile persona, consanguineæ, gravius delictum habetur, si clam commissum fuerit, d. l. ult. de rit. nupt. ac proinde gravius etiam coeretur. Quod si autem factum sit per se, sua natura, ipso statu, & semper illicitum, tum gravius peccat & punitur, qui manifestè delinquit, l. 2. §. 24. ff. de Vi bon. nupt. & pana. 5. Inst. de obl. quæ ex delict. ubi Osterm. in nt. decid. Levius qui occulæ, juxta illud vulgi: qui celat delictum penè est innocens. add. Bach. 2. disput. Treutl. 30. thes. 3. lit. B. p. m. 1080.

IV.

Quæ in capitulo hanc non possunt facile probari nisi per Canonicos ipsos. cap. veniens 38. in fin. extr. de test. add. 1. f. 26. in f. pr.

V.

Secreta patrimonii non facilè sunt revelanda, l. 2. C. de alim. pup. præf.

CAP. XXX. Claritas, Clarum., Manifestum.

Axioma I.

Nihil magis proprium est Legibus quam claritas. Nov. 107. in princ. Claritas enim est de substantia Legis c. erit autem 2. disf. 4. Alias sententia lata contra Legem obsecram non intelligibilem valeret, juxta Bald. in cap. fin. de confit. fac. gloss. fin. §. idèò. Inst. de obl. quæ ex quaf. delict. Jason. post Imol. & Roman. in l. cum prolat. 32. in fin. ff. de re judic. & Petrus de Anchar. in cap. 1. in 2. col. eod. tit. lib. 6. Gomez. ad §. sed isto. Inst. de act. 28.

II.

In claris stare debemus expressis, aut quæ pro his habentur, ut intelligantur expressa esse. Verall. decif. 28. n. 3. p. 1. Atque ubi in claris verfamur, nulla vel ulterius est admittenda quaestio authesitatio, l. ille aut ille 25. §. cum in verbis. 1. de leg. 3. l. continuus 137. §. cum ita 2. de V. O. Dec. confil. 503. n. 3. ubi ait, quod in claris standum sit verbis, nec ulterius de ratione quarendum, neque, ut Bald. inquit confil. 342. col. 2. vol. 1. indigemus glossa cum texture habemus; Et ubi verba sunt clara, cavillationes advocatorum non debent habere locum, etiam si lex dura esset. Bald. confil. 174. in fin. volum. 2. idemque hoc de verbis claris à Principe prolati tradunt Dec. confil. 157. n. 4. Cravett. confil. 4. n. 2. vol. 2. Vult. inter Conf. Marpurg. confil. 31. n. 17. vol. 3. imo ubi verba sunt clara & perspicua, calumniosa est quæcumque alia interpretatio. Bald. in Autb. rogatio. col. 2. vers. namque ubi. C. ad SC. Trebell.

Paris. conf. 1. n. 29. in fin. & confil. 3. n. 53. vol. 3. Grammat. confil. 105. n. 6. in civili. quætere autem conjecturas cum verba sunt clara, infirmitas est intellectus. Bald. in l. certo generi §. 1. ff. de serv. rufi. præd. W. elenb. in parat. de Re N. n. 8. vide Reiger. in voce Manifestum. cap. quoniam 10. de fil. Presbyt. ordinand. Unde quod dicitur in claris non esse locum conjecturis. per d. l. continuus 137. §. cum ita 2. de V. O. l. ancilla 12. C. de furt. Menoch. confil. 27. n. 1. vol. 1. id non est accipendum in claris, pro quibus ut maximè per se clara sunt, etiam stant conjecturæ, sed in illis claris duntaxat, de quibus conjecturæ sunt in contrarium, ut ita in claris locus non sit conjecturis contraria, locus autem sit non contraria, tametq; hisce clara opus non habeant, ut quæ per se ipsa satis patent, Vult. inter Conf. Marp. vol. 3. confil. 2. n. 213.

Si clarum probatione non indiget, l. 1. ff. de rest. in integr. cum rei per se satis aperte demonstratio ulterior addi non debeat. Roland. à Valle confil. 7. num. 1. lib. 3. l. 1. de dot. præleg. Soc. jun. confil. 22. vol. 2. Conf. Arg. confil. 76. n. 3. nec in claris opus est dubitatione. d. l. 1. §. fin. de dot. præleg. Gomez. ad §. serviana de act. n. 22. & sic frustra de interpretatione queratur. Bald. confil. 343. col. 2. in fin. vol. 2. in fin. vol. 1. confil. 774. in fin. vol. 2. Tib. Decian. resp. 72. n. 3. vol. 2. Cravett. confil. 273. n. 7. vers. curia autem. n. 8. per l. quod Labeo. 9. de Carbon. edit. l. ancilla 12. C. de furt. imo in casu claro est calumniosa, & sic cessat in expressis à testatore, l. si, & quæ 13. §. fin. de reb. dub. cum nimium subtilizare, ubi res est clara, nihil aliud sit, quam perniciosè errare. Goedd. inter Conf. Marp. confil. 25. n. 21. vol. 1.

CAP. XXXI. De Clausula.

Axioma I.

Clausula posita ad determinationem actus in principio posita, porrigitur etiam ad actus sequentes, l. similis ibi 12. §. fin. l. talis scriptum 30. §. fin. & l. seq. de leg. 1. 1. cum pater 77. §. fin. ff. de leg. 2. l. 3. §. filius de liber. & post. Mynt. 1. resp. 6. n. 40. cum clausula precedens majoris sit efficacia ad determinationem praecedentium. Bart. in l. quisquis ff. de leg. 3. Modeli Pift. confil. 36. num. 10. vol. 2. Vult. inter Conf. Marp. confil. 19. n. 106. vol. 3. Et clausula in capite adjecta, plus habet momenti, quam si in fine adjectetur. fac. l. 27. ubi Bart. quand. dies leg. Costal. ad l. 6. de edend.

II.

Clausula quælibet secundum naturam & mentem actus principalis intelligi & restringi debet, e. accessorium 42. de Reg. Jur. in 6. l. si stipulat. fin. 4. ff. de furt. l. fin. ff. de confit. pecun. gl. in l. ff. patronus 2. §. patronum 2. ff. Si quid in fraud. patron. Soc. jun. confil. 128. n. 133. Regner. Sixtin. inter Conf. Marp. confil. 12. vol. 3. n. 56.

III.

Clausula generalis in una eademque dispositione addita non refertur ad specificata & pro-

Cap. XXXI. De Clauses.

provisa in eadem dispositione, l. sanctio 41. Et ibi Bart. & Albert. ff. de pñn. l. doli clauses 119. de V. O. ubi gl. Bert. i. consult. decif. conf. 64. n. 1. l. alimenta 16. §. basilica 2. ff. de alim. legat nec comprehendit majora non expressis. cap. sedes 15. extra de rescript. Cravett. confil. 95. incipiente visitis his n. 10. Confil. Arg. conf. 1. lib. 1. n. 47.

IV.

Clause universalis tantum operatur quoad omnia; quantum particularis quoad singula. l. si duoplares vesti. in fin. de admin. tut. l. actione 65. §. renunciare 7. ff. pro socio. l. qui scit. 25. in princ. ff. de nsur. l. si servus 66. ff. de acquirend. hered. l. quoties 10. C. famili. ercise. 12. C. de quadr. præscript. ibi vel quaslibet alias licet nominativum præsentis, &c. Oldend. inter Confil. Marpurg. confil. 5. n. 95. vol. 2.

Limita in renunciationibus: ubi renunciationis generalis & universalis non valet, ut specialis, nisi præcesserint quædam speciales. l. 4. §. 4. si quis caut. jud. sif.

V.

Clause in fine posita refertur ad omnia præcedentia. l. in fin. C. de liber. præter. l. 3. §. filius 2. ff. de liber. Et post. ubi clause in medio posita ad præcedentia, non ad sequentia refertur, c. inquisitoria 21. de accusat. Menoch. 2. arbitrio. jud. cas. 64. n. 22. Bertazol. lib. 1. decif. conf. 3. n. 39. Mynt. lib. 1. resp. 6. n. 40.

Limita 1. Si clause præcedens haberet propriam & specialem determinationem, tunc enim clause ultima posita ad eam nunquam refertur, text. in l. stipulationes commodi. §. num 53. l. doliclausa 119. de V. O. l. 1. §. cum qui. ff. de possib. l. sed et si 26. §. 2. in fin. ubi gl. ff. ex quibus cauf. major. Corn. conf. 200. vol. 3. Lud. Rom. conf. 152.

Limita 2. Si præcedentia essent contraria finali clause, quia tunc ea ad sibi contraria non refertur. l. si idem cum eodem it. ff. de jurisd. l. quoties 10. C. famili. hercise. Alex. conf. 117. vol. 1. l. 1. C. de liber. præter.

Limita 3. Ut non fiat relatio, quando ex eæ relatione laderetur intentio parium. Bart. Socin. conf. 21. col. 5.

Limita 4. Si per relationem generalis clause procedens dispositio redderetur inutilis. l. cum vulgari 4. ff. de dot. præleg. Alex. conf. 17. post med. volum. 1.

Limita 5. Si per talen relationem sequeretur absurdum. Abbas in cap. Ecclesia vestra. de Elekt. per illum text. Bart. Socin. in d. conf. 21. vol. 4.

Limita 6. Quando potest diversa ratio assignari, quare non debeat procedere vel fieri relatio. Bart. in l. 1. in fin. per illum text. C. de liber. præc. Corn. conf. 69. col. 2. in fin. vol. 1.

VI.

Clause conservata si penitus omisæ fuerint, habentur pro expressis, Nic. Ant. Gravat. post zebr. libr. 7. cap. 1. n. 34. Gabr. concl. 3. de conser. lib. 6. n. 35. Intelligi si omittantur clause, quæ sunt de natura contractus quidem, tales tamen ut sine earum expressione satis de contra. Eru constet, adeoq; fieri non possit, quin in consequentiā expressi contractus intelligantur.

Si enim actus substantialia concerneret clause, tunc omisæ non veniret extendenda, Gabr. d. concl. 3. n. 27.

Limita: nisi constet de re & solum de jure splendum sit, & si non suppleretur, periret actus, quod tamen non intenderent agentes, ut periret. exempl. vide apud Honthem. 3. de art. Notar. c. 8. n. 14. cum seq.

De Clause Codicilli

vid. Codicillus.

CAP. XXXII.

De Clementia.

Axioma I.

Clementia pares nos facit DEO, in quantum naturæ nostræ est possibile. gloss. in l. Imperialem. Cod. de Nupt. & in Nov. 8. §. itaque Zabarell. conf. 94. in fin. Oldrad. conf. 47.

II.

Humanitatem oportet miscere severitati, imo quoad possunt judices sine publico detrimento, clementiores esse debent. l. illicitas 6. §. ult. l. ob-servandum 19. ff. de offic. prefid. Oldend. cl. 1. act. 2. Ratio: quia misereri delinquentibus vera est justitia. c. vera 15. dif. 45. Et qui putant misericordiam negandam peccantibus, de justitia nimis praesumunt, & ideo percussi pereunt. Roland. à Vall. conf. 77. in fin. lib. 3. propterea tradidit. justus iudex Deus subditos Principi, ut eos tueatur, custodiat, seruat. Cum tutius sit ex benignitate, h. e. remissione præmium expectare, quam de avaritia reddere rationem. Alex. conf. 51. l. 4. Boëckel. de publ. judic. dif. 6. f. 103.

III.

Benigni Principis est ad Clementie commodum, transilire interdum æquitatis terminos, quando sola misericordia est, cui omnes virtutes cedere honorabiliter recusat. Cassiodor. lib. 11. epist. 40. Unde Claudianus:

Ignoscere pulchrum.

Jam misero peccatum genus vidisse peccatum. add. & Aristot. 2. Eth. c. 4. & 4. Eth. cap. 11. Sapè itaque sit, ut qui clementia laudem nimium affectant, in extremum incident, quod iis quidem accidere videmus, qui facinoris hominibus misericordiam deberi putant. Quorum misericordiam Ambros. l. 1. offic. & serm. 8. in Ep. 118. n. 2. injustum vocat, quippe quævis impeditur, qui maleficiorum voluntatem non deposuerunt. Arnisæus lib. 1. de Mays. c. 3. n. 6.

CAP. XXXIII.

De Coactione.

Axioma I.

Paria sunt aliquid fieri coacte vel timore coactionis. l. novissime. 7. §. non semper. i. ibi: Quid si compulsius, aut metu ne compelleretur, auctoritatem tutor accommodaverit, nonne debet esse excusatus. ff. quod falso tutor. aut. ges. Ubi tutor excusat non solum, quod confessum pupillo præstat coactus à judice, sed etiam si sponte

consensum præstiterit, metuens ne à judice co-
geretur. Ancharen. in consil. 159. Rationis. vers.
quarto, hoc probo. col. 3. Jalon. in l. 2. n. 5. vers.
fæcit quod tenet. C. de transact. Pacian. consil. 1.
n. 136. cum segg. Bald. & Dd. in d. l. 7. §. 1.

II.

Coactiones in omni quidem contractu, præ-
settum tamen matrimonij, difficiles habere solent
exitus, c. cum locum 10. c. requisivit. de fonsal. L.
si patre, cogente 22. ff. de rit. nupt. Oldend. inter
Cons. Marp. consil. 4. vol. 2. n. 2.

III.

Coacta voluntas etiam est voluntas. l. si mu-
lier 21. §. 5. ubi Batt. Quod metus causs. Hinc est,
quod contractus metu initi ipso jure subsistat,
& ideo restitutione opus sit. t. tit. Quod metus
causs.

Fallit hæc regula in delictis. Matth. Stephan.
ad consil. crimin. art. 32. & 40. Carpz. in præt.
crim. 3. q. 121. num. 63. vid. infr. in cap. Voluntas.
axiom. 34.

IV.

Contumaces cogendi sunt remediis prætoris
(1.) pignora cupiendo, (2.) eadem distrahendo,
(3.) multis coercendo. l. §. 3. de infusc. vent.

Ita quamvis prætor justus agat, non tamen sta-
tim cogit præto'ia potestate, vel manu ministro-
rum: sed melius & civilius facit, si per interdi-
ctum aliquem ad jus ordinarium remittat. l. i.
§. 2. Si venit nom. mulier.

CAP. XXXIV. De Codicillo, Clausula Codicillari.

Axioma I.

Quo casu testamentum valet coram duobus
testibus, eo casu & codicillus.

Ratio: quia Codicillus sequela testamenti est.
Ita ergo Codicillus inter liberos, ad pias cau-
fas, &c. valet coram duobus testibus. Carpzov.
P. 3. C. 4. def. 43.

II.

Cuicunque non competit Testamenti facio
activa, ille Codicillos condere nequit. l. 6. §. pe-
nult. & l. 8. §. 1. ff. b. t.

Ratio eadem est, quæ in Axiom. præced. Ex-
emplum est in pupillo, deportato, &c.

Limits ut procedat in illo, qui objuris impe-
dimentum testamentum condere nequit, secus si
impedimentum sit facti. pr. Inst. de Codicill.

III.

Cuicunque non competit testamenti facio
passiva, ille ex Codicillis nihil capere potest.

Ratio est in Axiom. I.

IV.

Quicunque persona ad testandum habilitis volun-
tatem suam coram testibus, quæ ad Codicillum
requiruntur, satis expressit, toties clausula codi-
cillaris subjecta omnia vitia sanat. Sive:

Quicunque defectus non est inhabilitatis nec
voluntatis, ille per clausulam codicillarem sup-
pletur in Testamento.

Ratio: quia sic Testamentum subsistit ut Co-
dicillus. Ad codicillum verò tantum requiritur

habilitas persona & voluntas coram quinque tes-
tibus expressa. l. 11. §. 1. de Leg. 3. Exempla ha-
bet Struv. Jurispr. Rom. Germ. forens. L. 2. Tit.
28. §. 4.

CAP. XXXV. De Cognitione.

Axioma I.

Cognitionis prænam nemopati cogitur. l. 18.
de pæn. cap. cognitione 20. dist. 1. de penit. l. item
apud Labenon 15. §. abdixione de injur. l. 5. in-
fin. quod quicq. jur. Arnif. lib. 3. cap. 6. de Majest.
vid. C. A. de privat. delict. n. 15. Bachov. 2. D. 32.
ib. 1. lit. H.

Ratio, quia sola cognitione non est delictum.
Jul. Clar. in præx. crimin. §. fin. q. 91. Jac. Cujac. 8.
obs 22. Innocentia enim & incognititia sapientia
involuntaria produnt. Et propositum in mente
terentum nisi actu insecuru nihil operatur. Boeckel.
de publ. judic. diuq. 4. f. 55.

Limitationis loco nota, quod hoc procedat
in cognitione nuda; at ubi ad actum aliquem
pervenit, fallit hæc regula in criminibus exce-
ptis. l. 5. §. 4. C. ad L. Jul. Majest. vid. plur. in-
libr. 1. c. 44. Axiom. 7.

II.

Quotiescumque internæ mentis cognitiones
se ullâ ratione exterius exserunt, tories ad objec-
tum Jurisprudentiae spectant & possunt puniri.
Quia catenus jus illis applicari potest. Exempli
est in l. 6. C. de bis, qui ad Ecclesi. confug. & in l. 5.
C. ad L. Jul. Majest.

Limit. puniuntur tamen non ordinariæ, sed
salem extraordinariæ. Carpz Pr. Crim. Part. 1.
Ques. 17. n. 13.

CAP. XXXVI. De Cognitione.

Ad cognoscendam qualitatem contractus
non attenditur nomen, sed id quod convenienter
contractui post Purpunt. Neviz. Nast. & alios
Menoch. lib. 3. præf. 105. n. 11. v. c. Concessio facta
sub nomine & titulo Emphyteusos non illuc
infert Emphyteusin, nisiclare & specificie aliunde
probetur, post Raudens. Befold. in thesaur.
præf. sub voce Hofgut. p. 416. Mantic. lib. 2. de
zait. & ambig. convent. tit. 3. n. 12.

De Collateralibus vid. Rubr.

Successio ab Intestato.

CAP. XXXVII. De Collatione bonorum.

Axioma I.

Quicunque ab illo, cui succeditur, non sunt
perfecta, ea non conferuntur. Lule. C. b. t.

Ratio: quia illa non inducunt inæqualitatem,
propter quam tollendam introducta collatio.

Exempli ita ergo non conferuntur dona ba-
ptismalia, dæs Paten. Geld. Brunnem. ad l. 1. ff.
b. t. n. 23. sicut nec bona castrenia l. 95. l. 1. ff.
n. 15. b. t. & ideo nec feuda.

Am.

Amplia, ut non solum negative procedat, sed etiam affirmativa.

II.

Quoties nepotes soli concurrunt, toties repudiata hereditate paternâ avo succedunt simpliciter sine collatione.

Ratio: quia sic succedunt jure proprio, & ex facto patris nullum lucrum sentiunt, quippe cui non succedunt. Conf. Carpov. P. 3. Conflit. XI. def. 30. ubi hanc sententiam in praxi receptam affirmat.

III.

Quoties nepotes cum patrui concurrunt, toties avo sine onere collationis non succedunt, etiam si hereditatem paternam repudiaverint.

Ratio: quia sic opus habent representationem, ne à patrui excludantur. Dum igitur transeunt in locum patris, in onera quoque succedunt. L. 3. C. de bon. matern. conf. Berlich. P. 1. Consil. 247.

IV.

Quotiescumque collatio non remissa à defunto, toties illa obtinet, seu testato, seu intestato succedatur. Nov. 18. cap. 5.

Ratio: quia præsumitur testatore memoria lapsum esse, aut mortis angustis præpeditum, omissole collationis præceptionem, hinc, ut qualitas servetur, illa omnino fieri debet.

V.

Quousque nemo in legitimâ lèditur, eousque collatio remitti potest.

Ratio: quia eousque liberum est parentibus cuius pro libitu bona sua relinquere, ergo & collationem remittere. vid. I. 8. C. de inoff. reglam.

VI.

Quicunque ab intestato successuri non fuisse, illi quoque ad collationem non tenentur, nec ipsi ab aliis conferendum.

Ratio: quia hi damno non afficiunt reliquos, nec inaequalitatem inducent, nisi ad defuncti voluntatem. Exemplum est in extraneo herede cum liberis instituto. Conf. Struv. Jurisprudent. R. G. F. L. 2. Tit. 32. §. 7.

VII.

Quæcumque accipientem non reddunt locupletorem, illa non sunt conferenda.

Ratio: quia hæc non amplius extant, eorum autem que non sunt, nec fuerunt, frustra petiuntur collatio.

Exemplum est in somtibus nuptiarum convallis. Carpz. P. 3. C. 11. d. 21. nec non ea, quæ pater in dignitatem filii contulit. Carpz. Part. 3. C. XI. def. 17. §. 8.

IX.

Toties sumitus studiorum non conferuntur, quoties de contraria patris voluntate non constat. I. que pater. 50. ff. Famil. hercif.

Ratio: quia in dubio censetur pater animo donandi hos sumitus fecisse.

Exemplum: licet pater in librum expensarum communem in das Tage-Büchlein conscripsit studiorum sumitus, non tamen conferuntur. Secus si speciatim consignaverit. Carpz. P. 3. C. XI. def. 21.

X.

Quæcumque post mortem acquiruntur, illa non conferuntur. I. pen. ff. b. t.

Ratio: quia hæc non tam jure filii, quam extranei capiuntur. I. 10. C. b. t. ex paternâ scil. voluntate & dispositione. d. l. pen.

Exemplum: ita ergo fideicommissum & prælegata non conferuntur. Mev. P. 1. Dec. 84. sicut nec donationes filio facta. I. 18. C. Famil. hercif. nisi filius hodie habeat separatam economiam. Dn. Brunnen. de Collat. C. 3. d. 93. pariter nec redditus anni gratia, des Gnaden-Jahrs/conferuntur. Carpz. Jurispr. Eccl. L. 1. def. 205. n. 7.

Limit, nisi post mortem quæsita retrò acquisita fingantur.

X.

Quoties non succeditur ascendentibus, toties collationi locus non est.

Ratio: quia descendientium causâ tantum collatio introducta. I. 1. pr. ff. b. t. ne scil. ipsi se invicem incommode afficerent, ergo præter legem ad alios casus non extendenda. Brunnen. de collat. bon. cap. 3. n. 128. seqq.

Limit, nisi conjuges ex statuto sibi invicem succedant. vid. axiom. seq.

XI.

Quoties Conjuges ex dispositione statuti sibi invicem succedunt, toties regulariter sua bona conferunt.

* Ratio: quia portio statutaria non debetur, nisi ex bonis utriusq; conjugis collatis, aus dem geminen Gute.

Exempl. ita ergo maritus conferre tenebitur salarium, in quantum illud tempore mortis uxoris marito debebatur. Andr. Kohl. de part. dotal. q. 8. n. 14. Sic & donata in nuptiis, in fello natalicio, &c. conferenda. Brunn. ad I. 1. ff. de collat. n. 21. Vestimenta quoque uxoris conferenda forent, nisi consuetudo locorum quoad hæc aliud induisset. Stryck. Tract. de success. c. 5. §. 18. in fin.

Limit, ut procedat in bonis ante mortem quæsitis d. Tract. c. 5. §. 15. (2.) nisi conjux superstes portionem statutariam repudiaverit, quod facere potest, juxta I. 29. C. de part.

CAP. XXXIX.

De Collusione.

Collusio aliorum non nocet tertio, I. 27. Cod. de lib. causa.

CAP. XXXIX.

De Colore, Prætextu.

Axioma I.

Quæ ideo interveniunt, ut facilius ex cogitatione fraus occultetur, non proficiunt, I. qui per collusione. 49. de A. E. V. vid. omnino Cujac. lib. 10. qq. Papin. in I. 52. de donat. inter vir. & uxor.

II.

Colores Juris non semper prohibiti; sic color queritur in inofficio querela. pr. Institut. de inoffic. test. I. 5. ff. cod. & admittitur in lenocinio ad umbratio, I. 29. ad L. Julianam de Adult. item in stupri delicto & incestus. I. 38. §. 5. 7. d. tit.

CAP.

CAP. XL.
De Commendatione.
vid. infr. Consilium.

Axioma I.

Commendatio non inducit obligationem. l. 12. §. 12. ubi Gloss. & Goth. Mand. addit. Mornac. ad d. §. 12. ubi hanc opinionem praejudicis firmat, addit. omnino l. ult. C. quod cum eo. verb. commendant. ubi Goth. & Wef. Mandat. n. 6.

Ampliationis loco nota, quod hoc non modo procedat in materia mandati, quasi teneretur, ut mandator pro ea quem quis commendavit, sed ut etiam locum habeat in emptionibus, venditionibus, ita ut vendor non obligetur, si quid dixit commendandi causa. l. 19. de edil. edit.

Limita: nisi specialem qualitatem in re vendita praedicat, cuius intuitu rem charius vendit, l. 43. de contrab. empt. vel aliquid se praefitrum promittit. l. 16. §. ult. de edil. ed. vid. Mornac. ad d. l. 19.

II.
Laus & commendatio sui aliquando permis-
sa. l. 4. §. 3. ubi Ant. Fab. de offic. proc. & sape-
laudes nostras non gravate debemus audire.
d. loc.

CAP. XLI.
De Commixtione.

Axioma I.

Quoties commixtio facta utriusque Domini voluntate, toties rem facit communem.

Ratio in §. 28. Infl. de R. D.

II.

Quoties commixtio facta sine Domini voluntate, toties communis non sit, sed dominium cuique manet salvum.

Ratio: quia singula corpora in sua substantialitate durant, & in se manent distincta. §. 28. Infl. de R. D. distinctum ergo manet dominium.

Limit: modò quantum quisque habuerit demonstrari & probari possit; sic enim competit rei vindicatio, alias vero actio communis dividendo.

CAP. XLII.
De Commodato.

Axioma I.

Cujuscunque rei usus esse potest sine abuso, illa potest commodato dari.

Ratio: quia illa potest eidem finito usu restituiri, in quo consistit natura commodati. Resigunt fungibles, e. g. panis, frumentum, vinum commodato dari nequeunt, sed tantum res non fungibles seu non consumptibles, v. g. equus, liber, &c. potest tamen pecunia ad pigorandum commoda todari.

II.

Quoties impensæ in rem commodatam facta minores sunt usu, toties non repetuntur. l. 18. §. 2. ff. Commod.

Ratio: quia ad has tenebatur Commodatus ob usum, qui cum major fuerit quam im-

pensa, has absorbet. l. 13. in fin. ff. de impensæ res dotal. fact.

Exemplum poterit esse in equo commodato, in quem ob morbum factæ impensa.

CAP. XLIII.
De Commodo.

Axioma I.

Commodum, a quo quispiam excluditur, certa cujusdam personæ contemplatione, applicatur ei cujus contemplatione ille est exclusus, l. post legatum 5. §. amittere 2. ff. de his, que ut ind. l. 2. §. si duo 7. ff. de collat. bon. l. pen. C. de Legat. l. 9. ubi Corn. C. de suis & legit. Batt. in l. uxori. §. heres. ff. de legat. 3. Bald. in l. ult. C. de indit. vid. Angel. in l. Papinianus. §. quoniam vers. quid si filia. ff. de inoffic. test. Roman. in l. un. n. 63. vers. secundo, quia quando. C. quand. non pet. part. & cons. 32. n. 8. Alciat. cons. 479. n. 12. Philipp. Matth. inter Consil. Marp. cons. 21. n. 60. vol. 1. Curt. jun. cons. 87. n. 4.

II.

Unicuique licet vigilare pro commido suo etiam in alterius damnum. l. pupillæ 24. in fin. §. l. qui autem 6. §. sciendum 7. ff. que in fraud. cred. Ludovicus Gomez. ad §. item se quis. Infl. de actionib. nam. 40. Sic v. c. cuilibet permisum est aedes suas altius tollere, aquæ venas præcide-re, torrentem vicini averttere, & munitionibus riparum locum & fluminis cursum agri sui tuendi di causa aliquatenus immutare, atque ita suæ ipsius utilitatibus, etiam incommodo alterius infervire, dum ne id nocendi animo, sed circa æmulationem cujusquam fiat. l. altius 8. C. de Servit. & ag. l. 1. §. denique n. l. in summa 2. §. idem La-beo 9. de ag. & ag. pluv. l. 1. §. sed et si 7. Ne quid in sum. publ. l. 1. C. de alluv. Gail. 2. obs. 69. n. 10. qui animus nocendi ex inverso forsan vicino lu-cro non præsumitur, ubi de utilitate facientis ap-paret. l. merito 51. ff. pro Soc. Klock. de contrib. cap. 12. n. 138.

III.

Non debet alicui commodum hinc accedere, unde penam potius merebatur, c. et si necesse sit §. extra de don. inter vir. & uxor.

IV.

COMMODUM ejus esse debet, cuius est periculum & incommodum, l. fin. §. sed cum Cod. de furtis l. penultima. Cod. de suscep. lib. 10. l. Julianus 13. §. ex vendito 19. ff. de actionibus empti l. 12. Cod. eod. secun-dum naturam 10. ff. de Regulis Juris. §. item pretium. Institut. de empt. & vendit. Ca-stren. cons. 133. num. 2. in fine, lib. 2. An-char. cons. 180. Vifa diligenter. num. 5. ubi is, qui acceptat legatum cum onere, te-netur ad onus, Thom. & Thomaset. in-floribus legum. regul. 105. Pichard. ad §. pla-cebat. n. 33. l. de legit. agnat. success. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 23. n. 4. Rot. decis. 149. num. 6. apud Farin. p. 2. re-cente.

cent. ubi quod commodum ejus est, cuius fasque causas respiciunt, & Surd. d. consil. est & incommodum, & decis. 333. n. 1. ead. p. 2. ubi quod commodum non habens, neque debet habere incommodum, & decis. 175. n. 3. & decis. 677. n. 5. ubi quod commodum qui sentit, debet sentire etiam incommodum, Card. Tuschi. pract. concl. tom. 5. lit. O. concl. 144. n. 5. Joan. Maria. Novar. quest. forens. lib. 1. quest. 17. n. 7. Steph. Gratian. discept. forens. tom. 5. c. 916. n. 35. [haec tamen res in infinitum nonabit, vid. Grot. 2. de Jur. Pac. & Bell. c. 14. n. 12.] Ratio hujus rei quod incommoda illum sequi debent, quem & commoda seqvuntur. l. 1. §. fin. ff. de aqua pluv. arc. quia omne incommodum aliquo commodo est compensandum, l. cum fisco 9. ff. ad Syllan. ubi quod omne commodum cum suo onere pertransit. Card. Tuschi. tom. 8. lit. V. concl. 374. Escob. de ratiocin. c. 42. n. 12. & comput. 20. n. 24.

[Limitationis loco hanc regulam intellige, quando scil. commodi & incommodi par sit ratio, adeoque utrumque & commodum & incommodum ex eodem fonte proveniunt, atque insuper persona tam oneris, quam lucri capax judicetur. Ceterum quando dispar ratio adpareat, non procedit. Exemplum est in muliere, qua licet ad successionem proximi Agnati impuberis admittatur, in suis tamen tutrix esse non potest. l. 73. ff. de Reg. Jur. Phil. Matth. ad l. 10. ff. de Reg. jur. n. 10.]

V.

COMMODUM ex malitia sua nemo reportare debet; v. infr. lib. II. cap. de malitia.

VI.

Ad COMMODUM alicujus factum contrarium effectum operari non debet; l. quod favorem 6. C. de legib. Surd. consil. 215. n. 68. lib. 3. Steph. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 922. n. 26.

VII.

COMMODUM aut præmium ex actu, in quo poena apponitur, quis reportare non debet, Gonzal. ad Regulam 8. Cancel. gloss. 24. n. 105.

IX.

COMMODUM & incommodum equaliter determinantur. l. secundum naturam 10. ff. de Regul. Juris. l. Plautius 49. ff. ad L. Falcid. l. quoties 23. ff. ad Trebell. Surd. consil. 150. n. 11. Quia ferendus non est, qui commoda amplectitur, & incomoda recusat, l. manifestissimi 22. §. pen. C. de furtis. Steph. Gratian. d. tom. 5. cap. 916. num. 35. ubi n. 36. limitat, quando ex diverso fonte proveniunt, diver-

sasque causas respiciunt, & Surd. d. consil. 150. n. 87. limitat etiam, quando non est par ratio.

CAP. XLIV.

Communio. Communis.

Communiter.

Axioma I.

Communio non solet operari in rebus divi- duis. Bald. Alber. Cuman. Florian. in l. si communem 10. ff. quem serv. amitt. Felin. in c. 1. n. 12. vers. primo de rescr. Pacian. consil. 139. n. 40.

II.

In re communis plures unius vicem sustinent, ejusdemque omnino juris censentur. l. 10. ff. de past. gloss. in l. si quis ex argentariis, 6. §. cogentur. ad verb. edere. ff. de edend. Bald. consil. 396. n. 4. vol. 1. Phil. Matth. inter Consil. Marp. consil. 27. vol. 2. n. 19.

III.

Res communis plerumque neglectui esse solent, quasi aliena, nisi certus his rebus administrator præficiatur. l. 2. C. quand. & quib. quarta pars deb. C. A. quod cujusque univ. th. 5. s. & ideo communio tantum consensu contrahitur. §. 28. l. de Rer. div. Wels. in Pant. pro Socio n. 4. nec quisquam aut inchoandam bonorum communione, aut ad persistendum in ea compelli potest. l. 1. si non sortem 26. §. si centum 4. ff. de condic. ind. l. fin. C. comm. divid. quo spectat, quod traditur in l. in re communis 26. ff. de serv. urb. pred. l. qui neque 8. §. fin. de reb. eor. qui & in l. sancimus 34. §. ne autem communione 2. C. donat. ubi ne donarius quidem in rei donatae communione cum donatore perseverare cogitur, non aliam ob causam, quam ne aliqua contentio inter eos oriatur, Regner. Sixtin. inter Consil. Marp. consil. 11. vol. 3. n. 2. & 3.

Dispositio enim communionem perpetuam inducens est odiosa. l. fin. C. comm. divid. d. l. 77. §. dulcissimis 20. de leg. 2. Hinc pactum ne unquam bonorum fiat divisio, sed ut in communione perpetua stetur, non valet. l. in hoc iudicium 14. §. si conveniat 2. ubi gloss. & Dd. ff. comm. divid. Bart. in l. si convenierit. ff. pro Socio. & Jason. in d. l. si non sortem. §. centum. de condic. ind. Lud. Rom. consil. 13. Henning. Goeden. consil. 10.

Quod procedit, etiamsi per sententiam arbitrii, cui stare promisimus, id fiat, quia non potest facere ne in perpetuum dividatur, ut probat Alex. in consil. 48. viss. & accurate. col. pen. in 6. vol. noviter edito, adeo ut tale pactum non obliget etiam naturaliter, ut tradit Angel. in consil. 225. incip. punctus talis col. 1. libera enim rerum suarum dispositione quis privatetur, quod esse non debet. l. nec emere 16. C. de jur. delib. cum quilibet in re sua sit moderator & arbiter. l. sed si lege 25. §. confutuit 11. ff. de pet. bared.

Limita 1. Nisi juramentum adfuerit, quia juramentum debet adimpleri in forma specifica. cap. ad nostram. 17. de juriur.

Limita 2. Quod non procedat, ubi esset præscri-

criptum communioni, gl. ad l. 1. §. ad hoc C. de annual. except. & in l. fin. Cod. comm. divid. & in d. l. 26. §. 4. de cond. ind. quam opinionem secuti Butrius, Bald. & Ang. in d. §. adhac Joh. Fab. in §. quædam. Inst. de act. ubi ait, ab omnibus ita teneri & hanc opinionem in punto juris esse sufficiabiliorum per d. §. adhac. Vult. inter Conf. Marp. conf. 22. n. 28. vol. 1.

Limita 3. Nisi fuerit pactum temporale, quod in communione stetur, puta ad decem annos, quia tale pactum bene addstringi quem in communione stare per illud tempus ita Aretin. per d. l. in judicio 14. §. si convenient. 2. ff. comm. divid. Corn. conf. 13. col. 1. in 4. volum. & Bald. per text. ill. in l. si ita quis 4. in 2. notat. ff. de condit. institut.

Limita 4. Quando pactum de stando in communione esset factum in aeternum. Alex. in conf. 59. col. fin. lib. 5. Dec. conf. 61. incip. in instrumen- to in 2. part. per d. §. si convenient.

Limita 5. In casu singulari. l. fin. ff. de alien. jud. mut. videlicet, quando quis alienaret partem suam pro indiviso, causa mutandi iudicium divisorum: quia tunc in peccatum mutantis negatur, ne possit petere divisionem, nec ipse qui alienavit, nec ille in quem alienatum est. Jas. ad d. l. 26. §. 4. de condit. indeb. Ludovic. Gomez. ad d. §. quædam. n. 27.

IV.

COMMUNIO regulariter parit discordias, & ideo solet dici, quod nemo cogitur stare in communione, l. si non. fortem 26. §. si centum 4. ff. de condit. indeb. l. in re communi 26. vers. propter immensas. ff. de servit. urban. pred. l. cum patre 77. §. dulcissimis 20. ff. de legat. 2. l. sanctimus 34. §. ne autem 2. C. de donat. l. 2. ibi. naturale quippe vitium. Cod. quando, & quibus quarta pars. libr. 12. Castrensi. conf. 107. videtur dicendum. in princip. lib. 1. & conf. 333. Viso testamento, vers. preterea, non est credendum, eod. l. 1. Alex. confil. 46. Vitis. n. 11. lib. 1. Tiraquel. de retract. lig. §. 23. gloss. l. n. 17. Malcard. de probation. concl. 328. n. 2. Cardin. Tuschi. præf. concl. tom. 1. lit. C. concl. 135. num. 1. Pichard. ad rub. Instit. de societate, n. 18. Cevall. commun. contra communes. tom. 4. quest. fin. n. 220. Lud. Cene. de censib. pag. 3. cap. 1. quest. 3. art. 8. n. 15. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 905. num. 13. Mari. Giurba conf. §2. n. 6. sadde Aristot. 2. Pol. 2. & 3. Arnal. I. relat. Pol. c. 1. f. 12. n. 12.]

V.

COMMUNE quod est, meum non est, scilicet absolute l. nemo ex sociis 68. ff. pro socio. Rebuff. ad l. littus est 96. vers. non procedit. ff. de verb. signif. p. mibi 413. Valasc. confil. 64. n. 12. Cal. Pereira de empt. & vendit. c. 10. n. 38. cum seqq. Bened. Egid. in repet. l. ex hoc jure 5. ff. de justit. & jure p. 1. c. 3. n. 32. Limitatur tamen in l. recte-

dicimus. 25. ff. de verb. signif. secundum Surd. decis. 263. num. 2. & n. 7. cum seqq. & decis. 273. n. 7. & 9. Limita etiam, & intellige in propria & stricta significacione, secus in lata, in qua quod commune est, meum est, l. servi electiones. §. 1. ff. de legat. 1. l. in re communi 26. ff. de servit. urban. pred. l. illud 46. ff. der it. nupt. l. suis autem 73. ff. de leg. 3. l. 2. ff. de condit. Instit. l. 1. C. qui tesi. fac. poss. Conf. Argent. 77. n. 13.] Franc. Milan. lib. 2. decis. 19. n. 5. Gonza. ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. n. 30. & 31. Giurb. ad consuet. Messanensi. cap. 1. gloss. 5. n. 32. p. 1. Hieron. Buccaron. de differ. inter judic. civil. & crimin. differ. 100. n. 24. Ovid. de Amicis de jur. empbyt. quest. 87. n. 4. [vel intellige quoad partis meæ dispositionem. Gail. de pignor. cap. 9. n. 2. potest enim quisque in rebus communibus pro suo jure versari. l. 51. ff. pro Socio. Wesenb. in parat. de Expil. hered. n. 2.]

VI.

COMMUNI in re melior est conditio possidentis, l. Sabinus 28. ff. communi divid. l. per fundum 11. ff. de servit. russ. pred. cap. in re communi 56. de Regulis Juris lib. 6. Surd. conf. 43. n. 3. Rendina in prompt. recept. sent. tom. 1. tit. 30. num. 14. Gail. de pignor. c. 9. n. 3. Schurff. conf. 8. n. 6. vol. 2.

VII.

COMMUNITER id, quod fieri consuevit, præsumuntur partes facere, l. certi contradic. 9. §. si nummos. 8. ff. si cert. pet. ibi, cum quotidie multam pecuniam poscamus, &c. gloss. in l. neque natales 10. C. de probat. Palat. in repet. rub. de donat. inter vir. & uxor. §. 9. n. 6.

IX.

Ubi vera rerum communionio, ibi ad æris alieni exsolutionem æqua obligatio.

Ratio: quia æs alienum usque adeò bonis immixtum est, ut bona non intelligantur, nisi quæ deducto ære alieno supersunt. l. 39. §. 1. ff. de V. S.

Exemplum: hinc v. g. cum in Marchiâ constante matrimonio non sit vera bonorum communionio inter conjuges, poterit uxor à marito obtrato illa repetrere. Conf. Stryck. de success. ab intest. cap. 5. art. 3. n. 23.

CAP. XLV. De Communi Usu loquendi.

Communis unus loquendi prævalet omni re- gula omniæ constitutioni in intelligendis ser- monibus, Bart. in conf. 158. hoc est copia. ad fin. & conf. 159. visa quadam constitutione. col. 1. Old. conf. 168. ad primam qu. in 3. dub. Conf. Arg. l. conf. 110. num. 41. In omni enim materia non- fo.

solutum favorabili, sed etiam odiosa & penaliter at-
tenditur, l. in vulgaris 162. §. 1. ibi: sed vulgi de-
v. s. l. ut Alphenus 87. & l. Anniculus 134. eod.
Gail, lib. 2. obs. 79. n. 5. Siquidem ex communi
loquendi uia verba sunt audienda, l. 7. ubi Bart.
ff. de supell. leg. Et omnis interpretatio merito
frustra & absurdamente habetur, quæ non consonat, ut
vulgo loquuntur. cap. ex litteris 7. extit de Ibon-
s. Cephal. Conf. 40. n. 51. Interim tamen iste
non est potior, quam propria verborum signifi-
cacio, ut multis probat Bart. in rub. de fusi, in-
strut. in 7. col. Non enim communis usus lo-
quendi est propria significatio: nisi idem sit cum
propria significacione, tunc enim nihil repugnat;
Engelhard. de V. E. Gal. th. 4. f. 34. Conf. Argent.
conf. 82. n. 10.

CAP. XLVI.

De Communi Opinione.

vid. infra Opinio.

Axioma I.

Scholarum est, communes opiniones impun-
gicare & sectari subtilitates: at fori, communes
opiniones tenere, Coras. de comm. opin. n. 74.

II.

Communiū opinionum conciliations, quam-
vis apud Dd. valde sint favorabiles, ut videre est
apud Menoch. 2. presump. 71. n. 47. Grevæ, 2.
concl. 27. confid. 2. n. 5. & 6. tamen plerumque
sophistica sunt & fallaces, ut eas appellat Hor-
toman. qq. illuſtr. 43. quippe æquè incertæ,
atque id cui conciliando adhibentur: ut not. Vigil.
in method. & not. jur. contr. col. 3. & evenire hic
solet, quod sepe aliæ, ut, quod subtiliores pra-
dicti videri volunt, eo se præbeant inceptiores, ut
ait Ant. Fab. decad. u. error. pmgm. 7.

CAP. XLVII.

De Comparatione, Com- parativo, Positivo.

Axioma I.

Comparatio debet fieri in ima specie Ari-
stor. 7. Phys. 4. text. 29. ἡ μόνα δέ τα ξυπλήγη-
τα μη διάνυσα είναι, ἀλλὰ καὶ μη ἔχει
διάφορα μητέ οὐ μητέ εἰ φ. i. o. Non solum
ea, quæ comparantur, non æquivoca esse
oportet, sed etiam nec id quod est, nec in quo
inest differentiam habere, (seu specie differre)
oportet. sive Comparatio non debet extendi
ultra tertium, ad quod adhibetur. Gerhard. in
loc. de Conjug. 10. §. 195.

II.

Positivus sapientem per se excellentem signifi-
catus absolute talem, quem vocabulum declarat,
quo casu positivus etiam plus significat
quam superlativus: cum superlativus tantum ex
comparatione significet; comparatum autem
possit esse certo ordine & gradu limitatum. vid.
omnino & late Scal. lib. 4. de caus. LL. c. 101.

III.

Comparativus semper & ubique includit

positivum, arg. l. ubi autem. 75. §. 2. de V. O. l. 9.
de in lit. jur. Bart. in l. cum filius. 76. §. pater. 5.
ff. de legat. 2. Sicul. decif. 65. n. 8. 12. 13. Agic. de
offic. adv. c. 23. q. 90.

CAP. XLIX.

De Compascuo.

Quocunque Juris est in preario, idem juris
est in compascuo.

Ratio: quia compascuum est mutuum pre-
arium, quod jure familiaritatis conceditur.

Exemplum: hincigitur compascuum ab unâ
sive alterâ parte poterit pro lubitu revocari.
Carpz. P. 2. C. 41. def. 9. hinc quoque non potest
præscribi; sicut enim precarium nulli posseficio-
nis jus tribuit, ita nec compascuum. Carpz. P. 2.
C. 5. def. 14. seq.

De Compendio. v. supra Brevitas.
& infra lib. 14. c. 39. axiom. 1.

CAP. XLIX.

De Compensatione.

Axioma I.

Delicta paria mutua compensatione tollun-
tur. l. 39. l. 47. ff. solut. matrimon. Compensatio
enim latissime patet, omnemque causam com-
plectitur. Imp. Just. in l. ult. C. de compens. l. cum
par. 13. 4. ibique Reward. de divers. regul. juris.

Limita tamen, quia compensatio rerum tan-
tum est debiti & crediti inter se contributio. l. 1.
de compens. Ideo haecenus tantum ex delictis
venit compensatio, quatenus pecuniariter inter-
est. l. 10. §. quorums de compens. Hinc qui se mu-
tuu deceperunt, invicem non agunt. l. 36. de dol.
D. Franz. in pan. de compensat.

II.

Quoties utrinque debetur species, toties nul-
lus compensationi locus. l. 18. ff. de pign.
action.

Ratio: Compensatio est quædam solutio. l. 4.
ff. qui pot. in pign. aliud autem pro alio solvi
nequit invito. l. 2. §. 1. ff. de reb. Cred. ergo nec
compensari ob affectum, qui circa species pra-
tendi potest, & probable interest.

Exemplum: ita ergo si ab una parte debeatur
equus, ab aliâ etiam equus vel bos, compensatio
locum non habet. Idem, si ab unâ parte species,
e. g. servus, ab alterâ vero quantitas, v. g. pecu-
nia, vinum, &c. debeatur.

Limita: nisi species redacta sit ad modum
quantitatis, ut si ei æstimatio adjecta. Hinc

III.

Quoties speciei æstimatio adjecta, toties locus
est compensationi.

Ratio: quia æstimatio adjecta facit speciem de-
generare in quantitatem. Msv. P. 2. Dec. 232.

Exempli, ita ergo si alicui bovem debuerim
pro 10 solidis, potero illum compensare cum 10.
solidis mihi ab altero debitibus.

Limita, ut procedat, si æstimatio venditionis
gratiâ facta, arg. l. 10. C. de Jur. deb. ut si adjecta
aliqui,

actui, per quem alias transfertur dominium, se-
cū si taxationis gratiā tantum aſtimata fuerit
species. arg. l. 21. C. eod. Sande Lib. 3. decif. anr.
tit. 17. def. 3.

IV.

Quoties morat res non patitur, toties com-
penſatio non admittitur.

Ratio: quia tunc periculum in morā, quō casu
à juris communis regulis recedimus l. 5. §. 11. ff.
de novi oper. nunciat.

Exemplum est in debito alimentorum, item
quod ex spolio debetur, compensationem non
admittit, cum spoliatus ante omnia restituendus
sit. can. redintegranda. c. 3. q. 1. Conf. Dn. Lau-
terb. ad ff. Tit. de compens. §. 2. tb. 9.

CAP. L.

De Conatu.

Hic regula de conatu proponenda erent, sed
quoniam jam id in lib. 1. de Affectione & Affectu,
Axiom. potissimum VII. praestitimus, ideo hic
merito omissimus.

CAP. LI.
Concessio, Concessum.

Axioma I.

Omnis concessio dicitur facta praesuppositis
terminis habilibus & subintellecto convenienti
modo. l. mutus 43. ibi: per eum modum, qui pro-
cedere potest. de procurat. Hinc concessio facta
aliquibus debet intelligi de habilius. l. ut gradua-
tim n. §. Et si lege 1. ff. de mun. & honor. & inhabi-
tibus & odio in dubio censuram exclusi, ut late
per ill. text. ait Jafon. in l. 2. §. prator. in primo
notabilis. qui satiadar. cog. fac. l. Lucius 88. §. Lu-
cius 6. de leg. 2. & l. testamento centurijs. §. cum
ita 1. ff. de manu teſt. vide Gomez. in §. item fi
quis Inſtit. de action.

II.

In omni concessione generali videndum, ut
quanto minus fieri posse, damnum inferatur
concedenti. l. 9. ff. de serv. Zaf. in summ. tit. de
servit. n. 23.

III.

Concessio tendens ad praejudicium alterius
potius interpretanda ut sit superflua, quam ut
alteri praejudicet, secundum Bald. in l. si quando.
C. de inoffic. teſt. Aretin. in cap. 1. extra de reſcript. Crob. in repe. l. 1. §. nunciatio. num. 9. & n. 22.
de op. nov. nunc. Jafon. in confil. 119. colum. 11.
vers. quartiō bene facit. Schurff. confil. 1. num. 45.
cum fccq. centur. 3. Confil. Argent. confil. 2. lib. 1.
num. 40.

IV.

Cui conceditur, quod plus est, ei quoque con-
ceditur illud, quod minus est, & sine quo illud
esse vel confitere non potest. text. in cap. cui li-
cer 53. de R. I. in 6. & ibi Dyn. l. 2. ff. de jurisdic. Confil. Arg. confil. 88. n. 39. l. 1. Sic è contrario si
non conceditur, vel non licet, quod facilis con-
cedendum vel licere videbatur, nec illud conce-
ditur, quod difficilis est can. si Paulus 11. can. 32.

q. 5. c. si ergo 16. can. 8. q. 1. can. qualibet 10. in
fin. difſ. 40. cap. ex parte 27. extr. de decim. Conf.
Argent. conf. 2. lib. 1. n. 22.

V.

Quod ob gratiam concessum est, non debet in
dispendium retorqueri. l. quod favore. 6. C. le-
gib. & c. quod ob gratiam 61. de R. I. in 6. Joh.
Ign. in l. Cornel. n. 3. ff. ad SC. Syllan. Conf. Ar-
gent. conf. 24. n. 58.

VI.

Ubi specialis concessio requiritur, non sufficit
generalis, c. qui ad agendum 4. de procurat. in 6.
Borcholt. de jurisdic. cap. 1. Treutl. confil. 117.
num. 4.

VII.

Concessio conditionalis existente conditione,
sub qua non datum aliiquid intelligitur, penitus
evanescit. l. 1. & tot. tit. C. de inſtit. sub condit.
& §. conditions 6. ibi: si ea ita non sunt, nibil
valer stipulatio. inſtit. de V.O. Bocer. de feſſ. in-
veſt. cap. 5. n. 98.

VIII.

Verba, quibus aliquid conceditur, convenire
debent non solum rebus, sed & personis, c. si pa-
ter 1. de teſtam. in 6. qualitatum enim persona-
rum, de quibus actum est in interpretatione con-
cessio, in facta summa habetur ratio. l. plenum
12. §. equitii 4. ff. de uſu & habit. l. Ex militari 11.
ff. de teſt. milit. Riminald. conf. 34. num. 13. lib. 1.
Cravett. conf. 308. n. 7. Schurff. conf. 3. n. 2. centa.
Regner. Sixtin. inter Confil. Marp. conf. 9. n. 15.
pag. 1.

Limitationis tamen loco nota, quod qualitas
concessio ex persona concedentis efficiat, ut
dispositio, quæ alioquin strictam interpretatio-
nem reciperet, largam tunc admittat. Vult. inter
Confil. Marp. conf. 16. n. 65. vol. 1.

IX.

Concessiones, quæ hunc per modum privile-
gi, stricte accipiuntur. Dec. in c. 1. vi. secundò li-
mitat. de reſcript. Crot. in conf. 422. n. 11. lib. 3.
ubi addit, hoc adeo verum esse, ut licet privile-
gia concessa sint motu proprio & ex certa scien-
tia, tamen quoad ejus fieri potest, restringi de-
beant. Regner. Sixtin. Confil. Marpurg. confil. 9.
num. 12.

X.

Illa debet fieri interpretatio, ut concessio cum
supplicationis & cum forma petitionis, ad quam
concessio est imperata, concordet. Unde etiam
ipsa interpretationem, supplementum & declara-
tionem recipit. c. inter dilectos. 6. §. ceterum.
ubi Felin. colum. 4. de fid. inſtr. Jafon. in l. Gal-
lus. §. idem credendum. num. 40. ff. de lib. &
poſtib. & in l. causas. n. 5. C. de transactio. Ro-
man. confil. 133. Dec. confil. 10. num. 8. Si con-
cessio gratiæ debet intelligi secundum petiti-
onem & omnes qualitates in petitione exprefſas,
ut pote quæ censentur in concessione repetita.
l. 1. & ibi Bald. Cod. de divers. reſcript. Rebuff.
in pmx. beneficior. p. 2. num. 25. & p. 3. n. 24. Pa-
rif. confil. 3. n. 54. volum. 4. Menoch. confil. 202.
n. 20. & confil. 244. n. 2. vol. 3. Et hoc tanto ma-
gis procedit, quando ex concessione præfatio-
ne appetet, quod concedens voluit concedere,
quod

quod petitum fuerat. Ruin. consil. 43. n. 8. vol. 1.
Menoch. consil. 309. n. 21. vol. 4. Vult. inter Consil. Marparg. consil. 21. vol. 3. n. 212.

XI.

Quod in uno concessum est, in aliis denegatum viderit. cap. cum quid una 84. de R. I. in 6. I. sive oportet. 21. §. 2. ff. de tur. & curat. Gail. i. ob. 135. n. 2. Consil. Argent. consil. 9. n. 5. lib. 1. vid. plura inf. lib. 9. c. inclusio.

XII.

Concessio generalis & universalis cuncta complectitur & nihil excludit. l. Julian. 68. ff. de leg. 3. l. 1. §. quod autem 3. ff. de Aleat. l. fin. §. uxore l. ff. de aur. legat. l. A. procuratore 13. C. Mandat. Paris. consil. 53. n. 21. col. 2. & consil. 53. n. 43. col. 3. Covar. var. resol. 1. cap. 13. n. 2.

Amplia ut procedat 1. etiam in materia odiofa & stricte interpretanda. Angel. in l. fin. vers. tertio quare ff. de confit. Princ. Dec. consil. 5. post n. 4. Aymon. consil. 294. num. 3. vers. quanto fortius & consil. 18. n. 14.

2. Amplia ut procedat, quando in uno casu major sit ratio, quam in alio. Dec. consil. 5. n. 2. & consil. 277. col. 2. Neviz. consil. 19. n. 1. Cephal. consil. 29. n. 1. & consil. 138. n. 10. vol. 1. Aym. d. consil. 294. n. 2.

3. Comprehendit etiam, quae speciali nota sunt digna. Cephal. consil. 36. n. 10. & consil. 92. n. 10. & seqq. Roland. consil. 54. n. 44. vol. 3.

4. Comprehendit non solum casus inopinatos & insolitos, sed etiam ea omnia, quae dici, aut excogitari possunt, sive in genere, sive in specie. Corn. consil. 46. n. 3. vol. 3. Cravett. consil. 294. n. 2. vers. sed adhuc Francisc. Herculian. in tract. de negativ. n. 84.

Limata 1. quod id, quod ex generali dispositio- ne venit, dicitur comprehensum non per exten- sionem seu interpretationem, sed per intensio- nem & proprietatem verborum, cum generalis doatio habeat vim specialis & individuae expres- sionis. Bart. in l. 1. in fin. ff. si quis in jus vocat. plen. Tiraquel. de ll. connub. gloss. 5. num. 86. Bald. & Angel. in l. omnes. Cod. de prescript. 30. annor.

2. Ubi alias universalis dispositio aliquam re- ciperet de jure restrictionem vel declarationem, ut puta ad terminos habiles, ad subjectam materiam, ad naturam rei secundum jus commune, & similia... .

Quae tamen omnia procedunt, quando sumus in dispositione Legis, statuti vel alterius constitutionis, secus in dispositione hominis. Curt. consil. 1. num. 2. Roland. consil. 27. n. 27. vol. 4. & consil. 61. num. 43. vol. 1. Olafc. decis. Pedem. 169. num. 5.

XIII.

CONCESSUM dicitur quicquid ex- pressè prohibitum non reperitur, l. nec non 28. §. quod jus. 2. ff. ex quibus causis maiores. Campan. in divers. Juris Canoni- ci. rub. 7. cap. 5. n. 1.

XIV.

CONCESSUM ad tempus, post illud censemur denegatum, l. finus 27. §. 2. ubi Bald. ff. de pacis. l. Imperator 8. de postu- land. cap. in presentia. 8. de probat. l. in- delictis. 4. §. si extraneus. 1. ff. de Noxal. act. Lud. Gom. ad. §. sic itaque Instr. de act. n. 2. Dec. consil. 328. in priu. Castrensi. con- sil. 263. n. 3. lib. 2. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloss. 21. n. 44. Surd. decis. 189. n. 9. Petr. de Anchar. consil. 70. n. 8. Cardin. Tusch. pra- dict. concl. tom. 4. lit. I. concl. 71. n. 20. Ge- min. consil. 15. n. 18. circa fin. & n. 19. Rot. decis. 215. n. 1. & decis. 617. n. 2. apud Fari- nac. p. 1. recent. & decis. 369. num. 1. apud eund. pag. 2. recent. Ducan. Rotæ. decis. 402. num. 2.

XV.

CONCESSUM ad tempus limitatum, ultra illud non extenditur, l. statu libe- rum 11. §. Stichum. 1. ff. de legat. 2. l. 1. §. si mulier. 7. ff. de liber. agnosc. Tiraq. de re- tractu convent. §. 1. gloss. 2. n. 46. Rot. de- cis. 596. n. 2. apud Farin. p. 1. recent. Bald. consil. 33. Statuto cavitur. n. 3. vers. nam id quod sit post terminum. lib. 5. ubi quod si est permisum infra certum tempus probari, lapsu tempore censemur exclusa probatio. Cravett. consil. 145. n. 22. vers. & si dicas. ubi quod obligatio manutenen- di usque ad certum tempus excludit tempus posterius. Zabarell. consil. 38. n. 4. ubi quod concessio facta de materia pro- hibita usque ad certos terminos, ex- cludit ultra illos terminos, maximè quando in aliis non est eadem ratio, refert Card. Tusch. d. lit. I. consil. 71. n. 52. cum seqg.

XVI.

CONCESSO uno, conceduntur omnia necessaria ad illud unum: [etiam ea, quae in consequentiam veniunt, seu quae necessitate quadam consequuntur, & fine quibus alias illud foret inutile. Cothm. respons. 75. n. 40. Knipschild. lib. 2. de jurib. civit. cap. 3. n. 252. nisi majora fuissent concessis. Dd. in l. 2. de Jurisdic. Hartm. Pistoris 1. quest. 15. n. 58. Sic data facultate areae datur superficies. l. obliga- tionum 44. §. circa diem. 1. fin. de O. & A.] De Conciliatione & Concordia ju- rium vid. supra Antinomia.

CAP. LII.
De Conclusione.

Axioma. I.

Post conclusionem in causa nil amplius pro- duci potest ad probandum cap. cum dilectus 9.

de fid. infir. Autb. atqui semel. C. de probat. Intellige, si agitur de probationibus testium vel instrumentorum: sed quo minus judex jurejurando causam decidere possit, nihil impedit conclusio in causa. Neque enim haec est probatio litigatoris, sed judicis potius ad veritatem investigandam provisio. Fach. t. contr. 17.

II.

Conclusio libelli restringit narrata ad ea, quae in conclusione petuntur, arg. l. 2. C. de per. hæred. quia in conclusione stat modus agendi. Dd. in l. edita. 3. Cod. de edend. & in e. hec quippe 10. caus. 3. q. 6. Schurff. consil. 81. centur. 1. Ea causa est, cur Dd. libelli terminum conclusionem appellant. Bald. in d. l. edita. n. 133. Curt. jun. 302. n. 2. vol. 3. Vultej. inter Consil. Marpurg. consil. 15. num. 32. vol. 1. Adaptatur enim ad narrata prædicta. Socin. consil. 262. in causa. num. 1. vol. 2. cum causa concludendi conclusionem declarat, ut ait Bald. in l. s. n. 1. Cod. de Rei vind. Dec. consil. 58. protervi. n. 4. Welsch. 1. consil. 21. n. 5. Nec narrata in libello extundat libellum ultra, quam in conclusione petitum fuit. Ant. de Butt. in cap. fin. de judic. Alex. consil. 117. n. 2. nisi in libello subjiciatur clausula petens ius & justitiam ministrari; tum enim etiam secundum ea, quæ probata fuerunt, ferenda erit sententia, quæ tamen clausula tunc demum hunc effectum sortitur, quoties id in actoris commodum redundat, securum enim est, si in ejus detrimentum cederet., tum enim potius conclusioni standum, quam ut libellus ex dicta clausula generali præter intentionem actoris extenderetur. Hartm. Pistor. 1. q. 45. n. 23.

III.

In conclusione censentur repetita, quæ in prefatione præmissa sunt. l. Titia 134. §. idem 1. & §. ult. de V. O. Welsch. comm. Cod. n. 34.

IV.

Conclusum in causa vel sententiam esse perlata sunt paria. l. si rem 29. §. fin. ff. de evict. l. quamvis indubitate 19. C. de adult. declara, quod scil. parificatio illa procedat quoad partem, cui ex conclusione manus sunt ligatae: securus quoad judicem, cujus officium facta conclusione non conquescit. Gail. lib. 1. obs. 107. n. 7.

V.

CONCLUSIO potius attenditur, quam facti narratio. Lap. alleg. 55. Quidam coram Judic. n. 5. vers. de hoc patet. Innocent. in cap. super litteris 20. de rescript. Jafon. in §. omnium 1. n. 129. Infir. de actionibus. Cuman. consil. 62. Vicarius quidam. in princip. Angel. de Pernf. consil. 30. Pro decisione. n. 3. vers. Secundo premitto. Gemin. consil. 18. Ne super deductis. num. 5. vers. nec etiam potest justificare, ubi quod conclusio, & non narratio attendi debet. Bald. consil. 353. De libello. lib. 2. Alex. consil. 121. Usq. processu. num. 2. & 3. lib. 1. & consil. 44. Eximie. num. 3. & 4. vers. quantum lib. 7. ubi quod libellus, in quo duo actores narrantur, sed in conclusione.

unus solus exprimitur, sustinetur secundum conclusionem, Calderin. consil. 483. in fine; alias §. de accusat. ubi quod in denunciatione judiciali attenditur conclusio ad exemplum libelli, non autem narrativa, Federic. de Senis consil. 158. ubi declarat, quod non semel ex narratis sumitur conclusio, & sufficit, quod ex narratis sequatur idem quod exprimi debebat, refert, & alia plura adducit Card. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. C. concl. 558. per totam.

VI.

CONCLUSIO sola attenditur, ac obligationem inducit, & non quod tractatur, & dicitur, l. si voluntate §. Cod. de rescind. vendit. cap. tua 8. de bis que fiunt à Prel. Alex. consil. 13. n. 6. in fin. & consil. 18. n. 2. & consil. 28. n. 3. lib. 1. Rebuff. ad concord. Francia. in rub. de constitut. in gloss. verb. tractatus vers. nec aliquod jus ex tractatu queritur. Gonzal. ad Regulam 8. Cancel. gloss. 63. num. 34. [Unde ex modo concludendi qualitas actionis intentata colligitur, & demonstratur, cap. litera 3. de dilat. & ibi gloss. in verb. tribus annis. l. non debet ii. in fin. ff. de dolo. Bart. in l. certi conductio in primi. ff. de reb. cred. & in l. Aurelius. §. Stich. de liber. reg. Ripa in l. 12. §. 1. n. 137. de acquir. posse. Dec. consil. 156. n. 7. & consil. 252. Vultej. inter Consil. Marpurg. consil. 15. n. 30. vol. 1. Bart. in l. si priusquam. n. 13. ff. de oper. nov. nunc. Decian. consil. 130. num. 2. vol. 3. Bursat. consil. 234. n. 3. vol. 3. Cephal. consil. 393. n. 163. vol. 3. Myns. respons. 25. n. 2.

Limita, quoad allegationes juris; licet enim sit conclusum, nunquam tamen intelligitur præclusa via allegationibus juris, cum semper Jura & Leges allegari possint. Bald. in Autb. jubemus. in uit. col. C. de judic. & l. quamvis 19. Cod. de Adult. & Nov. 115. in princ. Arnold. de Reiger. in exercitat. practic. diffut. 8. tb. 3.

CAP. LIII. De Concordia.

Concordare non est idem utrumque in corde habere, quocunq; illud sit, sed in re eadem (vel eodem modo, idem in eodem) Arist. 9. Ethic. 16. hoc eleganti exemplo declarat Joach. Camerar. cum ait: Audita est honorati cuiusdam viri vox, quem tali in mentione nominare non oportet, se uxoremque suam unam sententiam habuisse compluribus annis ab initio conjugii, & idem voluntasse ambo dicentis. Et se enim & illam in domo dominari cupivisse, & merito huc referri potest ex Augusta Caroli V. Historia memorabile.

exem-

exemplum. Cum enim post Francisci Sforzia mortem a Cesare Gallo per Legatum Ducatum Mediolanensem peteret, IDEM SIBI PLACE-RE, quod Fratii suo Regi Gallie placere videret, respondit, Legatus optatam se obtinuisse sententiam ratus cum quidem omnia felicia Regi prescribit; sed Carolus Ducatus cum sibi non minus quam Gallo placere, ideoque a se non minori studio reuendicandum, quam a Gallo expeten-derentur. Chy. in Orat. de Carol. V. facit ad hanc rem locus elegans Sen. lib. 3. de via. cap. 34. Quod vinculum amoris esse deberet, seditionis atque adi causa est, idem vole: & lib. 3. de benef. c. 83; omnes, qui in ista negotiacione (cui, emendi vendendique) sunt, idem volunt (cui, lucrari & quæstum facere.) Simile quid est in lib. generali. 32. de usu & usus. leg. ubi testator precipit legatio, cui uolum fructum legaverat, ne contendere cum herede, sed potius concordaret; sic enim putare restatorem aliquando etiam proprietatem fundi conseqvaturum. Heredi autem impetrat; omnia facere velint, ut amici sint; Hoc enim utrique expedire.

CAP. LIV.

De Concursu Agentium.

Quoties ob publicum intereste pluribus agentia competit, toties ille præfertur, cuius ex populo magis interefit.

Ratio: quia is majori jure agendi nitor est præ aliis, ergo ceteris quoque potior esse debet.

Exemplum est in actione albi corrupti, & in omnibus aliis actionibus popularibus.

De concurso duorum præceptorum juris naturæ vid. Jus Naturæ.

De Concurso Sponsaliorum vid. Sponsaliorum concursus.

CAP. LV.

De Condemnatione.

Axioma I.

Condemnari quem inaudita causa inhumum est, C. A. de ius voc. lib. 3. idque æquitas ratio non patitur. l. 1. ff. de requir. rei vel. ab- sent. dann. Quin imo in dubio potius ad libera- tionem & contra filium concludendum. l. non puta i. de jur. sive l. Arianus 47. de O. & A. Gail. 2. obs. 104. n. 1.

Excipe, nisi contumaciter absit. vid. l. 15. C. de jud. ut tamen ita absesse dicatur, necesse est prius citationem rite inserviat & relationem nuncii, cui, quando, quomodo, ubi & in quo loco inserviatio facta sit, ad acta esse consignatam. Hic enim relationis actus substantialis est: adeo ut nisi illo prævio totus processus in contumaciā non subsistat. l. 5. §. 1. ff. Ex quibus causis, in poss. eat, ubi Bart. num. 1. Gail. 1. O. 54. n. 7. Myns. 6. O. 10. n. 8. Verum haec dicta procedunt tantum in civilibus, secus in criminalibus, ubi nec ex cau- sa contumacia velut ex nuda suspicione, & præ- sumptione quis condemnari debet. l. 5. de pan.

addit Hoitl de f. tom. 1. bissor pag. 5. ubi Hadria- nus 6. Ponifex in Instrutione Nuncii sua ad Co- mitia Norimbergensia 1521. hoc axioma allegat, similiq. limitat. Sublimita: in officio delinquentes & aufugientes etiam absentes condemnari pos- sunt. l. 21. C. de pan. l. 6. C. de cohortal. & Princip. vid. omnino de hâc materia Perez. C. de Cohor- tal. n. 22. seq. Brünne. C. eod. vol. 4.

II.

Patuus est judex, qui aliter condemnat, quam fuerit petitus. l. ult. C. de fideicommiss. Ratio, quia potestas judicis ultra libellum non extendit. vid. late ad hoc Axiom. Carp. P. 1. c. 26. de- fin. 6. per rot.

CAP. LVI.

De Conditione.

Axioma I.

Conditiones Dominis non dantur nec quis- quam rem suam condicet. l. ult. ususfruct. quem- cav. l. 1. §. 1. de Cond. Trit. Ratio peti potest ex §. 14. Inst. de act. quia in conditione ista for- mula usurpatur. Rem dare opere. Dare autem est dominium transferre, quod ut fiat, Dominus petere non potest. l. 14. §. 2. de except. rei jud.

Limitatur haec regula quoad personam furis. d. §. 14. vers. plane odio furum. Inst. de act. nam Dominus licet rei furtiva dominium retineat, tamen recte cum fure conditione experitur, rot. tit. de condit. furt. quod speciali odio furum introductum, ut non tantum ut alii possessores R. V. & actione ad exhibendum, sed etiam in- specie ut fures conditione durius obligentur. Et hoc circa fures ab initio peculiare fuit. d. §. 14. hodie haec eadem conditione obligantur etiam. 1. raptor. d. l. 1. §. 1. & l. 2. de Cond. Trit. tan- quam fur improbor. pr. Inst. de vi bon. rapt. 2. conjux qua divortii causa res amovit. l. 26. rev. amor. 3. depositarius, qui depositum penes se esse negavit l. 13. §. 1. deposit. 4. qui pignus solu- to credito dolo restituere noluit. l. 4. §. 1. de reb. cred. adeo ut generalem limitationem formare licet. Cuilibet injustè possidenti Dominum rem suam posse condicere. l. 6. de cond. ob turp. vel injus. casu. Cujac. ad d. l. 4. §. 1. de reb. cred. & in Pap. ad l. 3. rev. amor. pag. 282.

II.

Conditiones non infamant, quamvis ex famo- sis causis pendeant. l. 36. de O. & A. Ratio, quia licet causa importaret infamiam, formula tamē actionis in factum temperata facit eam cessare. arg. l. u. §. 1. de dolo. Verum haec procedunt quoad infamiam Juris, non quoad infamiam fa- ciit. Welsemb. in w. ff. de his, qui nor. infam. l. 1. §. item adversus. ff. unde vi. l. 8. C. eod.

CAP. LVII.

De Conditione,

ex Lege.

Quoties adest pactum legitimū, toties da- tur Conditione ex lege. l. un. ff. de condit. ex le- ge.

Ratio: quia ex pacto legitimo viles inducitur obligatio Civilis, adeoque inde ex lege novâ datur actio, quæ cum speciatim expressa non sit, merito dicitur condicione ex lege. Conf. Hahn, ad Wesembec. eod. n. 4. Exempla pactorum legitimorum recentent DD. ad tit. ff. de pag.

CAP. LIX. De Conditione ob turpem causam.

Quoties nulla dantis est turpitudo, toties id, quod ob turpem causam datum est, repetitur.

Ratio: quia si etiam adest dantis turpitudo, ipse in delicto foret, adeoque alium ejusdem delicti nomine convenire haud posset.

Exemplum: ita si quis amore justitiae alteri quid dederit, ne furtum faceret, aut alteri injuriam inficeret, repeti illud potest l. 2. pr. ff. de condic. ob turp. caus. contra meretrici data repeti nequit, quia sic adest utriusque turpitudo, quod tamen secundum mores seculi sui negoti Ulpianus l. 4. §. 3. ff. eod.

CAP. LIX. De Conditione sine Causâ.

Quoties res mea sine causa ad alterum pervernit, toties eandem mihi restituji justum æquumve est. l. si & me & Titium 32. ff. de reb. crea.

Ratio: ne aliquin alter ex damno & iacturâ meâ locupletetur, contra l. 106. ff. de R. J.

Exemplum est in d. l. si & me & Titium, item si quis bona fide impensas fecerit in rem alienam eamque non amplius possideat, impensa tamen ipsi ex æquitate sunt restituenda.

CAP. LX. De Conditione. vide Dies.

Axioma I.

Condicione illa propriè dicitur, quæ ab initio & ante perfectionem actus requirit implementum. l. filiosam. 42. de condic. & dem. & ideo ante implementum non oritur. l. cedere 213. ff. de V. S. Vult. inter Confil. Marp. confil. 21. vol. 3. num. 82. quod non est in modo: In eo enim post contractum demum completum & perfectum, quid impleri debet. l. Mævia. 44. de manum. test. l. demonstratio 17. §. fin. & in l. quibus diebus 40. §. Thermus 5. de cond. & demonstr. Ruin. confil. 26. §. 8. vol. 2. Cravett. confil. 59. n. 1. vol. 1.

Limita, hoc verum quoad conditiones suspensivas, quæ non inducunt perfectum contractum. l. 2. §. 2. pro empt. non quoad resolutivas, quæ perfectum contractum nihilominus inducent. d. l. 2. §. 4. pro empt.

II.

Quousque heredis institutio est voluntatis, eosque condicione qualiscunque adjici potest.

Ratio: quia eosque liberum est testatori facere heredem vel non.

Exempl. ita igitur extraneus sub quacunque condicione potest heres scribi, etiam filius hodie quoad ea, quæ excedunt legitimam. Brunnem. ad l. 4. ff. de hered. inst. n. 3.

Limita: nisi condicione fuerit captatoria.

III.

Quousque heredis institutio est necessitatis, eosque nulla condicione adjici potest.

Ratio: quia eosque voluntas testatoris per leges restricta.

Exemplum: ita ergo cum liberi quoad legitimam necessariò sint instituendi, omnis hic rejicitur condicione. arg. l. quoniam 32. C. de inoff. Testam.

Amplia: ut ne quidem talis condicione adjici possit, quæ facile impleri potest, quia impedit transmissionem in heredes. Brunnem. ad l. 4. ff. de hered. inst.

IV.

Quoties condicione arbitrio alicuius uxorem descendit refertur ad patrem, toties valida: quoties vero ad extraneum, toties est invalida. l. 72. §. 4. ff. de Condit. & Demonstr.

Ratio: quia priori casu arbitrium patris jam cum de jure sequi tenetur filius; at in casu posteriori libertas matrimonii impeditur.

Limita: ut propterea aliud sit de conditione, quæ quis consilio alicuius nuptias inire jubetur; cum consilium audire sufficiat, sequi autem neminem teneatur. Zœl. ad ff. de Condit. & dem. n. 13.

V.

Conditiones & qualitates non possunt de causa ad causam, multo minus vero personam trahi. l. centesimus 46. §. penult. de V. O. nec conservanda agnationis gratia extendi debet fideicommissum ultra terminos à testatore prescriptos. Nov. 159. cap. nos igitur. 1. Matth. Layman. conf. feud. in caus. Honold. n. 358.

VI.

Positi in conditione non sunt positi in dispositione, i. e. institutione. l. Gallus 29. §. idem credendum 2. & §. in omnibus 10. de lib. & postib. Cujac. ad l. 85. de hered. inst. in respons. Sevel. pag. 256. C. A. de condic. & dem. thes. 29. num. 2. declarationem hujus Regulae vide ap. Lovet. lit. C. arrest. 46. aliud in contractibus. vide respons. Hessen-Darmstadt contra Hessen. & Moller. 5. semestr. 4. 9. per l. 1. C. de pac. Phil. Richter. ad l. alb. C. de Edit. Div. Hadr. toll. n. 73. & seq.

VII.

Conditionis adjectio non obstat, quo minus rei sub conditione data dominium transferatur. l. dotis fructum 7. §. ult. cum seq. l. 9. §. 1. de juri. dot. l. 1. §. 1. de usuc. pro dot. l. sub conditione 16. de solut. Quippe cum nulla condicione impediatur principium essentie contractus. post Tiraquel. Wesembec. in Comment. de cond. ob caus. dat. num. 42.

VIII.

Sub conditione relictum, sub contraria censeatur non datum. l. slegatum 10. l. legata inutiliter 14. de adm. legat. l. quod pure 6. in pr. quand. dies leg. ted. l. 2. & ibi gloss. in verb. conditionalis. ff. de in diem addit. Forst. inter Confil. Marpurg. confil. 15. n. 114. vol. 1. Bocer. de invest. feud. c. 1. num. 19.

IX. Concl.

IX.

Conditione semel impleta non amplius est querendum. *l. cum uxori 4. C. quand. dies leg. ced. Bald. in l. ult. C. de hered. institut. Cravett. consil. 161. n. 6. Vult. consil. 31. vol. 1. n. 42.*

Ratio: quia conditio deficit quoque & causa; deficientia itaque conditione deficit quoque & causa, neque subsistit obligatio. *Felin. in c. si causa. n. 16. de fid. instit. Gail. lib. 2. obser. 132. n. 4. Et actum reducit ad non actum. l. proinde 8. ff. si cert. pet. Conditio enim & causa finalis in idem recidunt. Wesemb. consil. 16. n. 5. Gail. 2. obser. 132. n. 4. Vult. inter Consil. Marpurg. consil. 15. n. 284. vol. 1.*

X.

Conditione habetur pro impleta, cum per eum, ad quem spectabat, steterit, quo minus impleretur. *l. hac venditio 7. ff. de contrah. empt. l. jure civili 24. de cond. & dem. Dec. in l. i. n. 5. C. de instit. & subf. Grammat. decif. Neapol. 102. n. 108. Ruin. consil. 166. n. 12. lib. 3.*

XI.

Conditione habetur pro impleta, cum per eum, reviviseat. *l. cum uxori 4. ubi Dd. C. quand. dies leg. ced. Castr. consil. 97. n. 3. vol. 2. Bertazol. 2. consil. decif. consil. 69. n. 11.*

XII.

Conditions plures unius loco habentur & omniibus parentum. *l. si peregi plures 5. ff. de condit. instit. l. cedera 213. ibi: ubi sub conditione ff. de V. S. l. qui heredi 44. ff. de condit. & dem. l. cum queratur 13. ff. judicatum solvi l. si quis in 6. ff. de V. O. Unde Capra confil. 72. n. 12. incip. cum viso, inducit hoc ad legatum sub pluribus conditionibus uxori relictum, veluti si & quoad honeste vixerit, viduaque permanserit atque in domo mariti testatoris habitaverit, quod nimur legatum ei non debeatur, nisi omnes conditions adimpleretur. d. l. si heredi, quod intellige procedere, si conjunctum data sunt, (seus enim si disjunctum,) tunc enim cuilibet parentum erit. Gail. lib. 1. de PP. cap. 7. n. 21. adeoque quoties plures Conditions copulativè adjiciuntur, toties omnes sunt implende §. 11. Instit. de hered. instit. modò omnes fuerint validæ; si enim una invalida, validas implere sufficit, ne utile per inutile vietatur. Quoties autem plures conditions disjunctivè adjiciuntur, toties unam impleri sufficit, quia in alternativis alternam impleri satis est. C. 70. de R. J. in 6. nisi testatorem, aliud voluntaria aliunde satis constet, cuius Exemplum est in l. 6. C. de instit. subf. & l. 58. ff. de hered. instit. Conf. Manz. de testam. valid. & invalid. Tit. 7. q. 8. n. 6. seqq.*

XIII.

Quæcumq; conditio ab ipso herede vivo non impleretur, ea ab ejus successore impleri non potest. *l. 109. ff. de cond. & dem. ubi exemplum.*

Limita, ut non procedat in contrachibus vel astibus inter vivos, ubi spes conditionis ad heredes transit. *Conf. L. veteris 13. C. de comp. & committ. stipul.*

XIV.

Quoties implementum conditionis impeditur causa fortuito, toties evanescit institutio heredis.

Ratio: quia Testator videtur etiam ad hunc casum respexisse, ejus igitur voluntas portissimum hic erit spectanda. Exemplum est in l. 4. C. de Conditionibus instit.

Limita (1.) nisi casus fortuitus contigisset vi-vo testatore l. 8. §. 7. ff. de condit. instit. (2.) nisi implementum conditionis impediatur facto tertii. de quod Ax. seq.

XV.

Quoties implementum conditionis impediatur facto tertii, in cuius personâ est implenda, roties conditio habetur pro impletâ, arg. l. 31. ff. de cond. & demonst.

Ratio: quia sic non stat per alterum, quo minus implet conditionem; ita igitur conditio, si Meviam duxerit, habetur pro impletâ, si Mevia noluerit.

Amplia: ut procedat, etiamsi tertius postea paratus sit, non impedit implementum conditionis, v.g. si jam Mevia consentiat, nam adhuc habetur pro impletâ. Zcf. ad ff. de cond. & dem. num. 31.

XVI.

Quoties impedimentum provenit ex facto illius, cui quid faciendum, roties dicitur non stare per alterum, quo minus faciat. vid. l. 31. ff. de cond. & dem. & c. 66. de R. J. in 6.

Ratio: quia sic alterius nulla culpa, vel potestas, quippe qui libenter impletet conditionem, nisi alius hoc suo facto impidiret. Exemplum est in l. 23. ff. de condit. instit.

Limita, ut procedat, modo impedimentum inde ortum, quia ille, cui quid faciendum, admittere illud non vult, tunc enim conditio habetur pro impletâ, secus si non possit.

XVII.

Conditio dividua/conjuncta individua totam conditionem individuam facit. *l. si ita fuerit 13. in pr. ff. de manum. test. Socin. consil. 107. n. 12. vol. 4. incip. visa sententia. Gail. depignant. c. 20. num. ult.*

XVIII.

Conditio impossibilis in ultimis voluntatibus non vitiat dispositionem, sed ipsa vitiatur. §. 12. l. de hered. instit. quod regulariter quidem procedit, quanquam si conditio impossibilis possit per aequipollens adimpleri. *l. hujusmodi. 84. §. si ita 7. ff. de legat. l. hoc est, quando conditio non possit adimpleri eo modo, quo testator voluit, sufficiat impleri per modum similem. l. legatum 16. ff. de usuf. leg. Gail. 2. obser. 4. n. 16.*

XIX.

Quoties sub conditione impossibili heredi adscripta legatum relictum, toties illud vitiosum. *l. 1. ff. de his, quæ pœna caus. quoties vero ipsi legatario conditio impossibilis adscripta, toties legatum simpliciter valet, ac si conditio non esset adscripta.*

Ratio: quia priori casu non stat per heredem, quo minus implet, & cum impossibilis sit ei conditio, penam certè non merbitur, quippe qui non peccavit.

In caso autem posteriori non stat per legatum, sed per turpitudinem seu rerum naturam, quo minus tam conditionem implere possit.

L. 4. CUM

Cum igitur Legatario hoc casu nihil possit impunitari, puniri quoque non debet.

XX.

Quoties conditio est iterabilis, toties demum post mortem Testatoris est implenda. l. 2. ff. de Cond. & dem.

Ratio: quia quis mortuo Testatore demum scire videtur conditionem, cum eonque sit ambulatoria hominis voluntas; scientia autem Conditionis requiritur, ut quis Conditioni paruisse dicatur. l. 2. in fin. ff. de condit. & dem. Exemplum est in conditione, si decem dederit, si capitolium ascenderit.

XXI.

Quoties conditio non est iterabilis, toties seu ante, seu post mortem testatoris impleta fuerit, nihil intereat. l. 10. pr. ff. de condit. & demonstr. quia qui sic testatus est, impleri solammodo conditionem voluit, non satis egit, quando d. l. 10. preprimis cum reiteratio hinc calu non sit in potestate legatarii. d. l. 10.

Exemplum est in conditione, si Mevian doxerit, aliud est in l. 7. C. de insit. & subficit.

XXII.

Conditionis adjectio cum sit res facti, probari debet. Menoch. 4. presumpt. 175. n. 3. & 4. Mafcard. de probat. conclus. 733. per rot. Unde conditionis implementum probari debet, per eum, qui se in dispositione conditionali fundat. l. hoc jure 10. de V. O. l. ita stipulatus 113. §. 2. cod. Bart. in l. si quidem. n. 5. 4. de except. Farin. l. consil. 104. num. II.

XXIII.

In conditionibus attenditur prima existentia & non successus. l. si quis heredem. 7. C. de insit. & subficit. Bald. in l. cum precibus n. 6. C. de im- pub. subficit. Roi. à Vall. in tract. de lucr. dot. q. 51. n. 1. Paris. consil. 32. n. 1. lib. 2. Chassan. consil. 53. n. 6. Gylman. tom. 1. p. 1. 3. vol. 7. n. 5.

XXIV.

Conditionis hoc est natura, ut retrotrahatur. l. si filius. 78. de V. O. quod obtinet, quando a calu pendet, fecus cum a potestate contrahentium. l. posterior. n. 5. & ab Bart. ff. qui posterior. in- pign. l. si servus 18. §. ult. de stipul. serv. Fach. 1. contr. 94. Gail. 2. obs. 2. n. 1. Hartm. Pst. 1. q. 4. num. 9.

XXV.

Conditio formam non levem inducit, qua omessa dispositio non sorbitur effec- tum, l. qui heredi 44. l. Mevius 55. ff. de condit. & demonstr. Tiraq. de retractu. tit. 2. §. 2. gloss. 1. n. 3. & 4. Menoch. consil. 60. n. 48. & consil. 69. n. 72. Garc. Gironda de explicat. privileg. & exempt. n. 667. Cald. Pereira de potest. eligendi, cap. 2. n. 16. & cap. 4. num. 30. Gutier. practic. lib. 1. quæst. 17. num. 11. Sanch. de Matrimon. lib. 3. di- sput. 5. num. 2. Rot. decis. 315. num. 3. apud Farin. p. 1. recent. Grat. consil. 12. num. 22. vol. 2. Paris. consil. 97. num. 86. lib. 1. Card. Tuschi. pract. concil. tom. 2. lit. C. concil. 483. n. 8. Honded. consil. 60. n. 26. Franc. Becc.

consil. 39. num. 19. & consil. 58. n. 18. Carol. de Crass. de except. ad mater. flat. exclud. omnes except. 35. n. 5. Nicol. Intrig. decis. 21. n. 2. lib. 1.

XXVI.

Conditio nihil ponit inesse, & ideo actus conditionalis non valet, nisi existente conditione, l. si quis sub conditione 8. ff. si quis omiss. caus. l. cedere. 213. ff. de V. S. l. si quis fundum 37. ff. de contrab. empt. l. ex facto 35. de hered. insit. Afficit. decis. 335. n. 4. Cephal. consil. 56. n. 11. & seq. Rol. à Vall. consil. 58. n. 14. & seq. lib. 3. ubi quod paria sunt nihil fieri, vel fieri sub conditione, quæ non purificetur. Rom. consil. 421. Hic Matthæus. n. 2. ubi extendit tam in conditione affirmativa, quam negativa; Alex. consil. 145. lib. 2. & consil. 42. & 46. lib. 7. ubi quod procedit tam in conditione expressa, quam tacita. Bald. consil. 478. lib. 1. ubi quod deficiente conditione deficit conditionatum, Mench. quest. illust. cap. 55. n. 6. Surd. de alimento. tit. 9. q. 29. & n. 13. & decis. 209. n. 1. & consil. 38. n. 24. & consil. 298. n. 1. & consil. 322. num. 26. & consil. 423. n. 18. Card. Tuschi. d. tom. 2. lit. C. concil. 53. à princip. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 56. n. 3. & resolut. 88. n. 4. Francisc. Molin. de brachio seculari. cap. 18. n. 14. Brunor. à Sole in locis communib. verb. conditio 3. ubi quod in conditione positum non est in dispositione. Flamin. de resignat. lib. 1. q. 14. n. 9. ubi quod actus habetur, ac si non esset factus non purificata conditione. Intrigl. d. decis. 21. n. 4. lib. 1. Joan. Maria. Novar. quest. forens. lib. 1. q. 27. n. 4. [Unde quotiens aliquid dicitur, vel constituitur sub conditione, si ea conditione non existat, conditioni locus non est l. 1. vers. hujus rei. de offic. ejus cui mand. & l. Juri. l. 8. §. si ignorant. 5. 7. ff. mand. l. 1. de Reg. Caton. Unde Dd. dicunt, si conditionalis dispositio affirmat conditione cedente, ea deficiente negat. Ang. consil. 373. col. penult. Cravett. consil. 344. n. 4. Bocer. de investit. feud. cap. 5. n. 19.]

XXVII.

CONDITIO debet impleri in forma specifica, l. qui heredi 44. & §§. seqq. l. Mevius 55. ff. de condit. & demonstr. Bald. consil. 437. in princ. lib. 5. Oldrad. consil. 244. n. 3. vers. respondetur. Angel. consil. 373. Usus instrumentis. n. 2. vers. in contrarium. Exempla eleganti rem declarat. Hartm. Pistor. 2. qq. 25. num. ult. pag. m. 555. late Gail. 2. obser. 2. num. 3. & obs. 132. num. 3. Cravett. consil. 796. n. 5. ubi quod in vo- lun-

luntariis, & contra piam causam conditio adimplenda est in forma specifica, & non sufficit implementum per aequipollens, Menoch. *conf. 1. num. 410.* & *conf. 35. à num. 4.* Bruno à Sole in locis communib. verb. *conditio.* Surd. *decis. 209. n. 3.* & de *aliment. tit. 5. quest. 3. num. 16.* ubi quod non debet impleri per aequipollens, Flamin. d. l. 1. *quest. 3. num. 15.* Cardof. in *praxi Judic. verb. conditio. num. 3.* Valasc. *conf. 82. num. 11. vers. præterea.* Marian. Anton. var. *resolut. lib. 1. resolut. 56. n. 2.* Ceval. *commun. contra communes. tom. 4. quest. 900. num. 56.* Card. Tusch. d. *tom. 2. lit. C. conclus. 595. à princip. Castill. controvers. p. 2. lib. 5. c. 119. num. 6.* Joan. Maria. Novar. *quest. forens. lib. 1. quest. 40. n. 4.* Vincent. Fusar. *de sublit. quest. 246. n. 16.* Carol. de Crass. d. *except. 33. n. 17.* & *59.* ubi addit conditionem necessariam per aequipollens impleri posse. [text. in l. *sidicior. 11. §. si cui. ff. 11. de leg. 3.* & *l. mulier. 20. §. 1. de condit. institut.* maximè si disponentes voluntati per aequipollens æque ac ipsam formam specificam satisfieri possit. Marc. Mantua. *singul. 121. vers. ad secundum.*] Et non purificata conditio, ac si non esset factus, habetur actus. Surd. *conf. 157. n. 7.* & *conf. 236. n. 36.* Joan. Marian. Novar. d. *lib. 1. quest. 40. n. 2.* Castill. d. *cap. 119. n. 5. cum seqq.* Intrigl. *decis. 21. n. 5. lib. 1. Caßanat. confil. 2. n. 28.* & *seq. Joann. Anton. Mangil. de imputat. quest. 62. n. 19.* & *9. 77. num. 51.* Paria enim sunt nihil fieri, aut sub conditione fieri, que purificata non fuerit. Surd. *conf. 371. num. 69. c. 70.* plures, de quibus Castill. d. *cap. 119. n. 1.*

Limita, quando conditio non stat per implere debentem, seu devenit ad actum impossibilem, implendi sine culpa implere debentis, vid. supr. Ax. 6. Cuman. *confil. 38. circa fin. Angel. confil. 301. Factum tale. n. 3.* Cardin. Tusch. *conclus. 595. n. 32. cum seqq.* Cardof. d. *verb. conditio. num. 7.* Rot. *decis. 439. n. 3.* & *6. apud Farin. p. 1. recent. Thom. Doct. confil. 93. n. 4.* Mari. Agnifol. *confil. 2. num. 19.* Vivi *decis. 383. num. 1.* Carol. de Crass. d. *except. 33. n. 12.* Conditio enim habetur pro impleta, cùm non stat per eum, qui illam adimplere debet, l. *jure civili. 24. de condit. & demonstr. l. inter & l. seq. C. cod. tir.* Surd. *confil. 374. n. 7.* Gonzal. *ad Reg. 8. Cancel. §. 3. procm. n. 38.* Joan. Maria. Novar. d. *lib. 1. quest. 40. n. 7.* Carol. de Crass. *de except. 33. n. 24.*

[Limita 2. quando conditio non possit adimpleri formaliter, prout testator vo-

luit: tunc enim sufficit virtualiter & in effectu impleri quantum ad mentem testatoris & causam finalē, per text. in l. *bujusmodi. 84. §. sua 7. ff. deleg. 1.* Gail. 2. *obs. 4. n. 16.*]

XXIX.

CONDITIO frustra expectatur, cuius eventus nihil debet operari, l. *si quis ita scripsirerit 33. ff. de hered. instit. l. cum bares 52. §. fin. ff. de acquirend. hered.* Ant. Gom. *var. tom. 1. cap. 2. n. 12. prope fin.* & *cap. 10. n. 17. in fin.*

XXIX.

CONDITIONE deficiente, contractus celebratus censetur resolutus ab ipso initio, l. *necessario 8. §. 1. ff. de peric.* & *commodo rei vendit. l. pecuniam 36.* ubi Alex. n. 4. ff. *de reb. cred. si certum pet.* Menoch. *confil. 134. n. 30.* & *31.* & *confil. 139. & seq.* & *confil. 322. n. 39.* Tiraq. in l. *si unquam 8. verb. revertatur. n. 277.* C. *de revocand.* donat, ubi quod defectus conditionis habet oculos retrò ad tempus dispositionis. Surd. *de aliment. tit. 9. quest. 4. n. 23.* Flamin. *de resign. benefic. tom. 1. lib. 1. quest. 3. num. 27.*

XXX.

CONDITIONE pendente actus non dicitur perfectus, suspendit enim conditio actum in effectum, vel eventum conditionis, l. *cedere diem 213. ff. de verb. signif.* Menoch. *confil. 63. a. n. 18.* Surd. *confil. 186. n. 12.* & *confil. 238. n. 7.* & *confil. 208. n. 11.* Joan. Marian. Novar. d. *lib. 1. qu. 17. n. 5.* Castill. d. *lib. 5. p. 2. cap. 119. n. 7.* Intrigl. d. *decis. 21. n. 6.* adeò ut pro imperfecto pendente conditione habeatur. Menoch. *confil. 88. num. 9.* nec præsumuntur impleta nisi probentur, Castrenf. Alex. & Dd. *ad l. item quia ff. de pact.* Unde instrumentum garantigatum non habere executionem paratam, nisi liquidata conditione, tradunt Alex. in d. l. *item quia de pact.* Bald. in l. 2. Cod. de Execut. rei jud. Wensembe. 1. *confil. 14. num. 91.*

XXXI.

Quoties versamur in materiâ ultimiarum voluntatum, toties conditio turpis & impossibilis habetur pro non adjectâ. §. 10. *Instit. de hered. institut.* Quoties vero versamur in materiâ contractuum, toties conditio turpis & impossibilis actum viciat. §. 10. *Instit. de inutil. stipul.*

Ratio differentia, quia cùm in contractibus utriusque requiratur voluntas, sibi imputet alter, quod talen conditionem admiserit arg. l. *veteribus. 39. de pact.* In testamentis vero ille, cui injuncta est talis conditio, impedire eam non potuit, cùm testamenta dependant ex solâ voluntate testatoris.

Exem-

Exempla prioris sunt in l. 6. ff. de condit. Inst. l. 45. ff. de hered. Inst. posterioris in d. §. 10. Inst. de inutil. Stipal.

Limita casum priorem: nisi sit conditio per accidens impossibilis, quam difficultem vocant Dd. quæ etiam ultimas voluntates vitiat. arg. 1. 4. §. 1. ff. de statu libert. utpote si quis pauperem heretem instituerit sub conditione, ut solvat Ecclesie mille.

CAP. LXI. De Confessione. vid. infra delatio.

Axioma I.

Confessio judicialis semper præjudicat confitenti, ac revocari sine justâ causâ non potest inducitur ex professa renunciationem, quod in confessione extrajudiciali non est. l. 5. C. de jur. & fact. ignor. Brunnen. ad l. 14. C. de omni agro deserto.

II.

Confessio extrajudicialis geminata idem operatur, quod judicialis. Bart. in l. eam fecimus 22. Cod. de Agricol. & cens. Paul. Castr. in l. Publia. §. Titius ff. deposit. Felin. in cap. de hoc n. 3. Simon. Regner. Sixtin. inter Conf. Marpurg. volum. 1. confil. n. n. 87. Bertazol. lib. 1. confil. de tis. 42. n. 2. Everhard. in loc. à vi geminat. n. 15. Petr. de Ptolomæis ad l. admonendi n. 10. de jure jurand.

III.

Confessio est interpretanda secundum mentem confitentis. l. si quis intentione 66. ff. de judic. Alciat. in tract. de presump. p. 3. presump. 35. n. 10. Bertazol. 1. confil. decif. confil. n. 13. Eftque instar instrumenti. Bald. ad l. fin. quas. 3. C. de edit. D. Adr. toll. ideoque quod non cantat, non trum quoque non erit supplerre vel addere, sed pro omisso & non confessio habere. l. ad probationem 21. Cod. de probat. Geedd. inter Conf. Marp. confil. 28. vol. 2. n. 62.

IV.

Confessio acceptari debet cum omnibus suis qualitatibus, nec potest pro parte scindi vel divid. Bart. & Bald. in l. siquidem C. de except. Bald. in l. Gallus §. quidam ff. de liber. & postb. Ludov. Gomez. ad §. item si quis. Institut. de Act. n. 17. Roman. confil. 167. ep. 2 Bart. Veronens. in suo tract. concl. cautel. 86. & 226. sed aut tota acceptanda aut rotta recipienda. Bart. in l. Aurelius. §. item ff. de liber. legat. Gribald. in thes. commun. opin. verb. confessio. n. 7. Quod accipe verum esse in directo connexis capitibus, non etiam in iis, quæ quandam separationem admittunt, & separata ac diversa facta factorumque qualitates separatas respiciunt. Bart. in l. unic. C. de confessio. Hyppol. de Man. sing. 185. Felin. in cap. auditio. exir. de prescript. Bald. in l. siquidem in 2. norab. C. de transact. Geedd. inter Conf. Marp. confil. 28. volum. 2. num. 77. Lanfranc. de Orian. in prax. c. 17. n. 14.

V.

Confessionem unius cedere damno alterius absurdum est. l. Seja. Mancipia. 28. ff. ad SC. Vel-

lej. l. Quintus 48. ff. mand. l. si quis in gravi 3. §. 1. ad SC. Syllan. Vult. inter Conf. Marpurg. confil. 30. n. 150. vol. 2.

Amplia, quod hoc non tantum quoad personas procedat, sed etiam quoad actiones: sic confessio unius facti, vel causa, non inducit facti, vel causa alterius confessionem, Bald. in l. 16. qui reus. vers. deinde. C. de probat. Geedd. confil. 28. num. 61.

VI.

Confessio dubia interpretari debet in bonam partem & ad favorem confitentis, Bald. in l. 16. n. 23. vers. primo casu. C. de confessio. Claud. Scysel. in repet. l. ut vim. num. 113. ff. de jufit. & jur. ubi hanc regulam exemplis bene declarat. Farin. in sua pract. crimin. p. 2. tit. de reo confess. & confess. q. 81. c. 1. Ubi Regulam tribus modis limitat & declarat: ut procedat in foro fori, secus in foro poli. 2. ut non procedat in homine malæ famæ. 3. ut non procedat in iis, quæ de se mala & prohibita sunt. Nam his omnibus casibus dubia concessio in deterioriore partem & contraconfitentem interpretanda, Farin. i. decis. 63. n. 3. & in addit. lit. A.

VII.

Confessus habetur pro judicato. l. 1. ff. de confess. cum de confessis nulla sint partes judicis, nisi ut condemnent, sunt verba text. l. proinde 25. §. 2. ad L. Aquil. etiam si falso confessus sit. l. 1. 13. & l. 7. de confess. quæ regula lege mutuo collidere videntur & vertere, adeo ut Zaf. in l. 6. §. ult. dict. ita fateatur se salebra harere nec nondum expedire posse. Itaque Bach. i. disput. 4. thes. i. D. distinguit, an quis confiteatur apud judicem pedaneum seu in judicio post item contestatum, an vero apud Magistratum in jure antelitis contestationem, ut priori casu condemnatio sequatur, posteriori vero nulla, sed confessus pro judicato sit, & parata executio detur per actionem ex confessio, in qua ad instar actionis rei judicata. l. 56. ff. de re judic. non hoc an debatur, sed an confessus sit, queritur, eoque licet adversarius probare velit, fassam confessio nem fuisse, condemnatio tamen sequatur ex actione de confessio. l. 3. 4. 5. 6. 7. de confess. Unde Hartman. Pift. obs. 34. pr. ait, confessionem sufficere ad condemnandum aliquem de eo, quod fuerat confessus. can. 1. & seqq. can. 2. q. 1. can. Lotharius 4. caus. 31. q. 2. Non sufficere autem ad puniendum seu poenam infligendam. l. 1. §. Divus 17. ff. de quest. nisi sit spontanea & verosimilis. Carpz. Part. 4. confit. 33. defn. XI. n. 12. vel religio judicis alius probationibus instructa fuerit. l. 1. §. 17. ff. de quest. nec enim mori forte cupienti fides habenda est. Gödelmann. lib. 3. de Magis. cap. 7. n. 13. & seqq.

VIII.

Confessio facta non plus operari potest, quam vera. Bald. in l. 2. §. quod si Actor in fin. C. de juvram. propter calum. Farin. i. confil. 28. n. 1.

IX.

Confessio in una instantia facit fidem inter easdem personas in alia instantia, nulla habita distinctione attendat ad eundem vel ad alium finem. Cancer. decis. Pedem. l. n. 40. & decis. 107. n. 1.

n. i. quod idem confidit Curt. jun. consil. 41. n. 15. vol. 1. ubi insert etiam confidit si facta in uno judicio ad unum finem tendente: idque probat per doctrinam Accursi. in Aucto. possessor. C. qui pot. in pign. Vult. inter Consil. Marburg. consil. 21. vol. 3. n. 223. Et confidit facta in uno judicio, probat etiam in alio contra confitentem. I. jubemus 41. & ibi Bald. C. de liberal. caus. Purpurat. in l. is apud quem. n. 82. C. de edend. Caputag. decis. 190. n. 1. p. 1. & decis. 208. n. 6. p. 2. Cephal. consil. 100. n. 17. lib. 1. & consil. 215. n. 56. lib. 2.

Amplia, ut procedat non solum in civilibus, sed etiam criminalibus, in quibus criminis confessio in uno judicio facta praedicit in alio, Bellam. in cap. per inquisitionem. n. 1. in 2. opposit. & ibi etiam Abb. post n. 12. extra de Elect.

Limita, scilicet de vera confessione non facta. Haec enim in uno judicio emanata non praedicitur in alio. Mafcard. de probat. concl. 348. n. 32. Honded. consil. 66. n. 58. & n. 75. lib. 1. Hieron. Cuchal. in addit. ad Angel. de malef. in verbo & ad querel. n. 97. post med. vers. secundo in confessione.

X.

Confessum esse quem vel convictum sunt paria. l. qui sententiam 16. C. de pen. l. fin. C. de custod. reor. Gandin. in tit. de presumpt. post. n. 2. vers. & primo videatur. Gramm. decis. 36. n. 61. Felin. i. consil. 26. n. 3. limita in causa appellationis: Nam confessus nihilominus appellare potest, saltem jure civilis, sed non etiam convictus. Wes. consil. 239. p. 1291. n. 20. ubi explicat cap. Romana. §. si autem de appellat. in 6. v. Colleg. Argentor. de confessib. 2. n. XI.

XI.

Confessio ad hoc, ut confitenti noceat, debet esse clara, certa, lucida, expressa, & explicata: alias non praedicitur. Felin. in cap. qualiter ill. 2. §. licet autem. n. 3. Implicita enim confessio habet naturam confessionis incidentes emanatae. Felin. in cap. 1. n. 6. vers. item dicas. & n. 12. extra de except. Buttr. in cap. per inquisitionem. col. 3. ad fin. vers. per hoc dicit extra de Elect. Marian. in qualiter & quando n. 1013. ubi de confessione tacita & in consequentiam. Rom. consil. 455. n. 2. ubi de confessione dubia & obscura rationem reddit, quia seil. obscurè respondens simili est nihil respondentis. l. de etate. ii. §. nihil 7. de interr. atq. cum aliis ibi per eum allegatis. Francisc. de Ponzin. intrat. de Lam. n. 71. Brun. de judic. part. 2. quaf. 6. n. 9. ubi quod confessio non debet esse & quivoca nec vaga & generalis, sed certa & specialis. Foller. in pract. crimin. verb. esti confitentur. part. 1. n. 59. Mafcard. lib. 1. de probat. conclus. 348. n. 36. Farin. lib. 1. consil. 19. in addit. lit. I.

XII.

Cum confitente sponte mitius est agendum. Presbyterum. dist. 50. v. Wes. de parnis. n. ult.

XIII.

CONFESSIO est probatio omnibus melior, & efficacior, quæ fieri possit, l. cum à matre 14. C. de rei vend. l. generat. 13. C. de non num. pecunia. c. pertuas. 10.

de probat. cap. si cautio 14. de fide instrum. Hippolyt. sing. 201. n. 2. & sing. 257. & in rub. C. de probat. n. 81. & 82. ubi quod est clarior probatio, quæ haber' possit, Alex. consil. 13. Ex iis, quæ in princ. lib. 1. & consil. 213. num. 15. lib. 2. & consil. 141. n. 3. vers. nulla lib. 6. Angel. Aretin. consil. 48. Videtur primò. n. 3. ubi ait, quod est melior probatio, quæ fieri possit. Paris. consil. 103. n. 10. lib. 3. Bald. consil. 195. lib. 2. ubi dicit, quod est principalissima omnium probatiq. num., & consil. 353. col. 1. lib. 3. ubi refert, quod ubi adest confessio partis, ibi est relaxatio omnis probationis. Rim. jun. consil. 303. n. 3. lib. 5. ubi quod est regina probationum. Cravett. consil. 380. n. 12. ubi ait, probationum omnium illustrissimam esse. Sylvan. consil. 62. n. 1. Menoch. consil. 21. n. 14. & de interdict. remed. 1. recuper. n. 217. & seq. Mafcard. de prob. concl. 1326. num. 4. preferuntur convictioni in constit. Carolin. artic. 22. ibi quis eigenem Beffenner oder Beweisung. Surd. decis. 10. n. 12. & consil. 143. n. 39. & de aliment. tit. 8. privil. 30. n. 11. ubi ait, quod plenè probat in iis, quæ pendunt à voluntate confitentis. Cam. Lusit. decis. 165. n. 2. Joseph. Sesce Aragon. decis. 125. n. 3. Anton. Monach. Bononiens. decis. 21. n. 8. & decis. 55. n. 25. Card. Tuschi. d. tom. 2. lit. C. conclus. 645. Rot. decis. 436. num. 2. apud Farin. p. 1. r. cent.

Non minus probat confessio, quam instrumentum, Joan. de Anan. consil. 55. num. 3. habetque vim publicæ scripturæ, l. cum te 5. C. de transact. Paris. consil. 99. n. 12. lib. 3. Roland. consil. 6. n. 26. lib. 3. Mafcard. d. conclus. 1326. n. 4. Flamin. de resnat. l. 11. q. 14. n. 73. Gam. Lusit. decis. 43. num. 1. Valasc. de Jure emphyt. quest. 7. num. 27. Cald. Pereira de potestate elig. cap. 7. num. 1. Imo est major probatio, & fortior è, quæ fit per testes, vel instrumentum, Bald. consil. 192. Proponitur. col. 2. circa fin. lib. 2. Cravett. consil. 61. n. 3. consil. 171. n. 4. Rol. à Valle. consil. 71. n. 41. & consil. 75. n. 24. vol. 2. Mafcard. de probat. in proem. quest. 7. num. 3. & ideo semper admittitur, etiam ubi alia probations non admitterentur, Marant. de ordine jud. p. 6. art. 5. n. 25. Surd. consil. 60. num. 1. & consil. 143. n. 39. Anton. Monach. Florent. decis. 1. n. 99. Joan. Marian. Novar. quest. forens. lib. 1. quest. 89. n. 2. & 3. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 981. num. 34. Lud. Cenc. de censib. p. 1. cap. 4. n. 20. quia facit rem notoriam, Mafcard. d. conclus. 1326. n. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 142. num. 9. & 10. Car-

Cardos. in praxi *Judicum*, verb. *confessio judicialis*. n. 36. Farinac. in praxi *crimin. quest.* 21. n. 31. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 7. n. 23. [Talis enim confessio abit in contractum, adeo ut revocari amplius non possit. Caffren. in l. si quis in conscribendo. n. 2. C. de Episcop. & Cleric. Dyn. in cap. quod semel. n. 3. de Reg. Jur. in 6.] imprimis confessio facta in precibus principi p. oblati revocari non potest. Knicben. de superiorit. ejusve posse. cap. 3. n. 274. p. 37.

Limita: sola confessio sine concurrente alia probatione non sufficienter probat, aliquem esse servum vel adscriptum. l. 22. pr. C. de agric. & Censit. Perez. Cod. eod. n. 4. nisi confessio si judicialis. l. 41. de liberali caus. Brunnem. ad l. 22. C. de agric. & censit.

XLV.

CONFESSIO erronea non nocet, & confiteri non videtur, qui errat. l. non videtur 2. ff. de confess. l. error. 7. C. de Juri & facti ignor. Socin. reg. 39. Ant. Gom. tom. 3. var. cap. 1. n. 66. Mâscard. de probat. conclus. 378. Surd. conf. 345. n. 17. Mari. Ant. var. resolut. lib. 3. refolut. 1. num. 63. Card. Tufch. d. tom. 2. lit. C. conclus. 649. ubi conclus. seq. agit, quando confessio dicatur erronea, vel non. Joan. Maria. Novar. quest. forens. lib. 1. qu. 89. n. 10. in fr. [tamdiu tamen confessio erronea vera praesumitur, donec contrarium probetur. l. 26. §. ult. ff. de posit. X.

CONFITERI non censetur adversarii agentis intentionem, qui ad excludendum jus actoris exceptionem opponit, cap. exceptionem 63. de Regul. Juris, lib. 6. Covar. var. lib. 1. cap. 1. n. 2. vers. eodem jure. Ant. Gom. tom. 3. var. cap. 12. n. 16. Cacheran. Pedem. decis. 178. n. 9. Franc. Milianen. Sicilia. decis. 3. n. 46. lib. 2. Bellon. Genuens. decis. 38. n. 8. & decis. 91. n. 1. Petrus Gregor. Syntagma. Jur. lib. 21. cap. 17. n. 3. Cardos. in praxi *Judicum* & *Advoc.* verb. exceptio. n. 26. Steph. Gratian. Marchia. decis. 19. n. 9. Magon. Floren. decis. 44. n. 6. Cæs. Manent. decis. 69. n. 1. Camill. Bonell. in sum. omn. decis. tom. 1. tit. 48. n. 22. Pyrrh. Mant. de solut. cap. 23. n. 1. Carol. de Graffis de except. except. 25. n. 81. & 82.

CAP. LXII.

De Confidentialia.

Fortius dicunt, qui minus habent artis. Quintilian. Ratio, quia, qui minus sapient, minus habent pudoris. Erasmus in *Adagia*, contra inficitia confidentiam parit, unde Cujac. ad l. 1. de R. Jur. Imperitos omnia facile affirmare dicit, cum quo

consentit Philosophus 1. de generatione. cap. 2. & Thucyd. lib. 2. ubi inficitiam audaciam, prudentiam cunctationem afferre assert. Eruditio enim timorem creat, imperitia confidentiam. Hieronym. Epist. 26. & Plin. lib. 5. Epist. 17. Nescio quo pacto, inquit, in studiis homines magis timor, quam fiducia decet: cui dubio respondet 4. Epist. 7. quia recta ingenia debilitas pudor, perversa confirmat audacia: Rectè ergo Sydon. Apollinaris auctores in operibus edendis pudorem potius quam constantiam decere statuit. lib. 9. Epist. 11.

Confinis. vid. *Infra* Vicinus.

CAP. LXIII.

De Confirmatione.

Axioma I.

Confirmation non potest retrotrahi in præjudicium tertii. Bart. in l. bonorum rem. rat. hab. Dyn. in l. semper de Reg. Jur. Wesenb. 1. conf. 6. n. 163. Corn. confil. 247. n. 5.

II.

Confirmans actum nihil innovat, cap. 1. de confirm. util. & inutil. & ibid. gloss. ad verb. confirmationem. vel novi dat. c. inter dilectos. 6. §. porrò de fid. instr. Specul. in tit. de instrum. §. nunc autem. 2. 1. Cum de natura confirmationis sit addere robur confirmato, non illud extende re. l. Aurelius 28. §. testamento. 5. ff. de lib. leg. Bald. in l. adversus. n. 3. C. si advers. rem judic. Alex. confil. 122. n. 21. vol. 6. incip. Viso punito. Gail. lib. 2. obs. 1. per tot. n. 16. Et confirmans valde non dicitur aliquid de novo dare. Bart. in l. more s. in sua dislîmt. n. 5. & ibi Jas. n. 27. de jurisdict. Quando enim confirmatum stare potest per se & ex se ipso, validum & utile est, illudque debet attendi & non confirmans. l. affe 77. ff. de hered. Institut. Consil. Argent. conf. 24. n. 55. vol. 1. Treutl. conf. 108.

Limita 1. Regulam non procedere, quando actus nullus à Principe summo confirmatur, tunc enim eo casu qui confirmat, dat ad hoc ut actus potius valeat, quam pereat. l. adoptio 38. ff. de adopt. §. fin. Institut. de tutel. Gail. lib. 2. obs. 1. num. 16.

Limita 2. quando quis confirmat actum imperfectum, quia tunc confirmingando perficit, & per consequens dat. cap. 1. §. fin. de transact. Novell. 15. cap. interim. 1. Gail. 2. obs. 1. n. 18.

Limita 3. quando quis confirmat actum tanquam jam antea factum, qui revera nunquam fuit celebratus, qui tunc de novo dare censetur. l. si donatio. 5. C. de donat. ubi Bald. Jas. ad d. l. more majorum. 5. Gail. 2. obs. 1. n. 19.

Unde Bald. in l. leges colum. fin. n. 5. ff. de leg. & in l. ex placito. col. 3. n. 8. vers. secundo casu. C. de rer. permitt. Regulam sic declarat, quod si actus precedat confirmationem, confirmation non det, sed fiat ad benè esse, faciatque rem confirmatam esse majoris autoritatis. Paris. confil. 10. n. 39. vol. 1. Confil. Arg. conf. 24. n. 54. lib. 1.

III.

Confirmation privilegiorum confilii potius est quam necessitatibus; sunt enim perpetua & sine novâ confirmatione valent, tamen est eam pote-

petere ad abundantem cautelam & dubitationis tollendā causā. Brunnen. *ad l. un. C. de immun. nem. conc. superflua enim cautela non nocet l. fin. C. de pred. tamiac. Perez. Cod. ibid. n. 3. & hanc confirmationem princeps denegare non potest. Perez. C. de curial. urb. Rom. n. 8. Confirmationē tamen non petitā privilegia à successore possunt revocari vel suspensi. Perez. Cod. de immun. nem. conced. num. 5. hodie principes in inaugurationē generaliter privilegia confirmare solent.*

IV.

Quod non est, confirmari non potest. c. cum nos. 6. de concess. pr. ab. l. sed et si 7. ff. de precar. l. bonorum 24. ff. rem rat. hab. Alex. consil. 155. num. 2. vol. 6. incip. videtur. Gail. 2. obf. 1. n. 15. Confirmationē enim ejus, quod nullum est, nihil operatur. cap. inter dilectos 6. §. ceterum ubi. Caron. de fid. instr. nec quicquam operatur confirmationē circa id, quod ab initio est inutile. Dyn. in c. non firmatur. de R. I. in 6. Vult. inter Consil. Marburg. consil. 15. n. 319. cum seq. vol. 1. Pro declarationē tamen hujus distingue cum Dyn. in reg. non firmatur. de R. I. num. 5. Inter factū, quod omnino à jure annullatur citra ulteriorem limitationē vel dispositionē, & tunc nullum non confirmatur, etiam si causa confirmans supervenerit, v. c. iñ institutionē heredis, que ab initio est inutilis propter personam testantis: quia impubes, servus, filius, licet postea factus fuerit pubes, liber sui juris. Interque illud, quod quidem à lege declaratur nullum, nihilominus tamen superveniente causa confirmante, juris ipsius dispositionē toleratur. Et hujusmodi omnino non potest dici nullum, sed aliquo respectu validum, veluti si accedit, quod jus admittit posse validare. v. c. sponsalia impuberum sunt nulla, quia deficit consensus, cap. 8. de sponsal. impub. junct. cap. unic. de sponsal. in 6. aliquo tamen respectu juris ordinationē valida sunt, cum teneant expectare nubiles annos, d. c. 8. aliud exemplum vide in l. fin. Cod. si major fact. alien. n. 1. Honth. 3. de art. Notar. cap. 16. n. 38.

V.

Confirmationē specialis plus roboris habet quam generalis. cap. bone 3. de confirmat. util. gloss. in cap. quanquam 6. distin. 23. Gail. 2. ob. serv. 1. n. 5.

VI.

Confirmationē generalis non trahitur ad illicita vel ipso jure nulla. l. 32. §. 24. ff. de donat. inter vir. Dd. in cap. 1. de jurejmand. in 6. Batt. in l. 1. ff. de bis, qui sunt sui jur. Längenbeck. in anno. 11. LL. cap. 3. vers. que tamen.

VII.

Confirmationē semper debet intelligi salvo jure alterius. Jafon. in l. fin. n. 13. ff. de past. Afflīct. in cap. si quis investierit. n. 19. de feud. dat. in vic. Leg. Gail. 2. obf. 1. n. 14. hinc confirmationē debet fieri ex certā scientiā, prævia causæ cognitione, audire procuratore sibi & iis quorum jus ladi posset. Nam & principi noxio confirmationē non valet. Perez. Codice. de curialibus urbis Romæ. num. 10.

IIX.

Confirmatio accessorium est confirmati, ut hoc sublatō & illud intelligatur nullum esse. Vul- tej. inter Consil. Marburg. consil. 16. n. 32. vol. 1. per l. cum principalis 178. de R. I.

X.

Confirmatio actus etiam ex intervallo per rati-ihabitionem fieri potest. l. semper 60. ff. de R. I.

XI.

Confirmatio Principis vitia contractuum sup-plet. l. 2. C. quand. decret. non est opus. W. esemb. in Parat. dereb. cor. quin. 5. l. 38. de adopt.

CAP. LXIV. De Confirmatione

Tutorum.

Quoties in tutelā testamentariā occurrit defectus vel ratione persona dantis vel accipientis, vel ratione modi dandi, toties opus est confirmationē.

Ratio: quod ita tollatur defectus, & voluntas ejus, qui Tutorē dare voluit, potius subsistat, quam corrut. Exempla habet Struv. Jurisprud. Rom. Germ. forens. lib. 1. tit. 17. §. 5. seqq.

Declara, ut alius sit, si defectus sit in personā tutoris dati, ut si foemina Tutrix data l. 26. pr. ff. de Testam. Tut. vel infans aut incertus. §. 29. In-ſtit. de Legat. talis enim defectus confirmationē non poterit suppleri.

CAP. LXV. De Confraternitate.

Axioma I.

Quicunque liberam de bonis suis disponendi licentiam habent, illi liberē pactum confraternitatis inire possunt.

Ratio: quia per talia pacta bona transferuntur in alium, ergo libera circa ea requiritur potestas. Illi igitur, qui ratione bonorum neminem recognoscunt superiorem, liberē hoc pactum inueniunt, & sic quoad bona allodialia principes Imperii non tenentur petere confirmationē. Imperatoris. arg. §. 39. Capitulationis Leopold. verb. von dem Lehnthum seine Dependenz ha- bender. tenentur tamen quoad bona feudalia; hæc enim non possunt sine consensu domini alienari.

II.

Quoties dispositio bonorum alicuius restricta, toties illius consensus adhibendus, per quem li- bertas restricta, i.e. in cuius præjudicium actus tenderet. arg. l. 39. ff. de adopt.

Ratio: quia hic suā contradictione poterit-actum impedi- d. l. 39, ita ergo quoad principatus Germaniæ non valebit inter principes pa- ctum confraternitatis, nisi confirmatum fuerit, consensus Imperatoris & Electorum. §. wenn auch Lehn. 30. Capitulat. Leopold. Quoad Electo- ratus verò valebit solo consentiente Imperatore. Conf. Limn. in addit. ad L. 3. Jur. publ. cap. 7. num. 69.

CAP. LXVI. De Confusione.

Axioma I.

Confusio est seditionis seminarium. Conrad. Brun. l. 3. de sedit. cap. 6. n. 1. Nolden. de statu nobil. cap. 7. num. 56. Unde & in rebus & nominibus vitanda est. l. ult. Cod. de legitima tutela. §. hoc autem. 5. Insit. quib. mod. testam. infirm. Qui ergo cives suos sine ullo discrimine confusos esse volunt, perinde faciunt, ut subulci, qui porcos omnes sive pingues, sive macilentes in eandem haram compellunt. Thom. Bozius tom. 2. de Eccles. DE lib. 22. c. 8. vel qui hordeum frumentum, oryzam, milium, leguminas, &c. in unum acervum cumulant, qua ex re & singulorum seminum & universi acervi usum amittunt. Bod. de republ. lib. 3. cap. 8. in pr. Fritz. de Nobil. civil. conclus. 29. per tot. Nolden. d. loc. n. 56. facit. t. r. C. Negotiator. nemilit. l. 1. C. ne rusticani ad ullum obsequium devocentur. Berlich. 1. decis. 26. n. 1. & 2. hinc sub gravissimâ pœnâ prohibutum erat, gradus Civium circa distributionem annoæ civilis confundere. Perez. C. de annon. civil. n. 2.

II.

Confusio in comparatione inæqualium facit res æquales, & dicitur portio inæqualium æquata. l. 7. in pr. solut. maritim. ubi Zaf. n. 12.

III.

Quodcumque ex confusione factum, illud utriusque commune est. l. 7. §. 8. ff. de acquir. rer. dom.

Ratio: cum enim materiæ confuse non possint iterum separari, æquum est, ut pro ratâ dividantur, v. g. si qui vina sua confuderint.

Limita (1.) ut commune sit pro ratâ ejus, quod quisque contulit. l. 3. §. 2. in fin. ff. de R. V. (2.) ut ratio habeatur prævalentia, v. g. si aurum & argentum sit confusum.

IV.

Officia non sunt confundenda promiscuus actibus. l. 23. C. de testam. & nemo debet attingere ea, quæ sui officii non sunt. Brunnem. ad l. 13. C. de fuscceptor.

CAP. LXVII. De Conjectura.

Axioma I.

Conjecturas aut præsumptiones nobis comminisci liberum non est. Ex enim ex legibus sunt petenda. Cujac. in Papin. lib. 14. ref. in l. penult. de his que ut indign. Judex enim & JCrus cognoscere debet intentionem disponentis, sicut Medicus per tactum pulsi & per urinam. Pil. in rubr. C. de probat. sub num. 4. vers. scias, quod judex est, sicut Medicus, quem laudat & sequitur Alex. Raudens. lib. 1. de analog. univ. & equivoc. pref. in fin.

II.

CONJECTURIS non est opus in claris, & præsumtio cedit veritati; l. ille aut

ille 25. §. cum in verbis ff. de legat. 3. l. non aliter 69. ff. eodem titulo. l. continuus. 137. §. cum ita. 2. ff. de Verb. Obligat. l. 2. C. de legib. Socin. conf. 13. n. 38. vol. 1. & conf. 9. num. 19. vol. 3. Roland. confil. 80. n. 51. vol. 3. Octav. Glorit. ref. 6. n. 72. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præf. 31. n. 4. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 12. quest. 5. num. 16. Surd. confil. 242. n. 9. & confil. 454. n. 49. & decis. 210. n. 1. cum seq. Brunor. à Sole in locis communib. in verb. Verbum. num. 35. Conzal. ad regul. 8. Cancel. §. 4. proœm. n. 68. cum seq. Joan. Franc. Leo in Thesauro fori Eccles. p. 3. cap. 7. n. 03. Anton. Monach. Florent. decis. 1. num. 20. & decis. 23. n. 16. Marian. Anton. par. refol. lib. 1. refolut. 3. n. 9. & refolut. 18. n. 9. Rot. decis. 45. n. 5. & decis. 21. num. 5. apud Farinac. p. 1. recent. Dionys. Paul. in vera quatuor Patriarch. Sedium. erect. cap. 4. n. 15. Mangil. de imput. quest. 39. n. 8. Intrigl. confil. 4. n. 9. & confil. 13. n. 95. & confil. 20. n. 27. l. 1. Stephan. Gratian. discept. forcnf. tom. 5. cap. 824. n. 10.

CAP. LXIX. De Conjugibus & Conjugio. vid. infra Matri- monium.

Rixis conjugum non est ansa præbenda, nec quiescens matrimonium turbandum. l. 26. ff. ad L. Jul. de Adult. addel. l. ii. §. ii. ff. eod. Unde maritus, qui uxorem & filios temere verberat, dicitur quasi in Deorum templo manus inferre, atq; ideo pro impio habendus, majorique laude dignum Cato bonum maritum, quam magnum. Senatorem, judicavit, teste Plutarcho in ejus vita.

CAP. LXIX. De Conjunctione., Contractione.

Axioma I.

Sæpe fit, ut celeritate actionum inter se con jungendarum una actio occultetur. l. 3. §. 12. de don. inter vir. & uxor.

II.

Conjunctus præsumitur scire facta conjuncti. l. ottavi. 9. §. 1. ff. unde cognati. l. si vicini. 9. C. de nupt. l. si ita 15. in fin. de fund. insfr. l. de tute la. 7. C. de in integr. refit.

Ampliat. & limit. hujus reg. vide in tom. reg. Jur. Francof. b.

III.

Ob conjunctionem receditur à regulis juris. l. Leg. Julia 4. de testib. si non solum. 67. §. de uno. i. ff. de rit. nupt.

CAP.

CAP. LXX.
De Connexis.

Axioma I.

Connexa sive conjuncta habentur pro uno, cap. cum singula. 32. in princ. de prebend. in 6. l. prator. 7. § unde queritur 2. ff. de damn. infest. cum sint individua. Angel. consil. 326. dub. quarto. Cravett. consil. 102. n. 1. vol. 1. Menoch. de arb. quaf. lib. 2. cas. 95. n. 5. & 9. Sic in conjunctione summarum duarum utræque debentur. l. si is qui. 13. de reb. dub. Et in conjunctione personarum licet alii designati tantum, alii vero nominati sint, utriusque legata alimenta debentur. l. ult. de reb. dub. Hinc ea demum connexa intelliguntur, quorum unum sine altero esse vel stare nequit, ut tradit Angel. Aret. in cap. translato. not. 1. de consil. & consil. 58. & 29. n. 20. vers. his breviter. Fr. Niconit. n. rubr. ff. de nov. op. nunc. quos sequitur Menoch. d. cas. 95. n. 18. Sicut & connexa ex eo astimantur, si unum de illis tendat ad perfectionem alterius, textus in l. eum. atium 17. ibi: plane si quid connexum ff. de neg. ges. Non sunt igitur connexa, sed separata, quia ita sunt, ut unum sine altero esse & stare possit, nec unum ad sui perfectionem alterius ope indigat. Dd. communiter in l. 17. Menoch. d. cas. 95. Quomodo connexa & separata sibi invicem opponuntur, in l. si cognati 21. C. de negot. ges. sicut etiam connexa & divisa in l. intorem 37. §. 1. de admin. tut. Vult. inter Consil. Marpurg. consil. 29. vol. 3. n. 33.

II.

Aliquid esse connexum non facit dependencia. Bald. in l. in peremptorias in fin. n. 39. vers. quero auctor. C. sent. rescind. non posse. quia in connexis dependencia consideratur ex causa originaria, non autem ex causa accidentali. Ancharr. in cap. accessorium. col. 3. n. 16. vers. præterea ipsi duo actus. de Reg. Jur. ubi ait: Quod duo non conjunguntur tanquam connexa, vel tanquam principale & accessorium propter accidentalem, sed propter causam originalem, quia in connexis intuenda est, subjungens, quod administratio tutela & redditio reliquorum ideò sint connexa & ipsi tutela, quoniam naturaliter ab ipsa dependent. Pacian. l. de probat. cap. 28. in addit. lit. f. ubi de connexis. vid. per tot.

III.

CONNEXORUM idem est Judicium, l. 3. §. judicio contrario. ff. de contrar. act. tutel. Klock. l. consil. 6. n. 9. l. proinde 22. ff. ad Legem Aquil. l. cum actum. 17. ff. de negot. ges. l. 35. de edil. edict. cap. translat. 23. de consil. cap. præterea 5. de officio deleg. Marsil. sing. 251. Connexorum. Decian. consil. 45. n. 17. cum seqq. lib. 1. Cravett. consil. 275. n. 3. cum seqq. Castren. consil. uo. n. 2. cum seqq. lib. 2. Joan. de Imola consil. 139. num. 6. & seq. Ubi limitat, quando connexitas non est proxima, sed remota. Cott. in memorab. verb. connexorum. pag. mibi 166. Surd. de aliment. tit. 9. q. 31. n. 16.

cum seqq. & consil. 196. n. 9. & consil. 338. n. 3. & decis. 199. n. 13. Joan. Franc. Leo. in Thesaur. fori Eccles. p. 3. cap. 7. n. 71. Escob. de ratiocin. c. 13. n. 11. Hier. Fernandez. de Ottero. in repet. cap. fin. de paet. n. 6. Mar. Antonin. Variar. resolut. lib. 3. resol. 9. n. 2. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 5. cap. 1. n. 43. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 5. n. 37. Card. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. C. concl. 626. per totam. Sigism. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 21. sub n. 26. ubi ait, quod connexa, & individua reputantur idem, & nihil fieri potest contra unum ex individuis, quin fiat contra alterum, de quo etiam Ancharr. consil. 160. n. 2. Cravett. consil. 275. n. 4. & 5. & consil. 461. n. 50. & consil. 936. num. 27. & seq. Surd. d. decis. 199. n. 13. ubi quod connexa dicuntur individua. Idem Sigism. Scacc. de Judic. lib. 2. cap. 11. n. 307. ubi limitatur, quando est diversa ratio, Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 851. Castill. controvers. tom. 5. p. 2. c. 165. n. 15. cum seqq. Joan. Marian. Novar. in praxi elect. & variat. fori. quest. 64. sect. 1. & quest. 45. sect. 2. n. 11. & 16. & quest. forens. lib. 1. quest. iii. n. 16. & 13. n. 14. & q. 151. num. 8. & quest. 155. n. 8. Ovid. de Amic. de Jur. emphyt. quest. 80. n. 103. Alphons. de Narbona l. 20. gloss. 22. n. 36. tit. 1. lib. 4. Recoplit.

IV.

CONNEXUM quibus modis dicatur, latè ostendit Joan. de Imola consil. 139. Prefatus Simius, à princip. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. concl. 625. per totam.

CAP. LXXI.
De Conniventia.

Axioma I.

Connivendo & tacite remittere licet quædam, quæ non licet expresse. arg. l. 5. §. si opus 13. de damn. infest. c. 1. §. 1. de Jurament. Cal. in 6. Wensem. in Comment. C. ad. l. 1. C. de ususfruct. in fin.

II.

Quidam mores inhumani & inciviles propter utilitatem filii tolerantur potius, quam probantur. Cujac. in l. 3. §. 6. de Jur. sicc. c. 2. de sponsal.

III.

Conniventia quando dolum arguat, vid. infr. in tit. de probatione & taciturnitate.

CAP. LXXII.
De Conscientia.

vid. infr. Innocentia.

Axioma I.

Conscientiae malæ signa sunt, erubescere, palpare, inconstanter loqui, & faciunt præsumptio-

M 2 nera

nem malam. Clar. in quest. 21. præf. crim. 39. Fari-
rin, lib. 2. de Indic. quæst. 52. n. 39. vers. ter. rium.
Hinc ex vultu, aspectu, constantia, trepidatione,
ex oculorum, sermonum indicio, delinquentis
conscientia observari potest, qualis sit. text. in-
l. de minore 10. §. plurimum ff. 5. de quest. Bart. in
l. si qui reus. n. 12. in fin. ff. de publ. judic. Unde
illud vulgatum: *Heu quam difficile est crimen non
prodere vultu.* Et Juvenal.

Rubet (inquit) cui frigida mens est

Criminibus tacita, sudant precordia culpa.
Hinc dicimus conscientiam mille testes esse, ut
refert Quintil. Orat. Instit. lib. 5. Et Erasmus in
Cibiliad. dicens: Conscientiam rem unam esse
omnium efficacissimam, adē ut nulla tormenta
melius prodant maleficium conscientiæ. Vult, in-
ter Conf. Marpurg. confil. 15. n. 99. vol. 1.

II.

Nullum peccatum gravius quam conscientiæ
velle dominari. Lambert. Florid. in seinem zu
Strassburg Anno 1583. gedruckten furthen Be-
dencen von der Emendation des Jahrs pag. 79.
ubi his verbis testatur: Et meldet Johan. Crato
in Oratione funebri Maximiliani II. das sich
Ihre Kaiserl. Majest. nie vermessen habe/re.
sondern habe öffentlich bekant. Nullum pecca-
tum, &c. Weinrich. de consit. pacificat. Relig.
f. 224. Ideo relinqua conscientiarum libertas.
Aug. Lactant. Evag. cap. 14. lib. 3. Caßland. de
offic. pil. ver. Cusac. L'ps. Mons. de Lansac. in
Orat. sua babina nomine Caroli IX. Reg. Fran-
ciorum in Concil. Tident. & Caroli IV. Impent. LL.
publ. jud. §. 8. quamvis prætextu protectionis
sepe pessum eat libertas. Maul. de homag. iiii. n.
n. 6. vid. Reichs. Abschied 1544. 1548. §. Se-
hen demnach. §. Und damit solches. §. Damit
auch obberührt. vers. Solle die Christliche. &
late Böckel. de publ. judic. disquis. Coron. f. 315.

III.

Conscientia publica & communis private
ferri meretur. can. judicet. 4. ubi gl. conf. 3. q. 7.
Nov. 82. c. 13. Bald. in lib. 1. C. qui accusar. non
poss. & in cap. Cler. de vit. & honest. Cler. Afflict.
decis. 321. n. 1. Natt. confil. 6. in fin. confil. 49. in
fin. lib. 1. Hippolyt. de Marfil. confil. 15. n. 17. con-
fil. 20. n. 55.

IV.

Conscientia ex jure debet informari & scrupulo-
sa conscientia deponi. Bald. confil. 295. n. 2.
lib. 1. Franc. Mantic. de conject. ult. vol. l. 2. c. 14.
n. 7. Heig. 2. q. 1. n. 166. In primis conscientia ju-
dicis secura non de proprio ipsius sinu vel peccato-
re, sed de utero & conscientia Legis regulata se-
cundum tramites juris proficiet debet. Bald. in
l. 1. col. 5. C. se plur. un. sent. Arnold. Rayger. in
disp. An Index secundum Conscientia.

V.

Conscientia habet veritatem & nemo presu-
mit immemor sua salutis. l. quisquis. Cod. ad
L. Jul. Maj. Zel. in l. quocunque de V. O. n. 34.
l. ult. C. ad L. Jul. rep.

VI.

Conscientia recte factorum in rebus adversis
una omnium maxima est consolatio. Gail. 1. de
P. P. c. 10. n. 6.

VII.

Et quæ in conscientia nostra seu intellectu
consistunt, per simplicem nostram assertionem,
cum juramento recte probantur. text. in c. cum
in tua. b. §. fin. qui matr. accus. poss. cap. passio-
nis. 4. de except. l. non omnes. 5. §. à barbaris 6.
ff. de re milit. Gail. 2. obser. 48. n. 24. Mascard.
in prefat. conclus. 1056. n. 8.

IX.

Contra conscientiam agens adficat ad Ge-
hennam. cap. per tuas 32. de Simon. inter hec. 23.
q. 2. Pantachm. 2. q. 7. n. 18.

X.

CONSCIENTIA, quam quis haber
scrupulosam, nisi deponat, errorem non
evadet, cap. per tuas 35. de simon. Joann.
Paul. Lancell. lib. 1. regul. ex universo Pon-
tificio Jure excerptarum. pag. 65. Dicitur
Conscientia à conscientia, quasi sciat, & co-
gnoscat se ipsam, & quid sit relativè. Joan.
de Anania confil. 34. n. 5. ubi Bologn. n. 10.
asserit, Conscientiam esse judicium mentis
consonans in quodam naturali jure,
alienam quodammodo à rigore & subtili-
tatis juris, & n. 9. ait, quod Conscientia
nihil aliud sit, quam sensus animæ co-
gnoscentis bonum & malum, & quid in-
trinsecus latens in mente, quod probari
non potest directè, refert Cardin. Tusch.
practic. conclus. rom. 2. lit. C. conclus. 742.
à princ. [Hinc Jason. in §. sed iste. Instit.
de action. n. 10. docuit, *Virum bonum non
esse, qui sine conscientia est.* Unde Cicero
ad Attic. Epist. 246. mea mibi conscientia
pluris est, quam omnium sermo. vid. Me-
noch. 1. arbit. judic. cas. 8. num. 42. cum
seqq.]

CAP. LXXIII. De Consensu.

Axioma I.

Consentire dicitur, qui, quando actum prohi-
bere potest, non prohibet, multo magis si verbis
expressis dicit se non prohibitorum. arg. l. 2. §.
4. ff. de noxal. akt. l. item 13. §. 7. ff. locat. can.
non inferenda. 7. can. qui potest. 8. & can. ult. 23.
q. 3. c. sicut dignum. 6. §. illi. de homicid. c. dile-
to 6. vers. & quidem de sentent. excom. lib. 6.
Cravett. confil. 409. n. 4. Harprecht. ad princ. Inst.
de nupt. n. 182. Seneca in Troade. Qui non ve-
tit peccare cum possit, jubet. Hinc est, quod con-
sensus argui ex patientia dicitur l. 2. cum ibi nor.
per Bart. C. de acquir. poss. scil. si cum illa sit con-
juncta scientia. l. item queritur 13. §. fin. ff. locat.
gloss. in l. que dicit in fin. solut. mar. Mascard.
de probat. concl. 1153. n. 1. vol. 3. Vult. d. confil. 25.
vol. 2. n. 20. limit. v. insr. de patientia. II.

Consensum verum vel interpretativum lapsus
temporis vel negligentia nunquam inducit. gl. in
l. 1. §. penult. ff. de dol. quod intellige. scil. de
jure quæsito. Bald. in l. cum quis. 7. C. de jur. &
fact.

fatt. ignor. secus enim est, in jure querendo,
gloss. in l. siego. ff. de neg. gest. Bald. in Autb. ad
hoc. C. de usur. Valsq. lib. 2. contr. jur. cap. 40.
num. 19.

III.

Consensus quibusvis verbis, immo etiam facto &
natu declaratur. l. Labeo. 7. §. ult. de supell. leg.
l. ubi non voce 124. ff. de R. I. l. 2. ff. de fact. l. 21.
ff. de leg. 3. l. 22. C. de fideicomm. Angel. cons. 335.
n. 2. Harpr. in Comm. Inst. pr. de nupt. n. 181. Con-
sil. Argent. 104. n. 33. Ita qui non contradicit, non
urit; creditur semper consentire, arg. l. 3. de serv.
urb. pred. l. 8. §. 15. quibus mod. pign. vid. Reyger.
in voce consensus, sed tantum in casibus certis. l. 7.
12. de sponsal. Quanquam in factis clariss. &
magis consensus declaratur, quia facta effectum
ipsum ostendunt, verba vero aliquando contra-
voluntatem proferentes sint. c. dilecti 52. & ibi
Dd. 2. de appell. Gozadin. consil. 101. n. 3. Socin.
jun. consil. 98. n. 13. lib. 1. Regner. Sixtin. inter
Consil. Marpurg. consil. 11. n. 37.

IV.

Consensus est facti. l. 1. ff. de cur. fur. Dd. in
l. i. de Verb. Obligat. Vultej. inter Consil. Marp.
consil. 23. vol. 2. n. 83. Unde nemo consensisse
praesumitur, nisi hoc ipsum probeatur, per tradita
a Macard. de probat. vol. 1. conclus. 417. per to-
rum. Et quando is, de cuius consentitur agitur, ad-
huc vivit, & interrogatus, an consentierit, nega-
re consensisse, standum est illius dicto & infirma-
tioni. Salicet. in l. si filius am. 10. col. 1. circ. fin.
vers. & faciunt hæc. C. de petit. hered. Alex. consil. 9.
incip. Visio themate col. 2. vers. non obstat. Ruin.
consil. 41. incip. de duabus. col. 5. n. 11. vol. 1. Lam-
bert. de contract. corum. gl. 7. in verb. consensus.
n. 52. Quod intellige in illis terminis, ubi agitur
de negotio, quod ad consentientem ratione ali-
cujus commodi vel incommodi non pertinet, &
ubi nihil interesse potest consentientis, an con-
tractus iste, super quo consensus istius interpo-
nendum erat, validus an invalidus sit. v. g. si statutum
sit in civitate, quod mulier consenti & auto-
ritate Magistratus bona immobilia alienare non
poterit, & immobilibus quibusdam à muliere di-
stractis, questio moveatur, num venditio illa
à Magistratu fuerit confirmata vel non? quo ca-
su stabitur assertio Magistratus negantis se con-
sensisse; quia testimonium hoc neque ad com-
modum neque ad incommodum Magistratus
pertinet: Aliud est, quando disceptatur, num pa-
ter sponsalibus vel nuptiis à filia contractis assen-
sum præbuerit? Tunc etenim patti dicto ne-
gant se consensisse non erit standum, nisi pro-
betur illum consensisse; quia contractus matri-
monialis, quem liberi incurvunt vel ad honorem
& existimationem, vel ad ignominiam & dede-
cuss parentis, plurimum adferre potest momenti.
Harprecht. pr. Inst. de nupt. sum. 164. juncto.
num. 197.

Fallit tamen hæc regula in omnibus quasi
contradicibus, in quibus omnibus consensus praæ-
sumitur, si etiam in distinctis praesumitur quis
consensisse in penam lege prescriptam. l. 34.
de jur. fisci. unde in l. 52. de R. I. delictum ma-
le contractus dicitur, quia delinquens male &

infeliciter contraxisse videtur. l. 1. 2. d. LL. l. 52.
§. 5. de O. & A.

V.

Consensus frustra requiritur ab eo, quo etiam
invito actus perfici potest. l. ejus est nolle, de
Reg. Jur. l. pater tot. in principe cond. & dem.
l. quid sit 17. §. idem act. 4. ff. de edil. edit. l.
nolle 4. ff. de acquir. hered. 2. feud. 26. §. mori-
bus in f. Regn. Sixtin. inter Consil. Marp. consil. 10.
vol. 2. n. 142.

VI.

Consensus nunquam præjudicat, sed omni ef-
fectu caret, si actus, super quo interponitur, sit
ipso jure nullus. l. 4. §. fin. ff. quib. mod. pign.
solv. l. 1. C. d. remiss. pign. Rol. à Valle consil. 2.
vol. 1. n. 142. Peck. de testam. conjug. cap. 30. n. 5.
lib. 1. Rauchbar. quasi. jur. civil. & Saxon. p. 16.
quasi. 45. n. 16.

Unde consensus adhibitus circa aliquem
actum, hoc annulato nihil operatur. d. l. 4.
§. fin. Hartm. Pitt. 2. quasi. 27. n. 12. cum præser-
tim is, qui consentit, autoritatem præstanto
actui ipsem obligari non soleat. l. cum que-
dam 26. C. de admitt. iut. l. Gajus 39. ubi hoc no-
tare. Paul. de Castr. de pign. act. Hartm. Pittor. d.
quasi. 27. n. 15.

Ubi tamen hoc limitat n. 35. quod procedat in
his, quando quis consensum suum impertivit rei
ad alium magis, quam ad se pertinenti. Alias
enim consensus potius obligationis, quam aucto-
ritatis gratia censetur adhiberi.

VII.

Facientes & consentientes pari poena sunt
plectendi. r. 1. de offic. jud. deleg. can. notum. 10.
in fin. caus. 2. quasi. 1. Gail. 1. de P. P. r. 1. n. 43.
quam declarat d. r. 1. n. 47. distingvendo quod in
jure Consensus consideretur quadrupliciter, ma-
xime in delictis & poenis

1. Negligentia, quando quis delictum im-
pedire potest & non impedit: quo casu
minus peccat negligens quam faciens.
can. qui potest. 8. caus. 23. q. 3.

2. Consilii, quando Etiam sine consilio de-
quis delictum. lictum esset perpe-
consilio adju- tratus: ubi ite-
vat, ubi distin- rum mitius pu-
gvendum, an- niendus consulens,
delinquentis.

3. Cooperationis & Ex consilio delictum
auxiliis, ubi du- commiserit, & tunc
bium non est uterque pari poena
utrumque pati poena plecten-
poenam esse, cum- dum esse, cum
par sit utriuscum- delictu. can. fa-
delictu. can. fa-
cient. 3. dist. 86. fure.

4. Autoritatis sive defensionis, quando quis
autoritate & instigatione sua peccato
causam præstat: & tunc consulens gra-
vius peccat, quam faciens, quia etiam al-
teri scandalo & offendiculo est. Unde
ipso peccatore acrius venit puniendus.
can. qui consentit. 100. caus. 11. q. 3.

IX.

CONSENSUS non trahitur ad ignorata, & non cogitata. l. si per errorem 15. ff. de Jurisdict. omn. Judic. l. nec ignorans 10. de donat. Federici de Senis cons. 329. Super eo quod. n. 2. Castren. consil. 343. Considerandum, & cons. 386. Sive dicamus, in fine. lib. 1. & cons. 377. n. 2. lib. 2. Rom. cons. 273. Clarum est, col. 1. vers. ad hec autem. Cravett. cons. 257. n. 2. Dyn. cons. 50. In questione premisa. n. 5. Osasch. Pedem. decis. go. n. 16. late Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. C. conclus. 754. per totam. ubi à n. 58. ampliat, etiam si intervenerit juramentum, quia adhuc consensus iuratus non trahitur ad ignorata, & incogitata, & à n. 5. quod sufficiat cogitatus in genere. [Consensus enim adhibitus ad unum effectum non debet alium operari. l. jubemus 21. C. ad SC. Vellej. l. 2. de reb. eor. Bald. in cap. 1. col. 5. An agnat. vel filius. Hartm. Pift. 1. q. 16. n. 48.

IX.

CONSENSUS non trahitur ad dolosè disposita, Socin. consil. 159. In presenti consultatione. n. 29. & 30. lib. 2. Flamin. Paril. de resignat. benefic. lib. 13. quæst. 3. n. 5. cum seqq. Card. Tusch. d. lit. C. concl. 754. num. 48.

CAP. LXXIV.

De Consensu contrario.

Axioma I.

Quicunque actus consensu confiat, ille contrario consensu iterum dissolvi potest.

Ratio est in l. 35. ff. de R. I. & c. i. X. eod. ita omnes contractus consensuales contrario consensu dissolvantur. §. 1. ff. quib. mod. tollitur oblig.

Limits (1.) in Societate. §. 4. ff. pro socio. & mandato, §. 9. ff. mand. (2.) ex axiom. seq.

II.

Quotiescumque per conventionem non solis contrahentibus, sed tertio simul jus est quæsum, toties mutuo consensu à contractu resilire non licet.

Ratio: quia nemo alterius juri præjudicare potest. Exemplum est in sponsalibus ritè celebratis. Conf. Mev. P. 2. dec. 210.

Limits, nisi causæ adint sufficietes ad repudium, quo casu parti innocentia potestas nova vota ineundi concedenda. Mev. P. 6. dec. 359. & p. 9. dec. 25.

CAP. LXXV.

De Consequenti.

Axioma I.

Quæ non fiunt nisi per consequentias, non solent attendi: maxime ut rei substantiam & qua-

litatem mutant. l. 1. l. quod dicimus 7. de Ant. tur. Ant. Faber in not. ad l. 6. §. 3. si servit. vindic. Iterum in ration. decid. ad l. 10. §. 10. de in rem verso. hinc infamis potest succedere in ius primogeniture, cum ei annexa dignitas veniat. falso in consequentiam hereditatis. Perez. Cod. de Infamib. n. 5.

II.

Multa prosunt in consequentiam, quæ absoluunt non prodecent, arg. l. 72. de V. O. sive ut post Cyn. & Bald. effert Negunzantius de pignoribus p. 2. membr. 4. n. 46. p. 113. sape permittitur obligatio consequentia ad actum, ubi non permitteretur obligatio conventionalis: addit exemplum de furioso, quod tamen in privilegiis & extraordinariis causis non procedit.

III.

CONSEQUENS qui vult, vult etiam suum necessarium antecedens. l. ad rem mobilem 56. l. ad legatum 62. ff. de procurat. l. qui proprio 46. §. qui alium. 2. ff. eod. tit. l. illud 77. ff. de acquir. vel om. hered. l. 2. §. inspeccio. 5. quem admod. testam. aper. l. 1. ff. si usus fr. petat. l. denique. 8. §. interdum. 7. de pecul. legat. l. legatis. 6. ff. de aliament. leg. l. 2. ff. de jurisd. omnium Jud. §. idemque Juris 2. Inst. ex quibus causis man. non licet. §. 1. I. qui testam. tutor. dar. poss. §. 1. de hered. Inst. Angel. Aretin. consil. 20. Visis actis. num. 21. cum seq. vers. quia quæ vult. Castren. consil. 309. col. 1. vers. qui autem lib. 2. Anchar. consil. 261. Videretur prima facie. in princ. Abb. consil. 101. Videretur primò. col. 2. vers. sed predicitis non obstantibus. n. 3. lib. 2. Alex. consil. 110. Attensis. n. 3. lib. 5. Everhard. in Topicis legalib. loco 95. Ruin. consil. 119. n. 14. lib. 2. Curt. jun. consil. 121. n. 11. Menoch. de presumpt. lib. 4. pres. 68. n. 6. itemq. consil. 232. incip. de proposita. n. 40. Rimini. jun. consil. 21. n. 36. lib. 1. Fusar. de substitut. quæst. 241. num. 67. & quæst. 480. num. 21. Anton. Gom. tom. 1. var. cap. 3. num. 23. Surd. decis. 70. num. 5. & decis. 194. num. 6. & n. 32. & decis. 303. num. 9. & consil. 447. num. 3. Pichard. in princip. Inst. de acquisit. per arrog. n. 16. Gonadal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 5. n. 53. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de favore clericorum personali. §. 14. n. 22. Escobar. de ratiocin. cap. 25. n. 11. Sigism. Scacc. de appellationibus quæst. 2. n. 26. in fine. Ugo lin. de officio. & potest. Episcopi. cap. 27. §. 1. num. 1. late Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 2. litera C. conclus. 757. Rot. decis. 44. num. 2. & decis. 105. num. 5. apud Farin. p. 1. recent.

Declara, ut procedat in iis, quæ pendent à mera voluntate disponentis, alias fecus, ut per Egid. Bellam. consil. 30. n. 4. Angel. Aret. consil. 20. Visis actis. n. 21. in fin.

*fin. & 22. vers. quia qui vult. & consil. 22.
Uso dicto libello. n. 21. vers. & qui vult antecendens. Cravett. cons. 134. num. 45. quos*

refert Cardin. Tusch. d. conclus. 757. n. 76.

*& 77. [Neque etiam procedit, quando aliquid requirit specificam expressio-
nem. l. ult. & ibi Jas. C. de hered. inst. tunc enim necessario debet exprimi, nec suffici-
t, quod veniat tanquam antecedens ne-
cessarium. Menoch. lib. 4. pr. 4. Fach. 18.
controvers. 35. Aliam evasum ex nossecuria
adducit Gerhard. de conjugio. §. 223. & 333.*

*Sic enim vetat DEUS meretricium seu
prostibuli mercedem inferre aerario tem-
pli. Deut. 23. vers. 28. nec tamen meretricium
quaestum approbat. Aliud enim est
factum aliquod Punicā conservudine re-
ceptum nuderecensere, & ex eo casum,
ut vocant, formare; aliud vero illud fac-
tum tanquam legitimū & divinitus
concessum approbare; quod posterius ex
priore deduci nequit.] Stephan. Gratian.
discept. forens. tom. 5. cap. 924. num. 17. &
46. Eufar. de subst. quaest. 480. num. 21. &
quaest. 421. num. 67. Duran. Rot. decisi. 185.
num. 18.*

IV.

[Consequenti destructo destruitur an-
tecedens. l. 2. §. mutui datio. 1. ff. de reb.
cred. Intellige scilicet, quando conse-
quens necessario sequitur ad antecedens.
Exemplum vid. apud Everh. in Top. in loc.
de consequenti. num. 2.] Unde ubi conse-
quens falso est, antecedens subsistere
non potest. d. l. 2. §. mutui datio. ubi gloss.
& Dd. ff. si certum pet. Everhard. in Topi-
cis legib. loco 97. in princ. Surd. consil. 428.
n. u. Sigism. Scacc. de judic. lib. 2. cap. 9.
n. 77. Steph. Gratian. d. tom. 5. cap. 972.
num. 9. Consequens enim sine antece-
denti stare non potest. Mantic. decisi. 57.
num. 4. ubi subdit, locum habere etiam
in sententiis.

In consequentiā quae veniunt, non
sunt attendenda, imo attendendum est,
quod principaliter agitur, non quod in-
cidenter. l. 1. ff. de autorit. tutor. l. 15.
qui ff. de liberali causa. l. verum 39. ff. de
furio. l. si quis nec causam 4. ubi latè Jas.
num. 3. cum multis seqq. ff. si certum pet.
l. conditionibus 5. ff. de condit. & demon-
strat. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gl. 45. §. 1.
num. 35. Monet. de distribut. quotid. p. 2.
quaest. 5. num. 23. Ludovic. Cenc. de censib.
p. 21. 1. quaest. 3. art. 8. num. 17. Reinos. in
observat. practic. observ. 7.
num. 34. obs. 36.
num. 9.

CAP. LXXVI.
De Conservatione.

Axioma I.

Juris jam acquisiti conservatio facilior est,
quam novi acquisitionis. l. 1. in pr. ff. de pign. l. ult.
de acquir. poss. Aut. Faber C. de ded. liberi. def.
24. n. 3. Quemadmodum in simili multo facilius
est, ut aliquid mutetur, quam ut restituatur. l. 48.
de rei vind. l. 22. §. si heres, ad Treboll. Aut. Fab.
in C. suo de cond. ob turp. caus. def. 2. n. 5. Conf.
Cravettam consil. 292. n. 2. p. 201. & infra lib. 18.
c. 33. axiom. 6. fin.

II.

Conservatio æquiparatur constitutioni. l. 3. in
fin. C. de natural. liber.

III.

Ad conservationem quod inductum est, non
debet operari perditionem. l. nulla 23. de LL. ne
quidem immitionem. Jafon. in l. legato. n. 9.
de leg. i. Wesembec. i. consil. 1. n. 30.

CAP. LXXVII.
De Consilio.

Axioma I.

Consilia non sunt necessitatis, sed voluntatis.
Paul. Castr. consil. 80. Dec. ad l. 47. ff. de Reg. Jur.
& cap. cum olim 7. de arbitr. Contingere enim
potest, ut bene consulta vel casus aliquis repen-
titus immotet, vel culpa consilium accipientis
pervereat. l. si quis 9. §. ff. de dol. Consil. Argent. iii.
n. 4. lib. 1. An autem ex colloquio, in primis se-
creto, præsumatur consilium datum, v. Bald. i.
consil. 250. n. 1. & seqq.

II.

Obligatio petendi Consilium non inducit ne-
cessitatem sequendi. l. 77. §. 24. de leg. 2.

Limita: Quoties statuto disponit, electio-
nem faciendam esse de Consilio & Judicio peri-
torum, tunc illud sequentur, quoniam illa
verbis de consilio, necessitatem imponunt. Alias,
si illud latenter petere sufficeret & aliter facere li-
ceret, non diceretur Electio fieri de Consilio,
sed contra consilium. Perez. Cod. de Decurion.
num. 28.

III.

Consilia & responsa JCTorum semper ita sunt
intelligenda, quemadmodum Cujacius in fronte
consultationum suarum conditionem apposuit.
Ergo si ita est, quemadmodum tua consultatione
significas, &c. unde monet Gothman. i. consil. 1.
n. 127. Benè & rectè judicare volentem non nu-
da Jurisconsultorum responsa, quæ prob dolor
hodie nimis leviter, & ut ille ajebat superficialiter,
non medulliter conduntur, sed mandata ac
LL. divinas ac humanas intueri atque sequi ope-
rat.

IV.

Multis & magnis negotiis præpeditis non fa-
cile est aliquorum consultationibus respondere.
cap. licet. 3. extra de spons. duor.

V.

Consulendum est ei, qui obtinendi spem non

habet, melius eum facturum, si se sumptibus inanibus non vexet, *text. in l. 1. in fin. de inoffic. test.* Der Jurist soll nicht gern wollen, daß sein Client ohne gewissen Grund und Hoffnung der Obsiegung sich in schwerre Rechtsfertigung solle einlassen / *per d. text. Welsemb. vol. 6. cons. 259. n. 5. atque ita faciunt Argentoratenses. 1. cons. 86. n. 84.* Unde Cothmann. 1. *ref. 39. in fin. Dominus cōsulens, cui hæc scribo, mihi ignoscet, quod justitia majorem & potiorem rationem habuerim & debuerim: nam qui veri consultoris nomen & dignitatem cum laude possidere velit, &c. justitia mancipium ut sit, necesse est.*

V.L

Experientia testatur, Consilia & Responsa plerumque amore magis eorum, qui ea expertunt, quam veritatis & justitiae dari. Cothmann. 3. consil. 38. n. 332. Sic Joseph. Lud. conel. 12. circ. fin. Doctores (inquit) nostri, dummodo superlacentur, scribunt pro qua parte ab eis consilium petitur, & eam partem defensare conantur, sive justè, sive injustè. Quia Dd. sèpe æris magis, quam charitatis studio ducuntur in consulendo. Joh. de Castill. in tractat. de usfruct. c. 41. n. 8. Joh. Surd. in prefat. vol. 1. consil. suorum vers. equidem. Ibi: quandoquidem (que) in reponit dicuntur, non satis habent fidei apud prudentes Judices, quod non omnibus semper veritatem assequi, sed non fundatis & non admodum consenseribus argumentis, delinendo, eam, que magis ex relitigorum est, sententiam tueri curae fuerit. Klock, tamen in Epist. dedicator. tom. 1. consil. Consilia multis rationibus præfert. Et major quoque præsumptio est pro consiliis collegiorum. v. §. 20. b.

VII.

Consilium nudum neminem obligat, cum liberum sit cuique, apud se explorare an sibi expediat consilium. §. tua interdum Institut. mandat. l. 6. §. 3. cod. l. 1. ff. de inoffic. testam. l. 15. qui 24. ff. de rei vendie. l. pacto 15. ff. de transact. l. age 3. C. cod. Concennat. lib. 1. q. 8. n. 6. ubi de Consilio videbis pl.

Limitationis loco tamen distingue cum Dd. inter consilium indefinitum seu absolutum, & determinatum seu relatum. d. §. 6. vid. Bachov. 1. disp. 27. lib. 5. fin. qui distinguit inter consilium simplex, & quod vim aliquam habet impulsivam, confer. l. 4. §. 3. ff. de fiduci. Wcl. Parat. mand. n. 7. Idem in affirmatione procedit, ut, si causam impulsivam contractus habeat, obliget. l. 13. §. 3. de A. E. V. l. 17. §. ult. de adil. edit. l. 4. §. ult. de fid. & nom. tut. & cur. l. 5. §. 10. de Inst. att.

IX.

Quoties consilium in certam personam directum, toties degenerat in mandatum, præsertim si alter alioquin non facturus fuisset.

Ratio est in §. 7. Inst. mandati, quia sic fidem consilientis securus videtur alter. Exemplum est in d. §. 7.

Limata: modò animo mandandi hoc factum, secus si animo consulendi tantum, v. g. si dixerit: Ich hielte es vor gut und rathsam / daß er sein Geld Titio liehe; allein er mag es machen / wie er will. vel: wenn es mich angieinge/wolte ich ihm

wohl trauen. Actus enim non debet operari ultra intentionem agentium. l. 19. pr. ff. de reb. Cred. Conf. l. fin. C. que res pign. oblig. poss.

Declar. requisita hæc duo conjunctivæ sunt sumenda, ut scil. (1.) consilium dirigatur ad certam personam, & (2.) is, cui consultum fuit, id alias non fuisset facturus.

IX.

Consilia extemporanea excusant Hartm. Pift. lib. 2. quest. 8. n. 30. & lib. 4. quest. 25. n. 17. per l. ibi. nam interdum locus, tempus, de Exerc. action.

X.

Consulere alium indignum est, eum, qui Jurisperitiam profitetur. c. 33. de Elec. & Elec. potest. gl. in l. 2. §. 43. in verb. publici. de O. I.

XI.

Consultor etiam ex solo consilio obligatur, si quis citra consilium non fuisset contracturus, per text. in l. si remunerandi 6. §. plane 5. mandat. quem textum non tam de consiliente, quam demandatio loqui, ait Befold. in ihes. præf. in voce Riegesch. Vermund. p. 476. & Locam. q. 347.

XII.

Consilium velox sequitur peccnitia. Abbas in cap. ad Apostolicam in 2. not. n. 13. extra de Regular. Dec. in cap. cum venerabilem. in gl. 2. n. 45. de Ex. Consil. Arg. conf. 15. n. 27. lib. 1.

XIII.

Consilii verba, que in bonam & malam partem interpretari possunt, potius in bonam & ad exclusionem delicti, quam in malam, sunt interpretanda. Bald. in l. 1. n. 13. C. de servis fugit. Jason. ibid. n. 24. Felin. in c. anditis. n. 33. in fin. de præscript. Dec. in l. consilii. n. 12. de R. I. & in c. 1. n. 48. de offic. deleg. Aymon. conf. 205. n. 9. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præf. 1. n. 3. Farin. I. consil. n. 4. Gabr. l. 7. consil. 2. n. 2.

XIV.

Consilium, quando est præbendum ab eo, qui participes est illius officii, sapit consensem & secundum est. Bart. in l. 1. §. si plures. n. 7. ff. de exercit. action. per l. Titium & Maxim. 47. in princip. ff. de admin. tur. I. consil. 7. §. fin. ff. de cument. fur. quem refert & sequitur Abb. in cap. cam in veteri. n. 12. de Elec. & in cap. cum olim. n. 5. extr. de arbitr. fac. text. in cap. Venerabili. & ibi gloss. super verb. consilio de offic. deleg. Conf. Arg. consil. 110. n. 39. lib. 1.

XV.

Consilium decisivum reddens æquiparatur Iudicis sententia & rei judicata. Philip. Corn. consil. 137. vers. assimilatur enim tunc consultor. Jacob de Aren. in tract. de Comm. V. I. Dd. opin. lib. 1. lit. b. n. 74. Gedd. inter Consil. Marpurg. 1. consil. 28. num. 2.

XVI.

Consilium cum sit reverentia, tunc si non habet expressum præceptum contraveniens non peccat. Felin. in cap. 1. n. 23. de consil. & Dec. ib. in princ. lectum. n. 13. vers. tertium est casus. Et cum Lex sit de consilio, semper distingvendum. consilium perfectionis à consilio reverentia, in consilio perfectionis inobediens non obligatur, atque sic non observando non peccat, siquidem con-

consilium hoc dicitur exhortatio, quæ liberam voluntatem excitat, cap. ult. §. ult. q. dispensat. gloss. 2. in c. 1. de constitut. cap. quod debetur 2. caus. 14. quæst. 1. ubi D. Augustinus censuit illum non peccare, qui illud consilium per se non peccare, dum dixit Christus: Si quis te perculserit in maxillam & alteram illi præbe, Matth. 5. Quemadmodum & illud Matth. 19. Si vis perfectus fieri, vade, & omnia quæ habes vende, & da pauperibus: quanquam non procederet, quando quis ex contemptu contraveniret huic consilio perfectionis. Andri. ab Ezea quæst. 140. membr. 3. Menoch. 2. arb. judic. cas. 380. n. 3. & 4.

XVII.

Consilium habuisse non nocet, si non sequatur effectus. 1. 53. in fin. de V. S. I. cog. 18. ff. de pan. Vult. inter Cons. Marp. consil. 28. n. 107. vol. 3. vid. plur. sup. lib. 1. cap. 44. axiom. 7.

XIX.

Consilium, quando ex commissione vel dispositione hominis peti debet, tum si omittitur, actus est nullus, cap. cum in veteri 52. de Elect. Dec. in c. ex parte. n. 15. vers. postremo. de consil. Alex. cons. 59. Vito titulo. n. 4. lib. 4. & consil. 143. Vito processu. n. 4. lib. 5. Consil. Argent. consil. 150. n. 790. vol. 1.

XX.

Consilium rei turpis non est consilium. l. si remunerandi 6. §. rei turpis 2. ff. mandat. l. idem apud 15. §. si cuniverterit 10. ff. de injur. Concennat. lib. 1. quæst. 8. n. 6.

XXI.

Consilium illud puniendum est, quod ad perniciem probitatis trahi potest. l. si quis servos 20. C. de serv. corrupt.

XXII.

Consilientes & Jurisconsulti alii non possunt sine flagitio stare ab utraque parte: cum in Dd. de Jure respondentibus vel maxime laudanda sit confititia. Cothman. 3. Rep. 39. n. 11.

Limita hanc regulam, nisi narratio variet, quo in casu recte atque honeste consilia divisa dari possunt. Cravett. lib. 6. consil. 985. Cum enim minima circumstantia ius variet. Alciat. in l. re coniuncti 89. princ. de leg. 3. nota inconstitutia vel contraria etiatis impingi consilienti non potest, si varie consiluerit ob facti etiam minimam imputationem. Decian. in sua Apologia c. 21. n. 29.

Joan. Baptif. Costa de facti scientia & ignorantia. inspect. 16. n. 4. immo si quis videt se in narratione deceptum, recte etiam potest alteri parti consulere: cum non tam persona, quam veritati sit succurrendum, vid. Menoch. consil. 226. pr. Wie es dann kein ungewohntes / sondern gemeinses Werk / das diejenigen so viele Sachen haben / und derohalben durch ex parte Reponen vornehmer Consilienten gern ein gut Ufsehen machen wolten / den Casum oder Speciem facti nicht bona fide, sondern parthenlich und vortheilhaftiger Weise aufzusezen / damit ex falsis praaluppositis, davon ein Consilient nicht wissen kan/die Decision ihnen zum Besten ausschlage / quod & testatur Tiber. Decian. in Apolog. contra Alciat. cap. 21. sub fin.

XXII.

CONSILIA multorum sunt tutiora, quia sincerius est judicium, quod plurimorum sententia comprobatur, cap. prudentiam. 21. pr. de officio deleg. Anch. consil. 157. Summae Prudentie. num. 3. subdens, quod consilia ubi multa, multa salus, refert Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. conclus. 764. à prim. ubi n. 3. subdit, quod hac de causa propter multitudinem sapientium, qui adfatae solent Caesar. & Principi. Princeps non errat in Jure. [Hinc Gail. 1. obs. 33. n. 3. magis presumendum esse ait pro consilio alicuius collegi, quam pro consiliis particularibus. vide Finckelthus. disput. Feud. 6. contr. 16. num. 44.]

XXIII.

CONSILII natura est, ut quamvis existet ad deliberandum, non tamen obliget ad sequendum, l. cum pater 77. §. mando 24. & ibi Bart. ff. de legat. 2. l. 1. §. idem Pomponius. 24. ubi gloss. verb. quia rem. ff. depositi. cap. cum olim. 7. de arbitris. Emmam. Costa. in l. cum tale. 72. §. si arbitratu. 4. lim. 11. n. 1. ff. de condition. & demonstrat. Cov. in cap. quamvis pactum, de pactis, lib. 6. p. 2. §. 2. n. 6. & 7. vers. secundum, & de sponsalib. p. 2. c. 3. §. 8. n. 3. Garc. reg. 10. n. 1. Menoch. de presumpt. lib. 6. pref. 34. num. 25. cum seq. Thom. de Thomaslet. in floribus legum. reg. 78. & 196. Richard. ad §. 3. Institut. de pupill. substit. n. 9. Cald. Pereira in l. si curatorem, verb. sine curatore. n. 106. C. de in integr. restit. minor. & de nominat. emphyt. quæst. 1. num. 39. Gutier. de tutel. p. 1. cap. 8. n. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 46. n. 36. cum seq. Sanch. de Mairimon. lib. 1. disp. 34. num. 24. Acac. Anton. in comment. ad l. 1. n. 67. ff. de condit. & demonstr. & ad l. Titio centum. 71. §. Titio centum. n. 64. & 65. ff. cod. tit.

XXIV.

CONSILIO mutare in melius sapientis est, l. nonnunquam 8. ubi gloss. ff. de collat. bonorum princip. Institut. de legatis. Rebuff. in tractat. nominat. quæst. 17. n. 4. Bertazol. in repet. l. si quis major. C. de transact. n. 282. Sigism. Scacc. de appellat. quæst. 17. limit. 47. membr. 1. num. 33. Et unicuique licet, gloss. in d. l. nonnunquam autb. de nupt. §. 1. collat. 4. c. mutare. 33. de Regulis Juris, lib. 6. Thom. de Thomaslet in floribus legum. reg. 186. ubi ait procedere, nisi lex in aliquo casu resistat, vel nisi mutetur in alterius præjudicium & damnum. Surd. consil. 167. n. 10. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M. concl.

435. Alphons. Narbona l. 35. gloss. s. n. 19.
tit. 3. lib. 1. Recopil.

CAP. LXXIX. De Constitutione Principis.

Constitutio principis toties obligat, quoties
fit animo condendi legem.

Ratio: quia voluntas principis est anima legis.
arg. l. 1. ff. de Constit. Princeps. Hæc autem determinata esse debet, ut fiat animo condendi legem.

Exemplum: Ergo Decreta, Edicta, Mandata & Rescripta pro lege erunt reputanda. Econtra-riò privilegia legem non faciunt.

Limita: modò tale fuerit negotium, de quo
aliàs lex condi possit.

CAP. LXXIX. De Constituto.

Axioma I.

Multa constituta durant, quæ conslituti non possunt: ita capitulum sine prælato non potest feudum solum concedere, concessionem tamen sustinet. Gothofred. Ant. disput. 7. thes. 1.

I.

Constitutum corruit corrumente contraktu, super quo est appossum; nil enim operatur stante causa simulandi. Tiraquell, multos cumulans de jur. const. possess. limit. g. n. 1. & 2. Egid. decis. 71. g. 6. in fin. Farin. 1. decis. 140. n. 11.

CAP. LXXX. De Constituto possessorio.

Quocunque juris tribuit possesso vera, idem tribuit possesso ficta per constitutum, l. quod ne-
mo 18. ff. de acquir. poss.

Ratio: quia quad translationem dominii tantum operatur fictio in casu ficto, quantum veritas in casu vero. Mev. P. 3. dec. 159.

Exemplum: ita ergo constitutarius habet remedia possessoria, percipit fructus, poterit resistere ei, qui vim in suâ possessione intentat. l. 1. §. 27. ff. de vi & vi arm. si fuerit spoliatus, potest intentare remedium recuperanda possessionis ex L. ult. C. de acquir. poss. Imò habet actionem spoliis ex can. redintegranda, Caus. 3. q. 1.

CAP. LXXXI. De Consuetudine v. infr.

Mos regionis, item usurpatio.
adde l. 13. §. ult. de
injur.

Axioma I.

Consuetudo per non-actus non inducitur, quia non entia non habent materiam neque formam. l. auctor. 23. C. de probat. Et ex nihilo nihil sequitur, Gœdd. consil. 39. n. 36. Principale enim

est & essentiale, quod sit per actus resque plurimas introducta, Gœdd. d. n. 36.

II.

Consuetudo est facti, ideoque probanda l. 22. l. 34. & ibi. Bart. Bald. Jas. Costal. d. ll. gl. ad l. 1. verb. probatis his. C. quæ sit long. consuet. Dec. consil. 538. n. 8. & consil. 558. n. 2. Cravett. consil. 624. n. 13. Mascard. de probat. concl. 423. n. 26. Paris. consil. 31. n. 14. vol. 2. c. 1. de consuet. in 6. Nec facit quod dicatur jus. cap. consuetudo 1. dist. quando enim consideratur à principio, quatenus ex actibus inducitur, facti erit, sed postquam in esse inducta juris est arg. l. si unus 27. §. pactus ne petret 2. ff. de pac. Quomodo autem sit probanda, patet ex Mynl. resp. 12. n. 23. Gail. 2. obs. 31. Mascard. de probat. concl. 123. vol. 1. etiam sapientissimos fallit. cap. 1. extra de consuet. in 6. Gilcken in l. patrum pro domini. C. de pac. vide rubr. PROBATIO, Illud adhuc note: Si consuetudo sit Juri communis derogans, ipsam non in genere, sed in specie & in eodem casu probari debere. Perez. C. de induction. n. 20.

III.

Consuetudo difficultis est probationis. Dec. consil. 215. n. 2. & consil. 402. n. 13. Menoch. consil. 8. num. 16. vol. 1. & de presumpt. lib. 2. pref. 8. n. 8. Mascard. de probat. concl. 423. vol. 1.

IV.

Consuetudo dici nequit, quæ legitimo tempore non est præscripta. cap. fin. & ibi gl. de con-
suet. l. 1. in fin. de ag. pluv. arc. l. 1. C. de serv. fu-
giriv. l. 1. C. quæ sit long. consuetud.

V.

Consuetudo debet esse rationabilis, h. e. ratione atque aetate constare, aliàs non consuetudo, sed corruptela futura esset. cap. 7. & ult. extra de consuet. Nov. 134. cap. 1. fin. Colleg. Argent. de LL. lib. 38. can. flagitia 13. caus. 32. q. 7. Moller. lib. 3. fœnestr. c. 2. vid. Gail. lib. 2. obs. 125. n. 113. vid. omnino Hieronym. Franc. ad l. 34. vers. unde si appareat. n. 5. p. 304. de Reg. Jur. confer. Aur. B. tit. 15. de conspirator. ibi: confuetudinem circa hujusmodi contra LL. introductam censemus potius corruptelam. Adhibenda enim est ratio, nec utendum pravissima consuetudinis regula. Cic. in Brut. col. 333.

VI.

Quæcumque consuetudo juri divino & natu-
rali non refragatur, illa est rationalis l. fin. X. de
Consuet.

Ratio: quia Consuetudo est lex, lex autem rationabilis esse debet. Conf. Novell. 134. cap. 1. in fin.

Exemplum: ita ergo consuetudo, quæ parentes à legitimâ excluduntur, habetur pro irrationali. Mev. P. 9. dec. 161.

Limita: hinc igitur, utut consuetudinis cuiusdam ratio reddi nequeat, vel ei aliquid rationis opponi possit, id est tamen adhuc presumitur irrationabilis. Mev. P. 2. dec. 378. & P. 9. dec. 160.

VII.

Quoties sub principe introducenda consue-
tudo, roties ejus tacitus consensus accedat, ne-
cessa est.

Ratio: quia enim populus sub Principe non
ha-

habet potestatem expresse condendi leges, ergo nec tacite.

Limita: ut constet de tacito hoc consensu, si principis talen consuetudinem toleret & non impedit.

IX.

Quocunque ad inducendum tacitum populi, & in statu Monarchico, Principis sive qui legis ferenda potestat habet, consensum sufficit, illud quoque sufficit ad consuetudinem.

Ratio: quia in tacito consensu constitutus formalis ratio consuetudinis. l. 32. §. 1. ff. de legib.

Exempli loco hinc colligitur, non requiri ad consuetudinem certos annos, multò minus de jure communi certum tempus: inò nec actus plures esse necessarios, quam ex quibus ille consensu colligatur. l. 12. ff. de Testibus.

X.

Consuetudo arte chymica nigrum in album solet convertere. Knichen. de paff. vestit. p. 2. c. 4. n. 203. Jerem. Reusner. diff. 2. de feud. tb. 73.

XI.

Consuetudo vetustissima rationabilis censetur. Cravett. consil. 21. hominis sancta. n. 12. Decian. rep. 51. n. 39. vol. 2. Ideo que approbatio Principis cum primis in ea non est necessaria, utcunque iuri communi repugnet. arg. l. hoc jure. §. dultus aqua 4. ff. de aqua quotid. ubi gl. & Ang. Alex. consil. 6. vol. 1. Jaf. in l. imperium col. 9. ff. de Juris. inò præsumptionem juris & de jure, adeoque quoad rationem non erroneam, sed certam pro se habere censetur, & in contrarium non admittitur probatio, ut tradit Cyn. Paul. de Castr. in l. si certis annis C. de paff. Felin. in cap. cum nobis col. 3. vers. scias. de testib. Regn. Sixtin. inter Consil. Marpurg. consil. n. vol. 3. n. 20.

XII.

Consuetudo qualibet iniqua reprobatur. Novell. 134. c. 1. exempl. l. 26. §. 1. vers. nec licet. C. de usur. l. 33. de adult. l. 32. §. 6. de admin. int. l. 13. §. ult. ff. de injur. C. A. de LL tb. 37.

XIII.

Conseruado locorum non potest comprehendere spiritualia, cap. 2. 3. de judic. c. 3. de consuet. Anton. Heisterman. inter Consil. Marpurg. consil. 5. n. 26. vol. 1.

CONSVETUDO dicitur forma, & quasi alterum ius naturale, ac proinde omnia potest. Surd. de alimento. tit. 1. n. 7. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. C. conclus. 806. n. 16. Fr. Nunnez de Velasco en los dialogos de contencion. de la milicia, & scientia. dialog. 3. pag. m. 76. versa.

XIV.

CONSVETUDO æquipollit veritati, l. 1. ff. de servit. & aqua. Bald. consil. 289. Quia consuetudo, in pr. lib. 4. Card. Tusch. d. conclus. 806. n. 17. Joan. Anton. Mangil. de imputat. q. 77. n. 25.

XV.

CONSVETUDO facit de non licto licitum, & è contraria, ac proinde excusat

ab omni poena, si fiat actus non licitus, Bart. in l. si fugitivus. §. apud Laeonem. ff. de ædil. editio. Dec. conf. 170. col. penult. Grat. cons. 39. & 49. lib. 2. Cravett. consil. 145. n. 12. & consil. 924. n. 16. Roland. consil. 58.

n. 19. lib. 4. Mexi. in tract. taxa pants, conclus. 3. n. 25. Joseph. Ludov. Perus. decis. 62. n. 14. Seraph. de privileg. juram. privil. 83. n. 56. Cardin. Tusch. d. conclus. 806. n. 18.

Gutier. practic. lib. 3. quest. 29. n. 22. [Wesemb. parat. de pæn. num. 10. in fin. Exemplum est. in can. objiciuntur 7. caus. 32. q. 4. ubi de Jacobo quatuor uxores habente. Augustinus inquit, his quando mos erat, crimen non erat: excusat consuetudo à dolo & culpa. l. si pignore. 22. §. fin. & ibi gloss. & Bart. ff. de pign. act. text. & gloss. in l. pignus 9. & ibi Bart. & Dd. C. eod. Consil. Arg. 88. n. 23. Bertazol. lib. 1. consil. decis. consil. 70. n. 7. à Fallo Hosliens. in cap. quædo de his, quæ sunt à Prelat. fin. consil. cap.

Blanc. in cap. 1. in pr. n. 3. de feud. cognit. Bertazol. l. consil. decis. consil. 56. n. 3. Bec. Vid. Bernh. Græv. 2. conclus. 8. consil. 1. & culpa caret, qui facit id, quod consuetum est communiter fieri. Jafon. in l. certi. §. munimos. ff. de reb. cred. n. 21. Bart. in l. si pignore. §. fin. in pr. de pign. act. Cravett.

consil. 6. n. 68. Decian. rep. 29. n. 16. vol. 1. Regn. Sixtin. inter Consil. Marp. consil. 20. vol. 2. n. 19. Hinc à contrario qui non facit, quod fieri consuevit, se suspectum reddit, adeo ut dolus etiam' eod nomine præsumatur, Rom. consil. 54. n. 6. Paris. consil. 100. n. 67. vol. 1. Bursat. consil. 82. n. 18. Cache-

ran. decis. Pedem. 109. n. 9. Cavalc. in tract. de usufr. mulier. reliqt. n. 128. Vult. inter Consil. Marp. consil. 15. n. 213. vol. 1.]

Declaro: Procedere quoad poenam, temporalem, quia quoad poenam peccati & spiritualem consuetudo non facit ex illico licitum contra legem, gloss. in cap. denique ult. dist. 4. & in cap. cum venerabilis 7. de consuetud. Felin. in cap. ex tenore. num. 12. vers. declara, de rescript. Bero. consil. 167. lib. 1. Rom. consil. 466. Videtur in princ. n. 2. Cæpol. consil. 40. Cravett. consil. 6. n. 103. Cardin. Tusch. d. conclus. 806. n. 21. & 22.

XVI.

CONSVETUDO parem vim habet cum lege, l. de quibus 32. ff. de legib. §. ex non scripto. Instr. de jure nat. gentium. cap. fin. de consuet. cap. consuetudo. 1. dist. l. 2. C. que sit longa consuetudo. Guid. sing. 803. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 78. Bellet. disquis. clerical. p. 1. tir. de favores & licor. pers. §. 3. n. 10. Bern. Grævæ. ad practic. Camera Imper. lib. 1. conclus. 36.

conclus. 36. Giurba in consuet. Messanen. in procem. n. 12. Mangil. de imputat. quæst. 15. n. 2. Stephan. Grat. discept. forens. cap. 801. num. 11. & 12. & cap. 892. n. 17. [Unde venit appellatione Juris. Mench. quæst. frequent. cap. 3. num. 32. Bernh. Græv. d. conclus. 36. n. 2. imò prævalet juri scripto, ubi sonat in turpe, l. de quibus 32. & seq. ff. de legib. Paris. consil. 13. num. 18. & seq. & consil. 14. num. 5. & consil. 21. num. 14. lib. 1. Mangil. d. tract. de imputat. q. 74. num. 4. Et est potentior statuto, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. §. 1. num. 78. Joan. Maria. Novar. quæst. forens. 103. num. 2. [Hinc excedens consuetudinam formam legem ipsam excedere dicitur, Menoch. 2. arb. jud. cas. 71. num. 1.] Hinc contra veterem Consuetudinem nec litera præsidis provinciæ attenduntur, sed tanquam subreptitiæ rejiciuntur. Perez. C. de Can. Lari- gation. tit. n. 8. Imò legem consuetudinæ approbatam non tollit Rescriptum motu proprio latum. Brunnem. ad l. un. C. de Collat. donat.

Limita, si scil. sit inveterata & longo tempore firmata. l. 2. C. que sit longa con- fuetudo. l. 1. §. ult. de ag. pluv. arc. Costal. ad l. 32. de LL. quamquam si non concurredat cum lege, eique sit contraria, lex ei semper præferatur, cum error potius & abusus, quam usus & consuetudo dicenda sit. d. l. 32. l. 39. de LL. d. l. 1. C. que sit longa consuet. Giph. ad §. ult. Institut. d. l. N. G. & Civil.

Limita II. contra legem, quæ contraria consuetudinem prohibet, nulla consuetudo potest introduci. Brunnem. C. de Decurion. column. 5. Privilegium tam non potest. ibid. in fin. potest siquidem consuetudo per legem abrogari & prohiberi. autb. Nausfragia C. de furt. l. 3. §. 5. de Sepulchr. viol. Brunnem. C. de re milit. col. 2.

XVII.

CONSVETUDO est optima legum. interpres. l. minimè 23. ff. de legib. l. si de interpretatione 37. ff. eod. tit. c. cum dilectus 8. de consuet. Sylvan. consil. 88. n. 27. Tiraquell. de Nobilit. cap. 10. n. 9. Afflict. Neapol. decif. 166. num. 9. & decif. 173. n. 3. Menoch. consil. 32. n. 44. & consil. 390. n. 21. & consil. 577. num. 2. & 3. vol. 3. Mascard. de probat. conclus. 145. n. 10. Brunor. à Sole in locis communibus verb. consuetudo 6. Cardos. in praxi Judicem & Advocat. eod. verb. n. 3. Cald. Pereira int. si curatorem. C. de in integr. restit. minor. verb. contra- clam. n. 29. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de clericō debitore. §. 12. num. 27. Mendez

à Castro in praxi Lusit. lib. 2. c. 1. num. 12. Camill. Borell. in summa omnium decis. tit. 14. num. 88. Cened. practic. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 3. num. 11. Rot. decis. 642. num. 15. in fin. apud Farinac. p. 1. recent. Maril. decis. 74. num. 4. Giurba consil. crimin. 19. num. 42. & 54. & consil. 39. n. 64. [Et standum est declarationi, quam dedid consuetudo Mar. Socin. 105. num. 28. lib. 3.]

XIX.

CONSVETUDO potest introducere, quicquid potest privilegio concedi, Oldrad. consil. 172. Quia omnes, in princ. & consil. 146. in fine. & consil. 254. n. 8. vers. quinto opponitur. Anchār. consil. 50. Con- fuetudo. Bald. consil. 49. In facto, lib. 1. ubi quod circa jurisdictionem conferendam & equiparantur consuetudo, & privile- gium, & consil. 289. Quia consuetudo, in princ. lib. 4. ubi quod pedagium potest de consuetudine competere, sicut ex privi- legio, refert Card. Tusch. d. tom. 2. concl. 808. per totam. ubi n. 11. post Bald. consil. 338. in fin. lib. 1. subdit, quod privilegium dici- tur esse majoris auctoritatis, quam sim- plex consuetudo, & n. 13. post Zabarell. in Clem. 2. §. illi vero. n. 4. in 10. notab. de estate, & qualit. declarat, quod semper à pari non procedunt consuetudo & privile- gium, quia si derogatur consuetudini, non censetur derogatum privilegio.

XX.

CONSVETUDO est interpretativa. Privilegiorum, & scripturarum, quæ ex decennii lapsu interpretantur, Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 57. Gutier. pract. lib. 3. q. 62. num. 26. Molin. de Justit. tom. 3. diff. 590. conject. 9.

XXI.

CONSVETUDO potest, quicquid potest pactum, Gemin. consil. 139. n. 1. in fine. ubi intelligit affirmativè. Bald. consil. 349. Si hoc queritur, in fine vers. in con- trarium, lib. 5. ubi quod valet consuetudo in iis, quæ sunt valida per pactum, Card. Zabarell. consil. 146. num. 3. ubi intelligit, quando ab eodem procedit consuetudo, & pactum, Card. Tusch. d. tom. 2. lit. C. conclus. 807.

XXI.

CONSVETUDO potest, quicquid pot- est præscriptio, & quæ per præscriptio- nem induci possunt, multo magis per consuetudinem. Feder. de Senis consil. 151. Thema tale est, in princ. n. 1. vers. nec credo. Aegid. Bellam. consil. 27. n. 4. vers. circa secundum. Card. Tusch. d. tom. 2. lit. C. concl. 809.

XXII.

XXII.

CONVENTUDINE introduci potest, quicquid potest statuto, Lap. alleg. 43. in fine, Franch. in c. unic. §. statutum, in fine, de clericis non ressd. lib. 6. Federic. de Senis cons. 17. n. 3. vers. præterea. & cons. 277. n. 1. circa fin. vers. secundò probatur. ubi quòd regulariter valet argumentum de uno ad aliud. Cravett. cons. 137. n. 3. Alex. cons. 52. n. 7. vers. si ergo lib. 5. & cons. 19. Quoniam, n. 9. vers. quia à pari procedunt, lib. 6. ubi quod quantum ad causam efficientem sunt paria, refert Card. Tusch. d. tom. 2. conclus. 710. per totam [Wes. cons. 53. n. 59. Myns. resp. 49. n. 26. siquidem consuetudo nihil aliud est, quam Lex sine statutum tacitum. §. sine scripto. Inst. de jur. N.G. & C. & quod statuto potest induci, idem etiam inducetur consuetudine. Joh. Andr. in addit. ad Specul. de instrum. edit. compendiosè Myns. d. resp. 49. n. 26. Vult. inter Consil. Marp. cons. 29. vol. 2. n. 39.

XXIII.

CONVENTUDO est interpretativa contractuum, l. quod si nolit. 31. §. qui assida 20. ff. de adilit. editio. Magon. Florent. decis. 56. n. 3. & Lucensi decis. 7. n. 21. Menoch. de arbitr. casu 83. n. 10. Camil. Borell. in summa omnium decis. tit. 14. n. 93. Gabr. concl. 1. 6. de consuet. Surd. decis. 223. a. n. ubi ait, quod facit contrahere partes secundum eam, dev. Infra de contract. §. ult. & in E.V. consuetudo regionis attendenda est l. 71. de contraben. Em. & de alim. tit. 1. quæst. 66. n. 6. ubi dicit, quod qualibet dispositio recipit interpretationem à consuetudine.

XXIV.

Quicunque non est subditus illius Reipubl. in qua vigeat consuetudo, ille per consuetudinem non obligatur.

Ratio: quia consuetudinis idem effectus, qui legis expressa, atque lex expressa etiam forenses non obligat.

Limita: nisi quando occurrit publica utilitas exigendi Collectas ob bellum imminentis, aut quando consuetudo vel statutum afficit ipsas res, quarum respectu Domino territorii obnoxii manet illi, qui ibi bona possident. Perez. Cod. de in- ditt. n. 22.

De Consuetudine vicinitatis vid.
Infra vicinitas.

CAP. LXXXII.

De Consuetudo, Solito,
Usitato.

Axioma I.

Ea, quæ sunt moris & consuetudinis, i.e. quæ solent inter contrahentes convenire, in bonæ fidei judicium veniunt. l. 31. §. 20. de edil. edit. l. 2.

Evit. Cujac. in Comment. ad lib. 7. African. l. 61. §. 8. de furt. ubi JCetus 1. Exemplum ponit de stipulatione dupla; quæ cum assidua sit & frequens in venditione mancipii, idcirco placuit, ex emto agi posse in duplum, etiamsi duplum vendoris non caverit...

2. Quod in generali hypotheca soleret ita ca- veri, quæ habeo, quæque habiturus sum. l. ult. C. de remiss. pign. si quis obligaverit bona sua, nullo alio adjecto videtur etiam obligasse futura. l. ult. C. quæ res pign. obligat.

3. Nec alia ratio est, cur in locatione ædium investita & illata ab inquilino tacite sunt pignori obligata ob mercedem, quam quod ita conveniri solet.

4. Et hoc argumento posset hodie defendi, in omnibus testamentis tacite intelligi clausulam Codicillarem, quod soleat adscribi, frequentissime, & omnino nostrorum ferè ea sit mens, quæ Lucii Titii in l. penult. §. ult. de leg. 2. ut judicia sua valeant quoque modo.

5. Eodemque argumento defendit ille atros auctoritate Martini & Theodori comprobatus: ut ita demum dos profectitia mortua filia in matrimonio redat ad patrem, si mortua sine liberis, quod ita pacisci inter se solerent sacer & gener, si in matrimonio sine liberis decelerit, quod vulgare pactum dicitur. l. Bebius 30. de pact. do- tal. bat Cujac. II.

Quod consuetum est etiam est necessarium. c. ex parte 18. d. Consil. Everth. in Top. loc. ab usitato. n. 3. Zang. de Except. c. 9. p. 2. n. 26. lib. 3. Cujac. in Paul. ad edil. l. 4. de pact. alium canonem es- format: Quod vulgo fieri solet, inquit, sapientibus in Legem, & habetur profacto vel pro dicto, et si factum vel dictum non sit. l. ult. v. si enim partis C. de fidej. unde colligunt ea, que communiter & vulgo fieri solent, in legem abire. Cujac. in l. 4. de pact. in Paulo. C. de fidej. explicationem vide ex- exemplum in Bachov. lib. 1. de pign. c. 11. n. 1.

III.

Consuetudo fieri, in dubio facta esse presumuntur, per tradita à Bald. in rubr. C. de fid. in pr. n. 8. vers. item quia non est incendum. C. si cert. per l. quod si nolit. 31. §. quia 20. de adil. edit. c. ex parte 18. de consil. Scb. Sapia in l. si emancipato. C. de collect. n. 30. & ibi Riminald. n. 50. Menoch. de presump. l. 6. praf. 14. n. 16. Mascard. de probat. concil. 781. n. 5. vol. 2. Vult. inter Consil. Marpurg. consil. 22. n. 10. vol. 1.

CAP. LXXXIII.

De Consumptione.

Consumptione quis fructus suos facit. l. si pi- gnore 22. §. spredo 2. de pignorat. act. l. adversus 4. de crim. expil. hered. etiamsi sit malæ fidei pos- sessor, à quo tamen condicuntur l. C. d. condit. ex L. ubi Wesemb. in Comment. C. n. 12.

CAP. LXXXIV.

De Contractu & Con-
ventione.

Axioma I.

Contractus sunt facti. l. consilio 7. §. fin. ff. de cur. sur. l. 5. de juss. & jur. Mozz. de Orig. contr.

N n. 3.

n.3, ideoque non presumuntur, text, in e. cum in jure, de offic. deleg. & cap. 1. de constitut. in b. l. in bello 12. §. facti 2. de captiv. & post. l. aseveratio 10. Cod. de non num. pecun. l. 1. C. de probat. Vult. inter Consil. Marpurg. conf. 15. n. 25t. vol. 1. quod intellige à principio, quando sunt; postquam enim sunt in eis producti, dicuntur esse juris. l. si unus 27. §. pactus ne peteret 2. ff. de pact. Gomez, ad §. supercif. Inst. de action. n. 23. quomodo autem probari & deduci debeat, an aliquis contractus nominatus sit vel innominatus, v. ap. Modest. Pistor, 1. consil. 13.

II.

Quoties utriusque factio seu consensu expresso, seu tacito inducitur obligatio, toties est verus contractus.

Ratio: quia sic vere id inter partes actum, ut unus alteri teneretur & obstringeretur.

Exemplum suppedant omnes veri contractus nominati & innominati.

Limita, ut consensu tacitus toties inducat veram obligationem, quoties alter contradicere poterat & debebat. l. qui patitur. 18. ff. Mand.

III.

Quoties ex unius facto tantum & alterius praesunto consensu inducitur obligatio, toties est quasi Contractus. Tit. Institut. de Oblig. ex quasi Contractu.

Ratio: quia sic factum ex aequitate conventionem esse factam singunt iura. Hinc non poterit quis hoc casu vere, sed saltem quasi seu improprii contraxisse dici.

IV.

Quoties contractus speciale nomen habet nulli alii contractui applicabile, toties est nominatus.

Ratio: quia tale speciale nomen infert quoque specialem & à reliquis contractibus distinctam formam; in hâ vero consistit natura contractuum nominatorum. vid. Hahn, ad Wcl. Tit. de pact. n. 2, ita ergo si partes inter se convenient, ut unus rem sive operam præster, alter vero det mercedem, nominatum hoc est negotium, scil. Locatio Conductio. Confer Guid. Tact. de Contrab. stipul. cap. 1. n. 59.

V.

Quicunq; contractus tantum causam, i. e. dationem seu factum habent, sed speciali nomine designantur, illi sunt innominati. l. 7. §. 2. ff. de pact.

Ratio: quia hi ob varietatem negotiorum certam formam respnuunt, & consequenter etiam specificum nomen.

Exemplum. Ita ergo contractus estimatorius & permutatio erunt contractus innominati: Et quamvis nomen habeant, hoc tamen non est nomen juris seu speciale, & uni alicui contractui proprium. vid. Struv. Synt. J. C. Exerc. 25. n. 16.

VI.

Quoties judex non adstrictus est ad conventionis terminos, sed ex bono & aequo aliquid, quod non convenit, adjudicare potest, toties contractus est bona fidei. Quoties vero adstrictus est, toties est stricti juris, quia bona fidei consentaneum est benignè & ex aequitate, etiam ultra id, quod gestum est, interpretari actum, quod secus est in stricti juris Contractibus.

VII.

Quoties contractus est bilateralis, toties judex ex bono & aequo aliquid supplere potest.

Ratio: quia in contractibus bilateralibus non poterunt omnia à partibus exprimi, ob mutuas, quæ utrinque interveniunt, præstationes, ergo quædam hic relinquenda erunt judicis arbitrio. Sunt igitur ex veris Contractibus bona fidei omnes confessuales & sequentes reales: commodatum, depositum, pignus, arg. §. 28. Inst. de action. Ex quasi contractibus Tutela administratio, Negotiorum gestio, hereditatis & rerum communio. Ex innominatis Contractus estimaturius & permutatio.

IX.

Quoties Contractus est unilateralis, toties judex strictè secundum terminos conventionis pronunciare debet.

Ratio: quia cum hic de unius tantum obligatio agatur, adeoque mutua præstationes non occurant, hinc impunit sibi partes, quod non expresserint ea, ad quæ se voluerunt obligare. Exemplum est in mutuo, stipulatione, literarum obligatione, indebiti solutione, finium regendum, & hereditatis aditione.

IX.

Quoties queritur de contractu incundo, toties omnes contractus sunt bilaterales, quia ad omnem contractum requiritur utriusque partis consensus, quamvis hic in aliis sit verus, in aliis vero presumptus.

X.

Quoties vero queritur de effectu obligandi, toties contractus sunt vel unilaterales, vel bilaterales. Non enim omnes contractus æque ex utraque parte semper obligant, sed nonnunquam ab una parte claudicant. quicunque autem contractus ab utraq; parte producent obligationem & actionem, illi sunt bilaterales; Quicunque vero ab una tantum parte obligant, vocantur unilaterales. vide Lauterbach. Vol. 1. disp. 9. d. 17.

XI.

Quicunq; contractus sui naturâ gratutius, ille intercedente mercede degenerat in locationem conductionem. §. fin. Inst. Mand. alii vero re intercedente in contractum innominatum.

Ratio: quia eo casu omnia substantialia locationis aut contractus innominati eidem convenient. Exempla sunt in deposito, commodato, mandato.

Declara: ut procedat (1.) dummodo ab initio mercede fuisse constituta, secus si ex postfacto remunerandi causâ aliquid oblatum fuerit. l. si remunerandi. 6. pr. ff. Mandati. (2.) dummodo sit factum locari solitum.

XII.

Quoties pecunia non ut quantitas, seu ut non numerata, sed ut species intervenit, toties est contractus innominatus, ut si alicui pecuniam non numeratam, sed v. g. in arcâ reconditam datum me promittam, ut ædes mihi extruat.

XIII.

Contrahentibus naturaliter licet se invicem circumvenire. l. 16. §. 4. de minor. modò id fieri negotiatio seu negotiativè & sine proposito fallendi. Grot. de J. B. & P. Lib. 2. c. 12. n. 26.

XIV.

XIV.

Contractus in dubio censetur celebrans se-
cundum conseruidinem loci. l. certi conditio 9.
§. si nummos 8. ff. dreb. cred. ac is contractus ini-
tus censetur, qui magis in provincia, ubi contra-
ctum est, frequentatur. post Everh. & Mascard.
Joh. à Sand. lib. 3. tit. 6. def. 10. p. 247. l. cum fun-
dus 48. ff. de evit. l. si publicanus 4. §. fin. de pub-
lican. Gail. 2. obs. 8. n. 6. v. inf. axiom. ult.

XV.

In contractibus nominatis resolutione totius
contractus non est locus sub pretextu conven-
tionis vel non servata promissionis, etiam in sub-
stantiis, sed agi debet vel ad implementum,
vel ad intercess. salva interim in reliquis conven-
tionis principali. l. sicut 5. C. de O. & A. Everhard.
tom. 1. confil. 17. n. 57.

Recte in nominatis contractibus: nam si tan-
tum nudae conventioni à duobus initia, vel inno-
minato contractui unus prior contravenerit, al-
ter ad observantiam contractus non tenetur. cap.

confititus 7. extra de pen. cuen fructu quis sibi fi-
dem postulat ab eo servati, cui fidem à se præsti-
tam servare recusat. c. fruſtra. 75. de R. I. in 6. gl.
in d. c. constitutus. & can. infidelis 2. caus. 8. q. 2.
& l. quo 54. §. inter locatorem. ff. locat. quod
adeo verum est, ut etiam procedat, si quis in re
minima fidem non servaverit, quoniam nihil
minus alter poterit à contractu recedere. l. confil.
28. n. 11. col. pen. vol. 2. Bald. in l. 7. §. pæta
convenia. n. 1. vers. secundo nota. ff. de pæt. Grat.
in conf. 3. n. 7. vol. 1. Roland. conf. 53. n. 29. vol. 1.
Cagnol. in l. si quis major. n. 195. vers. in terminis
nostris. C. de transact. Pacian. 1. confil. 1. n. 98.

XVI.

Omnis contractus, nili appareat aliud, de quo
convenierit, secundum naturam ipsius, quam à ju-
re habet, factus præsumitur per ea, quæ respondunt
Decian. conf. 48. n. 2. vol. 1. & conf. 13. n. 56. &
confil. 45. n. 13. vol. 2. Menoch. confil. 410. n. 41.
Vult. inter Conf. Marp. confil. 33. vol. 1. n. 29.

XVII.

Quilibet contractus talis in essentia esse præ-
sumitur, qualis figura literarum ostendit. l. cum
precibus 18. C. de probat. l. emptione. 3. C. plus va-
lere, quod agitur. W. el. conf. 2. n. 14. non enim in
contractibus nedum clauila, sed nec minimus
verbū debet esse sine virtute operandi. l. in
rur. C. de contr. emt. n. 16. Dcc. confil. 473. n. 3.
Wesemb. conf. 52. n. 46. Schurff. confil. 32. n. 30.
cent. 1. Gilman. 4. 1. vot. 14. num. 63. cum verba
contractus sint forma contractus, qua dat eis
rei. Bald. in l. quories. C. de suis & leg. hered. Gil-
man. d. loc. n. 81.

XVIII.

Iustum est contrahebitum voluntatem magis,
quam verborum conceptionem inspicere. l. fin.
C. quares pign. obl. l. sed falsus 6. §. si fundus. 1.
ff. de cour. emt. l. semper in stipulationibus 34.
de R. I. Cum in contractibus veritas rei magis,
quam scriptura persicere debet. l. i. C. plus vale-
ra, quod agitur. Gilman. 4. 1. vot. 19. n. 71.

Limita, verum esse in contractibus bona fidei,
cum in stricti juris contractibus magis verba-

quam mensattendatur, & tantum dictum, quan-
tum scriptum intelligatur. l. quicquid ad strin-
genda 99. & ibi Doctors de Verb. Obligat 1. con-
senſu 2. de O. & A. Gomez. ad S. actionum. Insti-
de alt. num. 4. in fine, inque hisce hoc quasi pro-
prium, ut in illis non sit extensis, & propere id,
quod scriptum reperitur, stricte inspicatur, ut
declarat Elarer. in c. 1. num. 2. qual. Dom. propr.
feud. privil. ubi aut non esse nostrum conventio-
nes & contractus extendere l. fiduciſſores Magi-
ſtratum 68. §. pro Aurelio 1. ff. de fiduciſſus. Unde
Bald. in l. ex hoc jure de juri. & jur. n. 16. à ten-
ore contractus nullo modo recedendum esse, &
à verbis eius: quia inquit vera interpretatio con-
tractui est, quæ legi potest, quippe cum horum
lectio non recitantem, sed quem tenor scripture
designat, adjuvat, & quod in contractibus verba
sunt attendenda, & omisso habeatur pro omis-
so, Decian. r. ff. 21. a. n. 3. uisque ad 8. vol. 2.

XIX.

Contractus in dubio præsumitur licitus & le-
gitimus, non foeneratus & usurarius. Bald. in l.
rogati. §. si tibi. ff. si cert. per. Alex. confil. 200.
n. 4. Cravett. confil. 29. n. 8. & 245. n. 2. Socin.
jun. conf. 83. n. 6. vol. 2. Roli. à Vall. conf. 96. n. n.
vol. 2. & n. 58. Bursat. confil. 17. n. 4. Ant. Gabr.
lib. 1. conclus. 2. n. 3. Bertazol. lib. 1. confil. decis.
confil. 226. n. 3.

XX.

Contractus illicitus juramento firmari non
potest. l. 5. C. de LL. ubi v. not. Jo. Ande. in addit.
ad Specul. de renunt. §. 1. vers. & quia hec Joh.
Fabr. in l. fin. C. de pæt. pig. Faucher. inter Cons.
Germ. conf. 46. n. 4. tom. 4. Joh. Petr. Anch. ar.
anv. quest. lib. 2. quest. 20. num. 1. immo quando in
contractibus suspectis adhibetur juramentum, eo
ipso contractus redditur magis suspectus. Bald.
conf. 275. col. 2. vers. nec predictio obſeruantibus. vol. 5.
Socin. fin. confil. 21. col. fin. vers. tertius autem
vol. 2. & alii plures quos recenteſ Tiraq. de retract.
convenit. in pref. n. 16. Calcan. confil. 26. n. 20.

XXI.

Contractus in dubio censetur innominatus.
l. i. ff. de affim. aet. l. i. ff. de prescript. verb. Jas.
in l. 7. §. quin immo. num. 5. ff. de pæt. l. in princ.
n. 6. ff. si cert. per. Andr. ab Esca. de pæt. n. 488.
Boér. decis. 144. Pinel. latè. C. de reſcind. vend.
fol. 32.

XXII.

Talis præsumitur contractus, qualis denomi-
nat à partibus. Narte. confil. 49. n. 14. & 34. &
conf. 194. n. 1. Alex. confil. 142. n. 2. Sym. conf. 20.
n. 40. v. Infr. nominatio.

XXIII.

Contractus & distractus sunt diversi, l. fin. &
ibi Bald. not. C. si Tutor vel Curat. interven. ma-
xime, quando nulla identitas rationis concurredit.
Everhard. à Mittelb. in Top. in loco à contractu. ad
distr. num. 12. ubi pro hujus axiomatis intellectu
vid. pl.

XXIV.

Contractus assimilatus regulatur secundum
naturem illius contractus, cui assimilatur. text.
in l. i. §. si quis servum 19. ff. depos. & in S. adeo
Inst. locat. text. in l. naturalis. §. si factio 4. ff. de
prescr.

præfir. verb. Jason. in l. 1. n. 75. cum seq. C. de Jure Emphyt. ubi dicit hoc procedere in contrahibus nominatis, secus in contrahibus innominatis. Gail. 2. obf. 23. n. 22.

XXV.

Contractus est irrevocabilis. *l. sicut ab initio s. de O. & A. l. 10. C. de lib. caus. l. 3. C. de rescind. vend. auth. Sacramenta puberum C. si advers. vend. Carpzov. 5. resp. 114. n. 2.*

Amplia: in Contratu Civitatis: nam si semel rite tem suam viderit, non potest prenitere, licet pingvior Emptor supervenerit, quod secus est in filio. *l. 21. in fin. ad municipal. l. 1. C. de vend. reb. Civit. Perez. C. eod. n. 7. Amplia (2.) in Contractu principis, e. g. si cui fundum patrimoniale in Emphyteus in concessit, hanc prætentu pingviorum licitationis ei auferre nequit. l. 3. C. de fund. patrim. Perez. Cod. eod. n. 12. neque fundo vendito meliorato Canon augeri potest. Perez. Cod. de fund. rei privat. n. 3. 4.*

Fallit haec regula *l.* in contrahibus dolo initis, *l. 8. C. de jud. Carpz. d. loc. n. 72.* Controvertitur, an contractus testamento celebratus, vel in alia ultima voluntate mutet suam naturam, & revocabilis sit, non secus quam ipsa voluntas ultima. vide in utramque partem Vasq. lib. 3. contr. e. 51. n. 1. pro negativa tamen magis inclinatur, vid. de hoc axiom. infr. sub rubr. *pænitentia.*

XXVI.

Contractus, à quo lex removet potentiam vel quem prohibet, ipso jure nullus est. *l. 58. in fin. de rit. nupt. lib. 5. C. de LL. Bald. in cit. C. plus valere quod agitur. l. libertum minorem ff. de jur. patr. cap. 1. de reb. Eccl. non alien. in 6. l. 2. in princ. l. 3. l. 4. C. de pæd. min. l. 55. ubi Bologn. & Jason. ff. de legat. Franc. Milane. decif. regn. Sicil. 2. n. 153. & decif. 16. n. 23. lib. 2. per l. cum lex 46. ff. de fidejuss. Goedd. inter Conf. Marpurg. confil. 24. n. 135. vol. 1.*

XXVII.

Contractus ad tempus certum restrictus, transacto illo finitus & nullus censetur. *l. cum qui 56. §. qui ita 4. & ibi Jason. n. 7. de V. O. Regn. Sixtin. inter Conf. Marp. confil. II. n. 29. vol. 1.*

XXIX.

Contractum violare non licet contrahenti. *l. 1. ff. de pæct. l. 1. ff. de constit. pecun. adeo ut nec Princeps quidem à contractu, quem fecit pro arbitrio, recedere possit. Bald. Calfr. in l. digna C. de LL. ac ne ab eo quidem quem cum subditto celebravit. cap. 1. ubi Dd. de probat. adeo ut ne de plenitudine sua potestatis hoc facere possit. Myns. resp. 24. n. 19. Vasq. controvers. illust. C. 26. n. 6. Decian. confil. 35. n. 1. vol. 2.*

XXIX.

Conventio qualibet in dubio censetur esse realis, & sic transitoria ad heredes, non autem personalis. Quia intentio contrahentis in dubio talis esse præsumitur, ut non solum sibi, sed etiam heredibus suis prospicere velit. *l. 7. §. pæctorum 8. ff. de pæct. l. pæctum 46. ff. eod. l. 1. pæctum 9. ff. de probat.* Quod procedit non solum in probatione facti negativi, v. c. si quis ab alio stipuletur, ne sibi vim inferat, sed etiam in obligatione facti affirmativi nisi res, qua in contractum vel stipu-

lationem deducitur, cui natura ad heredes non transeat. *l. 3. §. morte ff. quib. mod. iusfr. amitt. vel nisi factum cohæreat persona, & sit electa industria persona. l. unic. §. ne autem C. de caduc. toll. l. inter artifices 31. ff. de solut. vel nisi alter inter contrahentes sit conventum. l. Aurelius 28. ff. de liber. leg. l. non solum 8. §. tale 3. eod. Gail. 2. obf. 2. n. 17. cum seqq.*

XXX.

In contrahibus conditionalibus quoad acquisitionem non inspicimus tempus contractus, sed conditionis existentis. Everhard. in Top. loc. à contract. ad distract. n. 10. Declarat, quando conditio est potestativa, non autem quando est casualis vel mixta; tunc enim conditio trahitur retro & inspicitur tempus contractus, text. in l. quidam cum filium 132. §. fin. de V. O. l. 1. l. qui balneum 9. l. potior 11. ff. qui pot. in pign. l. Titius 4. ff. que res pign. obl. l. si filius 1am. 78. & ibi Bard. de V. O.

XXXI.

Quando removentur substantialia contractus, ipse quoque contractus removet videri debet. Salicet. in Auth. Sacramenta. n. 10. C. s. advers. vendit. l. non Codicillum 14. C. de testam. l. cum manu fata 80. §. fin. de contrab. empt. l. Lucius 24. depos. Welembec. 1. confil. 14. n. 38.

XXXII.

Contractum in dubio semper interpretamur de eo, qui minus onerosus est debitori. *l. Labo 21. ff. de contrahend. empt. l. cum queritur 26. de reb. dub. Welemb. confil. 2. n. 19. & 21.*

XXXIII.

Contractum quemvis estimamus ex formula & conceptione verborum. *l. non figura 38. ib. omitione quam exprimum litter. obligamus. de O. & A. l. si ita stipulatus 126. §. Chrysogonus 2. de V. O. Tiraq. de retract. lignagier. §. 30. eschang. gloss. l. 7. Limita, si formalia contractus aliud exigunt, tum ei potius quod actum est, quam quod figura verborum profert, iaharemus. l. promittendo 41. de Jur. dot. l. 17. de LL. Tiraquel. de retract. genitil. §. 1. gloss. 14. ubi ait: contractus estimandus venit ex virtute, vi & effectu; non à verborum conceptione, quibus contrahentes abusi forte fuerint. Welemb. confil. 12. n. 30.*

XXXIV.

CONTRACTUS ex conventione partium legem accipiunt. *l. 1. §. si conveniat 6. ff. depositi. l. contractus 23. ff. de Regulis Juris. l. lege 10. C. de pæctis convent. l. 1. C. de oper. liber. l. 1. C. commodati. cap. contract. 85. de Regulis Juris. lib. 6. Calfr. confil. 472. Viso supradicto, in pr. lib. 1. & conf. 145. Videndum est, in fine, & conf. 219. in causa, que vertitur, col. 2. versic. contractus autem lib. 2. Soc. confil. 167. Non inutilis. vers. postremo, & confil. 154. Consultationem, circa princ. lib. 2. Thom. de Thomasset. in floribus legum. regul. 8. ubi dicit procedere, quando contractus sunt legitimè facti, Petr. de Greg. de concess. feud. part. 3. quest. 1. ver. exp. premisis. Menoch.*

noch. conf. 52. n. 58. & conf. 477. n. 3. Oct. Glorit. resp. 7. n. 6. Surd. consil. 383. n. 6. Cald. Pereira de renovat. emphyt. quasf. forens. consil. 38. n. 1. Pichard. ad §. si quis alium, n. 2. Inst. de inutilib. stipulat. Seraphin. decis. 787. num. 2. Cardos. in praxi Judicium & Advocat. verb. contract. n. 12. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. C. conclus. 980. Rot. decis. 669. n. 4. apud Farin. p. 1. recent. ubi quod à partium conventione recipit formam contractus, & decis. 415. n. 4. apud eundem, d. p. 1. recent. ubi ampliat, etiam fuerit conventum ultra, vel præter naturam contractus.

XXXV.

CONTRACTUS claudicare non potest, quia debet esse obligatorius hinc inde. l. Julianus. 13. §. si quis 27. ff. de actionib. empti, l. quid tamen 21. §. penult. ff. de recept. arbitr. l. Labeo 19. ff. de verb. signif. Alex. 40. Circa primum, in princ. lib. 5. & consil. 121. Uffis in princ. eod. lib. 5. & consil. 23. Consideratis. n. 6. & 7. lib. Aegid. Bellam. consil. 33. col. pen. n. 62. Thom. & Thomasset. in floribus legum, regul. 84. ubi ait procedere, quando militat eadem ratio, Menoch. consil. 122. n. 39. Surd. decis. 52. num. 9. Cald. Pereira in l. si curatorem verb. bunc contractum, n. 4. C. de in int. g. rest. minor. Franc. à Sousa in repet. §. actionum, Inst. de actionib. p. 4. n. 27. Card. Tusch. d. tom. 2. lit. D. concl. 982. per totam. ubi à n. 10. multipliciter limitat, Mantic. decis. 186. n. 4. [Unde Brocardicum hoc non semper procedere ait Rittershul. part. 5. Nov. c. 10. num. 6. arg. Nov. 127. ubi donatio propter nuptias ex parte mulieris dicitur valida etiam sine insinuatione, non vero ex parte mariti. Alia exempla habentur in contrarium, in tom. regular. jur. pag. 263. l. 13. §. 29. ubi gl. de A.E.V. Etsane omnino distinguendum inter contractus constitutendos & constitutos. Nam ab initio sane constitui contractus ita potest, ut ex latere unius contrahentis plura, alterius pauciora desiderentur: at contractu jam constituto, non potest aliquid eorum demiri, quæ ad essentiam ejus pertinent.]

XXXVI.

CONTRACTUS non debet operari ultra intentionem agentium, l. non omnis 19. ff. si certum petatur. l. in agris 16. ff. de acquir. rerum dominio, l. 2. ff. de bis, que in testam. delentur, l. legata inutiliter 19. ff. de legat. l. cum tale 72. §. ult. ff. de condit. & demonstr. l. age cum Geminiano 3. C. de transact. Conan. Comment. Juris Civilis, lib. 7. c. 1. n. 13. Ant. Gom. 1. 22. Tauri, n. 24.

XXXVII.

CONTRACTUS sunt ab initio voluntatis, ex post facto necessitatibus. l. non idcirco 12. in fin. Cod. de contrab. empt. l. se mandavero 22. §. sicut u. ff. mandati, l. cuius bonis g. in princ. ff. de curat. furiosi. sicut ab initio 5. C. de action. & oblig. l. de contractu 3. C. de rescind. vendit. l. quamvis 39. C. de transact. l. eo, quod 10. C. si certum petatur. l. si quis argentum 35. §. fin. C. de donat. Alex. consil. 40. Circa primum. n. 2. lib. 5. Bald. consil. 381. Factum tale est, lib. 4. Tiraq. in l. si unquam verb. libertis. n. 15. C. de revocandi donat. Gutier practic. lib. 3. q. 43. n. 14. Thom. de Thom. in florib. legum, regul. 6. ubi ait procedere, quando contractus jure sunt perfecti, secus vero si superveniat fraus & dolus, vel ab eis de consensu utriusque partis recedatur. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 13. n. 7. Cardos. in praxi Judicium & Advocat. verb. contract. n. 8. Seraph. decis. 427. n. 2. Card. Tusch. d. tom. 2. lit. C. concl. 983. per totam. ubi n. 5. limitat in contractu nominato, conditionali, celebrato gratia unius partis tantum, quia potest revocari pente te conditione.

Ex hoc Axiomate sequitur, quod capo, post quam hospitium aperuit, nauta postquam navigationem incepit, cogi possit, ut ille hospites recipiat, hic naviget. Perez. C. de Navicul. n. 38. Limita: Contractus etiam ab initio interdum sunt necessitatis; urgente enim necessitate publica, ubi non potest expectari superindictionis exactio, licetum est principi per manus injectionem urbes, oppida & divites compellere ad pecunias sibi mutuò dandas, quas deinde cum modico interesse ex redditibus reddit. Perez. Cod. de Superindict. n. 5. Provinciales coguntur fisco vendere frumentum, Perez. C. de condit. in publ. horreis n. 1. Vicini deficienteibus navibus cogi possunt suas præstare & certa mercede frumentum publicum advehere. Perez. C. de navicul. n. 21. seqq.

XXXIX.

CONTRACTUS aut totus acceptandus, aut totus repudiandus; l. cum queritur 16. ff. de administr. tutor. l. nam absurdum 7. ff. de bonis libert. Tiraquel. de re tract. convent. ad fin. tit. n. 4. cum seqq. Steph. Gratian. discept. forens. c. 301. n. 57. Cald. Pereira quest. forens. consil. 39. Fachin. consil. 59. n. 10. lib. 1.

XXXIX.

CONTRACTUS omnis, seu quælibet dispositio, promissio, vel pactum, etiam juramento firmata, intelliguntur rebus sic stantibus, l. continuo 137. §. cum quis 6. ff. de verb. obligat. l. quod Servius. ubi gloss. ff. de condit. ob causam. l. querens 54. §. inter locatorem. ff. locati. Hippol. consil. 76. N. 3. n. 31.

num. 31. vol. 1. Tiraquel. in l. si unquam, in
princ. n. 166. C. de revol. donat. Mafcard.
de prob. conclus. 1131. n. 27. & conclus. 157.
n. 7. Surd. consil. 418. num. 8. & consil. 445.
n. 35. & de alimentis, tit. 2. quest. 15. n. 187.
& tit. 8. privil. 56. n. 6. & decis. 326. n. 31.
Gutier. pract. lib. 3. quest. 42. n. 37. & 38.
& de tutel. part. 1. c. 1. n. 23. Flamin. Paris.
de resignat. benefic. lib. 1. quest. 14. n. 11. &
lib. 3. quest. 18. n. 123. Cald. Pereira in re-
sponf. pro Duce Pastrane, n. 6. & in resp. pro
D. Roderico à Sylva, vers. ad hoc. Stephan.
Gratian. discept. forens. cap. 96. n. 23. Aloys.
Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1771. Mart.
de clausul. part. 1. claus. 127. n. 1. cum seqq.
& p. 3. claus. 73. Hieronym. Fernandez de
Ottero selectar. interp. cap. fin. de consuet.
num. 77. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 2.
resolut. 55. num. 29. 31. & 32. Rot. decis. 606.
n. 3. apud Farin. collect. 1. novissimarum.

XL.

CONTRACTUS recipiunt interpreationem ex tacita mente contrahentium, l. in conventionibus 52. ff. de V. O. Perez ad tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 188. Et in contractibus potius mens, quam verba sunt attendenda, Molin. de primog. lib. 1.
6. 4. n. 20.

XL I.

CONTRACTUS uniuscujusque initium spectandum est. & causa, l. si procuratorem 8. in pr. ff. mandati. l. 1. §. non solum. 27. ff. depositi. l. si tamen 12. ff. ad SC. Macedon. & conclusio attenditur, l. si dominus 8. ff. de prescr. verb. Steph. Gratian. discept. forens. c. 115. n. 35. Mantic. decis. 70. n. 1. & decis. 78. n. 2.

XL II.

In CONTRACTIBUS omissum habetur pro omisso. l. quicquid adstringenda 99. ff. de V. O. Paris. consil. 117. n. 5. Surd. de alim. tit. 8. privil. 76. & decis. 283. n. 5.

XL III.

CONTRAHENTES, sicut & testator, videntur se conformare cum jure, l. heredes mei 57. §. cum ita. ff. ad Trebell. l. quaro 54. §. inter locatorem. ff. locati. Menoch. consil. 111. n. 17. Mafcard. de probat. concl. 145. & n. 2. Gam. Lusit. decis. 16. n. 4. & decis. 193. n. 6. Surd. Mant. decis. 2. n. 11. Gutier. consil. 18. n. 7. cum seqq. & pract. lib. 3. quest. 70. num. 29. & quest. 101. n. 3. Valasc. consil. 134. n. 11. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 9. n. 10. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. n. 81. Cardinal. Seraphin. decis. 264. n. 15. ubi dicit, quod censentur se conformare cum statutis loci, in quo contrahitur.

CAP. LXXXV.
De Contractu Chiro-
graphario.

Axioma I.

Ad quocunque quis ex mutuo vero obligatur, ad id obligatur ex mutuo presumtivo, seu contractu Chirographario.

Ratio: quia presumptio sequitur veritatem, imo tamdiu pro veritate habetur, quamdiu non probatur contrarium.

Exemplum: ita quis ex hoc contractu periret atque ex mutuo obligatur ad reddendam in eodem genere ac bonitate pecuniam aliquam fungibilem, quam se accepisse literis expressit. Struv. Jurispr. Rom. Germ. For. Lib. 3. tit. 16. §. 5.

II.

Quocunque exceptio opponi potest mutuo, illa opponi potest debito Chirographario.

Ratio est in Axiom. praeced. Exempla vid. apud Struv. d. l. §. 7.

CAP. LXXXVI.
Contradicere.

Axioma I.

Cuicunque actui quis contradicit, ex eo non potest sentire commodum.

Ratio: quia invito non datur beneficium. l. 156. §. ult. ff. de R. J. ita si quis testamentum improbe in officiolum dixerit, illud etiam amittit, quod alio titulo ipsi relatum. l. 8. §. 14. ff. de inoff. Testam. ita patri non competit usus fructus in peculio adventitio, que d filius ipsò renente acquisivit. l. fin. §. 6. C. de bon. quilibet.

II.

Contradiccio nuda interdum plus operatur, quam appellatio. Brunnem. ad l. 2. C. de filiis milit.

CAP. LXXXVII.
Contrarietas, Con-
trarium.

Axioma I.

Contraria regulariter postremo loco sunt tra-
stanta, Coll. Arg. in prefat. tom. 1. fac. pr. f. 5. Aliquando tamen, ante effectum causæ, quam impide solent, explicantur, ut in materia Legatorum. Vid. Wefen. b. parat. de adm. vel trans-
legat. n. 1. Aliud exemplum est lib. 5. ff. ubi tit. de inoff. testam. tractatur ante petitionem here-
ditatis. ita in Institut. prius tractatus de exhereditate
liberorum, quanto de institutione heredit. ita in
feudis. F. 21. prius explicantur cause amitten-
di, & postea subjicitur modus constituendi inve-
tituram.

II.

Qui per contraria transit, is ferro viam aperit. Bald. in l. precibus. col. 8. n. 33. vers. modo corr.
C. de impub. subspit. Cons. Arg. consil. 88. n. 24.
lib. 1. Mat. Socinus jun. in consil. 29. n. 3. Marco
Mantua consil. 246. in princip.

III. libri

III.

Ubi repugnantia est in sermone, nil valet.
quod actum est, l. 188. de R. I. Cothm. s. resp. 33.
num. 12.

IV.

CONTRARIETAS est vitanda & con-
cilianda in omni dispositione. *l. ubi repu-
gnantia 188. ff. de Reg. Jur. cap. cum expe-
diat 29. de elect. lib. 6. Alex. cons. 141. Viso te-
flamento. n. 4. Et 5. l. 2. Surd. decif. 276. n. 3.*
*Farin. in praxi crimin. p. 4. cons. 95. n. 7. Soc.
consil. 159. n. 29. l. 2. Franc. Aret. cons. 9. Ele-
ganter, in pr. ubi quod interpretatio de-
bet fieri, ut tollatur contrarietas, vel per-
plexitas, Crav. consil. 70. n. 5. ubi dicit, quod
ea interpretatio sumeda est in omni ma-
teria, per quam non inducatur contrarie-
tas, sed induci concordia debet etiam im-
propriando verba, & n. 8. quod per subau-
ditos intellectus nunquam potest induci
correctio dispositionis. Gemin. consil. 131.
in princ. & n. 5. Bald. consil. 181. verba dicunt.
lib. 2. Abb. consil. 9. Omissa. n. 2. in fin. lib. 2.
Refert plura de hac materia Card. Tusch.
pract. concl. tom. 2. lit. C. concl. 1008. per to-
tam. ubi n. 37. limitat, ubi non est conci-
liatio, quia tunc ultima derogant priori-
bus, & n. 39. limitat etiam, quando unum
est speciale, aliud generale, quia speciale
prævalet, sive sit posterius, sive anterius
compilatum. Inducitur autem contrarie-
tas ex propositione contrariorum, veluti
quod quis sit legitimus & illegitimus,
præsens & absens, fatuus & sanx mentis,
virgo & corrupta, &c. gloss. verb. directio
contrariis in Clem. testibus. de testib. Cagn.
in d. l. ubi repugnantia, n. 2. Bald. consil. 326.
Acturus petitione, in fin. l. 2. Card. Tusch.
d. tom. 2. lit. C. concl. 1007. à pr.*

V.

CONTRARIA simul esse non possunt,
*l. Mutius 30. pro soc. l. 1. C. de furt. Menoch.
remed. 3. retin. n. 516. Anton. Monach. Lu-
cenf. decif. 25. n. 6. & se invicem eliciunt,
& mutuo se expellunt, [c. majores 3. vers.
sed adhuc queritur. ibi: sed nec tanquam
incompatibilita. De baptism. & ejus effectu.
l. 4. §. pen. de procons. Rob. lib. 2. not. ad
not. Mercat. 28. sic in l. 1. ff. de serv. fugit.
est idem agens & patiens in l. secundum
naturam 10. ff. de Reg. Jur. onus & emolu-
mentum sunt circa personam candem,
item causa & effectus simul esse possunt,
modò unum sit contrarium, binc. gl. quod
copia est causa inopie, gl. in consil. omnem
Reip. §. nos verò in tantum, in protem. ff.]
& uno posito removetur alterum. Surd.
decif. 24. n. 10. Et decif. 92. n. 11. Et consil. 211.
n. 16. Et consil. 218. n. 34. Et consil. 320. n. 15.
Et consil. 435. n. 15. Et consil. 481. num. 7. Et*

consil. 487. n. 34. Et consil. 524. n. 20. Gonzi.
ad reg. 8. Canc. gl. 54. n. 24. Et gl. 57. n. 6.
Steph. Grat. discept. forens. tom. 5. c. 891.
n. 18. Et c. 894. n. 4. Sigism. Scacc. de com-
merc. Et camb. §. 6. gl. 1. n. 24. quia ad re-
motionem unius sequitur remoto alterius,
*l. si inter 15. ff. de except. rei jud. [Et
Contrario uno simpliciter in esse
posito removetur reliquum l. si inter 15.
ff. de except. rei jud. l. Pomponius 40. §. 2.
ff. de procurat. l. bac verba 124. in princ. ibi
aut dies, aut nox. de V. S. fac. l. si ut certo 5.
§. si duobus 15. ff. commodat. Preposit. Et alii,
in c. hospitium 17. dist. 32. Regn. Sixtin.
consil. 11. n. 82. vol. 1.] Diversis tamen re-
spectibus duo contraria procedere pos-
sunt, Tiraquell. de nobilit. c. 28. n. 13. Fa-
rin. in praxi crimin. part. 4. consil. 30. n. 62.
[v. omnino not. Dni. parentis ad l. 13. §. 2.
de reb. dab. qui §. alias regula huic obsta-
ret.]*

VI.

CONTRARIA non possunt esse sub
eodem subiecto. [text. in l. si per errorem
15. ff. de juris dict. Eorum enim rerum na-
turalis pugna est: & qua pugnant in eo-
dem subiecto concurrere non possunt. *l.
jus nostrum 7. de Reg. Jur. Unde Seneca
lib. 6. de benef. cap. 6. alioquin jubes me eo-
dem tempore amare & odiisse, queri &
gratias agere; quod natura non recipit.
gl. in l. fin. ff. de divorc. Bernh. reg. 25. Al-
ciat. de præsumpt. reg. 2. præf. 3. n. 5. Cels.
Argel. de contradic. legitimo, quest. 2. n. 59.
Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. c. 15. n. 22.
Thom. de Thom. in florib. legum, reg. 101.
ubi ait procedere simul, & eodem tem-
pore, ac eodem subiecto, vel secundum
Logicos in habitibus moralibus; secus
autem in speculativis, vel in concreto, &
in realibus, aliter autem in abstracto, &
in imaginatione. Sigism. Scacc. d. §. 6.
gl. 1. n. 77.]*

VII.

CONTRARIA plura incompatibili-
ta concurrent, prævalent ultima, Abb.
consil. 94. In questione, n. 3. Et 4. lib. 2. Car-
din. Tusch. dict. tom. 2. lit. C. conclus. 101.
per tot. Sigism. Scacc. d. §. 5. gl. 1. n. 77. ubi
amplificat. Robes de Salzedo de repres.
lib. 2. c. 28. n. 28.

IX.

CONTRARIA allegans non auditur,
*l. Titia 100. ff. de condit. Et demonstr. l. 1. C.
de furt. l. transactione 26. Cod. de transact.
cap. imputari. 13. de fide instr. cap. soliditu-
dinem 4. de appellat. ubi Henr. n. 4. Gre-
gor. l. m. verb. ninguna, tit. 18. part. 6. Co-
varr. var. lib. 2. c. 2. n. 2. in fin. Angel. in-*

*I. Papinianus, §. sed nec impuberis. in princ. ff. de inoffic. test. & in l. si procuratorio, n. 1. ff. quando appellandum sit. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. q. n. 2. Cabed. Lusit. decis. 34. n. 9. p. 1. Steph. Gratian. Marchia. decis. 54. n. 18. Cardos. in præxi Judicum & Advocator. verb. Allegatio. n. 4. Marian. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 56. n. 11. Anton. Monach. Bononens. decis. 34. n. 1. [Qui enim tantopere variat, & sibi contrarius est, fortissimâ juris præsumtione se gravat. *I. qui falso 16. ff. de testib. Paris. cons. 77. n. 3. & cons. 152. num. 19. vol. 4. Cravett. cons. 178. n. 4. vol. 2.* ideoque non meretur, ut aliqua ipsi fides adhibeat. *d. 1. qui falso. Gl. in l. nemo ex his 43. ff. de R. I. Jas. in l. fin. C. de fideicommiss. Salicet. in Aut. b. contra qui propriam. C. de non num. pec. Vult. int. Consil. Marp. consil. 15. n. 100.] Card. Tusch. d. tom. 2. lit. C. conclus. 1005. per tot. ubi n. 2. declarat, ut procedat, quando contrarietas est directa, secus quando est diversitas, Robles d. lib. 2. cap. 28. n. 28.**

Limita primò, ubi quis vult contra diversas personas experiri, tunc enim contraria allegando audietur, ut tenent in d. *I. 1. Petr. de Bellapert. col. 2. in princip. vers. hoc nibil est, & post eum Cyn. col. 3. post. med. Bartol. col. 2. n. 4. Paul. de Castr. col. pen. n. 8. Curt. jun. col. 4. n. 16. Bald. consil. 313. Proponitur, lib. 3. Card. Tusch. de conclus. 1005. n. 27. Rendin. in promptuario recept. sent. tom. 1. tit. 100. num. 10. Vel ubi quis in diversis judiciis experitur, nam qui negavit testamentum in uno judicio, poterit fundare se super testamento negato in alio judicio, quia diversitas judiciorum diversa & contraria admittit, Bald. consil. 394. *Quod notarii. n. 2. vers. super secundo. lib. 4. ubi etiam ait, hoc multo magis procedere, quando pluralitas personarum inducitur, quia si ego negavi tanquam tutor testamentum, possum nomine meo proprio juvari ex illo testamento, refert Card. Tusch. dict. concl. 1005. n. 28. & 29.**

Limita secundò, in eo, qui se defendit, quia potest contraria allegare, cap. nullus pluribus 20. de Reg. Jur. lib. 6. Calderin. consil. 219. vers. item proponitur, alias 13. de appellat. Cardin. Tusch. dict. concl. 1005. num. 26.

Limita tertio, quando contrarietas tendit ad idem in effectu, nam appellans præsupponit sententiam aliquam, dicens vero de nullitate, præsupponit nullam; sed quia tendunt ad idem, ut tollatur sen-

tentia, per diversa remedia conciliantur, quia effectus non est contrarius, Calderin. consil. 219. in princip. alias 13. de appellat. Egid. Bellam. consil. 10. n. 54. Cardin. Tusch. dict. concl. 1007. n. 25.

XIX.

CONTRARIORUM eadem est ratio vel maximè correlativorum, *I. 1. de bis, qui sui vel al. jur. §. videamus Inst. eod. §. sic autem 7. Inst. de hered. qual. & differ. l. illud questum. 32. vers. cum enim ff. ad Leg. Aquil. Bocer. de Invest. Feud. c. 5. n. 42. Sic qui mandare potest jurisdictionem, potest eandem adimere. I. solent 6. §. 1. ff. de off. Procons. ad l. 1. C. de cupress. lib. 11. tit. ult. Anton. Fab. in rat. ad l. 34. §. 1. de reb. credit. Quod procedit, quando utrobique eadem militat ratio. I. 83. §. 3. u. nam & de V. O. secus enim est, ubi ratio est diversa, d. l. 83. §. 5. vers. sed bac dissimilia sunt. de V. O. Gail. 2. observ. 49. n. 8. ita in d. l. 34. §. 1. dissimilia planè sunt, dare & accipere pecuniam foenabrem: dare enim & collicare foenori fordes & avaritiam Magistratus redoleat; accipere necessitatem, dummodo id flatine scelere & concusione provincialium; eo enim causa & acceptio ipsa est prohibita. I. pen. C. sacer. pet. Ita in feidis quando quaritur, si antiquum feudum ut novum concedatur, an naturam & qualitatem feudi novi inducat? Negando respondebitur, non obstante quod id fiat, si novum feendum ut antiquum concedatur testibus, Mynsing. 4. observ. 84. Gail. 2. observ. 51. cum procedat, quando eadem sit ratio; hic enim, diversum esse liquet exinde, quod in feudo novo solius domini, in antiquo eriam agnatorum præjudicium vertitur. Hattyser. pag. 20. Alii generalius hoc axioma ita efferunt.] Contrariorum eadem est disciplina, *I. 1. ff. de bis, qui sunt sui vel alieni juris. l. fin. ff. de legat. 3. l. in fundo 38. ff. de rei vend. l. inter stipulantem 83. §. sacram. 5. ff. de Verbor. Obligat. l. 1. §. si quis ultrò 27. ff. de quest. l. & si contra 35. in fin. ff. de vulg. & pupill. substitut. l. nibil tam naturale 35. ff. de Regulis Juris. §. 1. Inst. de bis, qui sunt sui vel alieni juris. §. 1. Inst. de tutel. cap. translato 3. de consil. cap. intellecto 33. de jurejurando. Aristoteles. lib. 7. Topic. c. 1. Alex. consil. 209. Statutio. n. 17. & 18. lib. 2. & consil. iii. Videretur. n. 13. vers. quod contrariorum, lib. 8. ubi ait non procedere, quando militat diversa ratio, Cacheran. Pedem. decis. 53. n. 10. Paris. consil. 131. num. 122. vol. 1. Octav. Gloc. rit. respons. 5. num. 31. Everhardus in Toscana.**

picis legalibus loco 73. Surdus consil. 1. n. 92. & consil. 151. n. 27. & consil. 301. n. 22. Brunnor. à Sole in locis communibus, verb. contrarietas 2. Acac. Anton. in comment. ad rubr. ff. de condit. & demonstr. c. i. n. 9. Jo. sephus Sesse Aragon. decij. 52. n. 38. tom. 1. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. conclus. 113. per totam. Cevall. communium contra communum. tom. 4. quest. 897. n. 884. Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. fin. casu 51. latè de intellectu Galganet. de conditionib. & demonstrat. part. 2. c. 1. quest. 19. n. 1. Gonadal ad reg. 8. Cancell. gloss. 6. n. 174. Fufar. de substitut. quest. 245. n. 8. ubi n. 9. limitat, quando adeat diversa ratio, de quo etiam Marian. Giurba consil. 15. n. 31. Valenzuel. consil. 100. n. 28. Anell. Aman. consil. 81. n. 20. [Hinc est, quod Contrarium uno cognito cognoscatur & aliud, princ. Inst. de tutel. §. illud 3. Inst. de societ. l. adoptivum 8. §. patronum 1. ff. de ius vocand. l. si contra 35. ff. de vulg. subst. l. nam quem 149. de V. S. l. penult. Cod. de solut. gloss. in rubr. ff. & C. de acquir. poss. l. si merces 25. §. vis major. 6. ff. locat. Hinc quando Jcti docere volunt, quibus quid facere si permisum, regulariter docent, quibus id non licet; sic enim est iure comparatum, ut quotiens queritur, quid aliquid licet de jure privato, definiri quæstio debeat: licere cuivis omnia, si non prohibeant leges. Vid. G. Forster. 2. ob. 21. ratio, quia diversa juxta se posita, magis eluescunt, Goth. 4. Resp. 3. unde non recte aliquid solideque cognoscitur, nisi ex contrariis, Reusn. in repet. l. lecta 40. de R. C. n. 55.

X.

CONTRARIORUM contraria est ratio, & contrarius effectus. l. fin. ff. de edendo. l. qui accusare 8. ff. de accusationib. Everhard. in topicis legalib. loco 75. Surd. consil. 350. n. 22. Cels. Argel. de contradict. legitim. quest. 3. n. 75. [Quod enim operatur propositum in proposito, id operatur oppositum in opposito, l. si ex toto 8. in. princ. & ibi Paulus de Castr. n. 3. de leg. 1. t. ult. ff. de legat. 3. l. si contra 35. vers. bis consequens. ff. de vulg. inst. Sic argumentatur Pontifex: si bonum est mulierem, non tangere, ergo malum erit tangere, cap. bissiculum 17. dist. 32. quod de veris causis contrariis intellige: itaque si quis dicat, mala opera dominant: ergo bona justificant; Respondebitur concedendo, dummodo sint verè bona, juxta illud in faciis: Qui fecerit hæc, viver in eis. Praeclarus Hugo: Mala mea jure mala sunt, mala sunt; bona mea nec jure bona.

sunt, nec mea sunt, unde apparet hæc non esse vera contraria. Servi est, vivere non ut vult, ergo liberi est, vivere ut vult, Aristot. 6. polit. 2. vid. l. si creditor 39. de act. empt.

XI.

CONTRARIUM effectum non debet operari inducta ad unum finem. l. legata inutiliter 19. ff. de legat. 1. qui hominem 34. §. fin. de solut. l. 2. ante fin. C. de juram. calum. cap. maiores 3. §. sed adduc. de Baptismo. Cuman. consil. 7. Primum vendendum n. 7. vers. ad ea. Cels. Argel. de contradict. legitim. quest. 3. n. 136. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. conclus. 1010. per totam, ubi n. 4. limitat, ut eadem res possit producere diversos effectus diversarum personarum & rerum, quas eadem persona, vel res potest repræsentare. Sic inducta in favorem, contrarium effectum, non debet operari. l. legatum 21. ff. de adm. legat. l. quod favore 5. Cod. de Legib. cap. quod ob gratiam 61. de Regulis Juris in 6. Cels. Argel. d. tract. de contradict. legitim. quest. 2. n. 101. & quest. 3. n. 191.

CAP. LXXXIX.
De Contraventione.

Axioma I.

Contraventire is dicitur, qui divisionem nititur impugnare, vel qui pacta promissa non implet, ut dicunt Dd. in l. si quis major. C. de transact. Pacian. consil. 1. n. 127.

II.

Contraventire nemo dicitur ei, quod nullum est. gloss. in l. transactione finita. C. de transact. l. pen. Cod. de testam. l. successores 10. C. de solut. quia hoc faciendo allegaret propriam turpitudinem, quod admitti non debet. gloss. in l. filios. C. de revoc. bis, que in fraud. Cred. Doctores. in l. cum profitearis. C. de revoc. donar. nec obstat. l. 7. Cod. de Agricol. & censit. in qua ei, qui actum nullum gessit, itemque heredibus ejus actui isti contraventire conceditur, quia lex illa locum habet in actu nullo principaliter ob favorem publicum, quo casu is, qui contraxit, potest ipsum contractum impugnare, quando omni respectu nullus est, quanquam non procederet in actu, qui nullus est partis favore, cum enim omnino stare cogitur. Bari. in l. post mortem. vobis. secundo casu. ff. de adopt. Iaf. in l. 7. §. si parcer. n. 3. ff. de paet. Berous in cap. si quis presbyter. n. 48. de reb. Eccles. non alien. Vultej. inter Conf. Marp. consil. 34. n. 120. vol. 3.

III.

Contra factum suum nemo venire debet. l. si creditoribus. 5. C. de serv. pign. dat. l. filios 4. C. de revocand. hic, quo in fraud. cred. Dec. consil. 39.

n. 29.

n. 20. vol. 2. Cephal. consil. 30. n. 31. lib. 1. & consil. 393. n. 35. lib. 3. Bursat. consil. 157. n. 66. lib. 2. Vult. inter Consil. Marpurg. consil. 17. n. 96. vol. 1. & consil. 18. n. 30. vol. 1. vid. infra Factum proprium.

IV.

Contravenire licet facto non obligatorio. Bald. in l. 1. C. de liberal. caus. Wesemb. consil. 52. n. 14. lib. 2. quod intellige, cum actus plane est irritus & nullus, nec ejus resiliatio à voluntate alterius dependet. Moller. in consil. Elef. 23. n. 25. part. 2. Ranchbar. p. 1. quest. jur. q. 45. n. 17.

V.

Directa contraventio renunciationem inducit. c. cum accossissent. de consil. ubi Panorm. text. in l. 2. C. de juri. dom. impetr. Bart. in l. 1. n. 1. C. de his, qui spont. mun. Gail. 2. obs. 60. n. 10.

VI.

Contraventio inferioris nihil operatur, quando de superioris intentione constat. text. in c. dilecto 25. de prebend. gloss. ibid. in verb. clausula. Schurff. consil. 14. n. 3. in fin. cent. 1. Gail. lib. 2. obs. 60. n. 12. Autoritas tamen superioris à contraventione excusat. l. non videt ir. de Regul. Jur. Pacian. consil. 1. n. 13.

VII.

Contraventio in una parte ta utrum mandata facta, in toto mandato contraventum dicitur. Bald. in cap. ad audiendum. de rescript. Gilm. 4. vol. 30. n. 30.

CAP. LXXXIX.
De Controversiis.

Axioma I.

Nihil in iure nostro est sine controversia. Tiraquell. de Jur. primogenit. q. 34. n. 24.

II.

Nihil usitatus est inter Dd. quam quæstiones quoque certas in dubium vocare. Foriterus lib. 4. cap. 2. n. 24. Exempla vid. apud Vigel. de Ratione legendi juris controvers. quibus addit. aleg. Ranchin. 2. variar. c. 3. C. I. A. lib. 21. tit. 2. thbf. 6. n. 34. Mynt. 6. obs. 37. n. 4. Consil. Justin. de confirmat. ff. 17. Joach. Scheplitz in prom. Jur. tit. 33. §. 11. n. 1. quod est contra l. ult. §. ult. C. de temp. & rep. appell. Novell. 49. prefat. pr. & §. 1. Petr. Matth. consil. 14. n. 32. quod est contra l. 60. §. 1. de legat. 2. Aliud exemplum est apud Hering. tract. de fidejuss. cap. 20. per tor. quod est contra l. 44. §. 1. de O. & A. 1. 29. Mand. addit. Dn. D. Birkhium in Orat. in aug. ubi Exempla ex l. sit. ponit & nominat ex §. 5. & ult. Inq. qui & ex quib. cauff. per quos refutari potest dogma Dd. quod in ipsum Jus Can. irrepsit: & in specie in c. 5. de procurat. in b. Cujac. 22. obs. 16.

CAP. XC.
De Contumacia.

Axioma I.

Contumacia est delictum. l. omne 6. §. contumacia. ff. de re milit. b. 53. c. de jud. c. cordi. 1. in

appellat. in 6. Umm. in proceſſ. difp. 6. n. 2. Ea ratione, quia non fit sine dolo, ut dicit Bart. in l. minor. ff. de min. fac. l. ex confensu 23. ff. de appell. ubi limitat, quod procedat, quando illa materia subiecta, unde oritur illa contumacia, esset criminosa. Gomez ad S. item si quis. num. 47. Instit. de action. Vid. & Menoch. 2. arb. jud. cas. 153. num. 1.

II.

Contumacia habetur pro praesentia. Aut. qua in provincia. C. ubi de crim. l. 13. §. 2. C. de judic. Menoch. lib. 1. arbitr. jud. cas. 36. n. 9. Wesemb. C. C. de lit. consil. n. 40. imò contumax sepe habetur pro confessio l. pen. de Custod. reor. l. 15. §. 4. de jure ffc. Limita: si quis comparetur ratione officii vel juramentum, vel corporalis detentionis. Brunnem. ad l. 11. C. de omni agro deserto. n. 1.

III.

Ob contumaciam censetur facultas appellandi sublata. l. 1. C. quer. appell. non recip. l. 14. §. fin. autem reus. C. de jud. Gilm. 4. l. vot. 3. n. 19. Gail. lib. 1. obs. 132. n. 3. Treutl. 2. dispu. 33. tb. 3. lit. e. Parif. 1. consil. 85. n. 22. quod intellige de vera, non de ficta, ab hac enim appellari posse. not. Bart. in l. fin. n. 11. ff. de restit. in integr. Lancelot. de attentat. in 2. p. cap. 12. n. 142. Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defect. process. n. 141. Far. 1. consil. 85. n. 22.

IV.

Contumacia actoris major & gravior est, quam rei. c. causam. 3. de dol. & contum. & ideo difficultius moram purgat. Bart. in l. hæc conditio. in fin. ff. de cond. & dem. Tiraquel latè de rer. consangv. §. 8. gloss. 2. n. 12. Menoch. 2. arb. jud. cas. 45. n. 1.

V.

Contumacia unius alteri nocere non debet. Bart. & Comm. Dd. in l. cum filius 49. ff. de V. O. Boff. in tit. de delict. n. 61. v. Wesemb. d. l. n. 23. Natt. consil. 549. num. 29. lib. 3. Farin. 1. consil. 56. n. 19. non enim egreditur personam contumacis l. 1. ff. de in lit. jur. l. ejus, qui. 29. ff. de jur. ffc. Corn. consil. 42. n. 9. vol. 2. Castr. consil. 168. n. 7. vol. 1. quod intellige, ut procedat quoad plenum praedictum & plenam probationem. Cornelius & Castr. dd. locis, non autem quoad inducendam præsumptionem & indicium. Ant. Merend. inter Consil. crim. divers. 90. n. 17. vol. 2. Farin. 1. consil. 55. n. 72.

VI.

Contumacia purgatur per absentiam. Menoch. l. obs. 80. n. 52. Declara hoc procedere de absentia julta, non vero de procurata & causaria, ubi judex contra absentem tanquam praesentem procedere potest. l. pen. §. ad crimen ibi. & si justa ratione, de publ. jud. Porro à contumaciâ excusant omnia impedimenta legitima: qualia sunt captivitas, peregrinatio, expeditio publica, Herren-Geschäffer Reichs-Dienste, ægritudo vel infirmitas, peccatis grallans, locus non tutus, tempestas & vis fluminis, incendium, Wasser und Feuers-Noth. l. 2. ff. si quis cauit. in iude. ffc. sat. non obtemp. quæ impedimenta probaret.

bem.

bent juramento. Mynsing. Cent. 3. Obs. 92. Wehn.
ner. obf. præt. verb. geschäften.

VII.

Contumacia cumulat poenam. l. 4. de pen. Ig-
tur crescente contumacia, etiam poena debent
crefcere, cap. 19. de jud. Reinhard, in append. pro-
cess. vid. infr. de delictis. c. 12. n. 3. itaque contu-
macibus denegatur dilatio debitoribus consti-
tibus concessa. Perez. C. de cap. & diskr. pign. n. 5.
& de Decurion. n. 49. 50. & Contumacibus poena
plerumq; duplicatur. l. 8. §. 7. ff. de pen. l. 18. C.
de Decur. Brunnem. C. eod. column. 7. regulatiter
Judicis arbitrio relinquitur, quomodo contuma-
ciam punire velit. Menoch. de A. J. Q. cas. 280.
v. g. amissione privilegiorum. Mendoza. de Monet.
quaest. 31. n. 7. denegatione audientie. Castrensi.
in L. i. §. 5. ff. de off. ejus cui mand. Jurisd.

IX.

Qui ab adversario impeditur, contumax non
est. l. 1. §. si reus de eo per quem factum erit. Nov.
33. c. 4. §. 1. ibi. si non forte studio.

X.

Si propter contumaciam unius electio duo-
bus concessa est, contumacem excludit. l. si lega-
tario 22. §. à duobus. de fideicommiss. libert. Ant.
disputat. feud. 14. tbsf. 3. lit. B.

X.

Contumax contumaciam non purgat, nisi
prius damna restituierit & expensas, e. g. Decurio
ab officio fugiens & reversus; nec revocatur im-
missio ex primo decreto, nisi refusis expensis. l. 9.
C. de bon. aut. Jud. possid. neminiisque prius aditus
ad judicem patere debet. l. 15. C. de Judic. Perez.
C. de Decur. n. 50.

CAP. XCI.

De Conventu.

Axioma I.

Provinciales sine convocatione Präsidis con-
venire non possunt. Brunnem. ad l. 5. C. de Le-
gation.

II.

Meretrices arcentur à conventu honestarum
Matronarum, & prodeuntibus Vestalibus à li-
tore submovebantur. Perez. Cod. de Spectac. &
Scen. n. 7.

CAP. XCII.

De Conversione.

Propositionum.

Axioma I.

Universale affirmativum quale est in l. 35. ff.
de jurejur. Converti quidem potest per accidens.
v. c. quicunque jurandum deferre possunt, ii
& pacisci, solvere, solutionem accipere possunt.
Ergo quidam qui pacisci, solvere, in judicio pos-
sunt confistere, poterunt & jurandum deferre;
vel per contrapositionem. Ergo quicunque
non possunt pacisci, solvere, in judicio consiste-
re, ii nec jurandum deferre possunt. Non au-
tem conversione simplici. Ergo quicunq; pacisci,

solvere, in judicio consistere possunt, jusjurandum
deferre possunt. Dn. D. Bitsch. in disput. de
jurejur. tb. habita Argent. 1616.

II.

Quomodo converti debeat definitio cum de-
finito, vid. infra Definitio.

De Conviciis vid. Infra de In-
juriis.

CAP. XCIII.

De Convivio.

Convivia in matrimonii non sunt de substan-
tia. Bald. in l. si donationum 22. Cod. de nupt.
Nec convivia in Doctoratu sunt de essentiâ. Id.
d. l.

CAP. XCIV.

De Copia..

Axioma I.

Copia non probat absque originali L. 2. ff. de
fide instrum. cap. fin. X. eod. nisi vel inter acta re-
perrum. Mynsing. Cent. 6. obs. 75. vel antiquum sit,
vel cum originali per Notarios collatum, Myns-
d. l. obs. 74. & 79. vel difficultas sit habendi origi-
nale. Wehnér. in obs. pr. verb. Copey.

II.

Copia debet dari parti non tantum de omni-
bus actis, sed etiam de allegationibus juris &
Consilii, ne iudex circumveniatur ex falsis alle-
gationibus: fecus in his, quæ dantur ad instru-
ctionem Judicis. Lud. Rom. in sing. 266.

CAP. XCV.

De Copulato.

COPULATA plura, quando requi-
runtur ad aliquid disponendum, non suf-
ficit unum tantum intervenire, l. si bare-
di 5. ff. de condit. institut. Jason. in l. 1. n. 2.
& 3. ff. de justit. & jure. Felin. in cap. ex
parte. n. 21. & 22. de rescript. Bartol. consil.
155. Facti contingentia. n. 3. & 4. lib. 1.
Joann. de Anan. consil. 32. ultra alia. n. 2.
vers. circa quartum. Riminald. jun. consil.
600. n. 10. Roman. consil. 166. Uisa dili-
genter. n. 4. Castrensi. consil. 103. lib. 1. & consil.
211. vers. ad secundum lib. 2. [quoties enim
plura copulativa ponuntur, omnium
complementum requiritur, nec sufficit
partis impletio. l. si quis ita 129. de V. O. l.
si beredi. 5. ff. de condit. inst. Gail. 2. obs. 125.
n. 8. cum eorum hæc sit natura, ut æqua-
lem & æquè principalem concursum,
omnium copulatorum requirat. l. ea ta-
men 46. junct. gloss. ff. de leg. 3. Decian.
resps. 1. num. 179. Regn. Sixtin. inter Consil.
Marpurg. consil. 13. vol. 2. n. 9. Everhard. in
loc. 109.

loc. 109. à natura copula. n. 11. Vinn. ad §. 11. Institut. de hered. instit.] Ægid. Bellam. *conf. 33. num. 53. ubi quod copulata plura non possunt distingvi & separari. Surd. conf. 313. n. 39. & conf. 329. n. 25. & conf. 354. n. 22. & confil. 357. n. 26. & confil. 361. n. 20. & confil. 403. n. 30. Stephan. Gratian. *dīscept. forens. tom. 5. cap. 973. n. 18. & 26. latè Fusar. de substit. quest. 455. n. 1. cum seqq. Alex. confil. 123. Script. num. 22. l. 4.* quod ubi requiruntur plura ad aliquid producendum in esse, si aliquid deficit ex requisitis, illud non potest dici esse perfectum. Bald. *conf. 64. Quidam promisit, in fine, lib. 1. ubi quod obligatus sub pena facere duo copulativè, non evitat pœnam, si unum tantum facit, Signorol. confil. 223. n. 3. ubi quod copulata omnia ex pluribus in ratione debent concurrere, Angel. 294. Quoniam in ultimis, n. 2. ubi quod in ultimis voluntatibus, & conditionibus pluribus copulatis, ut dispositio habeat locum, debent copulata simul concurrere, & confil. 160. Domina Catharina. num. 5. ubi si statutum requirat duos consanguineos in contractu minoris, vel duos affines, non sufficit, quod unus consanguineus, & unus affinis intervenerint, si extabant duo consanguinei, & duo affines, Ruin. *confil. 112. n. 13. lib. 5. ubi quod in penalibus, odiosis, & exorbitantibus semper verificatio plurium copulatorum requiritur.***

Limita primò, ubi plura copulata sunt adjectiva, quia non debent concurrere, immo veniunt adjectivè, & augmentativè: ut si testator dicat, *Instituo in bonis meis assignatis & descriptis in tali instrumento; tunc enim sufficit, quod sint assignata, vel descripta, ita Alex. conf. 20. Consideratis. n. 6. & 7. lib. 3. ubi n. 8. subdit, quod in legato facto Doctoribus legitiss, & Medicina, sufficit, quod sint vel Legum, vel Medicinæ Doctores, non autem debent copulari istæ duæ qualitates adiectæ, resert Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. conclus. 1035. n. 53. & 54.*

Limita secundò, ubi copula ponitur inter duos honoratos, vel duos gravatos super re distributionem recipiente, quia non requiritur concursus utriusque copulati, Bald. *confil. 374. Verba Dyni, vers. nam sicut quando, lib. 1. Alex. confil. 64. In causa & lite. n. 4. vers. fortificatur, lib. 7. ubi n. 5. subdit, quod quando sumus in materia odiosa, tunc omnia copulata debent concurrere, nisi appareat de mente. Ruin. confil. 41. n. 6. lib. 3. ubi quod statutum disponens, quod ascendentess masculi-*

li & agnati usque ad quartum gradum excludant matrem, habet locum, si soli ascendentes, vel soli agnati extant; & adit, quod legatum factum mercatoribus, & artificibus lanæ, vel Doctoribus, & Medicis non requirit concursum utriusque, qualitatis, quia stant dispositivè, & propter se, secus si propter aliud, idem Ruin. *confil. 112. n. 9. & seq. lib. 5. ubi quod legatum factum militibus, & Doctoribus, habet locum in simplici milite, & Doctore, Cravett. confil. 909. n. 11. ubi quod privilegium concessum originariis incolis, & habitatoribus, non requirit concursum, omnium qualitatum, quia singulæ per se stant.*

Limita tertio, quando copulantur plura incompatibilia, tunc copula resolvitur in alternativam, vel disjunctivam, ut per Roman. *confil. 480. In casu propositæ consultationis. n. 4. Socin. jun. confil. 128. n. 3. & seq. lib. 1. Cardin. Tusch. d. conclus. 1035. num. 70.*

Limita quartò, quando constat de mente, ut copulata sint disjunctiva, quia menti inserviendum est. Castrensi. *confil. 43. n. 2. vers. nunc est. lib. 2. Alex. confil. 130. Attentis. num. 8. vers. præterea, lib. 2. ubi quod copulata sumuntur pro disjunctis, & è contraria, ut servetur mens, Cravett. confil. 683. n. 12. Cardin. Tusch. d. conclus. 1035. n. 73. [ac verba fiant superflua & inutilia. Dec. in l. generaliter, in not. 1. C. de institut. & substitut. Cornel. confil. 226. col. 1. vers. dato, lib. 4. Regn. Sixtin. vol. 2. confil. 13. num. 42.]*

Limita quintò, quando si copula coniungeret, inutilis redderetur dispositio. Rip. in cap. inter ceteras, n. 55. de rescript. & in l. Centurio. n. 94. ff. de vulg. substit. Felin. in cap. Rudulph. col. 2. vers. & per elusionem, de rescript. Castr. confil. 43. Substitutio, n. 1. lib. 2. Alex. confil. 130. Attentis, col. fin. lib. 2. Curt. jun. confil. 172. Presupponitur, n. 4. Cravett. confil. 485. n. 10 & 11. Cardin. Tusch. d. conclus. 1035. num. 71.

Limita sexto, quia copulata plura non ad eundem finem tendentia, sed ad diversos fines, resolvuntur in orationes singulas, Anchar. *confil. 80. n. 4. & seq. [Post. gloss. in l. Gallus §. 1. & ib. Bart. Bald. Nov. de dot. part. 6. priv. 6. Alciat. de presumpt. 26. Brun. in tract. de stat. exclud. solem. art. 8. quest. 16. Afflict. decif. Neapol. 178. Jas. confil. 133. n. 11. vol. 4. Hieron. Gabr. confil. 156. n. 29. per l. fin. C. de dot. promiss. & l. 1. solut. matrim.] Cardin. Tusch. d. conclus. 35. n. 86. ubi n. 87. limitat eriantur, quan-*

quando ordo charitatis induceret aliam credulitatem, & n. 88. post Roman. consil. 104. n. 4. limitat quoque, quando plura copulantur propter se principaliter, non propter aliud, quia in unoquoque procedit dispositio sine copulato, & n. 93. post Ruin. consil. 116. num. 6. lib. 2. limitat etiam, ubi plura copulantur in diversis orationibus, & unum non est respectu alterius. [Quia non tam copulativa, quam continuativa apposita videntur. Cum enim coeptam locationem continuare vis, nil aliud facere poteris, quam per copulam unam orationem sequentem priori orationi ita adjungere, l. i. in pr. ff. de infam. l. i. pr. ff. de fass. Bart. in l. i. in pr. ff. de iust. & jur. Valsq. 2. controv. jur. cap. 30. n. 13.] & n. 96. post Alex. consil. 80. n. 13. lib. 3. limitat quoque, quando copula cadit inter duo adjectiva respectu unius substantivi, quia non requiritur utrumque copulatum.»

CAP. XCVI. De Corpore delicti.

Quoties delicta sunt facti transeuntis, toties corpus delicti non nisi utriusque confessione aut per alia indicia probatur.

Ratio: quia sic ex rei naturâ impossibile est, ut corpus delicti aliter investigetur.

Exemplum præbent omnia delicta carnis, ut incestus, adulterium, &c. præterea assalinium, & interdum Magia, Injuria reales & similia.

CAP. XCVII. De Correctione.

Axioma I.

Correcta leges non sunt alleganda, Angel. ad §. in personam. Instit. de act. quia nullius utilitatis censetur, postquam correctæ reperiuntur, ut in Aut. de Naut. usur. adeo ut quod dictum est de Lege, idem etiam dicendum sit de statuto correcto, ut dicit Bald. in §. bunc igitur. C. de Jus. fin. C. confirm. add. text. in l. fin. §. his itaque. C. de ver. jur. encl. Proposit. in cap. 1. 19. dist. gloss. in summa caus. 25. q. 2.

Limata I. quod hæc regula tantum procedat, quando lex correcta allegatur in decisionibus causarum, & propter hoc alicui præjudicium est; secus enim, ubi ex illa allegatione nemini præjudicium infertur, gl. in l. damus C. de fals. Alex. consil. 70. viso processu. col. pen. lib. 10.

II. Quando lex in totum correcta reperitur, secus si in parte, quia pars, quæ correcta non reperitur, impune allegatur, fac. l. derogatur 102. ff. de V. S. Bald. in l. i. §. fin. vers. item not. C. de lat. lib. toll.

III. Quando lex correcta non fuit inserta in Corpore Juris: secus autem si inserta aut incorporata in jure inveniatur, quia tunc poterit allegari. Bart. in l. fin. in fin. ff. de fals. c. autoritate 7. de concess. prebend. in 6.

IV. Si principaliter allegatur, non vero in argumentum, Bart. in d. l. fin. in fin. quanquam posterioribus duobus insisteret periculum esse dixit Lud. Gomez. ad §. in personam. Instit. de act. n. 17. quia quando Lex correcta in argumentum allegatur, idem effectus resultat, ac si principaliter allegaretur, text. in l. non possunt 12. ff. de Leg. Abb. in cap. for. de V. S. & Andr. Siculus in cap. tanquam. col. fin. de offic. deleg.

II.

Correctio facta presumi non debet, l. 29. in princ. v. quod enim non mutatur. C. de testam. nec intelligitur prior aliqua lex mutata per novam, nisi expresa & nominatim illud significetur. l. 32. §. 2. C. de appell. & cap. 1. de consil. in 6. Bocer. de invest. feud. c. 4. n. 62. Unde qui nititur jure correctorio exorbitantia jure communi, illi incumbit onus liquidè probandi, quod de eo casu, de quo agitur, sit dispositio correctoria & exorbitans. Gl. & Dd. in Clem. fin. de rescript. Bald. in l. bi. qui ad C. de appellat. Paris. consil. 62. n. 32. lib. 4. Regn. Sixt. inter Consil. Marpurg. consil. 14. n. 44. vol. 16.

III.

Aut factione rei, aut correctione, ad bonos actus studere, debemus habere semper partium. Novel. 59. in pr.

IV.

Etiam propriæ sententia veritatis studio corrigendæ sunt. Nov. 22.

V.

Legum correctio' periculosa; quia plerique, quæ non intelligunt, corrugunt. Bernh. Autumn. Cens. Gallica Juris Rom. ad l. 7. §. si vir. 13. sol. matr. Potius ergo sententia legum adhærentes correctionem non temere inducimus. Post Imolam & Raynatum in consil. 202. incip. quod est amplius P. Pecc. de test. conjug. l. s. c. 24. n. 4. Nec immerito Don. 8. Comment. 11. lit. L. Quid erit, inquit, si, quoties visum est, pro commodo & arbitrio nostro licet viteres & receptas scripturas mutare. Adde Hiliger. prolixè ibidem.

VI.

CORRECTIO est vitanda; & sunt concordanda contraria, quia non est verisimile, quod quis suam dispositionem voluerit illico corrigeret. Gemin. consil. 88. in fin. vers. item cum Papa. Roman. consil. 104. Reverende Pater. col. 2. in princip. ubi quod debet fieri concordia, omnino ut evitetur correctio, plenè Alex. consil. 123. Scripsit. n. 9. cum seqq. lib. 4. ubi quod etiam per subauditum sermonem vitanda est correctio, & consil. 56. Viso processu. n. 8. & 9. lib. 2. ubi quod non est verisimile, quod statuentes voluerint se

cor-

corrigere, Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. C. conclus. 1036. à princ. ubi n. 12. post Alex. consil. 59. num. 13. lib. 3. & Roman. d. consil. 104. col. 2. in princ. & consil. 438. num. 6. subdit, quod testatoris voluntas ita est interpretanda, ut ex sequentibus non presumatur se voluisse in continenti corrigere, & num. 14. ampliat in mandato procura, & num. 15. in testibus, & num. 18. in scripturis, & n. 19. in privilegiis. Mangil. de imput. quest. 7. n. 8. Castill. controversial. lib. 5. part. 2. c. 125. n. 7. & seq. Robles de Salzedo de represent. lib. 2. cap. 29. num. 12. & lib. 3. cap. 17. num. 20. Et quod semper interpretatio fit statuti, & alterius dispositionis, ne sequentia corrigant praecedentia, dicit Roman. consil. 392. circa primum. n. 23. quem refert Card. Tusch. tom. 4. lit. I. concl. 330. num. 34.

VII.

CORRECTIO Juris in omni interpretatione vitanda, ne Jura tot vigiliis fabricata unico verbo tollantur, Abb. consil. 78. in princ. lib. 2. Gemin. consil. 131. Præmitto pro declaratione, in princip. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. conclus. 1037. num. 1. ubi n. 2. post Anch. consil. 190. in princ. Minitat in statuto correctorio Juris communis, quia in dubio facienda est interpretatio, ut censeatur correctum, ut reducamur ad jus commune, & n. 4. limitat etiam, quando non est locus concordiae, quia tunc inducitur correctio, & ultima derogant prioribus.

IX.

CORRECTIO tantum extenditur, quantum se extendit dispositio correcta, ut per Signorol. de Homed. consil. 57. Fatum sit proponitur. n. 5. & seq. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. conclus. 1038. num. 1. [& lex corrigen intelligi debet secundum terminos legis correcta, ita glossa in l. sciendum. qui satisd. cog. §. 3. in Auth. de fil. ante dot. instrum. nat. Menoch. 4. remed. adipisc. poss. num. 142. neque ulterius extendenda, Forsterus de interpr. lib. 2. c. 2. num. 2.] ubi num. 2. declarat procedere secundum correctionis potentiam; nam si corrigatur actus, extenditur correctio ad omnia, ad quæ actus correctus extenditur.

IX.

CORRECTIO legum in dubio est vitanda, l. si quando 35. C. de inoff. testam. l. i. C. de inoff. dotib. l. precipimus. 32. in fin. C. de appellat. cap. 1. de novi operis nunciat. cap. cùm expedit 29. de elect. lib. 6. Rom. consil. 40. Vitis. n. 5. & consil. 57. In causa-

vertente. num. 2. & 3. & consil. 322. In caus. num. 2. ubi subdit procedere, etiamsi lex posterior contraria habeat clausulam derogativam: Non obstante; quia adhuc correctio non sumitur, si potest fieri conciliatio, & extendit etiam, quando ades set dictio taxativa, Pichard. in pr. Institut. de L. Falcid. n. 34. Cephal. consil. 323. à n. 18. vol. 3. Menoch. remed. 4. adipisc. num. 21. Franc. Becc. consil. 1. n. 13. Monet. de distract. quotidian. p. 2. quest. 11. n. 29. Armendar. in proem. addit. ad recopilat. legum Navarre. num. 51. Cardin. Tusch. dict. tom. 2. lit. C. conclus. 1036. n. 4. cum seqq. Marian. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 18. num. 12.

X.

CORRECTUM quod non est, stare non prohibetur, l. precipimus 32. C. de appellation. l. sancimus 27. Cod. de testam. Surd. decif. 195. n. 9. & consil. 163. n. 9. & consil. 509. n. 6. Mangil. d. tract. de imput. quest. 130. num. 13. vers. & postremo. Et sane multa correctionem merentur, nec tamen ab Imperatoribus corriguntur. Constatut. bsc quoque. de nov. Cod. fac. aliquando deleta ab Imperatoribus male dissimilantur, l. penult. Cod. Theodos. ne sanct. baptum. iter. 1. 24. §. 14. de Relig.

XI.

CORRIGERE seipsum in continentia nemo presumitur, l. cùm hic status 32. §. 1. in fin. de donat. inter virum & uxorem, l. precipimus 32. in fin. C. de appellat. Alex. consil. 59. Attentis verbis num. 14. vers. Et pro confirmatione lib. 3. & consil. 142. Usu processu. num. 12. lib. 6. & consil. 170. Usu instrumento, in fin. cod. lib. Cardin. Tusch. tom. 2. lit. C. conclus. 1046. à princ. Alciat. de presumption. reg. 2. presump. 28. in 2. princ. Roland. consil. 62. n. 9. vol. 3. Surd. consil. 241. num. 19. & consil. 362. num. 15. & consil. 365. num. 10. Octav. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 124. & respon. 5. num. 31. Rot. decif. 763. num. 14. p. 1. divers. Menoch. de presump. lib. 6. presump. 37. num. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. 7. num. 76. & ideo interpretatio debet fieri, ne disponens in continentia voluerit se corrigere. Fr. Aretin. consil. 9. Eleganter. in pr. quem refert Cardin. Tusch. tom. 4. lit. I. conclus. 330. n. 73.

CAP. XCIX.

De Correlativo vid. infra
Relatio. item Corresponde-
tivum.

CORRELATIVORUM idem est judi-
cium,

cium, & eadem disciplina, de uno dispositum trahitur ad alterum, l. fin. ff. de acceptil. l. fin. C. de indicata viduit. tollen. l. si quis servoz. C. de furt. l. I. C. de transact. l. i. de cupressis. lib. n. Curs. Conimb. in comment. ad Logicam, cap. 7. de relatis, in commento, attributo 3. Ant. de S. Blaf. in tr. de correlativis, tom. 10. tractatum. Dd. Corn. consl. 145. In supr. d. num. 7. lib. 4. Ever. in top. leg. loc. à correlativis. num. 8. Ant. Gabr. comm. lib. 6. tit. de Legib. conclus. 3. Bald. consl. 14. Super legitimatione. num. 2. ubi lib. 4. ait, quod valeat argumentum de uno ex correlativis ad aliud, & quod idem sit in marito & uxore, emptore & venditore: quia dispositum in uno procedit etiam in alio, Belalac. tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 17. de Legib. n. 57. ubi Viv. p. 203. idem Viv. d. tom. 1. tit. 28. quae res exportari non debet. num. 11. Cov. in cap. Rainutius. §. 3. num. 6. de testim. Tiraquell. de retractil. lig. §. 1. gloss. 9. num. 171. & seq. Boer. decis. 48. n. 3. & 4. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 1. cap. 2. à num. 1. Sebaut. Medices reg. 9. Alphan. collect. 826. Valasc. de jure emphyt. q. 29. in fine. Garc. Falcon. reg. 110. & 141. Bertazol. in repet. l. si quis major. n. 800. & 803. C. de transact. Nav. commento 3. de Regularib. 44. ubi quod correlativorum unum non potest esse sine alio. Surd. decis. 218. num. 10. & consl. 34. num. 26. & consl. 140. num. 120. & consl. 201. num. 3. & consl. 338. n. 4. & de aliment. tit. 1. quest. 19. num. 3. & 10. & tit. 4. quest. 18. num. 54. & 55. & tit. 6. quest. 9. num. 6. Aldovin. consl. 74. num. 14. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de exempt. clerical. à statutis secul. §. 4. num. 5. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. conclus. 1041. Farin. fragment. crimin. p. 1. lit. E. n. 235. cum seqq. Sanch. de Matrim. lib. 1. disput. 54. num. 1. & lib. 6. disput. 19. num. 10. Ferrer. in Constitut. Catalonia. gloss. 5. num. 2. Benedict. Aegid. in repet. l. ex hoc Jure. ff. de justitia & jure. part. 1. cap. 8. Sanctarel. var. resol. part. 1. resol. 31. num. 31. Melch. Phœbos Lusitan. decis. 72. num. 8. tom. 1. Joan. Mar. Novar. in praxi elect. & variat. fori quest. 47. sect. 1. num. 16. Mangil. de imput. quest. 42. num. 8. Fusar. de substit. quest. 257. num. 60. Melch. Phœbos Lusitan. decis. 253. num. 12. tom. 4. Benedict. Aegid. ad l. ex hoc jure. ff. de just. & jur. p. 1. cap. 8. n. 4. Robles de Salzedo de repraf. lib. 2. cap. 19. num. 16. novissim Joseph. Vela. dissert. forens. dissert. 4. n. 96. Ita ut uno destructo, destruantur & aliud. l. filio 9. §. matri. ff. de admend. leg. Fusar. de substit. q. 257. n. 60. in

pr. Giurba decis. 86. n. 20. Steph. Gratian. discept. forens. tom. 5. c. 924. n. 2. & cap. 960. num. 160.

Regula enim correlativorum est regula parium. l. Julianus 13. §. si procurator 25. ff. de actionib. empti. Bertazol. in repet. d. l. si quis major. n. 801. Unde si quid est prohibitus uni, videtur & prohibitum alteri, Menoch. consl. 136. num. 10. & 11. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 50. n. 12. & sublatu uno; alterum tacite sublatum censetur, d. l. fin. de acceptil. l. alteri 25. ff. de adimend. legat. D. Barbos. in rubr. ff. soluto matrim. part. 1. n. 37. Surd. decis. 52. n. 5. Mar. Anton. var. resolut. lib. 1. resolut. 56. num. 6. & uno exprelio, dicitur exprelio alterum, idem Mar. Anton. de tract. var. resolut. lib. 3. resolut. 9. num. 2. [Quam regulam non semper procedere ostendit Cujac. multis exemplis in Paul. lib. 48. ad edit. pag. 708. Unde eam parum subtiliter extrui putat Bach. ad §. 1. l. de Societ. tat.]

Limita eam l. in contractibus, in quibus dispositio in uno ex correlativis non habet locum in alio, Dec. consl. 212. Viso que accurate, col. 2. num. 3. Socin. consl. 74. Difficultatem, col. 2. num. 5. lib. 3. Cravett. de antiquit. temp. p. 4. num. 71. & 72. Vers. quod dictum, & eadem p. 4. §. Videamus. num. 26. cum seq. Anton. Gabr. d. tit. de Legib. conclus. 3. num. 52. Cardin. Tusch. d. lit. C. conclus. 1041. n. 15. cum seqq. ubi num. 20. intelligit in contractibus simili citer stricti juris, & num. 21. post Bald. consl. 188. in fin. n. 2. lib. 1. limitat etiam ubi diversa ratio assignari possit, & idem Tusch. concl. seq. resolvit correlativorum non esse eandem disciplinam in iis, quæ ex pactione convertantur, quia potius stamus verbis, quam arguento correlativorum.

CAP. XCIX. De Correspectiveis.

Correspectiveis ea est natura, ut unum sine altero non confusat, sed uno deficiente alterum etiam corrutat. l. filio 31. §. matri. l. alumna 30. §. Titia ff. de adm. leg. l. etiam 21. §. ex causa 16. de minor. l. cum emtor. 5. de res. V. l. fin. de acceptil. Alex. consl. 112. colum 3. lib. 3. Socin. consl. 150. col. 18. sed continua. lib. 1. & consl. 27. col. 5. lib. 4. Curt. Sen. consl. 55. col. 3. Cravett. consl. 503. num. 2. Decian. respons. 1. n. 38. vol. 3. Menoch. de presumpt. 12. num. 2. Sunt enim contractus correspективi ita connexi inter se, ut uno cessante cesse tertiam alter. Vult. inter Consil. Marburg. II. consl. 18. num. 12. & 42. Illas autem correspективi esse presumuntur & judi-

O 2 tana

cantur, quæ in continenti celebrantur, unum scil. post aliud & statim immediatè. Bald. in l. petens. n. 49. vers. dicunt ramen. C. de past. Dec. consil. 245. n. 5. & consil. 279. n. 7. & consil. 336. n. 2. Socin. sen. consil. 273. n. 4. vol. 2. Corn. consil. 36. col. 2. vol. 2. & consil. 57. col. 5. vol. 3. Ruin. consil. 42. in fin. vol. 1. Alciat. resp. 149. n. 6. Natt. consil. 115. num. 2. vol. 1. Cravett. consil. 298. n. 13. Burfat. consil. 304. n. 16. lib. 3. Menoch. consil. 1. n. 450. lib. 1. & de presumpt. lib. 3. pref. 12. n. 87. Verall. decis. 235. p. 1. & decis. 307. num. 1. p. 2. quanquam etiam æstimantur actus illi correspondivi, quorum alter post alterum brevi tempore factus est, censemurque alter factus alterius gratia. Ancharen. consil. 434. Joseph. de Seſe. decis. regn. Aragon. part. 1. decis. 19. n. 9. Hinc ex cor- respectivitate arguitur contractus simulationis. Cagnol. in l. leſta. n. 10. ff. de reb. cred. Menoch. de presumpt. lib. 3. pref. 124. n. 19. Angel. consil. 145. col. 2. v. item ratione. Roman. consil. 445. n. 3. Curt. sen. consil. 55. col. 2. vol. 1. Vultej. d. consil. 21. n. 41.

CAP. C. De Corruptione.

Axioma I.

Corruptor judicis vel tentans eum corrumpere punitur pena falsi. Hippol. de Marſil. in L. 1. S. 2. ff. ad L. Cornel. de Fals.

II.
Corrumptus acta cauſe debet perdere cauſam. Abbas in cap. X. de Except.

III.
Corruptionis attentatio punitur sicut corrupcio. L. 34. ff. de Jure Fisci.

CAP. CI. De Creditore.

Axioma I.

Creditor, cui est satisfactum, tenetur debitori reddere Chirographum & pignora, cique facere antapocham vel quietantiam. l. plures. 19. C. de fid. instrum. l. fin. C. de past. & amisā à Debitorē quietantia tenetur aliam dare. Sich. in l. disſoluta. n. 6. C. de Condit. ex leg.

II.
Si Creditor amiserit obligationem vel Chirographum debitoris, de novo debitor promittere cogitur. l. chirographi 57. ff. de admin. tut. si vero penes debitorē reperiatur instrumentum debiti, præsummitur creditor eum liberasse. Socin. reg. 183.

III.
Creditor invitus non tenetur recipere debitorē debitoris sui. l. 15. C. si cert. petatur, neque invito datur pignus in solutum. Bald. in l. 1. C. de pign. Si tamen Creditor in solutum recipiat bona debitoris, lucratur melioramenta. Bald. in l. pen. C. de solut.

CAP. CII. De Crimine, add. lib. seq. de Delicto.

Axioma I.

Crimen dicitur omnis operatio mala, quæ potest accusari, & puniri criminaliter in hoc seculo. c. Apostolus 1. distinct. 81. gloss. in t. peccatum de R. I. in 6. Felin. in c. testimonium col. 3. de testib. Marant. in q. legal. diff. 5. n. 18.

II.

Criminis alieni nemo successor constituitur, sed morte delinquentis crimina & poenæ extingvuntur. l. aut privatim 10. ff. ad SC. Turpill. l. in SC. 15. §. si propter j. eod. tit. l. crimen 16. de pan. l. defunctio 6. ff. de publ. jud. Gail. 1. de P. P. cap. 20. n. 1.

III.

Crimini non est obnoxius, qui cum criminoſis ignorans converterit. l. 3. §. non tantum. ff. de incend. l. Metrodorum 40. ff. de pan. Gail. 2. obſerv. 48. n. 2.

IV.

Crimen directè excludere, vel aliquid deducere, per quod indirectè crimen excludatur, sunt paria. Unde idem juris est de criminis, & de eo quod ad crimen tendit. Farin. l. consil. 85. n. 175.

V.

Crimina semel remissa & abolita in ultionem ulterius non redeunt. l. si cui 7. §. his dem. de accusat. c. de his 6. eod. tit. l. liceit. 6. §. fin. ff. nau. cap. slab. Anan. consil. 17. Venefranc. consil. 37. qui ampliat. Paris. consil. 1. n. 60. lib. 4. maxime cum crimen compositione seu transactione soppitum fuerit, ulterius enim de novo non intentu ue ac reviviscit. l. fratris 10. l. non minorem 20. C. de transaction. Farin. lib. 1. consil. 46. n. 6.

VI.

Crimina indulgentia sublevantur l. si apparitor 6. Cod. de cobort. 12. 58. & nihil magis impedit sanitatem, quam criminum conniventia & remediorum negligentiæ, nec ad facinora impunitate connivendum, l. 20. ff. de furt. c. 30. de fencent. excomm. Bœckel. de publ. jud. in prelog.

De Crimine læſa majestatis vid.
Majestas læſa.

De Criticis vid. infra Grammatica.

CAP. CIII. De Culpa.

Axioma I.

Bonarum mentium est ibi etiam culpas agnoscere, ubi nulla est. cap. consilium nostrum 2. §. cum autem quæseris ibi: preces tamen DOMINO pro illis effundat, ne ioffis aliquatenus imputetur: quia bonarum mentium est, ibi timere culpari, ubi culpa minimè reperitur, extra de obs. jejuni. Joseph. Mascard. de probat. conclus. 13. n. 5. Ulus hujus regulæ in multis Juris articulis potest ostendi: cum primis tamen locum habet etiam in materia absolutionis à juramento, ubi certe tu-

tius

tius facit, qui illam petit ad effectum agendi, quam qui de jure disputat, an facere necesse habeat. Quo ipso conscientia & anima maxime consultit, ne agendo opinione saltet perjurium incurat. Peregrinus consil. 53. n. 19. & consil. 77. n. 16. Bernhardus Graeves lib. 1. concl. præf. 22.

Tiber. Decianus in tractat. crimin. lib. 6. cap. 11. num. 54. requiritur autem absolution. Bernhardus Mucatellus in praxi regii consil. 2. gl. gmdam. n. 64. Alex. Raudenb. vol. 1. consil. 42. n. ult. quos citat & approbat Catpov. 1. consil. 64. n. 5. & 6.

II.

Culpa est quædam species delicti, Menoch. 5. pref. 3. n. 126.

III.

Culpa ubi nulla, ibi nulla mora. l. lecit. 40. vers. licet enim. ff. si cert. pet. Decian. resp. 66. n. 36. vol. 2. fac. l. cum filius amil. 49. §. fin. de V.O. leg. 21. ff. de iur. l. quod te 5. ff. de reb. cred. Gedd. inter Consil. Marp. consil. 24. n. 100. lib. 1. Ratio, quia culpa & mora pati passu ambulant & una ex altera oritur, per ea, quæ responder. Decian. respons. 60. n. 36. vol. 2. Gedd. inter Consil. Marpurg. consil. 24. n. 57.

IV.

Culpa fructu ab eo objicitur, qui causam illi rei præbuit, in qua admissam culpam dicere intendit. l. 67. de fidejuss. Cravett. consil. 919. n. 10. per l. 47. solut. matrim. l. 1. §. si omnes verbi. vel ipsi de ventre inspic. Gedd. inter Consil. Marp. consil. 24. n. 126. vol. 1.

V.

Culpa unius alteri nocere non debet. l. five. hereditaria 22. ff. de negot. ges. cum iniurillimum sit ex f. cto unius alterum prægravari. l. ex duobus 27. in fin. eod. l. 1. in pr. ff. de alien. jud. mut. l. si quis in suo. 33. §. Legi. l. C. de inoff. test. Menoch. 2. arb. jud. cas. 182. n. 48. l. factum 155. l. non debet 74. ff. de R. I. l. sanctimus 22. C. de pan. cap. si compromissarius 37: de Elest. in 6. Cravett. consil. 695. num. 2. ubi quod culpa unius ad alterius perniciem non trahatur. l. 3. ver. non debet negligentiam. ff. de transact. l. fin. C. de censib. etiamli correi. l. 32. §. fin. de usur. vel locu sint l. cum proponas. 3. C. de Nant. fin. l. si merces. 25. §. culpe 4. ubi Bartoli. Locati vel etiam agnati bonis fideicommissarii affici. Knipfchuld. de fideic. cap. XI. n. 342. quanquam secus si ad id specialiter se obligassent. l. pen. de duabus res. l. 10. rem prop. salvam fore 1. 52. §. fidejussores. ff. de fidejuss. Gedd. inter Consil. Marpurg. consil. 24. num. 69. vol. 1. secus quoque in principe; licet enim hic propriæ culpæ ad egfestatem pervenerit, subdit tamen ad conformatiōnem sua dignitatis contribuere tenentur. Perez. C. de annon. & trib. num. 13. Et Prælati culpa prejudicat Ecclesiæ, quando poena in legibus statuta Prælati personæ non convenit. Brunnen. ad l. 2. C. de navib. non excus. Asscurans navem tenet etiam dannorum præfata, si merces culpe naucleri vel rapinæ piratarum perirent. Perez. Cod. de naufrag. num. 22. Unus è collegio fabricensum tenetur pro culpe alterius fabricensis, cum mutuam invicem inspectio nem habere debeant. l. 5. Cod. de Fabric. num. 10.

Sic Collega circa munus individuum tenetur solvere pro alterius Collegæ facto, excusso tamen prius ejusdem Fidejussore & Nominatore. l. 11. & 13. ad municipalem. l. 4. C. quo quisque ordin. convenit.

VI.

Culpa ad easum plane non ordinata non est considerabilis, t. quia diversitatem s. ibi gloss. in verb. suffensus. de concess. prebend. l. non omne 38. ff. de stat. lib. 1. is qui 45. ff. de O. & A. nec ad pœnam. d. c. quia diversitatem nec ad commodum. t. intelliximus 7. ibi: ne videatur de sua malitia. de judic. l. 2. §. si quis tamen 8. ff. si quis cauit. l. Papimarus 20. de minor. l. si dictum 56. §. si compromiser. 1. ff. de evict. Menoch. 2. arb. jud. cas. 182. n. 59. cum seq.

VII.

Præter culpat nihil cuiquam est præstandūm. Cie. lib. 6. Epist. famil. Ep. 1. ubi enim nulla subest culpa, ibi & pœna nullus potest esse relitus locus. l. alius est 131. de V. S. l. sanctimus 22. C. de pœn. l. ab administratione 8. C. de legat. Hartm. Pistor. 1. quæst. 30. n. 27.

VIII.

Culpam abesse per juramentum non excluditur. Cæpoll. consil. 18. n. 5. per l. præsentis 6. §. sanè 5. & ibi gloss. C. de his, qui ad Eccl. Gilman. 4. l. vol. 27. n. 89. & seq.

IX.

Culpa lata cum levi, vel quod idem, major cum minore compensari non potest. Tyndar. de compenſ. art. 5. n. 36. Sebatt. Med. in tmst. de compenſ. 9. 35. n. 2. & q. 34. & q. 37. Pacian. de probat. p. 1. c. 59. n. 15. per l. item si obſetrix 9. in fin. ff. ad L. Aquil.

Declarata verum esse, si nimur simpliciter & insolidum compensari petatur, non vero quoad concurrentem quantitatem; tum enim culpa m. cum culpa compensari, maximè quando partes in ea sint. Betous consil. 191. vol. 1. Gilman. 4. l. vol. 27. num. 104. docent Zanger. de except. p. 3. c. 6. num. 28. per l. 4. C. de compens. Gedd. inter Consil. Marpurg. consil. 24. num. 248. volum. 3. Alex. consil. 47. num. 11. lib. 1. Cæpoll. consil. 18. num. 25.

X.

Ubi culpa præcedit casum, tenetur quis etiam de causa secuto. l. si ut certo s. sed interdum 7. & in l. in rebus 18. in pr. cumibi not. commod. l. si is cui 7. ff. de accusat. l. verum 39. ff. defurt. Bart. in l. Div. Adrian. ff. de Sicar. Aretin. consil. 80. n. 60. vers. nec obviat. Clar. in præf. quest. 84. in princ. ibi: pro culpavero. Carter. in præf. crimin. fol. mibi 163. n. 13. Cæpoll. consil. 33. n. 19. vers. nec obstat.

Limita l. ut non procedat, quando sumus in causa, in quo sola culpa non est in consideratione. Marcus Ant. Eugen. consil. 64. n. 33. 2. quando culpa non est ordinata ad casum secutum. Aretin. consil. 146. n. 8. in med. Aytm. consil. 8. n. 29. Boss. in tit. de homicid. num. 74. Menoch. de præf. lib. 5. præf. 3. num. 138. tunc enim culpa non tendit ad casum. d. l. si ut certo s. §. nunc videndum 2. commod. Farin. 1. decif. 28. in addit. lit. a.

XI.

Culpæ præsumtio excluditur per probationem diligentia. *l. si vendita u. ff. de peric. & comm. rei vendit. & ibi Albert. Maſcard. i. de probat. concil. 467. n. 20. & 2. concil. 892. n. 19. Mag. decif. Florent. iii. n. 27. in fin. Raudens. decif. Pisan. 6. n. 24. part. i. Farinac. lib. 1. decif. 114. cum ibi allegat. in addit. lit. b.*

XII.

Quotiescunq; leges præstationem culpæ sp̄cificæ non determinant, toties verba semper pro naturâ contractus seu materiâ substrata sunt explicanda, quia haec explicatio convenire videtur mente legislatoris, & talia debent esse subjecta, qualia permittuntur à suis prædicatis, vid. *Aue. insr. tit. de verbis.*

XIII.

Quoties quis non observat id, quod quilibet paterfamilias observare solet, toties committitur lata culpa.

Ratio: quia hoc desperdi planè & securi hominis indicium est. *l. 3. §. 1. ff. de jur. & facti ignor.*

Exempla occurunt in *l. 3. §. 3. ad L. Aquil. l. 8. §. fin. l. 29. pr. mandati l. 7. §. 2. de admin. tut. l. 31. §. 12. de adil. edit. l. 13. §. 3. Locati. l. 7. ad L. Corn. de Sicar.* Huc quoque referri potest, si quis intempelivæ misericordiæ ducta aliquid faciat, quod facere non licet. *l. 1. pr. ff. de post.*

XIV.

Quoties ob latam culpam agitur ad interesse civile pecuniarium, toties illa quoad effectum juris dolo æquiparatur. *l. 226. ff. de V. S. vel: Quoties ob latam culpam ad restituionem rei agitur, toties æquiparatur dolo; quoties vero agitur ob latam culpam ad peccatum infligendam, toties dolo non æquiparatur.*

Ratio: quia illo calu jus præsumit, studio aliquem admisisse tantum negligentiam, hinc latamculpa dolus quidem dicitur in *d. l. 26.* sed præsumivè tantum. Ut igitur ob dolum, ita etiam ob latam culpam juramentum in item defertur. Secus est, si agatur ad peccatum vel infamiam, ubi verum & ex proœredi commissum delictum requiritur. Confer Hahn, *ad W. semb. Tit. de his, qui not. infam. n. 3. in fin.*

XV.

Quoties contractus solius dantis interesse concernit, toties præstanta est culpa lata. *l. 3. §. 2. ff. Commod.* quia enim alterius commodi causâ tantum contrahitur, non debet officium suum facile cuiquam esse damnosum. Exemplum est in deposito. Exceptio est in tutela & negotiorum gestione, ubi culpa levis: ac in mandato, ubi culpa levissima præstanta, qua etiam prælati debet, quoties quis ad factum se offert.

XVI.

Quoties quis non observat illud, quod diligens paterfamilias observat, toties committit culpam levem. Ita si quis fenestræ altiores non clauerit, & furtum inde factum sit, levius culpa committitur.

Limita: ut procedat in patrefamilias, qui est eisdem professionis & conditionis cum illo, qui culpam præstare debet. Lauterbach. *ad p. 3. ff. Tit. Commod. §. 4. n. 7.*

XVII.

Quoties in jure simpliciter sit culpæ mentio, toties regulariter intelligitur culpa levis, quia haec demum propriè culpa dicitur, & in dubio id sequimur, quod medium est, arg. §. ult. *Inst. tit. de caus. manumitt.*

Exempla sunt in *l. 5. §. 2. ff. Commod. l. 23. de R. J. l. 5. §. 3. ff. de lit. jurand.*

Limita: nisi subjecta materia vel alia leges aliud svaferint. Struv. *Synt. Jur. Civil. exerc. 19. §. 27.*

XVIII.

Quoties contractus utriusque utilitatem concernit, toties præstanta est culpa levis. Ratio consistit in æquitate, quæ non patitur, ut tanta diligentia hic præstetur, quanta in contractu solius accipientis utilitatem concernente.

Exempla sunt in emtione, locatione, pignore, societate, &c.

XIX.

Quoties quis non observat id, quod diligenter paterfamilias observat, toties committitur culpa levissima.

Exempla habet Vinnius *ad Tit. Inst. quib. mod. re contrab. oblig. §. 2. n. 10.*

XX.

Quoties contractus solius accipientis interesse concernit, toties præstanta est culpa levissima. *l. 5. §. 2. ff. Commod.*

Ratio est in æquitate, quæ vult, ut qui aliquid tantum in sui commodum accepit, summam adhibeat diligentiam, ne alter pro beneficio dānum reportet.

Exemplum est in *Commodato*, quod in accipientis tantum tendit utilitatem. *l. 8. pr. ff. Commod.* Exceptio est in precario, ubi culpa lata tantum præstatur. *l. 8. §. 3. de precar.*

XXI.

Culpa, lata juris interpretatione, sub doli ambitu continetur, cum dolum repræsentet. *l. 1. §. 2. ff. si is. qui testam. lib. doloque comparatur. l. 1. §. 1. si mens. fals. mod. & in doli crimine cadit. l. 1. §. 5. ff. de O. & A.* Est dolo proxima. *l. 8. princ. ff. de edend. l. 4. ff. de Magistr. convi. l. 47. §. 5. de leg. 1. l. 22. §. 3. ff. Ad Tres. bell. est dolus. l. 226. ff. de V. S. l. 32. ff. depos. Unde etiam dolus præsumtur vulgo non male dicitur.*

Declarata i. hæc procedere in contractibus vel quasi, in quibus res pecuniariæ tractantur; non vero in criminibus, quæ non perpetrantur nisi adist animus hominis dolosus, quia criminis sunt fructus dolii. *l. in L. Cornelius. 7. ff. de Sicar. Old. class. 1. act. 3.* Cum in iis, maximè gravioribus, culpa omnino pari passu cum dolo

non

non ambulet, sed faciat, ut legitima & ordinata pena celeret, quamvis mitior extra ordinem infligenda veniat. l. u. ff. de incend. ruin. naufr. l. 7. ff. de Sicar. Mejer. de culp. thes. iii.

Declarat procedere in ea lata culpa, quae ex malo proposito, quam jus dicit dissolutam negligentiam, non vero quae ex virtute naturae venit. sec. l. si fidejusor. 29. in pr. mand. l. i. si mensur. fals. mod. Zal. ad tit. si mens. fals. mod. n. 3 vel quando res esset mali exempli. d. l. 7. ad L. Corn. de Sicar. vel quando ultra terminos legis producetur. Harpt. ad s. 5. Institut. de public. judic. num. 236. addatur Tabella ex disputat. ult. elem. abs. 6.

Declarat 3. Latam culpam non aequiparari do-
lo, ubi venit imponenda pena mortis. l. in lege 7.
adl. Cornel. de sicar. Bart. Cepoll. 3. cons. 43. n. 2.
G. Anton. dis. feudal. 8. tb. 6. tit. B.

XXII.

Culpa verbo levis culpa significatur, quoties illud solum reperitur. l. 23. ff. de Reg. Jur. l. 5. §. 2. ff. commod. l. i. §. 6. ff. depos. l. 18. §. 1. solut. ma-
tric. Quod intellige verum tum, cum natura
subjecti five materie id admittit: quoties enim
natura subjecti reclamat, vix est ut procedat,
prout intelligi potest ex locis à Mejer. in dis. de
Culp. thes. 3. & seq. expositis. vid. & l. 5. §. 1. l. 9.
§. ult. l. 10. ad L. Aquil. & ibid. tb. 154.

XXIII.

Quemadmodum culpa caret is, qui facit ea,
que diligenter quisque pater. mil. observa-
turus fuisset. l. 30. §. 3. ad L. Aquil. l. 25. §. 7. lo-
cate. Sie vicissim ob culpam tenetur is, à quo id,
quod à diligenter provideri potuisse, non est pro-
vismum, aut demum denunciatum, cum periculum
evitari non posset. l. 31. ad Legem Aquil.

XXIV.

CULPA suos debet tenere autores,
l. sanctius 22. C. de pœnis, cap. quæsivit de-
bis que sunt à majori parte Capituli, c. Ro-
mana 5. in fine, de sentent. excom. lib. 6.
Surd. de aliment. tit. 1. q. 38. n. 30. Farinac.
in praxi crimin. p. 1. q. 23. n. 1.

XXV.

CULPA ubi non est, ibi non est deli-
ctum, cap. cum voluntate 54. de sentent.
excom. Perett. ad extravag. ambitiosa, de
rebus Eccles. non alienand. p. 94. n. 30. Nec
pena esse potest. l. si putator 31. ff. ad Le-
gem Aquilam. cap. sine culpa 23. de Reg.
Jur. lib. 6. vers. bi quoque. extr. de homicid.
Thom. de Thomasset reg. 283. Josephus
Aldr. de religiosa disciplina tuenda, lib. 2.
c. 10. n. 8. aut onus, Lud. Rodolphin. var. q.
lib. 2. q. 44. n. 7. quia culpa quod caret, in
damnum revocari non debet. l. Gracebus
4. C. ad Leg. Jul. de adult.

XXVI.

CULPA non potest imputari ei, qui
non fecerit, quod facere non tenebatur.
Surdus consil. 345. n. 31. [vel facere non
potuit, l. cum quidam 17. §. si pupillo 3. ff.

XXVII.

CULPA non imputatur ei, qui non
fecit, quod factum non profuisset, Sur-
dus decis. 87. n. 6. & dec. 260. n. 5. cum segg.
& decis. 326. n. 69. [Castren. ad l. si ab ho-
stibus. 10. §. 1. ff. solut. matrim. per l. & in
totum 4. ff. de impens. in rem dotal. Johan.
Petr. Surdus consil. 39. n. 19. consil. 86. n. 17.
consil. 371. n. 6. Cravett. consil. 366. n. 19. per
l. fin. §. pen. ff. quis ordo in poss. ff. serv. Bald.
consil. 145. Casus talis est. vers. item non te-
netur facere. lib. 3. Caesar. de Graff. in decis.
Ror. Roman. 140. n. 4. per l. 2. §. si mater.
vers. ego etiam ff. ad SCe. Tertull. ubi ex
Cravett. consil. 531. n. 5. subjicit, quod id
procedat, etiam si dubium fuisset, an pro-
futurum sit, cum culpe reus non cre-
datur, qui rem dubiam non aggreditur.
Bald. in d. consil. 145. col. 4. lib. 3. vid. &
Gedd. Consil. Marp. 24. n. 102.

XXIX.

CULPA ubi major est, ibi gravior de-
bet esse poena, c. cum bona 8. de etate &
qualit. cap. tanta 18. de excessib. Prelat. Pe-
rez. adl. 1. vers. in oppositum. prope fin. tit. t.
lib. 5. Ord. pag. mihi 31.

XXX.

CULPA non caret, qui se immiscet rei
alterius artis, & professionis, l. idem juris
8. §. ult. ff. ad Legem Aquilam, l. illicitas 6.
§. penult. ff. de officio Presid. cap. sive culpa
23. de Regulis Juris, lib. 6. cap. tua 19. de ho-
micide. Thom. de Thomasset, in florib. le-
gum, reg. 203. Tractent enim fabrilia fa-
bri, & quam quisque norit artem, in ea
se exerceat, Strach. de mercat. tit. de naut.
n. 33. Cardin. Tusch. tom. 3. lit. F. concl. 2.
Antonin. de Attatis var. resolut. 46. n. 29.
[Culpa enim est, immiscere se rei ad se
non pertinenti, l. 30. ff. de Regulis Juris.
c. non est 19. eod. in b. quod limitat Treutl.
disput. 10. tb. 1. vol. 1. lit. e. in negotiorum
gestore locum non habere, sed respectu
tertii tantum, ut si ego vindicem, tu
eius defensioni te offeras, & item me-
cum conteste, postea vero neges te
possidere, non eris audiendus, quia culpa
est, confer. l. 25. de rei vind. l. 13. §. 13. l. 14.
de petit. hered.

Cunctatio vid. infra Festinatio.

CAP. CIV.
De Curâ, Curatore, Cura-
toris Consensu, conf. Minor.
Pupillus. Tutor.

Axioma I.

Quoties tollitur causa Curatela, toties tolli-
tur ipsa Curatela.

Ratio: quia sublatâ causâ tollitur effectus, ita
Cura minorum finitur, si majorenes facti aut-
veniam etatis imperaverint. Furiosorum, si san-
tatem receperint, l. i. pr. de Curat. furios. vitio &
morbo laborantium, si convalescent. arg. d. l. i.
pr.

II.

Quotiescunque actus alicuius præjudicij cum
aliis expediendus, toties minor petere debet Cu-
ratorum.

Ratio: quia alioquin alter ob restitutionem in
integrum minori competentem nunquam validè
cum minore contrahere potest. Ergo petendus
curator, si minori solvendum sit debitum, si ra-
tiones à Tute sive reddenda. l. i. l. 7. C. qui pet-
tut. ordin. Imperii Polit. de anno 1577. tit. 32.
§. so wullen.

III.

Quoties tale negotium cum minore interce-
dit, ob quod restituiri potest, toties ad Curatorem
recipiendum cogitur.

Ratio: quia alias judicium redderetur eluso-
rium, & minor locupletaretur cum alterius ja-
dura.

IV.

Quodcumque præstandum à Curatore mino-
ris, illud etiam præstandum à Curatore absens.
Struv. Jurispr. R. G. F. Lib. i. Tit. 28. §. I.

Ratio: quia etiam hic Curator datur bonis.
Carpz. P. 3. C. 15. def. 48. n. 5. Talis ergo Curator
teneatur inventarium confidere & satisfare. Bar-
tol. in l. i. §. fin. ff. de ventr. in poss. mit. decre-
tum Magistratus ad alienationem bonorum im-

mobilium impetrare, cautionem præstare de-
bonis restituendis. Carpzov. d. Defin. 48. reverso
absenti rationes reddere. Carpz. ibid. Defin. 55.
bona cum omnibus fructibus perceptis restitu-
re. ibid. Defin. 56.

V.

Quoties obligatio minoris non res ejus con-
cernit, sed factum, toties ea valet sine consensu
Curatoris. l. 101. ff. de V.O.

Ratio: quia obligatio ad factum concernit
solummodo personam; hanc vero obligare pot-
est minor sine Curatore, cum Curator non per-
sona, sed bonis detur. Sic igitur minor ad man-
dandum exequendum semet obligare potest sine
Curatore, non item se obligare potest in vendi-
tione bonorum suorum.

Limita, ut procedat, si quis Curatorem ha-
beat, nam de Jure Civili Curatorem invitus ac-
cipere non tenebat.

CAP. CV.

De Curatore ad litem.

Quoties ad litem dandus est Curator, toties
ab illo judicium dandus, ubi lis agitur.

Quia dum ad hoc judicium habitandus est
pupillus, ab illo quoque Curatorem accipit, cum
talis Curator causa principaliter detur.

CAP. CVI.

De Custodia.

Custodes tenentur de damno dato in herbis
per animalia, Viv. decif. 280. &c si in sua custodia
aliquid admiserit, tenetur ad eum solutionem.
Was der Herr in seiner Hut verliehret, das soll
er gelten. Schneidew. pr. Inf. de serv. P. R. n. 40.
non tamen tenetur probare casum fortuitum.
mortui animalis, ne suspectus sit male custodia.
Joh. de Arno. sing. 31.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QUARTUS.

CAP. I.
Damnum, vid. etiam infr.
Detimentum. Gravamen.

Onus.

Axioma I.

Damnum ubi cessat, cessat & aesti-
matio damni, Laurent. Rodulus
in tract. de usuris. vers. Nunc ve-
nit. num. 14. Farinac. i. consil. 15.
num. 30.

II.

Damnum, quod quis sentit suâ culpâ, sibi non
aliis imputare debet. cap. damnum 86. & ibi Peck.

de Reg. Jar. in 6. Cum is damnum sentire non vi-
deatur, qui ex sua culpa damnum sentit, l. 203. ff.
de Reg. Jur. Philipp. Matth. ad l. ii. de Reg. Jur.
num. 43. Et damnificans non tenetur, quando
damnum habet admixtam culpam damnificati,
Cravett. consil. 119. Quaritur. n. 15. Consil. Ar-
gent. i. consil. 51. num. 30. add. l. 23. ff. de negot.
ges. l. 9. & 17. eod. l. 52. §. ult. ff. pro soc.

III.

Damnum injuria ubi factum, se quis est apud
te remanere, quam ad alium transferri, l. 67. ff.
de fideic. C. A. de procur. th. 83. l. si per impru-
dentiam. 51. pr. de Eviçt. l. nimia. ll. C. de O. &
A. l. i. §. 2. de eo per quem fact.

IV. Ne-